

ЗАКОН

о облигационим односима

„Службени лист СФРЈ”, бр. 29 од 26. маја 1978, 39 од 28. јула 1985, 45 од 28. јула 1989
– УСЈ, 57 од 29. септембра 1989, „Службени лист СРЈ”, број 31 од 18. јуна 1993.

Део први

Брисане су речи ОСНОВИ ОБЛИГАЦИОНИХ ОДНОСА (види члан 1. Закона – 31/1993-681)

*** ОПШТИ ДЕО ***

*Службени лист СРЈ, број 31/1993

Глава I

ОСНОВНА НАЧЕЛА

Садржина закона*

*Службени лист СРЈ, број 31/1993

Члан 1.*

Овим законом уређују се облигациони односи који настају из уговора, проузроковања штете, стицања без основа, пословодства без налога, једностране изјаве воље и других законом утврђених чињеница.*

*Службени лист СРЈ, број 31/1993

Стране у облигационим односима*

*Службени лист СРЈ, број 31/1993

Члан 2.*

Стране у облигационим односима могу бити физичка и правна лица.*

*Службени лист СРЈ, број 31/1993

Чл. 3–9.

Брисани су (види члан 4. Закона – 31/1993-681)

Аутономија воље*

*Службени лист СРЈ, број 31/1993

Члан 10.*

Стране у облигационим односима су слободне, у границама принудних прописа, јавног поретка и добрих обичаја, да своје односе уреде по својој вољи.*

*Службени лист СРЈ, број 31/1993

Равноправност страна*

*Службени лист СРЈ, број 31/1993

Члан 11.*

Стране у облигационом односу су равноправне.*

*Службени лист СРЈ, број 31/1993

Начело савесности и поштења

Члан 12.

У заснивању облигационих односа и остваривању права и обавеза из тих односа **стрране су дужне*** да се придржавају начела савесности и поштења.

*Службени лист СРЈ, број 31/1993

Забрана злоупотребе права

Члан 13.

(1) Забрањено је вршење права из облигационих односа противно циљу због кога је оно законом установљено или признато.

(2) *Брисан је (види члан 7. Закона – 31/1993-681).*

Забрана стварања и искоришћавања монополског положаја

Члан 14.*

У заснивању облигационих односа стране не могу установљавати права и обавезе којима се за било кога ствара или искоришћава монополски положај на тржишту.*

*Службени лист СРЈ, број 31/1993

Начело једнаке вредности давања

Члан 15.

(1) У заснивању двостраних уговора **стрaне*** полазе од начела једнаке вредности узајамних давања.

(2) Законом се одређује у којим случајевима нарушавање тога начела повлачи правне последице.

*Службени лист СРЈ, број 31/1993

Забрана проузроковања штете

Члан 16.

Свако је дужан да се уздржи од поступка којим се може другом проузроковати штета.

Дужности испуњења обавеза

Члан 17.

(1) **Стране*** у облигационом односу **дужне*** су да изврше своју обавезу и **одговорне*** су за њено испуњење.

(2) Обавеза се може угасити само сагласношћу воља **страна*** у облигационом односу или на основу закона.

*Службени лист СРЈ, број 31/1993

Понашање у извршавању обавеза и остваривању права

Члан 18.

(1) **Страна*** у облигационом односу **дужна*** је да у извршавању своје обавезе поступа са пажњом која се у правном промету захтева у одговарајућој врсти облигационих односа (пажња доброг привредника, односно пажња доброг домаћина).

(2) **Страна*** у облигационом односу **дужна*** је да у извршавању обавезе из своје професионалне делатности поступа с повећаном пажњом, према правилима струке и обичајима (пажња доброг стручњака).

(3) **Страна*** у облигационом односу **дужна*** је да се у остваривању свог права уздржи од поступка којим би се отежало извршење обавезе **друге стране***.

*Службени лист СРЈ, број 31/1993

Решавање спорова на миран начин

Члан 19.

Стране* у облигационом односу настојаће да спорове решавају усаглашавањем, посредовањем или на други миран начин.

*Службени лист СРЈ, број 31/1993

Диспозитивни карактер одредаба закона

Члан 20.

Стране* могу свој облигациони однос уредити друкчије него што је овим законом одређено, ако из поједине одредбе овог закона или из њеног смисла не произлази што друго.

*Службени лист СРЈ, број 31/1993

Примена добрих пословних обичаја

Члан 21.

(1) **Стране*** у облигационим односима **дужне*** су да у правном промету поступају у складу са добрим пословним обичајима.

(2) На облигационе односе се примењују узансе ако су **стрaне*** у облигационим односима **уговориле*** њихову примену или ако из околности произилази да су њихову примену **хтеле***.

*Службени лист СРЈ, број 31/1993

Поступање у складу са * општим актима

*Службени лист СРЈ, број 31/1993

Члан 22.

(1) **Правна лица*** у заснивању облигационог односа поступају у складу са својим * општим актима.

(2) Али, уговор који је закључен или друга правна радња која је предузета супротно тим актима остаје на снази, осим ако је за то друга страна знала или морала знати или ако је овим законом друкчије одређено.

*Службени лист СРЈ, број 31/1993

Примена других савезних закона

Члан 23.

На облигационе односе који се уређују другим савезним законима примењују се одредбе овог закона у питањима која нису уређена тим законом.

Примена републичких, односно покрајинских закона

Члан 24.

Престао је да важи (види [Одлуку УСЈ – 45/1989-1195](#))

Примена појединих одредаба

Члан 25.

(1) Одредбе овог закона које се односе на уговоре примењују се на све врсте уговора, осим ако за уговоре у привреди није изричито друкчије одређено.

(2) Уговори у привреди су, у смислу овог закона, уговори које **предузећа и друга правна лица која*** обављају привредну делатност, као и имаоци радњи и други појединци који у виду регистрованог занимања обављају неку привредну делатност закључују међу собом у обављању делатности које сачињавају предмете њиховог пословања или су у вези са тим делатностима.

(3) Одредбе овог закона које се односе на уговоре сходно се примењују и на друге правне послове.

*Службени лист СРЈ, број 31/1993

Глава II

НАСТАНАК ОБАВЕЗА

ОДЕЉАК 1.

Уговор

Одсек 1.

ЗАКЉУЧЕЊЕ УГОВОРА

I САГЛАСНОСТ ВОЉА

Кад је уговор закључен

Члан 26.

Уговор је закључен кад су се уговорне стране сагласиле о битним састојцима уговора.

Обавезно закључење и обавезна садржина уговора

Члан 27.

(1) Ако је неко по закону обавезан да закључи уговор, заинтересовано лице може захтевати да се такав уговор без одлагања закључи.

(2) Одредбе прописа којима се, делимично или у целини, одређује садржина уговора саставни су делови тих уговора, те их употпуњавају или ступају на место уговорних одредби које нису у сагласности са њима.

Изјава воље

Члан 28.

(1) Воља за закључење уговора може се изјавити речима, уобичајеним знацима или другим понашањем из кога се са сигурношћу може закључити о њеном постојању.

(2) Изјава воље мора да буде учињена слободно и озбиљно.

Дозвола и одобрење

Члан 29.

(1) Кад је за закључење уговора потребна сагласност трећег лица, ова сагласност може бити дата пре закључења уговора, као дозвола, или после његовог закључења, као одобрење, ако законом није прописано што друго.

(2) Дозвола, односно одобрење морају бити дати у облику прописаном за уговоре за чије се закључење дају.

Преговори

Члан 30.

(1) Преговори који претходе закључењу уговора не обавезују и свака их страна може прекинути кад год хоће.

(2) Али страна која је водила преговоре без намере да закључи уговор одговара за штету насталу вођењем преговора.

(3) Одговара за штету и страна која је водила преговоре у намери да закључи уговор, па одустане од те намере без основаног разлога и тиме другој страни проузрокује штету.

(4) Ако се друкчије не споразумеју, свака страна сноси своје трошкове око припрема за закључење уговора, а заједничке трошкове сnose на једнаке делове.

Време и место закључења уговора

Члан 31.

(1) Уговор је закључен оног часа кад понудилац прими изјаву понуђеног да прихвата понуду.

(2) Сматра се да је уговор закључен у месту у коме је понудилац имао своје седиште, односно пребивалиште у тренутку кад је учинио понуду.

Понуда

Члан 32.

(1) Понуда је предлог за закључење уговора учињен одређеном лицу, који садржи све битне састојке уговора тако да би се његовим прихватањем могао закључити уговор.

(2) Ако су уговорне стране после постигнуте сагласности о битним састојцима уговора оставиле неке споредне тачке за доцније, уговор се сматра закљученим, а споредне тачке, ако сами уговарачи не постигну сагласност о њима, уредиће суд водећи рачуна о претходним преговорима, утврђеној пракси између уговарача и обичајима.

Општа понуда

Члан 33.

Предлог за закључење уговора учињен неодређеном броју лица, који садржи битне састојке уговора чијем је закључењу намењен, важи као понуда, уколико друкчије не произлази из околности случаја или обичаја.

Излагање робе

Члан 34.

Излагање робе са означањем цене сматра се као понуда, уколико друкчије не произлази из околности случаја или обичаја.

Слање каталога и огласа

Члан 35.

(1) Слање каталога, ценовника, тарифа и других обавештења, као и огласи учињени путем штампе, летака, радија, телевизије или на који други начин, не представљају понуду за закључење уговора, него само позив да се учини понуда под објављеним условима.

(2) Али ће пошиљалац таквих позива одговарати за штету коју би претрпео понудилац, ако без основаног разлога није прихватио његову понуду.

Дејство понуде

Члан 36.

(1) Понудилац је везан понудом изузев ако је своју обавезу да одржи понуду искључио, или ако то искључење произлази из околности посла.

(2) Понуда се може опозвати само ако је понуђени примио опозив пре пријема понуде или истовремено са њом.

До када понуда обавезује

Члан 37.

(1) Понуда у којој је одређен рок за њено прихватање обавезује понудиоца до истека тог рока.

(2) Ако је понудилац у писму или телеграму одредио рок за прихватање, сматраће се да је тај рок почео тећи од датума означеног у писму, односно од дана кад је телеграм предат пошти.

(3) У случају да писмо није датирано, рок за прихватање понуде тече од дана кад је писмо предато пошти.

(4) Понуда учињена одсутном лицу, у којој није одређен рок за прихватање, везује понудиоца за време које је редовно потребно да понуда стигне понуђеноме, да је овај размотри, о њој одлучи и да одговор о прихватању стигне понудиоцу.

Форма понуде

Члан 38.

- (1) Понуда уговора за чије закључење закон захтева посебну форму обавезује понудиоца само ако је учињена у тој форми.
- (2) Исто важи и за прихватање понуде.

Прихватање понуде

Члан 39.

- (1) Понуда је прихваћена кад понудилац прими изјаву понуђеног да прихвата понуду.
- (2) Понуда је прихваћена и кад понуђени пошаље ствар или плати цену, као и кад учини неку другу радњу која се, на основу понуде, праксе утврђене између заинтересованих страна или обичаја, може сматрати као изјава о прихватању.
- (3) Прихватање се може опозвати ако понудилац прими изјаву о опозивању пре изјаве о прихватању или истовремено са њом.

Прихватање непосредне понуде

Члан 40.

- (1) Понуда учињена присутном лицу сматра се одбијеном ако није прихваћена без одлагања, изузев ако из околности произлази да понуђеном припада извешан рок за размишљање.
- (2) Понуда учињена телефоном, телепринтером или непосредном радио-везом сматра се као понуда присутном лицу.

Прихватање понуде с предлогом да се измени

Члан 41.

Ако понуђени изјави да прихвата понуду и истовремено предложи да се она у нечему измени или допуни, сматра се да је понуду одбио и да је са своје стране учинио другу понуду своме ранијем понудиоцу.

Ћутање понуђеног

Члан 42.

- (1) Ћутање понуђеног не значи прихватање понуде.
- (2) Нема дејства одредба у понуди да ће се ћутање понуђеног или неко друго његово пропуштање (на пример, ако не одбије понуду у одређеном року, или ако послату ствар о којој му се нуди уговор не врати у одређеном року и сл.) сматрати као прихватање.
- (3) Али, кад понуђени стоји у сталној пословној вези с понудиоцем у погледу одређене робе, сматра се да је прихватио понуду која се односи на такву робу, ако је није одмах или у остављеном року одбио.
- (4) Исто тако, лице које се понудило другом да извршава његове налоге за обављање одређених послова, као и лице у чију пословну делатност спада вршење таквих налога, дужно је да изврши добијени налог ако га није одмах одбило.
- (5) Ако у случају из претходног става понуда, односно налог није одбијен, сматра се да је уговор закључен у тренутку кад је понуда, односно налог стигао понуђеном.

Задоцнело прихватање и задоцнело достављање изјаве о прихватању

Члан 43.

(1) Прихватање понуде извршено са задоцњењем сматра се као нова понуда од стране понуђеног.

(2) Али, ако је изјава о прихватању која је учињена благовремено, стигла понудиоцу после истека рока за прихватање, а понудилац је знао или је могао знати да је изјава отпослата благовремено, уговор је закључен.

(3) Ипак, уговор у таквом случају није закључен ако понудилац одмах, а најкасније првог идућег радног дана по пријему изјаве, или и пре пријема изјаве, а по истеку рока за прихватање понуде, извести понуђенога да се због закашњења не сматра везан својом понудом.

Смрт или неспособност једне стране

Члан 44.

Понуда не губи дејство ако је смрт или неспособност једне стране наступила пре њеног прихватања, изузев ако супротно произлази из намере страна, обичаја или природе посла.

Предуговор

Члан 45.

(1) Предуговор је такав уговор којим се преузима обавеза да се доцније закључи други, главни уговор.

(2) Прописи о форми главног уговора важе и за предуговор, ако је прописана форма услов пуноважности уговора.

(3) Предуговор обавезује ако садржи битне састојке главног уговора.

(4) На захтев заинтересоване стране суд ће наложити другој страни која одбија да приступи закључењу главног уговора да то уради у року који ће јој одредити.

(5) Закључење главног уговора може се захтевати у року од шест месеци од истека рока предвиђеног за његово закључење, а ако тај рок није предвиђен, онда од дана кад је према природи посла и околностима уговор требало да буде закључен.

(6) Предуговор не обавезује ако су се околности од његовог закључења толико измениле да не би био ни закључен да су такве околности постојале у то време.

II. ПРЕДМЕТ

Какав мора бити предмет обавезе

Члан 46.

(1) Уговорна обавеза може се састојати у давању, чињењу, нечињењу или трпљењу.

(2) Она мора бити могућа, допуштена и одређена, односно одредива.

Ништавост уговора због предмета

Члан 47.

Кад је предмет обавезе немогућ, недопуштен, неодређен или неодредив, уговор је ништав.

Накнадна могућност

Члан 48.

Уговор закључен под одложним условом или роком пуноважан је ако је предмет обавезе који је у почетку био немогућ постао могућ пре остварења услова или истека рока.

Кад је предмет обавезе недопуштен

Члан 49.

Предмет обавезе је недопуштен ако је противан **принудним прописима, јавном поретку или добрим обичајима***.

*Службени лист СРЈ, број 31/1993

Кад је предмет одредив

Члан 50.

- (1) Предмет обавезе је одредив ако уговор садржи податке помоћу којих се може одредити или су стране оставиле трећем лицу да га одреди.
- (2) Ако то треће лице неће или не може да одреди предмет обавезе, уговор је ништав.

III. ОСНОВ

Допуштен основ

Члан 51.

- (1) Свака уговорна обавеза мора имати допуштен основ.
- (2) Основ је недопуштен ако је противан **принудним прописима, јавном поретку или добрим обичајима***.
- (3) Претпоставља се да обавеза има основ иако није изражен.

*Службени лист СРЈ, број 31/1993

Ништавост уговора због основа

Члан 52.

Ако основ не постоји или је недопуштен, уговор је ништав.

Побуде за закључење уговора

Члан 53.

- (1) Побуде из којих је уговор закључен не утичу на његову пуноважност.
- (2) Али, ако је недопуштена побуда битно утицала на одлуку једног уговарача да закључи уговор и ако је то други уговарач знао или морао знати, уговор ће бити без дејства.
- (3) Уговор без накнаде нема правно дејство и кад други уговарач није знао да је недопуштена побуда битно утицала на одлуку његовог сауговарача.

IV. СПОСОБНОСТ

Уговори правног лица

Члан 54.

- (1) Правно лице може закључивати уговоре у правном промету у оквиру своје правне способности.
- (2) Уговор закључен противно одредби става 1. овог члана нема правно дејство.

(3) Савесна страна може захтевати накнаду штете коју је претрпела услед закључења уговора који нема правно дејство.

Сагласност за закључење уговора

Члан 55.

(1) Кад је * општим актом **правног лица*** одређено и у * регистар уписано да **његов*** заступник може закључити одређени уговор само уз сагласност неког органа, сагласност се може дати претходно, истовремено или накнадно, ако што друго није уписано у регистар.

(2) Друга страна има право да позове **правно лице*** да се **његов*** овлашћени орган у примереном року изјасни да ли даје сагласност, па ако то овај не учини, сматраће се да сагласност није дата.

(3) Накнадна сагласност има повратно дејство, ако друкчије није уговорено.

(4) Ако сагласност није дата, сматра се да уговор није ни закључен.

(5) Кад се према одредбама овог члана сматра да уговор није закључен, савесна страна може захтевати од **правног лица*** правичну накнаду.

(6) Одредбе претходних ставова примењују се и у случају кад је * општим актом **правног лица*** одређено да заступник може закључити неки уговор само заједно с одређеним органом **тог правног лица***.

*Службени лист СРЈ, број 31/1993

Уговор пословно неспособног лица

Члан 56.

- (1) За закључење пуноважног уговора потребно је да уговарач има пословну способност која се тражи за закључење тог уговора.
- (2) Ограничено пословно способно лице може без одобрења свог законског заступника закључивати само оне уговоре чије му је закључивање законом дозвољено.
- (3) Остали уговори тих лица ако су закључени без одобрења законског заступника рушљиви су, али могу бити оснажени његовим накнадним одобрењем.

Право сауговарача пословно неспособног лица

Члан 57.

- (1) Сауговарач пословно неспособног лица који није знао за његову пословну неспособност може одустати од уговора који је закључио са њим без одобрења његовог законског заступника.
- (2) Исто право има и сауговарач пословно неспособног лица који је знао за његову пословну неспособност, али је био преварен од њега да има одобрење свог законског заступника.
- (3) Ово право се гаси по истеку тридесет дана од сазнања за пословну неспособност друге стране, односно за одсуство одобрења законског заступника, али и раније ако законски заступник буде одобрио уговор пре него што тај рок истекне.

Позивање законског заступника да се изјасни

Члан 58.

- (1) Сауговарач пословно неспособног лица који је закључио уговор са њим без одобрења његовог законског заступника може позвати законског заступника да се изјасни да ли одобрава тај уговор.
- (2) Ако се законски заступник не изјасни у року од тридесет дана од овог позива да уговор одобрава, сматраће се да је одбио да да одобрење.

Кад уговарач стекне пословну способност после закључења уговора

Члан 59.

Пословно способно лице може захтевати да се поништи уговор који је без потребног одобрења закључило за време своје ограничене пословне способности само ако је тужбу поднело у року од три месеца од дана стицања потпуне пословне способности.

V. МАНЕ ВОЉЕ

Претња

Члан 60.

(1) Ако је уговорна страна или неко трећи недопуштеном претњом изазвао оправдани страх код друге стране тако да је ова због тога закључила уговор, друга страна може тражити да се уговор поништи.

(2) Страх се сматра оправданим ако се из околности види да је озбиљном опасношћу угрожен живот, тело или друго значајно добро уговорне стране или трећег лица.

Битна заблуда

Члан 61.

(1) Заблуда је битна ако се односи на битна својства предмета, на лице са којим се закључује уговор ако се закључује с обзиром на то лице, као и на околности које се по обичајима у промету или по намери странака сматрају одлучним, а страна која је у заблуди не би иначе закључила уговор такве садржине.

(2) Страна која је у заблуди може тражити поништај уговора због битне заблуде, осим ако при закључењу уговора није поступала с пажњом која се у промету захтева.

(3) У случају поништаја уговора због заблуде, друга савесна страна има право да тражи накнаду претрпљене штете без обзира на то што страна која је у заблуди није крива за своју заблуду.

(4) Страна која је у заблуди не може се на њу позивати ако је друга страна спремна да изврши уговор као да заблуде није било.

Заблуда о побуди код уговора без накнаде

Члан 62.

Код уговора без накнаде битном заблудом се сматра и заблуда о побуди која је била одлучна за преузимање обавезе.

Неспоразум

Члан 63.

Кад стране верују да су сагласне, а у ствари међу њима постоји неспоразум о природи уговора или о основу или о предмету обавезе, уговор не настаје.

Посредна изјава

Члан 64.

Заблуда лица преко кога је страна изјавила своју вољу сматра се исто као и заблуда у властитом изјављивању воље.

Превара

Члан 65.

- (1) Ако једна страна изазове заблуду код друге стране или је одржава у заблуди у намери да је тиме наведе на закључење уговора, друга страна може захтевати поништај уговора и онда кад заблуда није битна.
- (2) Страна која је закључила уговор под преваром има право да захтева накнаду претрпљене штете.
- (3) Ако је превару учинило треће лице превара утиче на сам уговор ако је друга уговорна страна у време закључења уговора знала или морала знати за превару.
- (4) Уговор без накнаде може се поништити и кад је превару учинило треће лице, без обзира на то да ли је друга уговорна страна у време закључења уговора знала или морала знати за превару.

Привидан уговор

Члан 66.

- (1) Привидан уговор нема дејства међу уговорним странама.
- (2) Али, ако привидан уговор прикрива неки други уговор, тај други важи ако су испуњени услови за његову правну ваљаност.
- (3) Привидност уговора не може се истицати према трећем савесном лицу.

VI. ФОРМА УГОВОРА

Неформалност уговора

Члан 67.

- (1) Закључење уговора не подлеже никаквој форми, осим ако је законом друкчије одређено.
- (2) Захтев закона да уговор буде закључен у одређеној форми важи и за све доцније измене или допуне уговора.
- (3) Али су пуноважне доцније усмене допуне о споредним тачкама о којима у формалном уговору није ништа речено уколико то није противно циљу ради кога је форма прописана.
- (4) Пуноважне су и доцније усмене погодбе којима се смањују или олакшавају обавезе једне или друге стране, ако је посебна форма прописана само у интересу уговорних страна.

Раскидање формалних уговора

Члан 68.

Формални уговори могу бити раскинути неформалним споразумом, изузев ако је за одређени случај законом предвиђено што друго, или ако циљ због кога је прописана форма за закључење уговора захтева да раскидање уговора буде обављено у истој форми.

Уговорена форма

Члан 69.

- (1) Уговорне стране могу се споразумети да посебна форма буде услов пуноважности њиховог уговора.
- (2) Уговор за чије је закључење уговорена посебна форма може бити раскинут, допуњен или на други начин измењен и неформалним споразумом.
- (3) Ако су уговорне стране предвиделе посебну форму само да осигурају доказ свога уговора, или да постигну што друго, уговор је закључен кад је постигнута сагласност о

његовој садржини, а за уговараче је у исто време настала обавеза да уговору даду предвиђену форму.

Санкција недостатка потребне форме

Члан 70.

(1) Уговор који није закључен у прописаној форми нема правно дејство уколико из циља прописа којим је одређена форма не произлази што друго.

(2) Уговор који није закључен у уговореној форми нема правно дејство уколико су странке пуноважност уговора условиле посебном формом.

Претпоставка потпуности исправе

Члан 71.

(1) Ако је уговор закључен у посебној форми, било на основу закона било по вољи странака, важи само оно што је у тој форми изражено.

(2) Ипак, биће пуноважне истовремене усмене погодбе о споредним тачкама о којима у формалном уговору није ништа речено, уколико нису у супротности са његовом садржином или ако нису противне циљу због кога је форма прописана.

(3) Пуноважне су и истовремене усмене погодбе којима се смањују или олакшавају обавезе једне или обе стране ако је посебна форма прописана само у интересу уговорних страна.

Састављање исправе

Члан 72.

- (1) Кад је за закључење уговора потребно саставити исправу, уговор је закључен кад исправу потпишу сва лица која се њим обавезују.
- (2) Уговарач који не зна писати ставиће на исправу рукознак оверен од два сведока или од суда, односно другог органа.
- (3) За закључење двостраног уговора довољно је да обе стране потпишу једну исправу или да свака од страна потпише примерак исправе намењен другој страни.
- (4) Захтев писмене форме је испуњен ако стране измењају писма или се споразумеју телепринтером или неким другим средством које омогућава да се са извесношћу утврде садржина и давалац изјаве.

Кад је извршен уговор коме недостаје форма

Члан 73.

Уговор за чије се закључење захтева писмена форма сматра се пуноважним иако није закључен у тој форми ако су уговорне стране извршиле, у целини или у претежном делу, обавезе које из њега настају, осим ако из циља због кога је форма прописана очигледно не произлази што друго.

VII. УСЛОВ

Услови и њихово дејство

Члан 74.

- (1) Уговор је закључен под условом ако његов настанак или престанак зависи од неизвесне чињенице.
- (2) Ако је закључен под одложним условом па се услов испуни, уговор делује од тренутка његовог закључења, осим ако из закона, природе посла или воље страна не проистиче нешто друго.

(3) Ако је закључен под раскидним условом, уговор престаје важити кад се услов испуни.

(4) Сматра се да је услов остварен ако његово остварење, противно начелу савесности и поштења, спречи страна на чији је терет одређен, а сматра се да није остварен ако његово остварење, противно начелу савесности и поштења, проузрокује страна у чију је корист одређен.

Недопуштен или немогућ услов

Члан 75.

(1) Ништав је уговор у коме је постављен одложни или раскидни услов противан **принудним прописима, јавном поретку или добрим обичајима***.

(2) Уговор закључен под немогућим одложним условом је ништав, а немогућ раскидни услов сматра се непостојећим.

*Службени лист СРЈ, број 31/1993

Обезбеђење условног права

Члан 76.

Ако је уговор закључен под одложним условом, поверилац чије је право условљено може захтевати одговарајуће обезбеђење тог права ако је његово остварење угрожено.

VIII. ПОК

Рачунање времена

Члан 77.

(1) Рок одређен у данима почиње тећи првог дана после догађаја од кога се рок рачуна, а завршава се истеком последњег дана рока.

(2) Рок одређен у недељама, месецима или годинама завршава се оног дана који се по имену и броју поклапа са даном настанка догађаја од кога рок почиње да тече, а ако таквог дана нема у последњем месецу, крај рока пада на последњи дан тог месеца.

(3) Ако последњи дан рока пада у дан када је законом одређено да се не ради, као последњи дан рока рачуна се следећи радни дан.

(4) Почетак месеца означава први дан у месецу, средина – петнаести, а крај – последњи дан у месецу, ако што друго не произлази из намере странака или из природе уговорног односа.

Примена правила о услову

Члан 78.

Кад дејство уговора почиње од одређеног времена, сходно се примењују правила о одложном услову, а кад уговор престаје да важи по истеку одређеног рока, сходно се примењују правила о раскидном услову.

IX. КАПАРА И ОДУСТАНИЦА

1. КАПАРА

Враћање и урачунавање капаре

Члан 79.

(1) Ако је у тренутку закључења уговора једна страна дала другој известан износ новца или извесну количину других заменљивих ствари као знак да је уговор закључен (капара), уговор се сматра закљученим кад је капара дата, ако није што друго уговорено.

(2) У случају испуњења уговора, капара се мора вратити или урачунати у испуњење обавезе.

(3) Ако што друго није уговорено, страна која је дала капару не може одустати од уговора остављајући капару другој страни, нити то може учинити друга страна враћањем удвојене капаре.

Неизвршење уговора

Члан 80.

(1) Ако је за неизвршење уговора одговорна страна која је дала капару, друга страна може по свом избору тражити извршење уговора, ако је то још могуће, **или*** тражити накнаду штете, а капару урачунати у накнаду или вратити,* или се задовољити примљеном капаром.

(2) Ако је за неизвршење уговора одговорна страна која је примила капару, друга страна може, по свом избору, тражити извршење уговора, ако је то још могуће, или тражити накнаду штете и враћање капаре, или тражити враћање удвојене капаре.

(3) У сваком случају, кад друга страна тражи извршење уговора, она има право и на накнаду штете коју трпи због задоцњења.

(4) Суд може на захтев заинтересоване стране смањити претерано велику капару.

*Службени лист СРЈ, број 31/1993

У случају делимичног испуњења обавезе

Члан 81.

(1) У случају делимичног испуњења обавезе, поверилац не може задржати капару, него може тражити испуњење остатка обавезе и накнаду штете због задоцњења, или тражити накнаду штете због непотпуног испуњења, али се у оба случаја капара урачунава у накнаду.

(2) Ако поверилац раскине уговор и врати оно што је примио као делимично испуњење, он може бирати између осталих захтева који припадају једној страни кад је уговор остао неизвршен кривицом друге.

2. ОДУСТАНИЦА

Улога одустанице

Члан 82.

(1) Споразумом уговорних страна може се овластити једна или свака страна да одустане од уговора давањем одустанице.

(2) Кад страна у чију је корист уговорена одустаница изјави другој страни да ће дати одустаницу, она више не може захтевати извршење уговора.

(3) Страна овлашћена да одустане дужна је дати одустаницу истовремено са изјавом о одустајању.

(4) Ако уговарачи нису одредили рок до кога овлашћена страна може одустати од уговора, она то може учинити све док не протекне рок одређен за испуњење њене обавезе.

(5) Ово право одустајања од уговора престаје и кад страна у чију је корист уговорено почне испуњавати своје обавезе из тог уговора или примати испуњење од друге стране.

Капара као одустаница

Члан 83.

- (1) Кад је уз капару уговорено право да се одустане од уговора, онда се капара сматра као одустаница и свака страна може одустати од уговора.
- (2) У овом случају, ако одустане страна која је дала капару, она је губи, а ако одустане страна која је капару примила, она је удвојено враћа.

Одсек 2.

ЗАСТУПАЊЕ

I. О ЗАСТУПАЊУ У ОПШТЕ

Могућност заступања

Члан 84.

- (1) Уговор као и други правни посао може се предузети и преко заступника.
- (2) Овлашћење за заступање заснива се на закону, * општем акту **правног лица***, акту надлежног органа или на изјави воље заступаног (пуномоћје).

*Службени лист СРЈ, број 31/1993

Дејства заступања

Члан 85.

- (1) Уговор који закључи заступник у име заступаног лица и у границама својих овлашћења обавезује непосредно заступаног и другу уговорну страну.

(2) Под истим условима и остали правни послови заступникови производе правно дејство непосредно према заступаном лицу.

(3) Заступник је дужан обавестити другу страну да иступа у име заступаног, али и кад он то не уради уговор производи правно дејство за заступаног и другу страну, ако је ова знала или је из околности могла закључити да он иступа као заступник.

Преношење овлашћења

Члан 86.

(1) Заступник не може пренети своја овлашћења на другог, изузев кад му је то дозвољено законом или уговором.

(2) Изузетно, он то може учинити ако је спречен околностима да посао лично обави, а интереси заступаног захтевају неодложно предузимање правног посла.

Прекорачење граница овлашћења

Члан 87.

(1) Када заступник прекорачи границе овлашћења, заступани је у обавези само уколико одобри прекорачење.

(2) Ако заступани не одобри уговор у року који је редовно потребан да се уговор такве врсте размотри и оцени, сматраће се да је одобрење одбијено.

(3) Одобрење из претходног става има повратно дејство, ако стране не одреде друкчије.

(4) Ако друга страна није знала нити морала знати за прекорачење овлашћења, може одмах по сазнању за прекорачење, не чекајући да се заступани о уговору изјасни, изјавити да се не сматра уговором везана.

(5) Ако заступани одбије одобрење, заступник и заступани су солидарно одговорни за штету коју је друга страна претрпела, ако она није знала нити је морала знати за прекорачење овлашћења.

Закључење уговора од стране неовлашћеног лица

Члан 88.

- (1) Уговор који неко лице закључи као пуномоћник у име другог без његовог овлашћења обавезује неовлашћено заступаног само ако он уговор накнадно одобри.
- (2) Страна са којом је уговор закључен може захтевати од неовлашћено заступаног да се у примереном року изјасни да ли уговор одобрава.
- (3) Ако неовлашћено заступани ни у остављеном року уговор не одобри, сматра се да уговор није ни закључен.
- (4) У том случају, страна са којом је уговор закључен може од лица које је као пуномоћник без овлашћења закључило уговор тражити накнаду штете, ако у тренутку закључења уговора није знала нити је морала знати да то лице није имало овлашћење за закључење уговора.

II. ПУНОМОЋЈЕ

Давање пуномоћја

Члан 89.

- (1) Пуномоћје је овлашћење за заступање које властодавац правним послом даје пуномоћнику.
- (2) Постојање и обим пуномоћја су независни од правног односа на чијој је подлози пуномоћје дато.
- (3) Пуномоћник може бити и правно лице.

Посебна форма пуномоћја

Члан 90.

Форма прописана законом за неки уговор или који други правни посао важи и за пуномоћје за закључење тог уговора, односно за предузимање тог посла.

Обим овлашћења

Члан 91.

- (1) Пуномоћник може предузимати само оне правне послове за чије је предузимање овлашћен.
- (2) Пуномоћник коме је дато опште пуномоћје може предузимати само правне послове који долазе у редовно пословање.
- (3) Посао који не долази у редовно пословање може пуномоћник предузети само ако је посебно овлашћен за предузимање тог посла, односно врсте послова међу које он спада.
- (4) Пуномоћник не може без посебног овлашћења за сваки поједини случај преузети меничну обавезу, закључити уговор о јемству, о поравнању, о избраном суду, као ни одрећи се неког права без накнаде.

Опозивање и сужавање пуномоћја

Члан 92.

- (1) Властодавац може по својој вољи сузити или опозвати пуномоћје, чак и ако се уговором одрекао тог права.
- (2) Опозивање и сужавање сваког пуномоћја може се учинити изјавом без посебне форме.

(3) Ако је опозивањем или сужавањем пуномоћја повређен уговор о налогу, или уговор о делу, или неки други уговор, пуномоћник има право на накнаду тине настале штете.

Дејство престанка и сужавања пуномоћја према трећим лицима

Члан 93.

(1) Опозивање пуномоћја као и његово сужавање нема дејство према трећем лицу које је закључило уговор са пуномоћником, или обавило други правни посао, а није знало нити је морало знати да је пуномоћје опозвано, односно сужено.

(2) У том случају, властодавац има право захтевати од пуномоћника накнаду штете коју би због тога претрпео, изузев кад пуномоћник није знао ни морао знати за опозивање, односно за сужавање пуномоћја.

(3) Исто важи и у осталим случајевима престанка пуномоћја.

Други случајеви престанка пуномоћја

Члан 94.

(1) Пуномоћје престаје престанком правног лица као пуномоћника, ако законом није друкчије одређено.

(2) Пуномоћје престаје смрћу пуномоћника.

(3) Пуномоћје престаје престанком правног лица, односно смрћу лица које га је дало, осим ако се започети посао не може прекинути без штете по правне следбенике или ако пуномоћје важи и за случај смрти даваоца, било по његовој вољи, било с обзиром на природу посла.

III. ПОСЛОВНО ПУНОМОЋЈЕ

Ко може дати пуномоћје и његова садржина

Члан 95.

(1) Пословно пуномоћје може дати, у границама закона, **предузеће***, односно друго правно лице, и њиме овластити пуномоћника да закључује уговоре и обавља остале послове који су уобичајени у вршењу њихове пословне делатности.

(2) Пословни пуномоћник не може отуђити или оптеретити непокретности, преузети меничне обавезе или обавезе јемства, узети зајам и водити спор, ако није добио посебно пуномоћје за сваки такав посао.

(3) Пословно пуномоћје може бити ограничено на одређену врсту послова, или на одређене послове, али ова ограничења имају дејство према трећем само ако је за њих знао или морао знати.

*Службени лист СРЈ, број 31/1993

Пословно пуномоћје имаоца радње

Члан 96.

(1) Одредбе о пословном пуномоћју сходно се примењују на пословно пуномоћје имаоца радње.

(2) Пословно пуномоћје не престаје смрћу имаоца радње, као ни кад он буде лишен пословне способности.

IV. ОВЛАШЋЕЊА ТРГОВИНСКОГ ПУТНИКА

Члан 97.

(1) Трговински путник **предузећа*** овлашћен је предузимати само оне послове који се односе на продају робе и који су наведени у пуномоћју које му је **предузеће дало***.

(2) У случају неизвесности, сматра се да трговински путник није овлашћен да закључује уговоре, него само да прикупља поруџбине, али ће ипак уговор који је закључио остати на снази ако га властодавац накнадно одобри.

(3) Трговински путник који је овлашћен да продаје робу, није овлашћен да наплати цену, као ни да продаје на кредит, осим ако има посебно овлашћење за продају на кредит.

(4) Трговински путник је овлашћен да за властодавца прима рекламације због недостатка робе и остале изјаве у вези са извршењем уговора закљученог његовим посредовањем, као и да у име властодавца предузима потребне мере за очување његових права из тог уговора.

*Службени лист СРЈ, број 31/1993

V. ОВЛАШЋЕЊА ЛИЦА КОЈА ОБАВЉАЈУ ОДРЕЂЕНЕ ПОСЛОВЕ

Члан 98.

(1) **Лица која*** раде на таквим пословима чије је обављање везано за закључење и испуњење одређених уговора, као што су продавци у продавницама, **лица*** која обављају одређене услуге у угоститељству, **лица*** на пословима шалтерске службе у пошти, у банци и сл. овлашћени су самим тим на закључење и испуњење тих уговора.

(2) *Брисан је (види члан 16. Закона – 31/1993-681).*

*Службени лист СРЈ, број 31/1993

ТУМАЧЕЊЕ УГОВОРА

Примена одредаба и тумачење спорних одредаба

Члан 99.

(1) Одредбе уговора примењују се онако како гласе.

(2) При тумачењу спорних одредби не треба се држати дословног значења употребљених израза, већ треба истраживати заједничку намеру уговарача и одредбу тако разумети како то одговара начелима облигационог права утврђеним овим законом.

Нејасне одредбе у посебним случајевима

Члан 100.

У случају кад је уговор закључен према унапред одштампаном садржају, или кад је уговор био на други начин припремљен и предложен од једне уговорне стране, нејасне одредбе тумачиће се у корист друге стране.

Допунско правило

Члан 101.

Нејасне одредбе у уговору без накнаде треба тумачити у смислу који је мање тежак за дужника, а у теретном уговору у смислу којим се остварује правичан однос узајамних давања.

Вансудско тумачење уговора

Члан 102.

(1) Уговорне стране могу предвидети да ће, у случају несагласности у погледу смисла и домаћаја уговорних одредби, неко трећи тумачити уговор.

(2) У том случају, ако уговором није друкчије предвиђено, стране не могу покренути спор пред судом или другим надлежним органом док претходно не прибаве тумачење уговора, осим ако треће лице одбије да да тумачење уговора.

Одсек 4.

НЕВАЖНОСТ УГОВОРА

I. НИШТАВИ УГОВОРИ

Ништавост

Члан 103.

(1) Уговор који је противан **принудним прописима, јавном поретку или добрим обичајима*** је ништав ако циљ повређеног правила не упућује на неку другу санкцију или ако закон у одређеном случају не прописује што друго.

(2) Ако је закључење одређеног уговора забрањено само једној страни, уговор ће остати на снази ако у закону није што друго предвиђено за одређени случај, а страна која је повредила законску забрану сносиће одговарајуће последице.

*Службени лист СРЈ, број 31/1993

Последице ништавости

Члан 104.

(1) У случају ништавости уговора свака уговорна страна дужна је да врати другој све оно што је примила по основу таквог уговора, а ако то није могуће, или ако се природа оног што је испуњено противи враћању, има се дати одговарајућа накнада у новцу, према ценама у време доношења судске одлуке, уколико закон што друго не одређује.

(2) Али, ако је уговор ништав због тога што је по својој садржини или циљу противан **принудним прописима, јавном поретку или добрим обичајима,*** суд може одбити, у целини или делимично, захтев несавесне стране за враћање оног што је другој страни дала, а може и одлучити да друга страна оно што је примила по основу забрањеног уговора преда општини на чијој територији она има седиште, односно пребивалиште, или боравиште.

(3) Приликом одлучивања суд ће водити рачуна о савесности једне, односно обеју страна, о значају **угроженог добра или интереса,*** као и о моралним схватањима *.

*Службени лист СРЈ, број 31/1993

Делимична ништавост

Члан 105.

(1) Ништавост неке одредбе уговора не повлачи ништавост и самог уговора, ако он може опстати без ништаве одредбе, и ако она није била ни услов уговора ни одлучујућа побуда због које је уговор закључен.

(2) Али ће уговор остати на снази чак и ако је ништава одредба била услов или одлучујућа побуда уговора у случају кад је ништавост установљена управо да би уговор био ослобођен те одредбе и важио без ње.

Конверзија

Члан 106.

Кад ништав уговор испуњава услове за пуноважност неког другог уговора, онда ће међу уговарачима важити тај други уговор, ако би то било у сагласности са циљем који су уговарачи имали у виду кад су уговор закључили и ако се може узети да би они закључили тај уговор да су знали за ништавост свог уговора.

Накнадни нестанак узрока ништавости

Члан 107.

- (1) Ништав уговор не постаје пуноважан кад забрана или који други узрок ништавости накнадно нестане.
- (2) Али, ако је забрана била мањег значаја, а уговор је извршен, ништавост се не може истицати.

Одговорност лица кривог за ништавост уговора

Члан 108.

Уговарач који је крив за закључење ништавог уговора одговоран је своме сауговарачу за штету коју трпи због ништавости уговора, ако овај није знао или према околностима није морао знати за постојање узрока ништавости.

Истицање ништавости

Члан 109.

- (1) На ништавост суд пази по службеној дужности и на њу се може позивати свако заинтересовано лице.
- (2) **Право да захтева утврђење ништавости има и јавни тужилац.***

*Службени лист СФРЈ, број 39/1985

Неограничено истицање ништавости

Члан 110.

Право на истицање ништавости не гаси се.

II. РУШЉИВИ УГОВОРИ

Кад је уговор рушљив

Члан 111.

Уговор је рушљив кад га је закључила страна ограничено пословно способна, кад је при његовом закључењу било мана у погледу воље страна, као и кад је то овим законом или посебним прописом одређено.

Поништење уговора

Члан 112.

(1) Уговорна страна у чијем је интересу рушљивост установљена може тражити да се уговор поништи.

(2) Али, сауговарач те стране може од ње тражити да се у одређеном року, али не краћем од 30 дана, изјасни да ли остаје при уговору или не, јер ће у противном сматрати да је уговор поништен.

(3) Ако се позвана уговорна страна у остављеном року не изјасни или ако изјави да не остаје при уговору, сматраће се да је уговор поништен.

Последица поништења

Члан 113.

(1) Ако је на основу рушљивог уговора који је поништен нешто било испуњено, има се извршити враћање, а ако то није могуће, или ако се природа оног што је испуњено противи враћању, има се дати одговарајућа накнада у новцу.

(2) Накнада у новцу даје се према ценама у време враћања, односно доношења судске одлуке.

Враћање и накнада у случају поништења уговора ограничено пословно способног лица

Члан 114.

У случају поништења уговора због ограничене пословне способности једног уговарача, сауговарач таквог лица може захтевати враћање само оног дела испуњења који се налази у имовини ограничено пословно способног лица, или је употребљен у његову корист, као и оног што је намерно уништено или отуђено.

Одговорност за поништење уговора

Члан 115.

Уговарач на чијој је страни узрок рушљивости одговоран је свом сауговарачу за штету коју трпи због поништења уговора, ако овај није знао ни морао знати за постојање узрока рушљивости уговора.

Одговорност ограничено пословно способног лица

Члан 116.

Ограничено пословно способно лице одговара за штету насталу поништењем уговора, ако је лукавством уверило свог сауговорача да је пословно способно.

Престанак права

Члан 117.

(1) Право захтевати поништење рушљивог уговора престаје истеком рока од једне године од сазнања за разлог рушљивости, односно од престанка принуде.

(2) То право у сваком случају престаје истеком рока од три године од дана закључења уговора.

Брисан је назив пододсека III (види члан 18. Закона – 31/1993-681).

Чл. 118–120.

Брисани су (види члан 18. Закона – 31/1993-681)

Одсек 5.

ДВОСТРАНИ УГОВОРИ

I. ОДГОВОРНОСТ ЗА МАТЕРИЈАЛНЕ И ПРАВНЕ НЕДОСТАТКЕ ИСПУЊЕЊА

Члан 121.

- (1) Код уговора са накнадом сваки уговарач одговара за материјалне недостатке свог испуњења.
- (2) Исто тако, уговарач одговара и за правне недостатке испуњења и дужан је да штити другу страну од права и захтева трећих лица којима би њено право било искључено или сужено.
- (3) На ове обавезе преносиоца сходно се примењују одредбе овог закона о одговорности продавца за материјалне и правне недостатке, ако за одређени случај није што друго прописано.

II. ПРИГОВОР НЕИСПУЊЕЊА УГОВОРА

Правило истовременог испуњења

Члан 122.

- (1) У двостраним уговорима ниједна страна није дужна испунити своју обавезу ако друга страна не испуни или није спремна да истовремено испуни своју обавезу, изузев ако је што друго уговорено или законом одређено, или ако што друго проистиче из природе посла.
- (2) Али, ако на суду једна страна истакне да није дужна испунити своју обавезу док и друга страна не испуни своју, суд ће јој наложити да испуни своју обавезу кад и друга страна испуни своју.

Кад испуњење обавезе једне стране постане неизвесно

Члан 123.

- (1) Ако је уговорено да прво једна страна испуни своју обавезу, па се после закључења уговора материјалне прилике друге стране погоршају у тој мери да је неизвесно да ли

ће она моћи испунити своју обавезу, или ако та неизвесност произлази из других озбиљних разлога, страна која се обавезала да прва испуни своју обавезу може одложити њено испуњење док друга страна не испуни своју обавезу или док не пружи довољно обезбеђење да ће је испунити.

(2) То важи и кад су материјалне прилике друге стране биле у истој мери тешке још пре закључења уговора ако њен саговорач то није знао нити је морао знати.

(3) У тим случајевима страна која се обавезала да прва испуни своју обавезу може захтевати да јој се обезбеђење пружи у примереном року, а после протеча тог рока без резултата, може раскинути уговор.

III. РАСКИДАЊЕ УГОВОРА ЗБОГ НЕИСПУЊЕЊА

Права једне стране кад друга страна не испуни своју обавезу

Члан 124.

У двостраним уговорима, кад једна страна не испуни своју обавезу, друга страна може, ако није што друго одређено, захтевати испуњење обавеза или, под условима предвиђеним у идућим члановима, раскинути уговор простом изјавом, ако раскид уговора не наступа по самом закону, а у сваком случају има право на накнаду штете.

Кад је испуњење о року битни састојак уговора

Члан 125.

(1) Кад испуњење обавезе у одређеном року представља битан састојак уговора, па дужник не испуни обавезу у том року, уговор се раскида по самом закону.

(2) Али, поверилац може одржати уговор на снази, ако по истеку рока, без одлагања, обавести дужника да захтева испуњење уговора.

(3) Кад је поверилац захтевао испуњење, па га није добио у разумном року, може изјавити да раскида уговор.

(4) Ова правила важе како у случају кад су уговорне стране предвиделе да ће се уговор сматрати раскинутим ако не буде испуњен у одређеном року, тако и онда кад је испуњење уговора у одређеном року битан састојак уговора по природи посла.

Кад испуњење о року није битни састојак уговора

Члан 126.

(1) Кад испуњење обавезе у одређеном року није битни састојак уговора, дужник задржава право да и после истека рока испуни своју обавезу, а поверилац да захтева њено испуњење.

(2) Али, ако поверилац жели раскинути уговор, мора оставити дужнику примерен накнадни рок за испуњење.

(3) Ако дужник не испуни обавезу у накнадном року, наступају исте последице као и у случају кад је рок битни састојак уговора.

Раскидање уговора без остављања накнадног рока

Члан 127.

Поверилац може раскинути уговор без остављања дужнику накнадног рока за испуњење ако из дужниковог држања произлази да он своју обавезу неће извршити ни у накнадном року.

Раскидање уговора пре истека рока

Члан 128.

Кад је пре истека рока за испуњење обавезе очигледно да једна страна неће испунити своју обавезу из уговора, друга страна може раскинути уговор и захтевати накнаду штете.

Раскидање уговора са узастопним обавезама

Члан 129.

(1) Кад у уговору са узастопним обавезама једна страна не испуни једну обавезу, друга страна може, у разумном року, раскинути уговор у погледу свих будућих обавеза, ако је из датих околности очигледно да ни оне неће бити испуњене.

(2) Она може раскинути уговор не само у погледу будућих обавеза, него и у погледу већ испуњених обавеза, ако њихово испуњење без изосталих испуњења нема интереса за њу.

(3) Дужник може одржати уговор ако да одговарајуће обезбеђење.

Дужност обавештавања

Члан 130.

Поверилац који због неиспуњења дужникове обавезе раскида уговор, дужан је то саопштити дужнику без одлагања.

Кад се уговор не може раскинути

Члан 131.

Уговор се не може раскинути због неиспуњења незнатног дела обавезе.

Дејство раскида

Члан 132.

- (1) Раскидом уговора обе стране су ослобођене својих обавеза, изузев обавезе на накнаду евентуалне штете.
- (2) Ако је једна страна извршила уговор потпуно или делимично, има право да јој се врати оно што је дала.
- (3) Ако обе стране имају право захтевати враћање датог, узајамна враћања врше се по правилима за извршење двостраних уговора.
- (4) Свака страна дугује другој накнаду за користи које је у међувремену имала од онога што је дужна вратити, односно накнадити.
- (5) Страна која враћа новац дужна је платити затезну камату од дана кад је исплату примила.

IV. РАСКИДАЊЕ ИЛИ ИЗМЕНА УГОВОРА ЗБОГ ПРОМЕЊЕНИХ ОКОЛНОСТИ

Претпоставке за раскидање

Члан 133.

- (1) Ако после закључења уговора наступе околности које отежавају испуњење обавезе једне стране, или ако се због њих не може остварити сврха уговора, а у једном и у другом случају у тој мери да је очигледно да уговор више не одговара очекивањима уговорних страна и да би по општем мишљењу било неправично одржати га на снази такав какав је, страна којој је отежано испуњење обавезе, односно страна која због промењених околности не може остварити сврху уговора може захтевати да се уговор раскине.
- (2) Раскид уговора не може се захтевати ако је страна која се позива на промењене околности била дужна да у време закључења уговора узме у обзир те околности или их је могла избећи или савладати.

(3) Страна која захтева раскид уговора не може се позивати на промењене околности које су наступиле по истеку рока одређеног за испуњење њене обавезе.

(4) Уговор се неће раскинути ако друга страна понуди или пристане да се одговарајући услови уговора правично измене.

(5) Ако изрекне раскид уговора, суд ће на захтев друге стране обавезати страну која га је захтевала да накнади другој страни правичан део штете коју трпи због тога.

Дужност обавештавања

Члан 134.

Страна која је овлашћена да због промењених околности захтева раскид уговора дужна је да о својој намери да тражи раскид уговора обавести другу страну чим је сазнала да су такве околности наступиле, а ако то није учинила, одговара за штету коју је друга страна претрпела због тога што јој захтев није био на време саопштен.

Околности од значаја за одлуку суда

Члан 135.

При одлучивању о раскидању уговора, односно о његовој измени, суд се руководи начелима поштеног промета, водећи рачуна нарочито о циљу уговора, о нормалном ризику код уговора односне врсте, о општем интересу, као и о интересима обеју страна.

Одрицање од позивања на промењене околности

Члан 136.

Стране се могу уговором унапред одрећи позивања на одређене промењене околности, осим ако је то у супротности са начелом савесности и поштења.

V. НЕМОГУЋНОСТ ИСПУЊЕЊА

Немогућност испуњења за коју не одговара ни једна страна

Члан 137.

(1) Кад је испуњење обавезе једне стране у двостраном уговору постало немогуће због догађаја за који није одговорна ни једна ни друга страна, гаси се и обавеза друге стране, а ако је ова нешто испунила од своје обавезе, може захтевати враћање по правилима о враћању стеченог без основа.

(2) У случају делимичне немогућности испуњења због догађаја за који није одговорна ни једна ни друга страна, друга страна може раскинути уговор ако делимично испуњење не одговара њеним потребама, иначе уговор остаје на снази, а друга страна има право да захтева сразмерно смањење своје обавезе.

Немогућност испуњења за коју одговара друга страна

Члан 138.

(1) Кад је испуњење обавезе једне стране у двостраном уговору постало немогуће због догађаја за који одговара друга страна, њена обавеза се гаси, а она задржава своје потраживање према другој страни, с тим што се смањује за онолико колико је она могла имати користи од ослобођења од сопствене обавезе.

(2) Поред тога, она је дужна уступити другој страни сва права која би имала према трећим лицима у вези са предметом своје обавезе чије је испуњење постало немогуће.

VI. ПРЕКОМЕРНО ОШТЕЋЕЊЕ

Очигледна несразмера узајамних давања

Члан 139.

- (1) Ако је између обавеза уговорних страна у двостраном уговору постојала у време закључења уговора очигледна несразмера, оштећена страна може захтевати поништење уговора ако за праву вредност тада није знала нити је морала знати.
- (2) Право да се захтева поништење уговора престаје истеком једне године од његовог закључења.
- (3) Одрицање унапред од овог права нема правног дејства.
- (4) Уговор ће остати на снази ако друга страна понуди допуну до праве вредности.
- (5) Због ове несразмере не може се тражити поништење уговора на срећу, јавне продаје, као ни онда кад је за ствар дата виша цена из особите наклоности.

Брисан је наслов члана 140. (види члан 19. Закона – 31/1993-681)

Члан 140.

Брисан је (види члан 19. Закона – 31/1993-681)

VII. ЗЕЛЕНАШКИ УГОВОР

Члан 141.

- (1) Ништав је уговор којим неко, користећи се стањем нужде или тешким материјалним стањем другог, његовим недовољним искуством, лакомисленошћу или зависношћу, уговори за себе или за неког трећег корист која је у очигледној несразмери са оним што је он другом дао или учинио, или се обавезао дати или учинити.

(2) На зеленашки уговор сходно се примењују одредбе овог закона о последицама ништавости и о делимичној ништавости уговора.

(3) Ако оштећени захтева да се његова обавеза смањи на правичан износ, суд ће удовољити таквом захтеву ако је то могуће, а у том случају уговор са одговарајућом изменом остаје на снази.

(4) Оштећеник може поднети захтев за смањење обавезе на правичан износ у року од пет година од закључења уговора.

VIII. ОПШТИ УСЛОВИ **ФОРМУЛАРНИХ*** УГОВОРА

*Службени лист СРЈ, број 31/1993

Обавезност

Члан 142.

(1) Општи услови одређени од стране једног уговарача, било да су садржани у **формуларном*** уговору, било да се на њих уговор позива, допуњују посебне погодбе утврђене међу уговарачима у истом уговору, и по правилу обавезују као и ове.

(2) Општи услови * морају се објавити на уобичајени начин.

(3) Општи услови обавезују уговорну страну ако су јој били познати или морали бити познати у часу закључења уговора.

(4) У случају неслагања општих услова и посебних погодби важе ове последње.

*Службени лист СРЈ, број 31/1993

Ништавост неких одредби општих услова

Члан 143.

(1) Ништаве су одредбе општих услова које су противне самом циљу закљученог уговора или добрим пословним обичајима, чак и ако су општи услови који их садрже одобрени од надлежног органа.

(2) Суд може одбити примену појединих одредби општих услова које лишавају другу страну права да стави приговоре, или оних на основу којих она губи права из уговора или губи рокове, или које су иначе неправичне или претерано строге према њој.

Брисан је наслов члана 144. (види члан 22. Закона – 31/1993-681)

Члан 144.

Брисан је (види члан 22. Закона – 31/1993-681)

IX. УСТУПАЊЕ УГОВОРА

Услови уступања

Члан 145.

(1) Свака страна у двостраном уговору може, ако на то пристане друга страна, уступити уговор неком трећем лицу, које тиме постаје носилац свих њених права и обавеза из тог уговора.

(2) Уступањем уговора уговорни однос између уступиоца и друге стране прелази на пријемника и другу страну у часу кад је друга страна пристала на уступање, а ако је друга страна дала свој пристајак унапред, у часу кад је обавештена о уступању.

(3) Пристајак на уступање уговора је пуноважан само ако је дат у форми у закону прописаној за уступљени уговор.

(4) Одредбе о споредним правима у вези са уговором о преузимању дуга сходно ће се применити и на уступање уговора.

Одговорност уступцоца

Члан 146.

- (1) Уступилац одговара пријемнику за пуноважност уступљеног уговора.
- (2) Он му не јемчи да ће друга страна испунити своје обавезе из уступљеног уговора, осим ако се на то нарочито обавезао.
- (3) Он не јемчи другој страни да ће пријемник испунити обавезе из уговора, осим ако се на то нарочито обавезао.

Приговори

Члан 147.

Друга страна може истаћи пријемнику све приговоре из уступљеног уговора, као и оне које има из других односа са њим, али не и приговоре које има према уступцоцу.

Одсек 6.

ОПШТА ДЕЈСТВА УГОВОРА

I. СТВАРАЊЕ ОБАВЕЗА ЗА УГОВАРАЧЕ

Дејства уговора међу уговарачима и њиховим правним следбеницима

Члан 148.

- (1) Уговор ствара права и обавезе за уговорне стране.
- (2) Уговор има дејство и за универзалне правне следбенике уговорних страна, изузев ако је што друго уговорено или што друго произлази из природе самог уговора.
- (3) Уговором се може установити право у корист трећег лица.

II. УГОВОР У КОРИСТ ТРЕЋЕГ ЛИЦА

Непосредно право трећег

Члан 149.

- (1) Кад неко уговори у своје име потраживање у корист трећег, трећи стиче сопствено и непосредно право према дужнику, ако није што друго уговорено или не произлази из околности посла.
- (2) Уговарач има право захтевати да дужник изврши према трећем оно што је уговорено у корист тог трећег лица.

Опозивање користи за трећег

Члан 150.

- (1) Уговарач користи за трећег може је опозвати или изменити све док трећи не изјави да прихвата оно што је уговорено у његову корист.
- (2) Ако је уговорено да ће дужник извршити оно на шта се обавезао у корист трећег тек после смрти уговарача, овај може све дотле, па и својим тестаментом, опозвати корист уговорену за трећег, ако из самог уговора или из околности не произлази што друго.

Приговори дужника према трећем

Члан 151.

Дужник може истаћи трећем све приговоре које има према уговарачу по основу уговора којим је уговорена корист за трећег.

Одбијање трећег

Члан 152.

(1) Ако трећи одбије корист која је уговорена за њега, или је уговарач опозове, корист припада уговарачу, ако што друго није уговорено или не произлази из природе посла.

Обећање радње трећег лица

Члан 153.

(1) Обећање учињено другом да ће трећи нешто учинити или пропустити, трећег не обавезује, а обећавалац одговара за штету коју би други претрпео због тога што трећи неће да се обавезе или да изврши или пропусти одређену радњу.

(2) Обећавалац неће одговарати ако је другом обећао да ће се само заузети код трећег да се овај обавезе да нешто учини или пропусти, а у томе није успео и поред свег потребног залагања.

ОДЕЉАК 2.

Проузроковање штете

Одсек 1.

ОПШТА НАЧЕЛА

Основи одговорности

Члан 154.

- (1) Ко другоме проузрокује штету дужан је накнадити је, уколико не докаже да је штета настала без његове кривице.
- (2) За штету од ствари или делатности, од којих потиче повећана опасност штете за околину, одговара се без обзира на кривицу.
- (3) За штету без обзира на кривицу одговара се и у другим случајевима предвиђеним законом.

Штета

Члан 155.

Штета је умањење * нечије имовине (обична штета) и спречавање **њеног*** повећања (измакла корист), као и наношење другоме физичког или психичког бола или страха (нематеријална штета).

*Службени лист СРЈ, број 31/1993

Захтев да се уклони опасност штете

Члан 156.

(1) Свако може захтевати од другог да уклони извор опасности од кога прети знатнија штета њему или неодређеном броју лица, као и да се уздржи од делатности од које произлази узнемиравање или опасност штете, ако се настанак узнемиравања или штете не може спречити одговарајућим мерама.

(2) Суд ће на захтев заинтересованог лица наредити да се предузму одговарајуће мере за спречавање настанка штете или узнемиравања, или да се отклони извор опасности, на трошак држаоца извора опасности, ако овај сам то не учини.

(3) Ако штета настане у обављању општекорисне делатности за коју је добијена дозвола надлежног органа, може се захтевати само накнада штете која прелази нормалне границе.

(4) Али, и у том случају се може захтевати предузимање друштвено оправданих мера за спречавање наступања штете или за њено смањење.

Захтев да се престане са повредом права личности

Члан 157.

(1) Свако има право захтевати од суда или другог надлежног органа да нареди престанак радње којом се повређује интегритет људске личности, личног и породичног живота и других права његове личности.

(2) Суд, односно други надлежни орган може наредити престанак радње под претњом плаћања извесне новчане своте, одређене укупно или по јединици времена, у корист повређеног.

Одсек 2.

ОДГОВОРНОСТ ПО ОСНОВУ КРИВИЦЕ

Постојање кривице

Члан 158.

Кривица постоји када је штетник проузроковао штету намерно или непажњом.

Неодговорна лица

Члан 159.

- (1) Лице које услед душевне болести или заосталог умног развоја или којих других разлога није способно за расуђивање, не одговара за штету коју другоме проузрокује.
- (2) Ко другом проузрокује штету у стању пролазне неспособности за расуђивање, одговоран је за њу, изузев ако докаже да није својом кривицом доспео у то стање.
- (3) Ако је у то стање доспео туђом кривицом, за штету ће одговарати онај ко га је у то стање довео.

Одговорност малолетника

Члан 160.

- (1) Малолетник до навршене седме године не одговара за штету коју проузрокује.
- (2) Малолетник од навршене седме до навршене четрнаесте године не одговара за штету, осим ако се докаже да је при проузроковању штете био способан за расуђивање.
- (3) Малолетник са навршених четрнаест година одговара према општим правилима о одговорности за штету.

Нужна одбрана, стање нужде, отклањање штете од другог

Члан 161.

(1) Ко у нужној одбрани проузрокује штету нападачу није дужан накнадити је, осим у случају прекорачења нужне одбране.

(2) Кад неко проузрокује штету у стању нужде, оштећеник може захтевати накнаду од лица које је криво за настанак опасности штете, или од лица од којих је штета отклоњена, али од ових последњих, не више од користи коју су имала од тога.

(3) Ко претрпи штету отклањајући од другог опасност штете, има право захтевати од њега накнаду оне штете којој се разумно изложио.

Дозвољена самопомоћ

Члан 162.

(1) Ко у случају дозвољене самопомоћи проузрокује штету лицу које је изазвало потребу самопомоћи, није дужан накнадити је.

(2) Под дозвољеном самопомоћи подразумева се право сваког лица да отклони повреду права кад непосредно прети опасност, ако је таква заштита нужна и ако начин отклањања повреде права одговара приликама у којима настаје опасност.

Пристанак оштећеника

Члан 163.

(1) Ко на своју штету дозволи другоме предузимање неке радње, не може од њега захтевати накнаду штете проузроковане том радњом.

(2) Ништава је изјава оштећеника којом је пристао да му се учини штета радњом која је законом забрањена.

Одсек 3.

ОДГОВОРНОСТ ЗА ДРУГОГ

Душевно болесни и заостали у умном развоју

Члан 164.

(1) За штету коју проузрокује лице које услед душевне болести или заосталог умног развоја или којих других разлога није способно за расуђивање, одговара онај који је на основу закона, или одлуке надлежног органа, или уговора, дужан да води надзор над њим.

(2) Он се може ослободити одговорности ако докаже да је вршио надзор на који је обавезан или да би штета настала и при брижљивом вршењу надзора.

Одговорност родитеља

Члан 165.

(1) Родитељи одговарају за штету коју проузрокује другом њихово дете до навршене седме године, без обзира на своју кривицу.

(2) Они се ослобађају одговорности ако постоје разлози за искључење одговорности према правилима о одговорности, без обзира на кривицу.

(3) Они не одговарају ако је штета настала док је дете било поверено другом лицу и ако је то лице одговорно за штету.

(4) Родитељи одговарају за штету коју проузрокује другом њихово малолетно дете које је навршило седам година, осим ако докажу да је штета настала без њихове кривице.

Солидарна одговорност

Члан 166.

Ако поред родитеља одговара за штету и дете, њихова је одговорност солидарна.

Одговорност другог лица за малолетника

Члан 167.

(1) За штету коју другом проузрокује малолетник док је под надзором старатеља, школе или друге установе, одговара старатељ, школа, односно друга установа, осим ако докажу да су надзор вршили на начин на који су обавезни, или да би штета настала и при брижљивом вршењу надзора.

(2) Ако за штету одговара и малолетник, одговорност је солидарна.

Посебна одговорност родитеља

Члан 168.

(1) Ако дужност надзора над малолетним лицем не лежи на родитељима, већ на неком другом лицу, оштећеник има право да захтева накнаду од родитеља, кад је штета настала услед лошег васпитања малолетника, рђавих примера или порочних навика које су му родитељи дали, или се и иначе штета може уписати у кривицу родитељима.

(2) Лице на коме у овом случају лежи дужност надзора има право тражити од родитеља да му накнаде исплаћени износ ако је оно исплатило накнаду оштећенику.

Одговорност по основу правичности

Члан 169.

(1) У случају штете коју је проузроковало лице које за њу није одговорно, а накнада се не може добити од лица које је било дужно да води надзор над њим, суд може, кад то

правичност захтева, а нарочито с обзиром на материјално стање штетника и оштећеника, осудити штетника да накнади штету, потпуно или делимично.

(2) Ако је штету проузроковао малолетник способан за расуђивање који није у стању да је накнади, суд може, кад то правичност захтева, а нарочито с обзиром на материјално стање родитеља и оштећеника, обавезати родитеље да накнаде штету, потпуно или делимично, иако за њу нису криви.

Одсек 4.

ОДГОВОРНОСТ ПРЕДУЗЕЋА* И ДРУГИХ ПРАВНИХ ЛИЦА ПРЕМА ТРЕЋЕМ

*Службени лист СРЈ, број 31/1993

Одговорност предузећа*

*Службени лист СРЈ, број 31/1993

Члан 170.

(1) За штету коју **запослени*** у раду или у вези са радом проузрокује трећем лицу одговара **предузеће у коме*** је **запослени*** радио у тренутку проузроковања штете, осим ако докаже да је **запослени*** у датим околностима поступао онако како је требало.

(2) Оштећеник има право захтевати накнаду штете и непосредно од радника ако је штету проузроковао намерно.

(3) Одредбом става 1. овог члана не дира се у правила о одговорности за штету која потиче од опасне ствари или опасне делатности.

*Службени лист СРЈ, број 31/1993

Одговорност других лица

Члан 171.

- (1) Одредбе претходног члана примењују се и на **друге послодавце*** у погледу одговорности за штету коју **запослени*** који код њих раде проузрокују у раду или у вези с радом.
- (2) Лице које је оштећенику накнадило штету коју је **запослени*** проузроковао намерно или крајњом непажњом, има право од тог **запосленог*** захтевати накнаду плаћеног износа.
- (3) То право застарева у року од шест месеци од дана исплаћене накнаде штете.

*Службени лист СРЈ, број 31/1993

Одговорност правног лица за штету коју проузрокује његов орган

Члан 172.

- (1) Правно лице одговара за штету коју његов орган проузрокује трећем лицу у вршењу или у вези са вршењем својих функција.
- (2) Ако за одређени случај није што друго у закону одређено, правно лице има право на накнаду од лица које је штету скривило намерно или крајњом непажњом.
- (3) То право застарева у року од шест месеци од дана исплаћене накнаде штете.

Одсек 5.

ОДГОВОРНОСТ ЗА ШТЕТУ ОД ОПАСНЕ СТВАРИ ИЛИ ОПАСНЕ ДЕЛАТНОСТИ

I. ОПШТЕ ОДРЕДБЕ

Претпоставка узрочности

Члан 173.

Штета настала у вези са опасном ствари, односно опасном делатношћу сматра се да потиче од те ствари, односно делатности, изузев ако се докаже да оне нису биле узрок штете.

Ко одговара за штету

Члан 174.

(1) За штету од опасне ствари одговара њен ималац, а за штету од опасне делатности одговара лице које се њом бави.

(2) *Брисан је (види члан 27. Закона – 31/1993-681).*

Противправно одузимање опасне ствари од имаоца

Члан 175.

Ако је имаоцу одузета опасна ствар на противправан начин, за штету која од ње потиче не одговара он, него онај који му је одузео опасну ствар, ако ималац није за то одговоран.

Предаја ствари трећем лицу

Члан 176.

- (1) Уместо имаоца ствари, и исто као он, одговара лице коме је ималац поверио ствар да се њоме служи, или лице које је иначе дужно да је надгледа, а није код њега на раду.
- (2) Али ће поред њега одговарати и ималац ствари ако је штета произашла из неке скривене мане или скривеног својства ствари на које му није скренуо пажњу.
- (3) У том случају одговорно лице које је исплатило накнаду оштећенику има право да захтева цео њен износ од имаоца.
- (4) Ималац опасне ствари који ју је поверио лицу које није оспособљено или није овлашћено да њоме рукује, одговара за штету која потекне од те ствари.

Ослобођење од одговорности

Члан 177.

- (1) Ималац се ослобађа одговорности ако докаже да штета потиче од неког узрока који се налазио ван ствари, а чије се дејство није могло предвидети, ни избећи или отклонити.
- (2) Ималац ствари ослобађа се одговорности и ако докаже да је штета настала искључиво радњом оштећеника или трећег лица, коју он није могао предвидети и чије последице није могао избећи или отклонити.
- (3) Ималац се ослобађа одговорности делимично, ако је оштећеник делимично допринео настанку штете.
- (4) Ако је настанку штете делимично допринело треће лице, оно одговара оштећенику солидарно са имаоцем ствари, а дужно је сносити накнаду сразмерно тежини своје кривице.
- (5) Лице којим се ималац послужио при употреби ствари не сматра се трећим лицем.

II. ОДГОВОРНОСТ У СЛУЧАЈУ УДЕСА ИЗАЗАВНОГ МОТОРНИМ ВОЗИЛОМ У ПОКРЕТУ

Члан 178.

- (1) У случају удеса изазваног моторним возилом у покрету који је проузрокован искључивом кривицом једног имаоца, примењују се правила о одговорности по основу кривице.
- (2) Ако постоји обострана кривица, сваки ималац одговара за укупну штету коју су они претрпели сразмерно степену своје кривице.
- (3) Ако нема кривице ни једног, имаоци одговарају на равне делове, ако разлози правичности не захтевају што друго.
- (4) За штету коју претрпе трећа лица имаоци моторних возила одговарају солидарно.

III. ОДГОВОРНОСТ ПРОИЗВОЂАЧА СТВАРИ СА НЕДОСТАТКОМ

Члан 179.

- (1) Ко стави у промет неку ствар коју је произвео, а која због неког недостатка за који он није знао представља опасност штете за лица или ствари, одговара за штету која би настала због тог недостатка.
- (2) Произвођач одговара и за опасна својства ствари ако није предузео све што је потребно да штету, коју је могао предвидети, спречи путем упозорења, безбедне амбалаже или другом одговарајућом мером.

Одсек 6.

ПОСЕБНИ СЛУЧАЈЕВИ ОДГОВОРНОСТИ

Одговорност услед терористичких аката, јавних демонстрација или манифестација

Члан 180.

- (1) За штету насталу **смрћу, телесном повредом или оштећењем, односно уништењем имовине физичког лица*** услед аката насиља или терора, као и приликом јавних демонстрација и манифестација, одговара **држава**** чији су органи по важећим прописима били дужни да спрече такву штету.
- (2) **Организатори, учесници, подстрекачи и помагачи у актима насиља или терора, јавним демонстрацијама и манифестацијама које су усмерене на подривање* уставног уређења**, немају право на накнаду штете по овом основу.***
- (3)* **Држава**** има право и обавезу да захтева накнаду исплаћеног износа од лица које је штету проузроковало.*
- (4) То право застарева у роковима прописаним за застарелост потраживања накнаде штете.*

*Службени лист СФРЈ, број 39/1985

**Службени лист СРЈ, број 31/1993

Одговорност организатора приредби

Члан 181.

Организатор окупљања већег броја људи у затвореном или на отвореном простору одговара за штету насталу смрћу или телесном повредом коју неко претрпи услед изванредних околности које у таквим приликама могу настати, као што је гибање маса, општи неред и слично.

Одговорност због ускраћивања неопходне помоћи

Члан 182.

(1) Ко без опасности по себе ускрати помоћ лицу чији су живот или здравље очигледно угрожени, одговара за штету која је отуда настала, ако је он ту штету према околностима случаја морао предвидети.

(2) Ако правичност захтева, суд може такво лице ослободити обавезе да накнади штету.

Одговорност у вези са обавезом закључења уговора

Члан 183.

Лице које је по закону обавезно да закључи неки уговор, дужно је да накнади штету ако на захтев заинтересованог лица без одлагања не закључи тај уговор.

Одговорност у вези са вршењем послова од општег интереса

Члан 184.

Предузећа и друга правна лица која* врше комуналну или другу сличну делатност од општег интереса одговарају за штету ако без оправданог разлога обуставе или нередовно врше своју услугу.

*Службени лист СРЈ, број 31/1993

НАКНАДА

I. НАКНАДА МАТЕРИЈАЛНЕ ШТЕТЕ

Успостављање ранијег стања и накнада у новцу

Члан 185.

(1) Одговорно лице дужно је успоставити стање које је било пре него што је штета настала.

(2) Уколико успостављање ранијег стања не уклања штету потпуно, одговорно лице дужно је за остатак штете дати накнаду у новцу.

(3) Кад успостављање ранијег стања није могуће, или кад суд сматра да није нужно да то учини одговорно лице, суд ће одредити да оно исплати оштећенику одговарајућу своту новца на име накнаде штете.

(4) Суд ће досудити оштећенику накнаду у новцу кад он то захтева, изузев ако околности датог случаја оправдавају успостављање ранијег стања.

Кад доспева обавеза накнаде

Члан 186.

Обавеза накнаде штете сматра се доспелом од тренутка настанка штете.

Накнада у случају пропасти ствари одузете на недозвољен начин

Члан 187.

Ако је ствар која је била одузета имаоцу на недозвољен начин пропала услед више силе, одговорно лице дужно је дати накнаду у новцу.

Накнада у облику новчане ренте

Члан 188.

- (1) У случају смрти, телесне повреде или оштећења здравља, накнада се одређује, по правилу, у облику новчане ренте, доживотно или за одређено време.
- (2) Новчана рента досуђена на име накнаде штете плаћа се месечно унапред, ако суд не одреди што друго.
- (3) Поверилац има право да захтева потребно обезбеђење за исплату ренте, осим ако то према околностима случаја не би било оправдано.
- (4) Ако дужник не пружи обезбеђење које суд одреди, поверилац има право да захтева да му се уместо ренте исплати једна укупна свота чија се висина одређује према висини ренте и вероватном трајању повериочевог живота, уз одбитак одговарајућих камата.
- (5) Из озбиљних узрока поверилац може и у другим случајевима захтевати, одмах или доцније, да му се уместо ренте исплати једна укупна свота.

II. ОБИМ НАКНАДЕ МАТЕРИЈАЛНЕ ШТЕТЕ

Обична штета и измакла корист

Члан 189.

- (1) Оштећеник има право како на накнаду обичне штете, тако и на накнаду измакле користи.
- (2) Висина накнаде штете одређује се према ценама у време доношења судске одлуке, изузев случаја кад закон наређује што друго.

- (3) При оцени висине измакле користи узима се у обзир добитак који се могао основано очекивати према редовном току ствари или према посебним околностима, а чије је остварење спречено штетниковом радњом или пропуштањем.
- (4) Кад је ствар уништена или оштећена кривичним делом учињеним са умишљајем, суд може одредити висину накнада према вредности коју је ствар имала за оштећеника.

Потпуна накнада

Члан 190.

Суд ће, узимајући у обзир и околности које су наступиле после проузроковања штете досудити накнаду у износу који је потребан да се оштећеникова материјална ситуација доведе у оно стање у коме би се налазила да није било штетне радње или пропуштања.

Снижење накнаде

Члан 191.

- (1) Суд може, водећи рачуна о материјалном стању оштећеника, осудити одговорно лице да исплати мању накнаду него што износи штета, ако она није проузрокована ни намерно ни крајњом непажњом, а одговорно лице је слабог имовног стања те би га исплата потпуне накнаде довела у оскудицу.
- (2) Ако је штетник проузроковао штету радећи нешто ради користи оштећеника, суд може одредити мању накнаду, водећи рачуна о брижљивости коју штетник показује у сопственим пословима.

Подељена одговорност

Члан 192.

(1) Оштећеник који је допринео да штета настане или да буде већа него што би иначе била, има право само на сразмерно смањену накнаду.

(2) Кад је немогуће утврдити који део штете потиче од оштећеникове радње, суд ће досудити накнаду водећи рачуна о околностима случаја.

III. ПОСЕБНО О НАКНАДИ МАТЕРИЈАЛНЕ ШТЕТЕ У СЛУЧАЈУ СМРТИ, ТЕЛЕСНЕ ПОВРЕДЕ И ОШТЕЋЕЊА ЗДРАВЉА

Изгубљена зарада и трошкови лечења и сахране

Члан 193.

(1) Ко проузрокује нечију смрт дужан је накнадити уобичајене трошкове његове сахране.

(2) Он је дужан накнадити и трошкове његовог лечења од задобијених повреда и друге потребне трошкове у вези са лечењем, као и зараду изгубљену због неспособности за рад.

Право лица које је погинули издржавао

Члан 194.

(1) Лице које је погинули издржавао или редовно помагао, као и оно које је по закону имало право захтевати издржавање од погинулог, има право на накнаду штете коју трпи губитком издржавања, односно помагања.

(2) Ова штета накнађује се плаћањем новчане ренте, чији се износ одмерава с обзиром на све околности случаја, а који не може бити већи од онога што би оштећеник добијао од погинулог да је остао у животу.

Накнада штете у случају телесне повреде или нарушења здравља

Члан 195.

(1) Ко другоме нанесе телесну повреду или му наруши здравље, дужан је накнадити му трошкове око лечења и друге потребне трошкове с тим у вези, као и зараду изгубљену због неспособности за рад за време лечења.

(2) Ако повређени због потпуне или делимичне неспособности за рад губи зараду, или су му потребе трајно повећане, или су могућности његовог даљег развијања и напредовања уништене или смањене, одговорно лице дужно је плаћати повређеном одређену новчану ренту, као накнаду за ту штету.

Измена досуђене накнаде

Члан 196.

Суд може на захтев оштећеника за убудуће повећати ренту, а може је на захтев штетника смањити или укинути, ако се знатније промене околности које је суд имао у виду приликом доношења раније одлуке.

Непреносивост права

Члан 197.

(1) Право на накнаду штете у виду новчане ренте услед смрти блиског лица или услед повреде тела или оштећења здравља не може се пренети другом лицу.

(2) Доспели износи накнаде могу се пренети другоме, ако је износ накнаде одређен писменим споразумом страна или правноснажном судском одлуком.

IV. ПОСЕБНО О НАКНАДИ МАТЕРИЈАЛНЕ ШТЕТЕ У СЛУЧАЈУ ПОВРЕДЕ ЧАСТИ И ШИРЕЊА НЕИСТИНИТИХ НАВОДА

Члан 198.

(1) Ко другоме повреди част као и ко износи или преноси неистините наводе о прошлости, о знању, о способности другог лица, или о чему другоме, а зна или би морао знати да су неистинити, и тиме му проузрокује материјалну штету дужан је накнадити је.

(2) Али, не одговара за проузроковану штету онај ко учини неистинито саопштење о другоме не знајући да је оно неистинито, ако је он или онај коме је саопштење учинио имао је у томе озбиљног интереса.

V. НАКНАДА НЕМАТЕРИЈАЛНЕ ШТЕТЕ

Објављивање пресуде или исправке

Члан 199.

У случају повреде права личности суд може наредити, на трошак штетника, објављивање пресуде, односно исправке, или наредити да штетник повуче изјаву којом је повреда учињена, или што друго чиме се може остварити сврха која се постиже накнадом.

Новчана накнада

Члан 200.

(1) За претрпљене физичке болове, за претрпљене душевне болове због умањења животне активности, наружености, повреде угледа, части, слободе или права личности, смрти блиског лица као и за страх суд ће, ако нађе да околности случаја, а нарочито

јачина болова и страха и њихово трајање то оправдава, досудити правичну новчану накнаду, независно од накнаде материјалне штете као и у њеном одсуству.

(2) Приликом одлучивања о захтеву за накнаду нематеријалне штете, као и о висини њене накнаде, суд ће водити рачуна о значају повређеног добра и циљу коме служи та накнада, али и о томе да се њоме не погодује тежњама које нису спојиве са њеном природом и друштвеном сврхом.

Лица која имају право на новчану накнаду у случају смрти или тешког инвалидитета

Члан 201.

(1) У случају смрти неког лица, суд може досудити члановима његове уже породице (брачни друг, деца и родитељи) правичну новчану накнаду за њихове душевне болове.

(2) Таква накнада може се досудити и браћи и сестрама ако је између њих и умрлог постојала трајнија заједница живота.

(3) У случају нарочито тешког инвалидитета неког лица, суд може досудити његовом брачном другу, деци и родитељима правичну новчану накнаду за њихове душевне болове.

(4) Накнада из ст. 1. и 3. овог члана може се досудити и ванбрачном другу, ако је између њега и умрлог, односно повређеног постојала трајнија заједница живота.

Сатисфакција у посебним случајевима

Члан 202.

Право на правичну новчану накнаду због претрпљених душевних болова има лице које је преваром, принудом или злоупотребом неког односа подређености или зависности наведено на кажњиву обљубу или кажњиву блудну радњу, као и лице према коме је извршено неко друго кривично дело против достојанства личности и морала.

Накнада будуће штете

Члан 203.

Суд ће на захтев оштећеног досудити накнаду и за будућу нематеријалну штету ако је по редовном току извесно да ће она трајати и у будућности.

Наслеђивање и уступање потраживања накнаде нематеријалне штете

Члан 204.

(1) Потраживање накнаде нематеријалне штете прелази на наследника само ако је признато правноснажном одлуком или писменим споразумом.

(2) Под истим условима, то потраживање може бити предмет уступања, пребијања и принудног извршења.

Подељена одговорност и снижење накнаде

Члан 205.

Одредбе о подељеној одговорности и снижењу накнаде које важе за материјалну штету сходно се примењују и на нематеријалну штету.

Одсек 8.

ОДГОВОРНОСТ ВИШЕ ЛИЦА ЗА ИСТУ ШТЕТУ

Солидарна одговорност

Члан 206.

- (1) За штету коју је више лица проузроковало заједно, сви учесници одговарају солидарно.
- (2) Подстрекач и помагач, као и онај који је помагао да се одговорна лица не открију, одговарају солидарно са њима.
- (3) Солидарно одговарају за проузроковану штету и лица која су је проузроковала радећи независно једно од другог, ако се не могу утврдити њихови удели у проузрокованој штети.
- (4) Кад је несумњиво да је штету проузроковало неко од два или више одређених лица која су на неки начин међусобно повезана, а не може се утврдити које је од њих штету проузроковало, та лица одговарају солидарно.

Солидарна одговорност наручиоца и извођача радова

Члан 207.

Наручилац и извођач радова на непокретности солидарно одговарају трећем лицу за штету која му настане у вези са извођењем тих радова.

Регрес исплатиоца

Члан 208.

- (1) Солидарни дужник који исплати више него што износи његов удео у штети, може тражити од сваког од осталих дужника да му накнади оно што је платио за њега.
- (2) Колико износи удео сваког појединог дужника суд одређује с обзиром на тежину његове кривице и тежину последица које су проистекле из његовог деловања.

(3) У случају немогућности да се утврде удели дужника, на сваког пада једнак део, осим ако правичност захтева да се у конкретном случају друкчије одлучи.

Одсек 9.

ПРАВО ОШТЕЋЕНИКА ПОСЛЕ ЗАСТАРЕЛОСТИ ПРАВА ДА ЗАХТЕВА НАКНАДУ

Члан 209.

После наступања застарелости права да захтева накнаду штете, оштећеник може захтевати од одговорног лица, по правилима која важе у случају стицања без основа, да му уступи оно што је добио радњом којом је проузрокована штета.

ОДЕЉАК 3.

Стицање без основа

Одсек 1.

ОПШТЕ ПРАВИЛО

Члан 210.

(1) Кад је неки део имовине једног лица прешао на било који начин у имовину неког другог лица, а тај прелаз нема свој основ у неком правном послу или у закону, стицалац је дужан да га врати, а кад то није могуће – да накнади вредност постигнутих користи.*

Брисан је ранији став (3) (види члан 30. Закона – 31/1993-681).

(2)* Обавеза враћања, односно накнаде вредности настаје и кад се нешто прими с обзиром на основ који се није остварио или који је касније отпао.

*Службени лист СРЈ, број 31/1993

Одсек 2.

ПРАВИЛО ВРАЋАЊА

Кад се не може тражити враћање

Члан 211.

Ко изврши исплату знајући да није дужан платити, нема право да захтева враћање, изузев ако је задржао право да тражи враћање или ако је платио да би избегао принуду.

Двострука исплата дуга

Члан 212.

Ко је исти дуг платио два пута, па макар једном и по основу извршне исправе, има право тражити враћање по општим правилима о стицању без основа.

Извршење неке природне обавезе, или неке моралне или друштвене дужности

Члан 213.

Не може се тражити оно што је дато или учињено на име извршења неке природне обавезе или неке моралне или друштвене дужности.

Обим враћања

Члан 214.

Кад се враћа оно што је стечено без основа, морају се вратити плодови и платити затезна камата, и то, ако је стицалац несавестан, од дана стицања, а иначе од дана подношења захтева.

Накнада трошкова

Члан 215.

Стицалац има право на накнаду нужних и корисних трошкова, али ако је био несавестан, накнада за корисне трошкове му припада само до износа који представља увећање вредности у тренутку враћања.

Кад се може задржати примљено

Члан 216.

Не може се тражити враћање неосновано плаћених износа на име накнаде штете због повреде тела, нарушења здравља или смрти, уколико је исплата извршена савесном прибавиоцу.

Употреба ствари у туђу корист

Члан 217.

Ако је неко своју или туђу ствар употребио на корист трећег, а нема услова за примену правила о пословодству без налога, трећи је дужан вратити ствар, односно, ако то није могућно, накнадити њену вредност.

Издатак за другог

Члан 218.

Ко за другог учини какав издатак или нешто друго што је овај по закону био дужан учинити, има право захтевати накнаду од њега.

Употребљавање туђе ствари у своју корист

Члан 219.

Кад је неко туђу ствар употребио у своју корист, ималац може захтевати, независно од права на накнаду штете, или у одсуству ове, да му овај накнади корист коју је имао од употребе.

ОДЕЉАК 4.

Пословодство без налога

Одсек 1.

ОПШТЕ ПРАВИЛО

Члан 220.

(1) Пословодство без налога је вршење туђих послова, правних или материјалних, без налога или овлашћења, али за рачун онога чији су послови, а ради заштите његових интереса.*

(2)* Вршењу туђег посла може се незвано приступити само ако посао не трпи одлагање, те предстоји штета или пропуштање очигледне користи.

*Службени лист СРЈ, број 31/1993

Одсек 2.

ОБАВЕЗЕ И ПРАВА ПОСЛОВОЋЕ БЕЗ НАЛОГА

Обавезе пословође без налога

Члан 221.

(1) Пословођа без налога дужан је обавестити о свом поступку што је могуће пре оног чији је посао и наставити започети посао уколико му је то разумно могуће, док овај не буде могао преузети бригу о њему.

(2) По свршеном послу он је дужан положити рачун и уступити ономе чији је посао све што је прибавио вршећи његов посао.

(3) Уколико није што друго законом наређено, пословођа без налога има обавезе налогопримца.

Дужна пажња и одговорност

Члан 222.

- (1) При вршењу туђег посла пословођа без налога дужан је руководити се стварним или вероватним намерама и потребама онога чији је посао.
- (2) Он је дужан поступити са пажњом доброг привредника, односно доброг домаћина.
- (3) Суд може, с обзиром на околности у којима се неко незвано прихватио туђег посла, смањити његову одговорност или га сасвим ослободити одговорности за непажњу.
- (4) За одговорност пословно неспособног пословође без налога важе правила о његовој уговорној и вануговорној одговорности.

Права пословође без налога

Члан 223.

- (1) Пословођа без налога који је поступио у свему како треба и радио оно што су околности захтевале, има право захтевати да га онај чији је посао вршио ослободи свих обавеза које је због тога посла узео на себе, да преузме све обавезе које је закључио у његово име, да му накнади све нужне и корисне издатке, као и да му накнади претрпљену штету, чак и ако очекивани резултат није постигнут.
- (2) Њему припада и примерна накнада, за труд, ако је отклонио штету од лица чији је посао или ако му је прибавио корист која одговара у свему његовим намерама и потребама.

Вршење туђих послова у намери да се другом помогне

Члан 224.

Ко врши туђи посао у намери да другоме помогне, а нису испуњени услови за пословодство без налога, припада му право на накнаду учињених трошкова, али највише до висине користи коју је други постигао.

Одношење додатака

Члан 225.

Сваки пословођа без налога има право однети ствари којима је повећао туђу имовину а за које му се учињени издаци не накнађују, ако се оне могу одвојити без оштећења ствари којој су додате, али лице у чији се посао био умешао може, ако хоће, задржати те додатке уколико му накнади њихову садашњу вредност, но највише до износа учињених издатака.

Одсек 3.

ВРШЕЊЕ ТУЂИХ ПОСЛОВА ПРОТИВ ЗАБРАНЕ

Члан 226.

- (1) Ко се прихвати туђег посла и поред забране лица чији је посао, а за забрану је знао или морао знати, нема права која припадају пословођи без налога.
- (2) Он одговара за штету коју је проузроковао мешањем у туђе послове, чак и ако је до ње дошло без његове кривице.
- (3) Али, кад је забрана вршења посла противна закону или моралу, а нарочито ако је неко забранио да други испуни неку његову законску обавезу која не трпи одлагање важе општа правила о пословодству без налога.

Одсек 4.

НЕПРАВО ПОСЛОВОДСТВО

Члан 227.

(1) Ко врши туђи посао у намери да за себе задржи постигнуте користи иако зна да је посао туђ, дужан је на захтев онога чији је посао положити рачун као пословођа без налога и предати му све постигнуте користи.

(2) Онај чији је посао може захтевати и враћање ствари у пређашње стање, као и накнаду штете.

Одсек 5.

ОДОБРЕЊЕ

Члан 228.

Ако онај чији је посао накнадно одобри оно што је извршено, пословођа без налога сматра се налогопримцем који је од почетка радио по налогу лица чији је посао.

ОДЕЉАК 5.

Једнострана изјава воље

Одсек 1.

ЈАВНО ОБЕЋАЊЕ НАГРАДЕ

Кад обавезује

Члан 229.

(1) Јавним огласом учињено обећање награде ономе ко изврши одређену радњу, постигне неки успех, нађе се у одређеној ситуацији или, ако је обећање учињено под неким другим условом, обавезује обећаваоца да испуни обећање.

(2) Обећавалац награде или било каквог наградног такмичења дужан је да одреди рок за такмичење, а ако га не одреди свако ко жели да учествује у такмичењу има право да тражи да суд одреди одговарајући рок.

Опозивање обећања

Члан 230.

(1) Обећање се може опозвати онако како је учињено, као и личним саопштењем али онај ко је извршио радњу, а није знао нити је морао знати да је обећање награде опозвано, има право захтевати обећану награду, а онај ко је до опозивања учинио потребне издатке ради извршења радње одређене у јавном огласу има право на њихову накнаду, изузев ако обећавалац докаже да су они учињени узалуд.

(2) Обећање награде не може се опозвати ако је огласом одређен рок за извршење радње, односно за обавештење о постигнутом резултату или о остварењу одређене ситуације.

Ко има право на награду

Члан 231.

(1) Право на награду има онај ко први изврши радњу за коју је награда обећана.

(2) Ако је више лица извршило радњу истовремено, сваком припада једнак део награде, уколико правичност не захтева другачију поделу.

Случај конкурса

Члан 232.

(1) О додељивању награде у случају конкурса одлучује организатор конкурса или једно или више лица која он одреди.

(2) Ако су у условима конкурса или неким општим прописима који важе за одређени конкурс постављена правила по којима награда треба да буде додељена, сваки учесник у конкурсима има право захтевати поништење одлуке о додељивању награде ако награда није додељена сагласно тим правилима.

(3) Својину или које друго право на делу награђеном на конкурс стиче организатор конкурса само ако је то наведено у огласу конкурса.

Престанак обавезе

Члан 233.

Обавеза обећаваоца награде престаје ако му нико не саопшти, у року одређеном у огласу, да је извршио радњу, или постигао успех, или уопште испунио услове постављене у јавном огласу, а ако рок није одређен, истеком једне године до огласа.

Одсек 2.

ХАРТИЈЕ ОД ВРЕДНОСТИ

I. ОПШТЕ ОДРЕДБЕ

Појам

Члан 234.

Хартија од вредности је писмена исправа којом се њен издавалац обавезује да испуни обавезу уписану на тој исправи њеном законитом имаоцу.

Битни састојци

Члан 235.

(1) Хартија од вредности мора садржавати следеће битне састојке:

- 1) означавање врсте хартије од вредности;
- 2) фирму, односно назив и седиште, односно име и пребивалиште издаваоца хартије од вредности;
- 3) фирму, односно назив или име лица на које, односно по чијој наредби хартија од вредности гласи, или означавање да хартија гласи на доносиоца;
- 4) тачно означену обавезу издаваоца која произлази из хартије од вредности;
- 5) место и датум издавања хартије од вредности, а код оних које се издају у серији и њен серијски број;
- 6) потпис издаваоца хартије од вредности односно факсимил потписа издаваоца хартије од вредности које се издају у серији.

(2) Посебним законом за поједине хартије од вредности могу бити одређени и други битни састојци.

(3) Исправа која не садржи било који од битних састојака не важи као хартија од вредности.

(4) Хартије од вредности издате у серији, које не садрже било који од битних састојака, немају правно дејство.

На кога хартија од вредности може гласити

Члан 236.

Хартија од вредности може гласити на доносиоца, на име или по наредби.

Настанак обавезе

Члан 237.

Обавеза из хартије од вредности настаје у тренутку када издвалац хартију од вредности преда њеном кориснику.

Посебни услови за издавање хартије од вредности у серији

Члан 238.

Посебним законом се одређују и други услови за издавање хартија од вредности у серији.

II. ОСТВАРИВАЊЕ ПРАВА

Коме припада право из хартије од вредности

Члан 239.

- (1) Потраживање из хартије од вредности везано је за саму хартију и припада њеном законитом имаоцу.
- (2) Као законити ималац хартије од вредности на доносиоца сматра се њен доносилац.
- (3) Као законити ималац хартије од вредности на име или по наредби сматра се лице на које хартија од вредности гласи, односно лице на које је уредно пренета.

(4) Савесни прибавилац хартије од вредности на доносиоца постаје њен законити ималац и стиче право на потраживање уписано на њој и кад је хартија од вредности изашла из руку њеног издаваоца, односно њеног ранијег имаоца и без његове воље.

Ко може тражити испуњење

Члан 240.

Испуњење потраживања из хартије од вредности може захтевати, уз њено подношење, само њен законити ималац, односно лице које он овласти.

III. ПРЕНОС ХАРТИЈЕ ОД ВРЕДНОСТИ

Пренос права из хартије на доносиоца

Члан 241.

Право из хартије од вредности на доносиоца преноси се њеном предајом.

Пренос права из хартије на име

Члан 242.

- (1) Право из хартије од вредности на име преноси се цесијом.
- (2) Посебним законом може бити одређено да се право из хартије од вредности на име може преносити и индосаментом.
- (3) Пренос права из хартије од вредности на име врши се убележавањем на самој хартији фирме, односно назива, односно имена новог имаоца, потписивањем преносиоца и уписом преноса у регистар хартија од вредности, ако се такав регистар води код издаваоца.

Пренос права из хартије по наредби

Члан 243.

Право из хартије од вредности по наредби преноси се индосаментом.

Врста индосамента

Члан 244.

- (1) Индосамент може бити пуни, бланко и на доносиоца.
- (2) Пуни индосамент садржи изјаву о преносу и фирму, односно назив или име лица на које се право из хартије од вредности преноси (индосатар) и потпис преносиоца (индосант), а може да садржи и друге податке (место, датум и др.).
- (3) Бланко индосамент садржи само потпис индосанта.
- (4) У случају преноса на доносиоца уместо имена индосатара ставља се реч „донсиоцу”.
- (5) Индосамент на доносиоца важи као бланко индосамент.
- (6) Ништав је делимични индосамент.

Пренос пуномоћја и пренос за залог

Члан 245.

- (1) Хартија од вредности може се пренети и као пренос пуномоћја, односно као пренос за залог.
- (2) Код преноса пуномоћја ставља се клаузула „вредност у пуномоћју”, а код преноса за залог „вредност за залог” или слично.

Дејство преноса права

Члан 246.

- (1) Преносом права из хартије од вредности њен нови ималац стиче сва права која су припадала претходном имаоцу.
- (2) Пренос права из хартије од вредности на име било да се врши путем цесије или индосамента, нема дејства према издаваоцу док он о томе не буде писменим путем обавештен, односно док тај пренос не буде убележен у регистар хартија од вредности на име, ако се такав регистар води код издаваоца.
- (3) Цедент, односно индосант не одговара за неиспуњење обавезе од стране издаваоца, осим у случају друкчије законске одредбе или ако постоји супротна одредба уписана на самој хартији од вредности.

Дејство преноса пуномоћја и преноса за залог

Члан 247.

Ималац хартије од вредности која је на њега пренета као „пренос пуномоћја” или „пренос за залог” може вршити сва права која из те хартије од вредности проистичу, али хартију може пренети на другог само као пренос пуномоћја.

Доказивање законитости преноса

Члан 248.

- (1) Последњи индосатар доказује своје право из хартије од вредности непрекидним низом индосамената.
- (2) Ово правило се сходно примењује и на последњег цесионара.

Забрана преноса

Члан 249.

- (1) Забрана преноса индосаментом хартије од вредности по наредби врши се изразом „не по наредби” или стављањем сличне клаузуле која има исто значење.
- (2) Право из хартије од вредности чији је пренос индосаментом забрањен може се пренети само цесијом.
- (3) Пренос индосаментом могу забранити издавалац и индосант.
- (4) Посебним законом или изјавом издаваоца уписаној на самој хартији од вредности на име може се забранити свако њено преношење.

IV. ПРОМЕНЕ КОД ХАРТИЈА ОД ВРЕДНОСТИ

Промене које врши издавалац

Члан 250.

- (1) Хартију од вредности на доносиоца или по наредби може издавалац, на захтев и о трошку имаоца хартије, променити у хартију на име.
- (2) Ако промену није изричито забранио, издавалац хартије од вредности на име може је, на захтев и о трошку имаоца, променити у хартију на доносиоца или по наредби.

Промене које врши ималац при преносу

Члан 251.

- (1) Хартију од вредности по наредби индосант може пренети индосаментом на доносиоца, ако посебним законом није друкчије одређено.
- (2) Хартију од вредности на име цедент, односно индосант може пренети само на одређено лице.
- (3) Хартија од вредности на доносиоца може се индосаментом пренети и на одређено лице.

Сједињавање и дељење хартија од вредности

Члан 252.

- (1) Хартије од вредности издате у серији могу се, на захтев и о трошку имаоца, сјединити у једну или више хартија од вредности.
- (2) Хартија од вредности може се, на захтев и о трошку имаоца, поделити на више хартија од вредности мањег износа, али оне не могу бити испод износа најнижег апоена хартије издате у тој серији.

V. ИСПУЊЕЊЕ ОБАВЕЗЕ ИЗ ХАРТИЈЕ ОД ВРЕДНОСТИ

Престанак обавезе

Члан 253.

- (1) Обавеза из хартије од вредности престаје испуњењем од стране издаваоца хартије законитом имаоцу.
- (2) Потраживање из хартије од вредности престаје и када она припадне издаваоцу, уколико посебним законом није друкчије одређено.
- (3) Савесни издавалац хартије од вредности на доносиоца ослобађа се обавезе испуњењем доносиоцу и онда када овај није законити ималац хартије од вредности.

Забрана испуњења

Члан 254.

(1) Ако је издавалац хартије од вредности на доносиоца знао или морао знати да доносилац није законити ималац хартије, нити је овлашћен од стране законитог имаоца, дужан је одбити испуњење, иначе одговара за штету.

(2) Издавалац хартије од вредности не може пуноважно испунити своју обавезу ако му је то надлежни орган забранио, или кад је знао или морао знати да је покренут поступак за амортизацију или поништење хартије од вредности.

Исплата камате или других приноса по исплати главнице

Члан 255.

Дужник који је исплатио главницу имаоцу хартије од вредности дужан је исплатити купоне камата, односно других приноса са исте хартије који му буду поднети на исплату после исплате главнице, уколико ова потраживања нису застарела.

Приговори на захтев за испуњење обавезе

Члан 256.

(1) Против захтева имаоца хартије од вредности, издавалац може истаћи само приговоре који се тичу издавања саме хартије, као што је фалсификат; затим приговоре који произлазе из садржаја хартије, као што су рокови или услови; најзад, приговоре које има према самом имаоцу хартије, као што су компензација, недостатак законом прописаног поступка за стицање хартије од вредности и одсуство овлашћења.

(2) Издавалац може против захтева имаоца коме је он уступио хартију од вредности истаћи недостатке правног посла на основу кога је пренос извршен, али те недостатке не може истаћи против захтева неког потоњег имаоца.

(3) Међутим, ако је ималац хартије од вредности, примајући хартију од свог претходника, знао или морао знати да му овај предаје хартију од вредности да би избегао приговор који издавалац има према њему, издавалац може истаћи тај приговор и према имаоцу хартије.

(4) Посебним законом могу се одредити и друге врсте приговора код појединих врста хартија од вредности.

VI. ЛЕГИТИМАЦИОНИ ПАПИРИ И ЗНАЦИ

Легитимациони папири

Члан 257.

На железничке карте, позоришне и друге улазнице, бонове и друге сличне исправе које садрже одређену обавезу за њиховог издаваоца, а у којима није означен поверилац, нити из њих или околности у којима су издате произлази да се могу уступити другоме, сходно се примењују одговарајуће одредбе о хартијама од вредности.

Легитимациони знаци

Члан 258.

(1) Гардеробни или слични знаци, који се састоје из комада хартије, метала или другог материјала, на којима је обично утиснут неки број, или наведен број предатих предмета, а који обично не садржи нешто одређено о обавези њиховог издаваоца, служе само да покажу ко је поверилац у облигационом односу приликом чијег настанка су издати.

- (2) Издавалац легитимационог знака ослобађа се обавезе кад је у доброј вери изврши доносиоцу, али за доносиоца не важи претпоставка да је он прави поверилац или да је овлашћен захтевати испуњење, те је у случају спора дужан доказати то своје својство.
- (3) Поверилац може захтевати испуњење обавезе иако је изгубио легитимациони знак.
- (4) У погледу осталог, у сваком поједином случају треба се држати заједничке воље издаваоца и примаоца знака, као и онога што је уобичајено.

VII. ОСТАЛЕ ОДРЕДБЕ

Замена оштећене хартије од вредности

Члан 259.

Ималац оштећене хартије од вредности која није подобна за промет, али чија се истинитост и садржина могу тачно утврдити, има право да захтева издавање нове хартије од вредности у истом износу, с тим да врати оштећену хартију и накнади трошкове.

Амортизација хартије од вредности

Члан 260.

Изгубљена хартија од вредности може се амортизовати само ако гласи на име или по наредби уколико посебним законом није друкчије одређено.

Застарелост потраживања из хартије од вредности

Члан 261.

За застарелост потраживања из хартије од вредности важе правила о застарелости, ако посебним законом није друкчије одређено.

Глава III

ДЕЈСТВА ОБАВЕЗА

ОДЕЉАК 1.

Поверљива права и дужникове обавезе

Одсек 1.

ПРАВО НА НАКНАДУ ШТЕТЕ

I. ОПШТА ПРАВИЛА

Испуњење обавезе и последице неиспуњења

Члан 262.

- (1) Поверилац у обавезном односу је овлашћен да од дужника захтева испуњење обавезе, а дужник је дужан испунити је савесно у свему како она гласи.
- (2) Кад дужник не испуни обавезу или задоцни са њеним испуњењем, поверилац има право захтевати и накнаду штете коју је услед тога претрпео.
- (3) За штету због задоцњења са испуњењем одговара и дужник коме је поверилац дао примерен накнадни рок за испуњење.

(4) Дужник одговара и за делимичну или потпуну немогућност испуњења и ако ту немогућност није скривио ако је наступила после његовог доласка у доцњу, за коју одговара.

(5) Али се дужник ослобађа одговорности за штету ако докаже да би ствар која је предмет обавезе случајно пропала и да је он своју обавезу на време испунио.

Ослобађање дужника од одговорности

Члан 263.

Дужник се ослобађа одговорности за штету ако докаже да није могао да испуни своју обавезу, односно да је закаснио са испуњењем обавезе због околности насталих после закључења уговора које није могао спречити, отклонити или избећи.

Уговорно проширење одговорности

Члан 264.

(1) Уговором се може проширити одговорност дужника и на случај за који он иначе не одговара.

(2) Али се испуњење овакве уговорне одредбе не може захтевати ако би то било у супротности са начелом савесности и поштења.

Ограничење и искључење одговорности

Члан 265.

(1) Одговорност дужника за намеру или крајњу непажњу не може се унапред уговором искључити.

(2) Али суд може на захтев заинтересоване уговорне стране поништити и уговорну одредбу о искључењу одговорности за обичну непажњу, ако је такав споразум произашао из монополског положаја дужника или уопште из неравноправног односа уговорних страна.

(3) Пуноважна је одредба уговора којом се одређује највиши износ накнаде, ако тако одређени износ није у очигледној несразмери са штетом и ако за одређени случај није што друго законом одређено.

(4) У случају ограничења висине накнаде поверилац има право на потпуну накнаду ако је немогућност испуњења обавезе проузрокована намерно или крајњом непажњом дужника.

Обим накнаде

Члан 266.

(1) Поверилац има право на накнаду обичне штете и измакле користи, које је дужник у време закључења уговора морао предвидети као могуће последице повреде уговора, а с обзиром на чињенице које су му тада биле познате или морале бити познате.

(2) У случају преваре или намерног неиспуњења, као и неиспуњења због крајње непажње, поверилац има право захтевати од дужника накнаду целокупне штете која је настала због повреде уговора, без обзира на то што дужник није знао за посебне околности због којих су оне настале.

(3) Ако је приликом повреде обавезе поред штете настао за повериоца и неки добитак, о њему ће се приликом одређивања висине накнаде водити рачуна у разумној мери.

(4) Страна која се позива на повреду уговора дужна је предузети све разумне мере да би се смањила штета изазвана том повредом, иначе друга страна може захтевати смањење накнаде.

(5) Одредбе овог члана сходно се примењују и на неиспуњење обавеза које нису настале из уговора, уколико за поједине од њих није овим законом нешто друго предвиђено.

Кривица повериоца

Члан 267.

Кад за насталу штету, или њену величину, или за отежање дужниковог положаја има кривице до повериоца или до лица за које он одговара, накнада се смањује сразмерно.

Одговорност због пропуштања обавештења

Члан 268.

Уговорна страна која је дужна да обавести другу страну о чињеницама које су од утицаја на њихов међусобни однос, одговара за штету коју претрпи друга страна због тога што није била на време обавештена.

Примена одредаба о проузроковању штете

Члан 269.

Уколико одредбама овог одсека није друкчије прописано, на накнаду ове штете сходно се примењују одредбе овог закона о накнади вануговорне штете.

II. УГОВОРНА КАЗНА

Општа правила

Члан 270.

(1) Поверилац и дужник могу уговорити да ће дужник платити повериоцу одређени новчани износ или прибавити неку другу материјалну корист ако не испуни своју обавезу или ако задоцни са њеним испуњењем (уговорна казна).

(2) Ако што друго не произлази из уговора, сматра се да је казна уговорена за случај да дужник задоцни са испуњењем.

(3) Уговорна казна не може бити уговорена за новчане обавезе.

Начин одређивања

Члан 271.

(1) Уговорне стране могу одредити висину казне по свом нахођењу, у једном укупном износу, у проценту, или за сваки дан задоцњења, или на који други начин.

(2) Она мора бити уговорена у форми прописаној за уговор из кога је настала обавеза на чије се испуњење односи.

Акцесорност

Члан 272.

(1) Споразум о уговорној казни дели правну судбину обавезе на чије се обезбеђење он односи.

(2) Споразум губи правно дејство ако је до неиспуњења или задоцњења дошло из узрока за који дужник не одговара.

Повериочева права

Члан 273.

- (1) Кад је казна уговорена за случај неиспуњења обавезе, поверилац може захтевати или испуњење обавезе или уговорну казну.
- (2) Он губи право да захтева испуњење обавезе ако је затражио исплату уговорне казне.
- (3) Кад је казна уговорена за случај неиспуњења, дужник нема право да исплати уговорну казну и одустане од уговора, изузев ако је то била намера уговарача кад су казну уговорили.
- (4) Кад је казна уговорена за случај да дужник задоцни са испуњењем, поверилац има право захтевати и испуњење обавезе и уговорну казну.
- (5) Поверилац не може захтевати уговорну казну због задоцњења ако је примио испуњење обавезе, а није без одлагања саопштио дужнику да задржава своје право на уговорну казну.

Смањење износа уговорне казне

Члан 274.

Суд ће на захтев дужника смањити износ уговорне казне ако нађе да је она несразмерно висока с обзиром на вредност и значај предмета обавезе.

Уговорна казна и накнада штете

Члан 275.

- (1) Поверилац има право захтевати уговорну казну и кад њен износ премаша висину штете коју је претрпео, као и кад није претрпео никакву штету.
- (2) Ако је штета коју је поверилац претрпео већа од износа уговорне казне, он има право захтевати разлику до потпуне накнаде штете.

Законом одређена накнада и уговорна казна

Члан 276.

Ако је за неиспуњење обавезе или за случај задоцњења са испуњењем законом одређена висина накнаде под називом пенала, уговорне казне, накнаде или под којим другим називом, а уговорне стране су поред тога уговориле казну, поверилац нема право да захтева уједно уговорену казну и накнаду одређену законом, изузев ако је то самим законом дозвољено.

III. ЗАТЕЗНА КАМАТА

Кад се дугује

Члан 277.

(1)Дужник који задоцни са испуњењем новчане обавезе дугује, поред главнице, и затезну камату по стопи утврђеној савезним законом.**

(2)** Ако је стопа уговорене камате * виша од стопе затезне камате, она тече и после дужникове доцње.

*Службени лист СФРЈ, број 39/1989

**Службени лист СФРЈ, број 57/1989

Право на потпуну накнаду

Члан 278.

(1) Поверилац има право на затезну камату без обзира на то да ли је претрпео какву штету због дужникове доцње.

(2) Ако је штета коју је поверилац претрпео због дужниковог задоцњења већа од износа који би добио на име затезне камате, он има право захтевати разлику до потпуне накнаде штете.

Камата на камату

Члан 279.

(1) На доспелу, а неисплаћену уговорну или затезну камату, као и на друга доспела повремена новчана давања не тече затезна камата, изузев кад је то законом одређено.

(2) На износ неисплаћене камате може се захтевати затезна камата само од дана кад је суду поднесен захтев за њену исплату.

(3) На повремена доспела новчана давања тече затезна камата од дана кад је суду поднесен захтев за њихову исплату.

Одсек 2.

ПОБИЈАЊЕ ДУЖНИКОВИХ ПРАВНИХ РАДЊИ

Опште правило

Члан 280.

(1) Сваки поверилац чије је потраживање доспело за исплату, и без обзира кад је настало, може побијати правну радњу свог дужника која је предузета на штету поверилаца.

(2) Сматра се да је правна радња предузета на штету поверилаца ако услед њеног извршења дужник нема довољно средстава за испуњење повериочевог потраживања.

(3) Под правном радњом подразумева се и пропуштање због кога је дужник изгубио какво материјално право или којим је за њега настала каква материјална обавеза.

Услови побијања

Члан 281.

(1) Теретно располагање може се побијати ако је у време располагања дужник знао или могао знати да предузетим располагањем наноси штету својим повериоцима и ако је трећем лицу са којим је или у чију је корист правна радња предузета то било познато или могло бити познато.

(2) Ако је треће лице дужников супруг, или сродник по крви у правој линији, или у побочној линији до четвртог степена, или по тазбини до истог степена, претпоставља се да му је било познато да дужник предузетим располагањем наноси штету повериоцима.

(3) Код бесплатних располагања и са њима изједначених правних радњи сматра се да је дужник знао да предузетим располагањем наноси штету повериоцима, и за побијање тих радњи не захтева се да је трећем лицу то било познато или могло бити познато.

(4) Одрицање од наследства сматра се бесплатним располагањем.

Искључење побијања

Члан 282.

Не могу се побијати због оштећења поверилаца уобичајени пригодни дарови, наградни дарови, као ни дарови учињени из захвалности, сразмерни материјалним могућностима дужника.

Како се врши побијање

Члан 283.

- (1) Побијање се може вршити тужбом или приговором.
- (2) Тужба за побијање подноси се против трећег лица са којим је, или у чију је корист предузета правна радња која се побија, односно против његових универзалних правних следбеника.
- (3) Ако је трећи отуђио неким теретним послом корист прибављену располагањем које се побија, тужба се може подићи против прибавиоца само ако је овај знао да се прибављање његових претходника могло побијати, а ако је ту корист отуђио послом без накнаде, тужба се може подићи против прибавиоца и ако он то није знао.
- (4) Тужени може избећи побијање ако испуни дужникову обавезу.

Дејство побијања

Члан 284.

Ако суд усвоји тужбени захтев, правна радња губи дејство само према тужиоцу и само колико је потребно за испуњење његових потраживања.

Рок за подизање тужбе

Члан 285.

- (1) Тужба за побијање може се поднети у року од једне године за располагање из члана 281. став 1. а за остале случајеве у року од три године.
- (2) Рок из претходног става рачуна се од дана када је предузета правна радња која се побија, односно од дана када је требало предузети пропуштену радњу.

Одсек 3.

ПРАВО ЗАДРЖАВАЊА

Вршење права задржавања

Члан 286.

(1) Поверилац доспелог потраживања у чијим се рукама налази нека дужникова ствар има право задржати је док му не буде исплаћено потраживање.

(2) У случају да је дужник постао неспособан за плаћање, поверилац може вршити право задржавања иако његово потраживање није доспело.

Изузеци

Члан 287.

(1) Поверилац нема право задржавања кад дужник захтева да му се врати ствар која је изашла из његове државине против његове воље, или кад дужник захтева да му се врати ствар која је предата повериоцу на чување или на послугу.

(2) Он не може задржати ни пуномоћје добијено од дужника, као ни друге дужникове исправе, легитимације, преписку и остале сличне ствари, као ни друге ствари које се не могу изложити продаји.

Обавеза враћања ствари пре испуњења обавезе

Члан 288.

Поверилац је дужан вратити ствар дужнику ако му овај пружи одговарајуће обезбеђење његовог потраживања.

Дејство права задржавања

Члан 289.

Поверилац који држи дужникову ствар по основу права **задржавања*** има право да се наплати из њене вредности на исти начин као заложни поверилац, али је дужан пре него што приступи остварењу наплате да о својој намери благовремено обавести дужника.

*Службени лист СРЈ, број 31/1993

ОДЕЉАК 2.

Повериочева права у неким посебним случајевима

Кад се обавеза састоји у давању ствари одређених по роду

Члан 290.

Кад се обавеза састоји у давању ствари одређених по роду, а дужник дође у доцњу, поверилац, пошто је претходно о томе обавестио дужника, може по свом избору набавити ствар истога рода и захтевати од дужника накнаду цене и накнаду штете, или захтевати вредност дугованих ствари и накнаду штете.

Кад се обавеза састоји у чињењу

Члан 291.

Кад се обавеза састоји у чињењу, а дужник ту обавезу није на време испунио, поверилац може, обавестивши о томе претходно дужника, сам о трошку дужника урадити оно што је дужник био дужан урадити, а од дужника захтевати накнаду штете

због задоцњења, као и накнаду друге штете коју би имао због оваквог начина испуњења.

Кад се обавеза састоји у нечињењу

Члан 292.

- (1) Кад се обавеза састоји у нечињењу, поверилац има право на накнаду штете самим тим што је дужник поступио противно својој обавези.
- (2) Ако је нешто саграђено противно обавези, поверилац може захтевати да се то уклони о трошку дужника и да му дужник накнади штету коју је претрпео у вези са грађењем и уклањањем.
- (3) Суд може, кад нађе да је то очигледно корисније, узимајући у обзир друштвени интерес и оправдани интерес повериоца, одлучити да се не руши оно што је саграђено, већ да се повериоцу накнади штета у новцу.

Право захтевати накнаду уместо досуђеног

Члан 293.

- (1) Ако дужник не испуни своју обавезу у року који му је одређен правноснажном одлуком, поверилац га може позвати да је испуни у накнадном примереном року и изјавити да по истеку тог рока неће примити испуњење, него ће тражити накнаду штете због неиспуњења.
- (2) По истеку накнадног рока, поверилац може захтевати само накнаду штете због неиспуњења.

Судски пенали

Члан 294.

(1) Кад дужник не изврши о року неку своју неновчану обавезу утврђену правноснажном одлуком, суд може, на тражење повериоца, одредити дужнику накнадни примерен рок и изрећи, а у циљу утицања на дужника и независно од сваке штете, да ће дужник, ако не изврши своју обавезу у том року, бити дужан исплатити повериоцу извесну своту новца за сваки дан задоцњења, или за коју другу јединицу времена, почев од истека тог рока.

(2) Кад дужник накнадно испуни обавезу, суд може смањити тако одређену своту, водећи рачуна о сврси због које је наредио њено плаћање.

Глава IV

ПРЕСТАНАК ОБАВЕЗА

ОДЕЉАК 1.

Опште правило

Члан 295.

(1) Обавеза престаје кад се испуни, као и у другим законом одређеним случајевима.

(2) Престанком главне обавезе гасе се јемство, залога и друга споредна права.

ОДЕЉАК 2.

Испуњење

ОПШТА ПРАВИЛА О ИСПУЊЕЊУ

I. КО МОЖЕ ИСПУНИТИ И ТРОШКОВИ ИСПУЊЕЊА

Испуњење од стране дужника или трећег лица

Члан 296.

- (1) Обавезу може испунити не само дужник него и треће лице.
- (2) Поверилац је дужан примити испуњење од сваког лица које има неки правни интерес да обавеза буде испуњена, чак и кад се дужник противи том испуњењу.
- (3) Поверилац је дужан примити испуњење од трећег лица ако је дужник са тим сагласан, изузев кад према уговору или природи саме обавезе ову треба да испуни дужник лично.
- (4) Поверилац може примити испуњење од трећег лица без дужниковог знања, па и у случају кад га је дужник обавестио да не пристаје да трећи испуни његову обавезу.
- (5) Али, ако му је дужник понудио да сам испуни одмах своју обавезу, поверилац не може примити испуњење од трећег лица.

Испуњење пословно неспособног

Члан 297.

- (1) И пословно неспособни дужник може правоваљано испунити обавезу ако је постојање обавезе несумњиво и ако је доспео рок за њено испуњење.
- (2) Али се може оспоравати испуњење ако је такво лице исплатило застарели дуг или дуг који потиче из игре или опкладе.

Трошкови испуњења

Члан 298.

Трошкове испуњења сноси дужник, уколико их није проузроковао поверилац.

II. ИСПУЊЕЊЕ СА СУБРОГАЦИЈОМ

Испуњење са преласком права на испуниоца (суброгација)

Члан 299.

- (1) У случају испуњења туђе обавезе сваки испунилац може уговорити са повериоцем, пре испуњења или приликом испуњења, да испуњено потраживање пређе на њега са свима или само са неким споредним правима.
- (2) Повериочева права могу прећи на испуниоца и на основу уговора између дужника и испуниоца, закљученог пре испуњења.
- (3) У овим случајевима суброгација испуниоца у права повериоца настаје у часу испуњења.

Законска суброгација

Члан 300.

Кад обавезу испуни лице које има неки правни интерес у томе, на њега прелази по самом закону у часу испуњења повериочево потраживање са свим споредним правима.

Суброгација у случају делимичног испуњења

Члан 301.

(1) У случају делимичног испуњења повериочевог потраживања, на испуниоца прелазе споредна права којима је обезбеђено испуњење тог потраживања само уколико нису потребна за испуњење остатка повериочевог потраживања.

(2) Али поверилац и испунилац могу уговорити да ће користити гаранције сразмерно својим потраживањима, а могу уговорити и да ће испунилац имати право првенствене наплате.

Докази и средства обезбеђења

Члан 302.

(1) Поверилац је дужан предати испуниоцу средства којима се потраживање доказује или обезбеђује.

(2) Изузетно, поверилац може предати испуниоцу ствар коју је примио у залог од дужника или неког другог само ако залогодавац пристане на то, иначе она остаје код повериоца да је држи и чува за рачун испуниоца.

Колико се може захтевати од дужника

Члан 303.

Испунилац на кога је прешло потраживање не може захтевати од дужника више него што је исплатио повериоцу.

Искључење одговорности повериоца за постојање и наплативост потраживања

Члан 304.

(1) Поверилац који је примио испуњење од трећег лица не одговара за постојање и наплативост потраживања у време испуњења.

(2) Овим се не искључује примена правила о стицању без основа.

III. КОМЕ СЕ ВРШИ ИСПУЊЕЊЕ

Овлашћено лице

Члан 305.

(1) Испуњење мора бити извршено повериоцу или лицу одређеном законом, судском одлуком, уговором између повериоца и дужника, или од стране самог повериоца.

(2) Испуњење је пуноважно и кад је извршено трећем лицу, ако га је поверилац накнадно одобрио или ако се њиме користио.

Испуњење пословно неспособном повериоцу

Члан 306.

(1) Испуњење извршено пословно неспособном повериоцу ослобађа дужника само уколико је било корисно за повериоца или се предмет испуњења још налази код њега.

(2) Пословно неспособан поверилац може одобрити, пошто постане пословно способан, испуњење које је примио у време своје пословне неспособности.

IV. ПРЕДМЕТ ИСПУЊЕЊА

Садржина обавезе

Члан 307.

(1) Испуњење се састоји у извршењу онога што чини садржину обавезе, те нити је дужник може испунити нечим другим, нити поверилац може захтевати нешто друго.

(2) Нема пуноважног испуњења ако оно што је дужник предао као дуговану ствар, и поверилац као такву примио то уистину није, и поверилац има право да врати оно што му је предато и да захтева дуговану ствар.

Замена испуњења

Члан 308.

(1) Обавеза престаје ако поверилац у споразуму са дужником прими нешто друго уместо онога што му се дугује.

(2) У том случају дужник одговара исто као продавац за материјалне и правне недостатке ствари дате уместо онога што је дуговао.

(3) Али, поверилац, уместо захтева по основу одговорности дужника за материјалне или правне недостатке ствари, може захтевати од дужника, али не више од јемца, испуњење првобитног потраживања и накнаду штете.

Предаја ради продаје

Члан 309.

Ако је дужник предао повериоцу неку ствар или које друго право да их прода и да из постигнутог износа наплати своје потраживање, а остатак му преда, обавеза престаје тек кад се поверилац наплати из постигнутог износа.

Делимично испуњење

Члан 310.

(1) Поверилац није дужан примити делимично испуњење, осим ако природа обавезе друкчије не налаже.

(2) Али је поверилац дужан примити делимично испуњење новчане обавезе, осим ако има посебан интерес да га одбије.

Обавеза давања ствари одређених по роду

Члан 311.

(1) Ако су ствари одређене само по роду, дужник је дужан дати ствари средње каквоће.

(2) Али, ако му је била позната намена ствари, дужан је дати ствари одговарајуће каквоће.

V. УРАЧУНАВАЊЕ ИСПУЊЕЊА

Ред урачунавања

Члан 312.

(1) Кад између истих лица постоји више истородних обавеза, па оно што дужник испуни није довољно да би се могле намирити све, онда се, ако о томе не постоји споразум повериоца и дужника, урачунавање врши оним редом који одреди дужник најкасније приликом испуњења.

(2) Кад нема дужникове изјаве о урачунавању, обавезе се намирују редом како је која доспела за испуњење.

(3) Ако је више обавеза истовремено доспело, прво се намирују оне које су најмање обезбеђене, а кад су све подједнако обезбеђене, прво се намирују оне које су дужнику на највећем терету.

(4) Ако су у свему напред реченом обавезе једнаке, намирују се редом како су настале, а ако су истовремено настале, оно што је дато на име испуњења распоређује се на све обавезе сразмерно њиховим износима.

Урачунавање камата и трошкова

Члан 313.

Ако дужник поред главнице дугује и камате и трошкове, урачунавање се врши тако што се прво отплаћују трошкови, затим камате и најзад главница.

VI. ВРЕМЕ ИСПУЊЕЊА

Кад рок није одређен

Члан 314.

Ако рок није одређен, а сврха посла, природа обавезе и остале околности не захтевају изврстан рок за испуњење, поверилац може захтевати одмах испуњење обавезе, а дужник са своје стране може захтевати од повериоца да одмах прими испуњење.

Испуњење пре рока

Члан 315.

(1) Кад је рок уговорен искључиво у интересу дужника, он има право испунити обавезу и пре уговореног рока, али је дужан обавестити повериоца о својој намери и пазити да то не буде у невреме.

(2) У осталим случајевима, кад дужник понуди испуњење пре рока, поверилац може одбити испуњење, а може га и примити и задржати право на накнаду штете, ако о томе без одлагања обавести дужника.

Право повериоца да захтева испуњење пре рока

Члан 316.

Поверилац има право захтевати испуњење пре рока ако му дужник није дао обећано обезбеђење или ако на његов захтев није допунио обезбеђење смањено без његове кривице, као и кад је рок уговорен искључиво у његовом интересу.

Кад је одређивање рока остављено једној страни

Члан 317.

Кад је одређивање времена испуњења остављено на вољу повериоца или дужника, друга страна може, ако овлашћеник не одреди рок ни после опомене, захтевати од суда да одреди примерен рок за испуњење.

Новчана обавеза

Члан 318.

(1) Ако се плаћање врши посредством банке или друге организације код које се води рачун повериоца, сматраће се, уколико уговорне стране нису друкчије одредиле, да је дуг измирен када банци, односно организацији код које се води рачун, стигне новчана дознака у корист повериоца или налог (вирман) дужникове банке, односно организације да одобри рачуну повериоца износ означен у налогу.

(2) Ако је уговором предвиђено плаћање преко поште претпоставља се да су се странке сагласиле да је уплатом дужног износа пошти дужник измирио своју обавезу према

повериоцу, а ако овакав начин плаћања није уговорен, дуг је измирен кад поверилац прими новчану дознаку.

(3) Ако је посебним прописом или уговором предвиђено плаћање чековном уплатницом на одређени рачун, претпоставља се да су се стране сагласиле да је исплата извршена онда кад дужник уплати дужни износ чековном уплатницом у корист означеног рачуна.

VII. МЕСТО ИСПУЊЕЊА

Општа правила

Члан 319.

(1) Дужник је дужан испунити обавезу, а поверилац примити испуњење у месту одређеном правним послом или законом.

(2) Кад место испуњења није одређено, а не може се одредити ни по сврси посла, природи обавезе или осталим околностима, испуњење обавезе врши се у месту у коме је дужник у време настанка обавезе имао своје седиште, односно пребивалиште, а у недостатку пребивалишта, своје боравиште.

(3) Али, ако је дужник **правног лица** **које*** има више јединица у разним местима, као место испуњења сматра се седиште јединице која треба да изврши радње неопходне за испуњење обавезе, ако је повериоцу та околност при закључењу уговора била позната или морала бити позната.

*Службени лист СРЈ, број 31/1993

Место испуњења новчаних обавеза

Члан 320.

(1) Новчане обавезе испуњавају се у месту у коме поверилац има седиште односно пребивалиште, а у недостатку пребивалишта, боравиште.

(2) Ако се плаћање врши вирманом, новчане обавезе се испуњавају у седишту организације код које се воде повериочева новчана средства.

(3) Ако је поверилац променио место у коме је имао своје седиште, односно пребивалиште у време кад је обавеза настала те су због тога повећани трошкови испуњења то повећање пада на терет повериоца.

VIII. ПРИЗНАНИЦА

Претпоставке у вези са признаницом

Члан 321.

(1) Ко испуни обавезу потпуно или делимично, има право захтевати да му поверилац о томе изда признаницу о свом трошку.

(2) Дужник који је новчану обавезу исплатио преко банке или поште, може захтевати да му поверилац изда признаницу само ако за то има оправдан разлог.

(3) Ако је издата признаница да је потпуно исплаћена главница, претпоставља се да су исплаћене и камате и судски и други трошкови, ако их је било.

(4) Исто тако, ако дужник повремених давања, као што су закупнине, и других потраживања која се повремено обрачунавају, као што су она која настају утрошком електричне енергије, или воде, или употребом телефона, има признаницу да је исплатио доцније доспело потраживање претпоставља се да је исплатио и она која су раније доспела.

Одбијање издавања признанице

Члан 322.

Ако поверилац одбије да изда признаницу, дужник може положити код суда предмет своје обавезе.

IX. ВРАЋАЊЕ ОБВЕЗНИЦЕ

Члан 323.

- (1) Кад потпуно испуни своју обавезу, дужник може, поред признанице, захтевати од повериоца да му врати обвезницу.
- (2) Кад поверилац не може да врати обвезницу, дужник има право захтевати да му поверилац изда јавно оверену исправу да је обавеза престала.
- (3) Ако је дужнику враћена обвезница, претпоставља се да је обавеза потпуно испуњена.
- (4) Дужник који је испунио обавезу само делимично, има право захтевати да се то испуњење забележи на обвезници.

Одсек 2.

ДОЦЊА

I. ДОЦЊА ДУЖНИКА

Кад дужник долази у доцњу

Члан 324.

- (1) Дужник долази у доцњу кад не испуни обавезу у року одређеном за испуњење.

(2) Ако рок за испуњење није одређен, дужник долази у доцњу кад га поверилац позове да испуни обавезу, усмено или писмено, вансудском опоменом или започињањем неког поступка чија је сврха да се постигне испуњење обавезе.

II. ДОЦЊА ПОВЕРИОЦА

Кад поверилац долази у доцњу

Члан 325.

(1) Поверилац долази у доцњу ако без основаног разлога одбије да прими испуњење или га својим понашањем спречи.

(2) Поверилац долази у доцњу и кад је спреман да прими испуњење дужникове истовремене обавезе, али не нуди испуњење своје доспеле обавезе.

(3) Поверилац не долази у доцњу ако докаже да у време понуде испуњења, или у време одређено за испуњење, дужник није био у могућности да своју обавезу испуни.

Дејства повериочеве доцње

Члан 326.

(1) Доласком повериоца у доцњу престаје доцња дужника, и на повериоца прелази ризик случајне пропасти или оштећења ствари.

(2) Од дана повериочеве доцње престаје тећи камата.

(3) Поверилац у доцњи дужан је накнадити дужнику штету насталу услед доцње за коју одговара, као и трошкове око даљег чувања ствари.

Одсек 3.

ПОЛАГАЊЕ И ПРОДАЈА ДУГОВАНЕ СТВАРИ

Полагање код суда

Члан 327.

- (1) Кад је поверилац у доцњи, или је непознат, или кад је неизвесно ко је поверилац или где се налази, или кад је поверилац пословно неспособан а нема заступника, може дужник положити дуговану ствар код суда за повериоца.
- (2) Исто право имају и трећа лица која су правно заинтересована да обавеза буде испуњена.
- (3) О извршеном полагању дужник је дужан известити повериоца ако зна за њега и за његово боравиште.

Код ког суда се врши полагање

Члан 328.

- (1) Полагање се врши код стварно надлежног суда у месту испуњења, осим ако разлози економичности или природа посла захтевају да се полагање изврши у месту где се ствар налази.
- (2) Сваки други стварно надлежни суд мора примити ствар у депозит, а дужник је дужан дати накнаду повериоцу ако је овај полагањем код другог суда претрпео штету.

Предаја на чување другом лицу

Члан 329.

- (1) Кад је предмет обавезе нека ствар која се не може чувати у судском депозиту, дужник може захтевати од суда да одреди лице коме ће предати ствар да је чува о трошку и за рачун повериоца.
- (2) У случају обавезе из уговора у привреди, предаја такве ствари јавном складишту на чување за рачун повериоца производи дејство полагања код суда.
- (3) О извршеној предаји на чување дужник је дужан обавестити повериоца.

Узимање положене ствари натраг

Члан 330.

- (1) Дужник може узети натраг положену ствар.
- (2) О узимању ствари дужник је дужан обавестити повериоца.
- (3) Право дужника да узме положену ствар престаје кад дужник изјави суду да се одриче тог права, кад поверилац изјави да прима положену ствар, као и кад буде утврђено правноснажном одлуком да полагање испуњава услове уредног испуњења.

Дејство полагања

Члан 331.

- (1) Полагањем дуговане ствари дужник се ослобађа обавезе у часу кад је извршио полагање.
- (2) Ако је дужник био у доцњи, његова доцња престаје.
- (3) Од часа када је ствар положена, ризик случајне пропасти или оштећења ствари прелази на повериоца.
- (4) Од дана полагања престаје тећи камата.
- (5) Ако дужник узме натраг положену ствар, сматраће се као да није било полагања, а његови садужници и јемци остају у обавези.

Трошкови полагања

Члан 332.

Трошкове пуноважног и неопозваног полагања сноси поверилац уколико прелазе трошкове испуњења које је дужан сносити дужник.

Продаја уместо полагања ствари

Члан 333.

(1) Ако је ствар неподесна за чување, или ако су за њено чување, или за њено одржавање потребни трошкови несразмерни са њеном вредношћу, дужник је може продати на јавној продаји у месту одређеном за испуњење, или неком другом месту ако је то у интересу повериоца, а постигнути износ, по одбитку трошкова продаје, положити код суда тог места.

(2) Ако ствар има текућу цену, или ако је мале вредности у поређењу са трошковима јавне продаје, дужник је може продати из слободне руке.

(3) Ако је ствар таква да може брзо пропасти или се покварити, дужник је дужан продати је без одлагања на најпогоднији начин.

(4) У сваком случају, дужник је дужан обавестити повериоца о намеравању продаји кад год је то могуће, а по извршеној продаји, о постигнутој цени и њеном полагању код суда.

Предавање ствари повериоцу

Члан 334.

Суд ће предати повериоцу положену ствар под условима које је дужник поставио.

Продаја ради покрића трошкова чувања

Члан 335.

(1) Ако трошкови чувања не буду исплаћени у разумном року, суд ће, на тражење чувара, наредити да се ствар прода и одреди начин продаје.

(2) Од износа добијеног продајом одбиће се трошкови продаје и трошкови чувања, а остатак положити код суда за повериоца.

ОДЕЉАК 3.

Остали начини престанка обавеза

Одсек 1.

ПРЕБИЈАЊЕ (КОМПЕНЗАЦИЈА)

Општи услови

Члан 336.

Дужник може пребити потраживање које има према повериоцу са оним што овај потражује од њега, ако оба потраживања гласе на новац или друге заменљиве ствари истог рода и исте каквоће и ако су оба доспела.

Изјава о пребијању

Члан 337.

- (1) Пребијање не настаје чим се стекну услови за то, него је потребно да једна страна изјави другој да врши пребијање.
- (2) После изјаве о пребијању сматра се да је пребијање настало оног часа кад су се стекли услови за то.

Одсуство узајамности

Члан 338.

- (1) Дужник не може извршити пребијање онога што дугује повериоцу са оним што поверилац дугује његовом јемцу.
- (2) Али јемац може извршити пребијање дужникове обавезе према повериоцу са дужниковим потраживањем од повериоца.
- (3) Ко је дао своју ствар у залог за туђу обавезу, може захтевати од повериоца да му врати заложену ствар кад се испуне услови за престанак те обавезе пребијањем, као и кад поверилац пропусти својом кривицом да изврши пребијање.

Застарело потраживање

Члан 339.

- (1) Дуг се може пребити са застарелим потраживањем само ако оно још није било застарело у часу кад су се стекли услови за пребијање.
- (2) Ако су услови за пребијање настали пошто је једно од потраживања застарело, пребијање не настаје ако је дужник застарелог потраживања истакао приговор застарелости.

Пребијање са уступљеним потраживањем

Члан 340.

- (1) Дужник уступљеног потраживања може пребити пријемнику она своја потраживања која је до обавештења о уступању могао пребити уступцоу.
- (2) Он му може пребити и она своја потраживања од уступцоа која је стекао пре обавештења о уступању, а чији рок за испуњење није био доспео у часу када је обавештен о уступању, али само ако тај рок пада пре рока за испуњење уступљеног потраживања или у исто време.
- (3) Дужник који је без резерве изјавио пријемнику да пристаје на уступање не може му више пребити никакво своје потраживање од уступцоа.
- (4) Ако је уступљено потраживање уписано у јавне књиге, дужник може извршити пребијање пријемнику само ако је његово потраживање уписано код уступљеног потраживања или ако је пријемник извештен приликом уступања о постојању тог потраживања.

Случајеви кад је пребијање искључено

Члан 341.

Не може престати пребијањем:

- 1) потраживање које се не може запленити;
- 2) потраживање ствари или вредности ствари које су дужнику биле дате на чување, или на посуду, или које је дужник узео бесправно, или их бесправно задржао;
- 3) потраживање настало намерним проузроковањем штете;
- 4) потраживање накнаде штете причињене оштећењем здравља или проузроковањем смрти;
- 5) потраживање које потиче из законске обавезе издржавања.

Забрана на потраживању друге стране

Члан 342.

Дужник не може вршити пребијање ако је његово потраживање доспело тек пошто је неко трећи ставио забрану на повериочево потраживање према њему.

Урачунавање пребијањем

Члан 343.

Кад између два лица постоји више обавеза које могу престати пребијањем, пребијање се врши по правилима која важе за урачунавање испуњења.

Одсек 2.

ОТПУШТАЊЕ ДУГА

Споразум

Члан 344.

(1) Обавеза престаје кад поверилац изјави дужнику да неће тражити њено испуњење и дужник се са тим сагласи.

(2) За пуноважност овог споразума није потребно да буде закључен у форми у којој је закључен посао из кога је обавеза настала.

Одрицање од средстава обезбеђења

Члан 345.

Враћање залоге и одрицање од других средстава којима је било обезбеђено испуњење обавезе, не значи повериочево одрицање од права да тражи њено испуњење.

Отпуштање дуга јемцу

Члан 346.

(1) Отпуштање дуга јемцу не ослобађа главног дужника, а отпуштање дуга главном дужнику ослобађа јемца.

(2) Кад има више јемаца, па поверилац ослободи једног од њих, остали остају у обавези, али се њихова обавеза смањује за део који отпада на ослобођеног јемца.

Опште отпуштање дугова

Члан 347.

Опште отпуштање дугова гаси сва повериочева потраживања према дужнику, изузев оних за која поверилац није знао да постоје у часу кад је отпуштање извршено.

Одсек 3.

ПРЕНОВ (НОВАЦИЈА)

Услови

Члан 348.

(1) Обавеза престаје ако се поверилац и дужник сагласе да постојећу обавезу замене новом и ако нова обавеза има различит предмет или различит правни основ.

(2) Споразум повериоца и дужника којим се мења или додаје одредба о року, о месту, или о начину испуњења, затим накнадни споразум о камати, уговорној казни, обезбеђењу испуњења или о којој другој споредној одредби, као и споразум о издавању нове исправе о дугу, не сматрају се преновом.

(3) Издавање менице или чека због неке раније обавезе не сматра се преновом, изузев кад је то уговорено.

Воља да се изврши пренов

Члан 349.

Пренов се не претпоставља, те ако стране нису изразиле намеру да угасе постојећу обавезу кад су стварале нову, ранија обавеза не престаје, већ постоји и даље поред нове.

Дејства пренова

Члан 350.

(1) Уговором о пренову ранија обавеза престаје, а нова настаје.

(2) Са ранијом обавезом престају и залога и јемство, изузев ако је са јемцем или залогодавцем друкчије уговорено.

(3) Исто важи и за остала споредна права која су била везана за ранију обавезу.

Недостатак раније обавезе

Члан 351.

- (1) Пренов је без дејства ако је ранија обавеза била ништава или већ угашена.
- (2) Ако је ранија обавеза била само рушљива, пренов је пуноважан ако је дужник знао за недостатак раније обавезе.

Дејство поништења

Члан 352.

Када је уговор о пренову поништен сматра се да није ни било пренова и да ранија обавеза није ни престала постојати.

Одсек 4.

СЈЕДИЊЕЊЕ (КОНФУЗИЈА)

Члан 353.

- (1) Обавеза престаје сједињењем кад једно исто лице постане и поверилац и дужник.
- (2) Кад јемац постане поверилац, обавеза главног дужника не престаје.
- (3) Обавеза уписана у јавној књизи престаје сједињењем тек кад се изврши упис брисања.

Одсек 5.

НЕМОГУЋНОСТ ИСПУЊЕЊА

Престанак обавезе због немогућности испуњења

Члан 354.

(1) Обавеза престаје кад њено испуњење постане немогуће услед околности због којих дужник не одговара.

(2) Дужник треба да докаже околности које искључују његову одговорност.

Кад су предмет обавезе ствари одређене по роду

Члан 355.

(1) Ако су предмет обавезе ствари одређене по роду, обавеза не престаје чак и кад све што дужник има од таквих ствари пропадне услед околности за које он не одговара.

(2) Али, кад су предмет обавеза ствари одређене по роду које се имају узети из одређене масе тих ствари, обавеза престаје кад пропадне цела та маса.

Уступање права према трећем одговорном за немогућност испуњења

Члан 356.

Дужник одређене ствари који је ослобођен своје обавезе услед немогућности испуњења дужан је уступити повериоцу право које би имао према трећем лицу због настале немогућности.

Одсек 6.

ПРОТЕК ВРЕМЕНА, ОТКАЗ

Рок у трајном дуговинском односу

Члан 357.

Трајни дуговински однос са одређеним роком трајања престаје кад рок истекне, изузев кад је уговорено или законом одређено да се после истека рока дуговински однос продужава за неодређено време ако не буде благовремено отказан.

Отказ трајног дуговинског односа

Члан 358.

- (1) Ако време трајања дуговинског односа није одређено, свака страна може га прекинути отказом.
- (2) Отказ мора бити достављен другој страни.
- (3) Отказ се може дати у свако доба, само не у невреме.
- (4) Отказни дуговински однос престаје када истекне отказни рок одређен уговором, а ако такав рок није одређен уговором, однос престаје по истеку рока одређеног законом или обичајем, односно истеком примереног рока.
- (5) Стране могу уговорити да ће њихов дуговински однос престати самим достављањем отказа, ако за одређени случај закон не наређује што друго.
- (6) Поверилац има право да захтева од дужника оно што је доспело пре него што је обавеза престала протеклом рока или отказом.

Одсек 7.

СМРТ

Члан 359.

Смрћу дужника или повериоца престаје обавеза само ако је настала с обзиром на личне особине које од уговорних страна или личне способности дужника.

ОДЕЉАК 4.

Застарелост

Одсек 1.

ОПШТЕ ОДРЕДБЕ

Опште правило

Члан 360.

- (1) Застарелошћу престаје право захтевати испуњење обавезе.
- (2) Застарелост наступа кад протекне законом одређено време у коме је поверилац могао захтевати испуњење обавезе.
- (3) Суд се не може обазирати на застарелост ако се дужник није на њу позвао.

Кад застарелост почиње тећи

Члан 361.

- (1) Застарелост почиње тећи првог дана после дана кад је поверилац имао право да захтева испуњење обавезе, ако законом за поједине случајеве није што друго прописано.
- (2) Ако се обавеза састоји у томе да се нешто не учини, да се пропусти или трпи, застарелост почиње тећи првог дана после дана кад је дужник поступио противно обавези.

Наступање застарелости

Члан 362.

Застарелост наступа кад истекне последњи дан законом одређеног времена.

Урачунавање времена претходника

Члан 363.

У време застарелости рачуна се и време које је протекло у корист дужникових претходника.

Забрана промене рока застарелости

Члан 364.

- (1) Правним послом не може се одредити дуже или краће време застарелости од оног времена које је одређено законом.
- (2) Правним послом не може се одредити да застарелост неће тећи за неко време.

Одрицање од застарелости

Члан 365.

Дужник се не може одрећи застарелости пре него што протекне време одређено за застарелост.

Писмено признање и обезбеђење застареле обавезе

Члан 366.

(1) Писмено признање застареле обавезе сматра се као одрицање од застарелости.

(2) Исто дејство има давање залоге или ког другог обезбеђења за застарело потраживање.

Дејство испуњења застареле обавезе

Члан 367.

Ако дужник испуни застарелу обавезу, нема право захтевати да му се врати оно што је дао, чак и ако није знао да је обавеза застарела.

Поверилац чије је потраживање обезбеђено

Члан 368.

(1) Кад протекне време застарелости, поверилац чије је потраживање обезбеђено залогом или хипотеком може се намирити само из оптерећене ствари, ако је држи у рукама или ако је његово право уписано у јавној књизи.

(2) Међутим, застарела потраживања камата и других повремених давања не могу се намирити ни из оптерећене ствари.

Споредна потраживања

Члан 369.

Кад застари главно потраживање, застарела су и споредна потраживања, као што су потраживања камата, плодова, трошкова, уговорне казне.

Кад се не примењују правила о застарелости

Члан 370.

Правила о застарелости не примењују се у случајевима кад су у закону одређени рокови у којима треба да се подигне тужба или да се изврши одређена радња под претњом губитка права.

Одсек 2.

ВРЕМЕ ПОТРЕБНО ЗА ЗАСТАРЕЛОСТ

Општи рок застарелости

Члан 371.

Потраживања застаревају за десет* година, ако законом није одређен неки други рок застарелости.

*Службени лист СРЈ, број 31/1993

Повремена потраживања

Члан 372.

(1) Потраживања повремених давања која доспевају годишње или у краћим одређеним размацима времена (повремена потраживања), па било да се ради о споредним повременим потраживањима, као што је потраживање камата, било да се ради о таквим повременим потраживањима у којима се исцрпљује само право, као што је потраживање издржавања, застаревају за три године од доспелости сваког појединог давања.

(2) Исто важи за анuitете којима се у једнаким унапред одређеним повременим износима отплаћују главница и камате, али не важи за отплате у оброцима и друга делимична испуњења.

Застарелост самог права

Члан 373.

(1) Само право из кога проистичу повремена потраживања застарева за пет година, рачунајући од доспелости најстаријег неиспуњеног потраживања после кога дужник није вршио давања.

(2) Кад застари право из кога проистичу повремена потраживања, поверилац губи право не само да захтева будућа повремена давања, него и повремена давања која су доспела пре ове застарелости.

(3) Не може застарити право на издржавање одређено законом.

Међусобна потраживања из уговора о промету робе и услуга

Члан 374.

(1) Међусобна потраживања * правних лица из уговора о промету робе и услуга као и потраживања накнаде за издатке учињене у вези с тим уговорима, застаревају за три године.

(2) Застаревање тече одвојено за сваку испоруку робе, извршени рад или услугу.

*Службени лист СРЈ, број 31/1993

Потраживање закупнине

Члан 375.

Потраживање закупнине, било да је одређено да се плаћа повремено, било у једном укупном износу, застарева за три године.

Потраживање накнаде штете

Члан 376.

- (1) Потраживање накнаде проузроковане штете застарева за три године од кад је оштећеник дознао за штету и за лице које је штету учинило.
- (2) У сваком случају ово потраживање застарева за пет година од кад је штета настала.
- (3) Потраживање накнаде штете настале повредом уговорне обавезе застарева за време одређено за застарелост те обавезе.

Потраживање накнаде штете проузроковане кривичним делом

Члан 377.

- (1) Кад је штета проузрокована кривичним делом, а за кривично гоњење је предвиђен дужи рок застарелости, захтев за накнаду штете према одговорном лицу застарева кад истекне време одређено за застарелост кривичног гоњења.
- (2) Прекид застаревања кривичног гоњења повлачи за собом и прекид застаревања захтева за накнаду штете.

(3) Исто важи и за застој застаривања.

Једногодишњи рок застарелости

Члан 378.

(1) Застаривају за једну годину:

1) потраживање накнаде за испоручену електричну и топлотну енергију, плин, воду, за димничарске услуге и за одржавање чистоће, кад је испорука односно услуга извршена за потребе домаћинства;

2) потраживање радио-станице и радио-телевизијске станице за употребу радио-пријемника и телевизијског пријемника;

3) потраживање поште, телеграфа и телефона за употребу телефона и поштанских преградака, као и друга њихова потраживања која се наплаћују у тромесечним или краћим роковима;

4) потраживање претплате на повремене публикације, рачунајући од истека времена за које је публикација наручена.

(2) Застаривање тече иако су испоруке или услуге продужене.

Потраживања утврђена пред судом или другим надлежним органима

Члан 379.

(1) Сва потраживања која су утврђена правноснажном судском или одлуком другог надлежног органа, или поравнањем пред судом или другим надлежним органом, застаривају за десет година, па и она за која закон иначе предвиђа краћи рок застарелости.

(2) Међутим, сва повремена потраживања која проистичу из таквих одлука или поравнања и доспевају убудуће, застаривају у року предвиђеном за застарелост повремених потраживања.

Рокови застарелости код уговора о осигурању

Члан 380.

- (1) Потраживања уговарача осигурања, односно трећег лица из уговора о осигурању живота застаревају за пет, а из осталих уговора о осигурању за три године, рачунајући од првог дана после протекла календарске године у којој је потраживање настало.
- (2) Ако заинтересовано лице докаже да до дана одређеног у претходном ставу није знало да се осигурани случај догодио, застаревање почиње од дана кад је за то сазнало, с тим да у сваком случају потраживање застарева код осигурања живота за десет, а код осталих за пет година од дана одређеног у претходном ставу.
- (3) Потраживања осигуравача из уговора о осигурању застаревају за три године.
- (4) Кад у случају осигурања од одговорности трећег, оштећено лице захтева накнаду од осигураника, или је добије од њега, застаревање осигураниковог захтева према осигуравачу почиње од дана када је оштећено лице тражило судским путем накнаду од осигураника, односно кад га је осигураник обештетио.
- (5) Непосредан захтев трећег оштећеног лица према осигуравачу застарева за исто време за које застарева његов захтев према осигуранику одговорном за штету.
- (6) Застаревање потраживања које припада осигуравачу према трећем лицу одговорном за наступање осигураног случаја почиње тећи кад и застаревање потраживања осигураника према том лицу и навршава се у истом року.

Одсек 3.

ЗАСТОЈ ЗАСТАРЕВАЊА

Потраживања између одређених лица

Члан 381.

Застаревање не тече:

- 1) између брачних другова;
- 2) између родитеља и деце док траје родитељско право;
- 3) између штићеника и његовог стараоца, као и органа старатељства, за време трајања старатељства и док не буду положени рачуни;
- 4) између два лица која живе у ванбрачној заједници, док та заједница постоји.

Потраживања одређених лица

Члан 382.

Застаревање не тече:

- 1) за време мобилизације, у случају непосредне ратне опасности или рата у погледу потраживања лица на војној дужности;
- 2) у погледу потраживања која имају лица запослена у туђем домаћинству према послодавцу или члановима његове породице који заједно са њима живе, све док тај радни однос траје.

Несавладиве препреке

Члан 383.

Застаревање не тече за све време за које повериоцу није било могуће због несавладивих препрека да судским путем захтева испуњење обавезе.

Утицај узрока застоја застаревања

Члан 384.

- (1) Ако застаревање није могло почети да тече због неког законског узрока, оно почиње тећи кад тај узрок престане.
- (2) Ако је застаревање почело тећи пре него што је настао узрок који је зауставио његов даљи ток, оно наставља да тече кад престане тај узрок, а време које је истекло пре заустављања рачуна се у законом одређени рок за застарелост.

Потраживања према пословно неспособним лицима и њихова потраживања

Члан 385.

- (1) Застаревање тече и према малолетнику и другом пословно неспособном лицу, без обзира на то да ли имају законског заступника или не.
- (2) Међутим, застарелост потраживања малолетника који нема заступника и другог пословно неспособног лица без заступника, не може наступити док не протекне две године од кад су постала потпуно пословно способна, или од кад су добила заступника.
- (3) Ако је за застарелост неког потраживања одређено време краће од две године, а поверилац је малолетник који нема заступника или неко друго пословно неспособно лице без заступника, застаревање тог потраживања почиње тећи од кад је поверилац постао пословно способан, или од кад је добио заступника.

Потраживања према лицу на одслужењу војног рока

Члан 386.

Застарелост према лицу које се налази на одслужењу војног рока или на војној вежби не може наступити док не протекну три месеца од одслужења војног рока или престанка војне вежбе.

Одсек 4.

ПРЕКИД ЗАСТАРЕВАЊА

Признање дуга

Члан 387.

- (1) Застаревање се прекида када дужник призна дуг.
- (2) Признање дуга може се учинити не само изјавом повериоцу, него и на посредан начин, као што су давање отплате, плаћање камате, давање обезбеђења.

Подизање тужбе

Члан 388.

Застаревање се прекида подизањем тужбе и сваком другом повериочевом радњом предузетом против дужника пред судом или другим надлежним органом, у циљу утврђивања, обезбеђења или остварења потраживања.

Одустанак, одбацивање или одбијање тужбе

Члан 389.

- (1) Прекид застаревања извршен подизањем тужбе или којом другом повериочевом радњом предузетом против дужника пред судом или другим надлежним органом у циљу утврђивања, обезбеђења или остварења потраживања, сматра се да није наступио ако поверилац одустане од тужбе или радње коју је предузео.
- (2) Исто тако, сматра се да није било прекида ако повериочева тужба или захтев буде одбачен или одбијен, или ако издејствована или предузета мера извршења или обезбеђења буде поништена.

Одбацивање тужбе због ненадлежности

Члан 390.

(1) Ако је тужба против дужника одбачена због ненадлежности суда или ког другог узрока који се не тиче суштине ствари, па поверилац подигне поново тужбу у року од три месеца од дана правноснажности одлуке о одбацивању тужбе, сматра се да је застаревање прекинуто првом тужбом.

(2) Исто вреди и за позивање у заштиту, и за истицање пребијања потраживања у спору, као и у случају кад је суд или други орган упутио дужника да своје пријављено потраживање остварује у парничном поступку.

Позивање дужника

Члан 391.

За прекид застаревања није довољно да поверилац позове дужника писмено или усмено да обавезу испуни.

Рок застарелости у случају прекида

Члан 392.

(1) После прекида застаревање почиње тећи изнова, а време које је протекло пре прекида не рачуна се у законом одређени рок за застарелост.

(2) Застаревање прекинуто признањем од стране дужника почиње тећи изнова од признања.

(3) Кад је прекид застаревања настао подизањем тужбе или позивањем у заштиту, или истицањем пребијања потраживања у спору, односно пријављивањем потраживања у

неком другом поступку, застаревање почиње тећи изнова од дана кад је спор окончан или свршен на неки други начин.

(4) Кад је прекид застаревања настао пријавом потраживања у стечајном поступку, застаревање почиње тећи изнова од дана окончања овог поступка.

(5) Исто важи и кад је прекид застаревања настао захтевом принудног извршења или обезбеђења.

(6) Застаревање које почиње тећи изнова после прекида, навршава се кад протекне онолико времена колико је законом одређено за застаревање које је прекинуто.

Застарелост у случају пренова

Члан 393.

Ако је прекид настао признањем дуга од стране дужника, а поверилац и дужник су се споразумели да измене основ или предмет обавезе, ново потраживање застарева за време које је одређено за његову застарелост.

Глава V

РАЗНЕ ВРСТЕ ОБАВЕЗА

ОДЕЉАК 1.

Новчане обавезе

Одсек 1.

ОПШТЕ ОДРЕДБЕ

Начело монетарног номинализма

Члан 394.

Кад обавеза има за предмет своту новца, дужник је дужан исплатити онај број новчаних јединица на који обавеза гласи, изузев кад закон одређује што друго.

Валута обавезе

Члан 395.*

Ако новчана обавеза гласи на плаћање у некој страној валути или злату, њено испуњење се може захтевати у домаћем новцу према курсу који важи у тренутку испуњења обавезе.*

*Службени лист СРЈ, број 31/1993

Брисан је наслов члана 396. (види члан 37. Закона – 31/1993-681)

Члан 396.

Брисан је (види члан 37. Закона – 31/1993-681)

Клизна скала

Члан 397.

У уговорима у којима се једна страна обавезује да изради и испоручи одређене предмете дозвољено је уговорити да ће цена зависити од цена материјала и од рада, као и других елемената који утичу на висину трошкова производње, у одређено време на одређеном тржишту.

Плаћање пре рока

Члан 398.

- (1) Дужник новчане обавезе може је испунити пре рока.
- (2) Ништава је одредба уговора којом се дужник одриче овог права.
- (3) У случају испуњења новчане обавезе пре рока, дужник има право да од износа дуга одбије износ камате за време од дана исплате до доспелости обавезе, само ако је на то овлашћен уговором или то произлази из обичаја.

Одсек 2.

УГОВОРНА КАМАТА

Стопа уговорне камате

Члан 399.

- (1) Стопа уговорне камате између **физичких лица**** не може бити већа од каматне стопе која се у месту испуњења плаћа на штедне улоге по виђењу.
- (2) У погледу највише уговорне каматне стопе између **правних лица**** примењују се одредбе посебног закона.
- (3) Ако је камата уговорена, али није одређена њена стопа ни време доспевања, **између* физичких лица** важи каматна стопа која се у месту испуњења плаћа на**

штедне улоге по виђењу, а између* правних лица важи каматна стопа коју банка или друга банкарска организација плаћа, односно уговара за такву или сличну врсту посла*** и доспева по истеку године, ако за одређени случај није предвиђено што друго.

(4) Ако је уговорена већа камата од дозвољене, примениће се највећа дозвољена стопа камате.

*Службени лист СФРЈ, број 39/1985

**Службени лист СРЈ, број 31/1993

Камата на камату

Члан 400.

(1) Ништава је одредба уговора којом се предвиђа да ће на камату, када доспе за исплату, почети тећи камата, ако не буде исплаћена.

(2) Али се може унапред уговорити да ће се стопа камате повећати ако дужник не исплати доспеле камате на време.

(3) Одредбе претходних ставова не односе се на кредитно пословање банака и других банкарских организација.

Кад камата престаје тећи

Члан 401.

Брисан је (види члан 2. Закона – 57/1989-1438)

Камата у неновчаним обавезама

Члан 402.

Одредбе овог закона о уговорној камати сходно важе и за остале обавезе које имају за предмет ствари одређене по роду.

ОДЕЉАК 2.

Обавезе са више предмета

Одсек 1.

АЛТЕРНАТИВНЕ ОБАВЕЗЕ

Право избора

Члан 403.

Ако нека обавеза има два или више предмета, али је дужник дужан дати само један да би се ослободио обавезе, право избора, ако није што друго уговорено, припада дужнику и обавеза престаје кад он буде предао предмет који је изабрао.

Неопозивост и дејство извршеног избора

Члан 404.

(1) Избор је извршен кад страна којој припада право избора обавести другу страну о томе шта је изабрала, и од тог часа избор се више не може мењати.

(2) Извршењем избора сматра се да је обавеза од почетка била једноставна и да је њен предмет од почетка била изабрана ствар.

Трајање права избора

Члан 405.

(1) Дужник има право избора све док у поступку принудног извршења једна од дугованих ствари не буде потпуно или делимично предата повериоцу по његовом избору.

(2) Ако право избора припада повериоцу, а он се не изјасни о избору у року одређеном за испуњење, дужник га може позвати да изврши избор и за то му одредити примерен рок, после чијег истека право избора прелази на дужника.

Избор поверен трећем лицу

Члан 406.

Ако избор треба да изврши неко треће лице, а оно то не учини, свака страна може захтевати да избор изврши суд.

Ограничење на преостали предмет

Члан 407.

Ако је један предмет обавезе постао немогућ услед неког догађаја за који не одговара ни једна страна, обавеза се ограничава на преостали предмет.

Ограничење у случају одговорности једне стране

Члан 408.

(1) Кад је један предмет обавезе постао немогућ услед догађаја за који је одговоран дужник, обавеза се ограничава на преостали предмет у случају да право избора припада њему, а ако право избора припада повериоцу, он може по свом избору тражити преостали предмет или накнаду штете.

(2) Кад је један предмет обавезе постао немогућ услед догађаја за који је одговоран поверилац, дужникова обавеза престаје, али у случају да њему припада право избора, он може тражити накнаду штете и извршити своју обавезу преосталим предметом, а ако право избора има поверилац, он може дати накнаду штете и тражити преостали предмет.

Одсек 2.

ФАКУЛТАТИВНЕ ОБАВЕЗЕ И ФАКУЛТАТИВНА ПОТРАЖИВАЊА

I. ФАКУЛТАТИВНЕ ОБАВЕЗЕ

Овлашћење дужника у факултативној обавези

Члан 409.

Дужник чија обавеза има један предмет, али му је допуштено да се ослободи своје обавезе дајући неки други одређени предмет, може се користити том могућношћу све док поверилац у поступку принудног извршења не добије потпуно или делимично предмет обавезе.

Овлашћења повериоца у факултативној обавези

Члан 410.

(1) Поверилац у факултативној обавези може захтевати од дужника само предмет обавезе, али не и други предмет, којим дужник, ако хоће, може такође испунити своју обавезу.

(2) Кад предмет обавезе постане немогућ услед догађаја за који дужник * одговара, поверилац може тражити само накнаду штете, али се дужник може ослободити обавезе дајући предмет који је овлашћен дати уместо дугованог предмета.

*Службени лист СФРЈ, број 39/1985

II. ФАКУЛТАТИВНА ПОТРАЖИВАЊА

Члан 411.

(1) Кад је уговором или законом предвиђено да поверилац може уместо дугованог предмета захтевати од дужника неки други одређени предмет, дужник је дужан предати му тај предмет ако поверилац то захтева.

(2) Уосталом, за оваква факултативна потраживања важе, према намери уговарача и према приликама посла одговарајућа правила о факултативним и о алтернативним обавезама.

ОДЕЉАК 3.

Обавезе са више дужника или поверилаца

Одсек 1.

ДЕЉИВЕ ОБАВЕЗЕ

Дељиве обавезе и потраживања

Члан 412.

(1) Обавеза је дељива ако се оно што се дугује може поделити и испунити у деловима који имају иста својства као и цео предмет, и ако оно том поделом не губи ништа од своје вредности, иначе обавеза је недељива.

(2) Кад у некој дељивој обавези има више дужника, обавеза се дели међу њима на једнаке делове, ако није одређена друкчија подела, и сваки од њих одговара за свој део обавезе.

(3) Кад у некој дељивој обавези има више поверилаца, потраживање се дели међу њима на једнаке делове, ако није што друго одређено, и сваки поверилац може захтевати само свој део потраживања.

Претпоставка солидарности

Члан 413.

Кад има више дужника у некој дељивој обавези насталој уговором у привреди, они одговарају повериоцу солидарно, осим ако су уговарачи изрично отклонили солидарну одговорност.

Одсек 2.

СОЛИДАРНЕ ОБАВЕЗЕ

I. СОЛИДАРНОСТ ДУЖНИКА

Садржина солидарности дужника

Члан 414.

- (1) Сваки дужник солидарне обавезе одговара повериоцу за целу обавезу и поверилац може захтевати њено испуњење од кога хоће све док не буде потпуно испуњена, али кад један дужник испуни обавезу, она престаје и сви се дужници ослобађају.
- (2) Од више солидарних дужника, сваки може дуговати са другим роком испуњења, под другим условима и уопште са различитим одступањима.

Пребијање

Члан 415.

- (1) Сваки солидарни дужник може се позвати на пребијање које је извршио његов садужник.
- (2) Солидарни дужник може потраживање свог садужника према повериоцу пребити са повериочевим потраживањем, али само за онолико колико износи део дуга тог садужника у солидарној обавези.

Отпуштање дуга

Члан 416.

- (1) Отпуштање дуга извршено споразумно са једним солидарним дужником ослобађа обавезе и остале дужнике.
- (2) Али, ако је отпуштање имало за сврху да ослободи обавезе само дужника с којим је извршено, солидарна обавеза смањује се за део који према међусобним односима дужника пада на њега, а остали дужници одговарају солидарно за остатак обавезе.

Пренов

Члан 417.

(1) Преновом који је поверилац извршио са једним солидарним дужником ослобађају се и остали дужници.

(2) Али, ако су поверилац и дужник пренов ограничили на део обавезе који долази на овога, обавеза осталих не престаје, него се само смањује за тај део.

Поравнање

Члан 418.

Поравнање које је закључио један од солидарних дужника са повериоцем нема дејства према осталим дужницима, али ови имају право да прихвате то поравнање, ако оно није ограничено на дужника са којим је закључено.

Сједињење

Члан 419.

Кад се у једном лицу сједини својство повериоца и својство дужника исте солидарне обавезе, обавеза осталих дужника смањује се за износ дела који на њега пада.

Доцња повериоца

Члан 420.

Кад поверилац дође у доцњу према једном солидарном дужнику, он је у доцњи и према осталим солидарним дужницима.

Доцња једног дужника и признање дуга

Члан 421.

- (1) Доцња једног солидарног дужника нема дејство према осталим дужницима.
- (2) Исто важи и за признање дуга које би извршио један од солидарних дужника.

Застој и прекид застаревања и одрицање од застарелости

Члан 422.

- (1) Ако застаревање не тече или је прекинуто према једном дужнику, оно тече за остале солидарне дужнике и може се навршити, али дужник према коме обавеза није застарела и који је морао да је испуни има право захтевати од осталих дужника према којима је обавеза застарела да му накнаде сваки свој део обавезе.
- (2) Одрицање од навршене застарелости нема дејства према осталим дужницима.

Право испуниоца на накнаду

Члан 423.

- (1) Дужник који је испунио обавезу има право захтевати од сваког садужника да му накнади део обавезе који пада на њега.
- (2) При томе није од утицаја околност што је поверилац неког од садужника ослободио дуга или му је дуг смањио.
- (3) Део који пада на дужника од кога не може да се добије накнада дели се сразмерно на све дужнике.

Подела на једнаке делове и изузетак

Члан 424.

(1) Ако није што друго уговорено или иначе не произлази из правних односа учесника у послу, на сваког дужника долази једнак део.

(2) Али, ако је солидарна обавеза закључена у искључивом интересу једног солидарног дужника, он је дужан накнадити цео износ обавезе садужнику који је намирио повериоца.

II. СОЛИДАРНОСТ ПОВЕРИЛАЦА

Солидарност се не претпоставља

Члан 425.

Кад на поверилачкој страни има више лица, она су солидарна само кад је солидарност уговорена или законом одређена.

Садржина солидарности

Члан 426.

(1) Сваки солидарни поверилац има право захтевати од дужника испуњење целе обавезе, али кад један од њих буде намирен, обавеза престаје и према осталим повериоцима.

(2) Дужник може испунити обавезу повериоцу кога сам изабере, све док неки поверилац не затражи испуњење.

Пребијање

Члан 427.

(1) Дужник може извршити пребијање своје обавезе са потраживањем које има према повериоцу који му захтева испуњење.

(2) Пребијање са потраживањем које има према неком другом повериоцу, дужник може извршити само до висине дела солидарног потраживања које припада том повериоцу.

Отпуштање дуга и пренов

Члан 428.

Отпуштањем дуга и преновом између дужника и једног повериоца смањује се солидарна обавеза за онолико колико износи део тог потраживања повериоца.

Поравнање

Члан 429.

Поравнање које је закључио један од солидарних поверилаца са дужником нема дејства према осталим повериоцима, али ови имају право да прихвате то поравнање, изузев кад се оно односи само на део повериоца са којим је закључено.

Сједињење

Члан 430.

Кад се у лицу једног солидарног повериоца сједини и својство дужника, сваки од осталих солидарних поверилаца може од њега захтевати само свој део потраживања.

Доцња

Члан 431.

- (1) Кад дужник дође у доцњу према једном солидарном повериоцу, он је у доцњи и према осталим повериоцима.
- (2) Доцња једног солидарног повериоца дејствује и према осталим повериоцима.

Признање дуга

Члан 432.

Признање дуга учињено једном повериоцу користи свим повериоцима.

Застарелост

Члан 433.

- (1) Ако један поверилац прекине застаревање, или ако према њему не тече застаревање, то не користи осталим повериоцима и према њима застаревање тече и даље.
- (2) Одрицање од застарелости извршено према једном повериоцу користи и осталим повериоцима.

Односи између поверилаца после испуњења

Члан 434.

- (1) Сваки солидарни поверилац има право захтевати од повериоца који је примио испуњење од дужника да му преда део који му припада.
- (2) Ако из односа међу повериоцима не проистиче што друго, сваком солидарном повериоцу припада једнак део.

Одсек 3.

НЕДЕЉИВЕ ОБАВЕЗЕ

Члан 435.

(1) За недељиве обавезе у којима има више дужника сходно се примењују прописи о солидарним обавезама.

(2) Кад у недељивој обавези има више поверилаца међу којима није ни уговорена ни законом одређена солидарност, један поверилац може захтевати да дужник испуни њему само ако је овлашћен од осталих поверилаца да прими испуњење, а иначе сваки поверилац може захтевати од дужника да обавезу испуни свим повериоцима заједно, или да је положи суду.

Глава VI

ПРОМЕНА ПОВЕРИОЦА ИЛИ ДУЖНИКА

ОДЕЉАК 1.

Уступање потраживања уговором (цесија)

Одсек 1.

ОПШТЕ ОДРЕДБЕ

Која се потраживања могу пренети уговором

Члан 436.

(1) Поверилац може уговором закљученим са трећим пренети на овога своје потраживање, изузев оног чији је пренос забрањен законом или које је везано за личност повериоца, или које се по својој природи противи преношењу на другога.

(2) Уговор о уступању нема дејство према дужнику, ако су он и поверилац уговорили да овај неће моћи пренети потраживање на другога или да га неће моћи пренети без дужниковог пристанка.

Споредна права

Члан 437.

(1) Са потраживањем прелазе на пријемника споредна права, као што су право првенствене наплате, хипотека, залога, права из уговора са јемцем, права на камату, уговорну казну и сл.

(2) Ипак, уступилац може предати zaloжену ствар пријемнику само ако залогодавац пристане на то, иначе она остаје код уступлиоца да је чува за рачун пријемника.

(3) Претпоставља се да су доспеле, а неисплаћене камате уступљене са главним потраживањем.

Обавештавање дужника

Члан 438.

(1) За пренос потраживања није потребан пристанак дужника, али је уступилац дужан обавестити дужника о извршеном уступању.

(2) Испуњење извршено уступиоцу пре обавештења о уступању пуноважно је и ослобађа дужника обавезе, али само ако није знао за уступање, иначе обавеза остаје и он је дужан да је испуни пријемнику.

Вишеструко уступање

Члан 439.

Ако је поверилац уступио исто потраживање разним лицима, потраживање припада пријемнику о коме је уступилац прво обавестио дужника, односно који се први јавио дужнику.

Одсек 2.

ОДНОС ПРИЈЕМНИКА И ДУЖНИКА

Члан 440.

(1) Пријемник има према дужнику иста права која је уступилац имао према дужнику до уступања.

(2) Дужник може истаћи пријемнику поред приговора које има према њему и оне приговоре које је могао истаћи уступиоцу до часа кад је сазнао за уступање.

Одсек 3.

ОДНОС УСТУПИОЦА И ПРИЈЕМНИКА

Предаја исправа о дугу

Члан 441.

- (1) Уступилац је дужан предати пријемнику обвезницу или другу исправу о дугу, ако их има, као и друге доказе о уступљеном потраживању и споредним правима.
- (2) Ако је уступилац пренео на пријемника само један део потраживања, он је дужан предати му оверен препис обвезнице или које друге исправе, којом се доказује постојање уступљеног потраживања.
- (3) Он је дужан издати му, на његов захтев, оверену потврду о уступању.

Одговорност за постојање потраживања

Члан 442.

Кад је уступање извршено уговором са накнадом, уступилац одговара за постојање потраживања у часу кад је извршено уступање.

Одговорност за наплативост

Члан 443.

- (1) Уступилац одговара за наплативост уступљеног потраживања ако је то било уговорено, али само до висине онога што је примио од пријемника, као и за наплативост камата, трошкова око уступања и трошкова поступка против дужника.
- (2) Већа одговорност савесног уступиоца не може се уговорити.

Одсек 4.

ПОСЕБНИ СЛУЧАЈЕВИ УСТУПАЊА ПОТРАЖИВАЊА

Уступање уместо испуњења или ради наплаћивања

Члан 444.

(1) Кад дужник уместо испуњења своје обавезе уступи повериоцу своје потраживање, или један његов део, закључењем уговора о уступању дужникова обавеза се гаси до износа уступљеног потраживања.

(2) Али, кад дужник уступи своме повериоцу своје потраживање само ради наплаћивања, његова се обавеза гаси, односно смањује тек кад поверилац наплати уступљено потраживање.

(3) У оба случаја пријемник је дужан предати уступиоцу све што је наплатио преко износа свог потраживања према уступиоцу.

(4) У случају уступања ради наплаћивања дужник уступљеног потраживања може испунити своју обавезу и према уступиоцу, чак и кад је обавештен о уступању.

Уступање ради обезбеђења

Члан 445.

Кад је уступање извршено ради обезбеђења пријемниковог потраживања према уступиоцу, пријемник је дужан да се стара са пажњом доброг привредника, односно доброг домаћина о наплати уступљеног потраживања и да по извршеној наплати, пошто задржи колико је потребно за намирење сопственог потраживања према уступиоцу, овоме преда вишак.

ОДЕЉАК 2.

Промена дужника

Одсек 1.

ПРЕУЗИМАЊЕ ДУГА

I. ОПШТЕ ОДРЕДБЕ

Уговор о преузимању дуга

Члан 446.

- (1) Преузимање дуга врши се уговором између дужника и преузимаоца, на који је пристао поверилац.
- (2) О закљученом уговору може повериоца известити сваки од њих, и свакоме од њих може поверилац саопштити свој пристапак на преузимање дуга.
- (3) Претпоставља се да је поверилац дао свој пристапак ако је без оградe примио неко испуњење од преузимаоца, које је овај учинио у своје име.
- (4) Уговарачи, као и сваки од њих посебно, могу позвати повериоца да се у одређеном року изјасни да ли пристаје на преузимање дуга, па ако се поверилац у одређеном року не изјасни сматра се да није дао свој пристапак.
- (5) Уговор о преузимању дуга има дејства уговора о преузимању испуњења за време док поверилац не буде дао свој пристапак на уговор о преузимању дуга, као и ако он одбије да да пристапак.

Случај кад је дуг обезбеђен хипотеком

Члан 447.

(1) Кад је приликом отуђења неке непокретности на којој постоји хипотека уговорено између прибавиоца и отуђиоца да ће прибавилац преузети дуг према хипотекарном повериоцу, сматра се да је хипотекарни поверилац дао пристанак на уговор о преузимању дуга ако га на писмени позив отуђиоца није одбио у року од три месеца од пријема позива.

(2) У писменом позиву повериоцу се мора скренути пажња на ову последицу, иначе ће се сматрати као да позив није упућен.

II. ДЕЈСТВО УГОВОРА О ПРЕУЗИМАЊУ ДУГА

Промена дужника

Члан 448.

(1) Преузимањем дуга преузималац ступа на место пређашњег дужника, а овај се ослобађа обавезе.

(2) Али, ако је у време повериочевог пристанка на уговор о преузимању дуга преузималац био презадужен, а поверилац то није знао нити је морао знати, пређашњи дужник не ослобађа се обавезе, а уговор о преузимању дуга има дејство уговора о приступању дугу.

(3) Између преузимаоца и повериоца постоји иста обавеза која је дотле постојала између пређашњег дужника и повериоца.

Споредна права

Члан 449.

(1) Споредна права која су дотле постојала уз потраживање остају и даље, али јемства, као и залогe, које су дала трећа лица престају ако јемци и залогодавци не пристају да одговарају и за новог дужника.

(2) Ако није што друго уговорено, преузималац не одговара за ненаплаћене камате које су доспеле до преузимања.

Приговори

Члан 450.

(1) Преузималац може истаћи повериоцу све приговоре који проистичу из правног односа између пређашњег дужника и повериоца, из кога потиче преузети дуг, као и приговоре које преузималац има према повериоцу.

(2) Преузималац не може истаћи повериоцу приговоре који потичу из његовог правног односа са пређашњим дужником, а који однос је био основ преузимања.

Одсек 2.

ПРИСТУПАЊЕ ДУГУ

Уговор о приступању дугу

Члан 451.

Уговором између повериоца и трећег, којим се овај обавезује повериоцу да ће испунити његово потраживање од дужника, трећи ступа у обавезу поред дужника.

Приступање дугу у случају примања неке имовинске целине

Члан 452.

(1) Лице на које пређе на основу уговора нека имовинска целина **физичког или*** правног лица, или један део те целине, одговара за дугове који се односе на ту целину, односно на њен део, поред дотадашњег имаоца и солидарно с њим, али само до вредности њене активе.

(2) Нема правног дејства према повериоцима одредба уговора којом би се искључивала или ограничавала одговорност утврђена у претходном ставу.

*Службени лист СРЈ, број 31/1993

Одсек 3.

ПРЕУЗИМАЊЕ ИСПУЊЕЊА

Члан 453.

(1) Преузимање испуњења се врши уговором између дужника и неког трећег којим се овај обавезује према дужнику да испуни његову обавезу према његовом повериоцу.

(2) Он одговара дужнику ако благовремено не испуни обавезу повериоцу, те овај затражи испуњење од дужника.

(3) Али он не преузима дуг, нити приступа дугу и поверилац нема никакво право према њему.

Део други

УГОВОРИ

Глава VII

ПРОДАЈА

ОДЕЉАК 1.

Опште одредбе

Појам

Члан 454.*

(1) Уговором о продаји обавезује се продавац да пренесе на купца право својине на продату ствар и да му је у ту сврху преда, а купац се обавезује да плати цену у новцу и преузме ствар.*

(2) Продавац неког другог права обавезује се да купцу прибави продато право, а кад вршење тог права захтева држање ствари, да му и преда ствар.*

*Службени лист СРЈ, број 31/1993

Форма продаје непокретности

Члан 455.*

Уговор о продаји непокретних ствари мора бити закључен у писменој форми, под претњом ништавости.*

*Службени лист СРЈ, број 31/1993

Ризик

Члан 456.

- (1) До предаје ствари купцу ризик случајне пропасти или оштећења ствари сноси продавац, а са предајом ствари ризик прелази на купца.
- (2) Ризик не прелази на купца ако је он због неког недостатка предате ствари раскинуо уговор или тражио замену ствари.

Прелаз ризика у случају купчеве доцње

Члан 457.

- (1) Ако предаја ствари није извршена због купчеве доцње, ризик прелази на купца у часу кад је дошао у доцњу.
- (2) Кад су предмет уговора ствари одређене по роду, ризик прелази на купца у доцњи ако је продавац издвојио ствари очигледно намењене за извршење предаје и о томе одаслао обавештење купцу.
- (3) Али, кад су ствари одређене по роду такве природе да продавац не може да издвоји један њихов део, довољно је да је продавац извршио све радње које су потребне да би купац могао преузети ствари и да је о томе одаслао обавештење купцу.

ОДЕЉАК 2.

Састојци уговора о продаји

Одсек 1.

СТВАР

Опште правило

Члан 458.

- (1) Ствар о којој је уговор мора бити у промету, те је ништав уговор о продаји ствари која је ван промета.
- (2) За продају ствари чији је промет ограничен важе посебни прописи.
- (3) Продаја се може односити и на будућу ствар.

Кад је ствар пропала пре уговора

Члан 459.

- (1) Уговор о продаји нема правно дејство, ако је у часу његовог закључења ствар о којој је уговор била пропала.
- (2) Ако је у часу закључења уговора ствар била само делимично пропала, купац може раскинути уговор или остати при њему уз сразмерно снижење цене.
- (3) Али ће уговор остати на снази и купац ће имати само право на снижење цене ако делимична пропаст не смета постизању сврхе уговора, или ако за одређену ствар постоји такав обичај у правном промету.

Продаја туђе ствари

Члан 460.

Продаја туђе ствари обавезује уговараче, али купац који није знао или није морао знати да је ствар туђа, може, ако се услед тога не може остварити циљ уговора, раскинути уговор и тражити накнаду штете.

Продаја спорног права

Члан 461.

- (1) Спорно право може бити предмет уговора о продаји.
- (2) Али је ништав уговор којим би адвокат или који други налогопримац купио спорно право чије му је остваривање поверено, или уговорио за себе учешће у подели износа досуђеног његовом налогодавцу.

Одсек 2.

ЦЕНА

Кад цена није одређена

Члан 462.

- (1) Ако уговором о продаји цена није одређена, а ни уговор не садржи довољно података помоћу којих би се она могла одредити, уговор нема правно дејство.
- (2) Кад уговором о продаји у привреди цена није одређена, нити у њему има довољно података помоћу којих би се она могла одредити, купац је дужан платити цену коју је продавац редовно наплаћивао у време закључења уговора, а у недостатку ове разумну цену.
- (3) Под разумном ценом сматра се текућа цена у време закључења уговора, а ако се она не може утврдити онда цена коју утврђује суд према околностима случаја.

Прописана цена

Члан 463.

Кад је уговорена већа цена од оне коју је за одређену врсту ствари прописао надлежни орган, купац дугује само износ прописане цене, а ако је већ исплатио уговорену цену, има право захтевати да му се врати разлика.

Кад је уговорена текућа цена

Члан 464.

(1) Кад је уговорена текућа цена, купац дугује цену утврђену званичном евиденцијом на тржишту места продавца у време кад је требало да уследи испуњење.

(2) Ако такве евиденције нема, текућа цена се одређује на основу елемената помоћу којих се према обичајима тржишта утврђује цена.

Кад је одређивање цене поверено трећем

Члан 465.

Ако треће лице коме је поверено одређивање цене неће или не може да је одреди, а уговарачи се не сложе накнадно о одређивању цене нити уговор раскину, сматраће се да је уговорена разумна цена.

Кад је одређивање цене остављено једном уговарачу

Члан 466.

Одредба уговора којом се одређивање цене оставља на вољу једном уговарачу сматра се као да није ни уговорена и тада купац дугује цену као у случају кад цена није одређена.

ОДЕЉАК 3.

Обавезе продавца

Одсек 1.

ПРЕДАЈА СТВАРИ

I. О ПРЕДАЈИ УОПШТЕ

Време и место предаје

Члан 467.

- (1) Продавац је дужан предати ствар купцу у време и на месту предвиђеном уговором.
- (2) Продавац је извршио обавезу предаје купцу, по правилу, кад му ствар уручи или преда исправу којом се ствар може преузети.

Предмет предаје

Члан 468.

- (1) Ако није што друго уговорено или не произлази из природе посла, продавац је дужан предати ствар купцу у исправном стању, заједно са њеним припацама.
- (2) Плодови и друге користи од ствари припадају купцу од дана кад је продавац био дужан да му их преда.

Кад је уговорена предаја у току извесног периода времена

Члан 469.

Кад је уговорено да предаја ствари буде извршена у току извесног периода времена, а није одређено која ће страна имати право да одреди датум предаје у границама тог периода, то право припада продавцу, осим кад из околности случаја произлази да је одређивање датума предаје остављено купцу.

Кад датум предаје није одређен

Члан 470.

Кад датум предаје ствари купцу није одређен, продавац је дужан извршити предају у разумном року после закључења уговора, с обзиром на природу ствари и на остале околности.

Кад место предаје није одређено уговором

Члан 471.

(1) Кад место предаје није одређено уговором, предаја ствари врши се у месту у коме је продавац у часу закључења уговора имао своје пребивалиште или, у недостатку овога, своје боравиште, а ако је продавац закључио уговор у вршењу своје редовне привредне делатности, онда у месту његовог седишта.

(2) Али, ако је у часу закључења уговора уговарачима било познато где се ствар налази, односно где треба да буде израђена, предаја се врши у том месту.

Предаја превозиоцу

Члан 472.

У случају кад је према уговору потребно да се изврши превоз ствари, а уговором није одређено место испуњења, предаја је извршена уручењем ствари превозиоцу или лицу које организује отпрему.

Организовање превоза

Члан 473.

Ако је продавац дужан послати ствар купцу, мора закључити на уобичајен начин и под уобичајеним условима уговоре потребне за извршење превоза до одређеног места.

Трошкови

Члан 474.

Трошкове предаје, као и оне који јој претходе, сноси продавац, а трошкове одношења ствари и све остале трошкове после предаје сноси купац, ако није што друго уговорено.

II. ИСТОВРЕМЕНО ИЗВРШЕЊЕ ПРЕДАЈЕ СТВАРИ И ИСПЛАТЕ ЦЕНЕ

Одлагање предаје до исплате цене

Члан 475.

Ако није што друго уговорено или уобичајено, продавац није дужан предати ствар ако му купац не исплати цену истовремено, или није спреман да то истовремено учини, али купац није дужан исплатити цену пре него што је имао могућност да прегледа ствар.

Одлагање предаје у случају превоза ствари

Члан 476.

(1) Кад се предаја ствари остварује уручењем превозиоцу, продавац може одложити одашиљање ствари до исплате цене, или послати ствар тако да задржи право да располаже њом за време превоза.

(2) Ако је задржао право да располаже стварју за време превоза, продавац може захтевати да ствар не буде предата купцу у месту одређења док не исплати цену, а купац није дужан исплатити цену пре него што је имао могућност да прегледа ствар.

(3) Међутим, кад уговор предвиђа плаћање уз предају одговарајуће исправе, купац нема право да одбије исплату цене због тога што није имао могућности да прегледа ствар.

Спречавање изручења отпослате ствари

Члан 477.

(1) Ако се после одашиљања ствари купцу покаже да су његове материјалне прилике такве да се основано може посумњати да ће он моћи исплатити цену, продавац може спречити изручење ствари купцу чак и кад овај већ има у рукама исправу која га овлашћује да захтева изручење ствари.

(2) Међутим, продавац не може спречити изручење ако га захтева неко треће лице које је уредан ималац исправе која га овлашћује да захтева изручење ствари, осим ако исправа садржи резерве у погледу дејства преноса, или ако продавац докаже да је ималац исправе кад ју је прибављао поступио свесно на штету продавца.

Одсек 2.

ОДГОВОРНОСТ ЗА МАТЕРИЈАЛНЕ НЕДОСТАТКЕ

I. О МАТЕРИЈАЛНИМ НЕДОСТАЦИМА УОПШТЕ

Материјални недостаци за које продавац одговара

Члан 478.

- (1) Продавац одговара за материјалне недостатке ствари које је она имала у часу прелаза ризика на купца, без обзира на то да ли му је то било познато.
- (2) Продавац одговара и за оне материјалне недостатке који се појаве после прелаза ризика на купца ако су последица узрока који је постојао пре тога.
- (3) Незнатан материјални недостатак не узима се у обзир.

Кад постоје материјални недостаци

Члан 479.

Недостатак постоји:

- 1) ако ствар нема потребна својства за њену редовну употребу или за промет;
- 2) ако ствар нема потребна својства за нарочиту употребу за коју је купац набавља, а која је била позната продавцу, или му је морала бити позната;
- 3) ако ствар нема својства и одлике које су изричито или прећутно уговорене, односно прописане;
- 4) кад је продавац предао ствар која није саобразна узорку или моделу, осим ако су узорак или модел показани само ради обавештења.

Недостаци за које продавац не одговара

Члан 480.

(1) Продавац не одговара за недостатке из тач. 1) и 3) претходног члана, ако су у часу закључења уговора били познати купцу или му нису могли остати непознати.

(2) Сматра се да нису могли остати непознати купцу они недостаци које би брижљиво лице са просечним знањем и искуством лица истог занимања и струке као купац могло лако опазити при уобичајеном прегледу ствари.

(3) Али, продавац одговара и за недостатке које је купац могао лако опазити, ако је изјавио да ствар нема никакве недостатке или да ствар има одређена својства или одлике.

Преглед ствари и видљиви недостаци

Члан 481.

(1) Купац је дужан да примљену ствар на уобичајени начин прегледа или је да на преглед, чим је то према редовном току ствари могуће, и да о видљивим недостацима обавести продавца у року од осам дана, а код уговора у привреди без одлагања, иначе губи право које му по том основу припада.

(2) Кад је преглед извршен у присуству обеју страна, купац је дужан своје примедбе због видљивих недостатака саопштити продавцу одмах, иначе губи право које му по том основу припада.

(3) Ако је купац отпремио ствар даље без претовара, а продавцу је при закључењу уговора била позната или морала бити позната могућност такве даље отпреме, преглед ствари може бити одложен до њеног приспећа у ново место опредељења, и у том случају купац је дужан да продавца обавести о недостацима чим је по редовном току ствари могао за њих дознати од својих клијената.

Скривени недостаци

Члан 482.

(1) Кад се после пријема ствари од стране купца покаже да ствар има неки недостатак који се није могао открити уобичајеним прегледом приликом преузимања ствари (скривени недостатак), купац је дужан, под претњом губитка права, да о том недостатку обавести продавца у року од осам дана рачунајући од дана кад је недостатак открио, а код уговора у привреди без одлагања.

(2) Продавац не одговара за недостатке који се покажу пошто протекне шест месеци од предаје ствари, изузев кад је уговором одређен дужи рок.

Рокови у случају оправке, замене и сл.

Члан 483.

Кад је због неког недостатка дошло до оправке ствари, испоруке друге ствари, замене делова и слично, рокови из претходна два члана почињу тећи од предаје оправљене ствари, предаје друге ствари, извршене замене делова и слично.

Обавештење о недостатку

Члан 484.

(1) У обавештењу о недостатку ствари купац је дужан ближе описати недостатак и позвати продавца да прегледа ствар.

(2) Ако обавештење о недостатку које је купац благовремено послао продавцу препорученим писмом, телеграмом или на неки други поуздан начин задоцни или уопште не стигне продавцу, сматра се да је купац извршио своју обавезу да обавести продавца.

Значај чињенице да је продавац знао за недостатак

Члан 485.

Купац не губи право да се позове на неки недостатак и кад није извршио своју обавезу да ствар прегледа без одлагања, или обавезу да у одређеном року обавести продавца о постојању недостатка, као и кад се недостатак показао тек по протеку шест месеци од предаје ствари, ако је тај недостатак био познат продавцу или му није могао остати непознат.

Уговорно ограничење или искључење продавчеве одговорности за материјалне недостатке

Члан 486.

(1) Уговарачи могу ограничити или сасвим искључити продавчеву одговорност за материјалне недостатке ствари.

(2) Одредба уговора о ограничењу или искључењу одговорности за недостатке ствари ништава је ако је недостатак био познат продавцу, а он о њему није обавестио купца, као и кад је продавац наметнуо ту одредбу користећи свој посебан монополски положај.

(3) Купац који се одрекао права да раскине уговор због недостатка ствари задржава остала права због тих недостатака.

Принудна јавна продаја

Члан 487.

Ималац чија је ствар продата на принудној јавној продаји не одговара за недостатке ствари.

II. ПРАВА КУПЦА

Испуњење, снижење цене, раскид уговора, накнада штете

Члан 488.

(1) Купац који је благовремено и уредно обавестио продавца о недостатку може:

1) захтевати од продавца да недостатак уклони или да му преда другу ствар без недостатка (испуњење уговора);

2) захтевати снижење цене;

3) изјавити да раскида уговор.

(2) У сваком од ових случајева купац има право и на накнаду штете.

(3) Поред тога, и независно од тога, продавац одговара купцу и за штету коју је овај због недостатка ствари претрпео на другим својим добрима, и то према општим правилима о одговорности за штету.

Неиспуњење уговора у разумном року

Члан 489.

Ако купац не добије захтевано испуњење уговора у разумном року, задржава право да раскине уговор или да снизи цену.

Кад купац може раскинути уговор

Члан 490.

(1) Купац може раскинути уговор само ако је претходно оставио продавцу накнадни примерени рок за испуњење уговора.

(2) Купац може раскинути уговор и без остављања накнадног рока ако му је продавац после обавештења о недостацима саопштио да неће испунити уговор или ако из околности конкретног случаја очигледно произлази да продавац неће моћи испунити уговор ни у накнадном року.

Неиспуњење уговора у накнадном року

Члан 491.

Ако продавац у накнадном року не испуни уговор, он се раскида по самом закону, али га купац може одржати ако без одлагања изјави продавцу да уговор одржава на снази.

Делимични недостаци

Члан 492.

(1) Кад само део предате ствари има недостатке или кад је предат само део ствари, односно мања количина од уговорене, купац може раскинути уговор у смислу претходних чланова само у погледу дела који има недостатке, или само у погледу дела или количине који недостају.

(2) Купац може раскинути цео уговор само ако уговорена количина или предата ствар чини целину, или ако купац иначе има оправдан интерес да прими уговорену ствар или количину у целини.

Кад је продавац дао купцу већу количину

Члан 493.

(1) Уговором о продаји у привреди, кад је продавац ствари одређених по роду дао купцу већу количину него што је уговорено, а купац у разумном року не изјави да вишак одбија, сматра се да је примио и тај вишак, те је дужан платити га по истој цени.

(2) Ако купац одбије да прими вишак, продавац је дужан накнадити купцу штету.

Кад је одређена једна цена за више ствари

Члан 494.

(1) Кад је једним уговором и за једну цену продато више ствари или једна скупина ствари, па само неке од њих имају недостатке, купац може раскинути уговор само у погледу тих ствари, а не и осталих.

(2) Међутим, ако оне чине једну целину тако да би њихово раздвајање било штетно, купац може раскинути цео уговор, или ако он ипак изјави да раскида уговор само у погледу ствари са недостатком, продавац са своје стране може раскинути уговор и у погледу осталих ствари.

Губљење права да се раскине уговор због недостатка

Члан 495.

(1) Купац губи право да раскине уговор због недостатка ствари кад му је немогуће да врати ствар или да је врати у стању у коме ју је примио.

(2) Ипак, купац може раскинути уговор због неког недостатка ствари ако је ствар потпуно или делимично пропала или оштећена услед недостатка који оправдава раскидање уговора, или услед неког догађаја који не потиче од њега ни од неког лица за које он одговара.

(3) Исто вреди ако је ствар потпуно или делимично пропала или оштећена услед обавезе купца да прегледа ствар, или ако је купац пре него што је откривен недостатак потрошио или изменио један део ствари у току њене редовне употребе, као и ако је оштећење или измена без значаја.

Очување осталих права

Члан 496.

Купац који је због немогућности да врати ствар или да је врати у стању у коме је примио изгубио право да раскине уговор, задржава остала права која му даје закон због постојања неког недостатка.

Дејства раскида због недостатка

Члан 497.

(1) Раскид уговора због недостатка ствари производи иста дејства као и раскид двостраних уговора због неиспуњења.

(2) Купац дугује продавцу накнаду за корист од ствари и кад му је немогуће да је врати целу или њен један део, а уговор је ипак раскинут.

Снижење цене

Члан 498.

Снижење цене се врши према односу између вредности ствари без недостатка и вредности ствари са недостатком, у време закључења уговора.

Поступно откривање недостатака

Члан 499.

Купац који је постигао снижење цене због постојања неког недостатка може раскинути уговор или захтевати ново снижење цене ако се накнадно открије неки други недостатак.

Губитак права

Члан 500.

(1) Права купца који је благовремено обавестио продавца о постојању недостатка гасе се по истеку једне године, рачунајући од дана одашиљања обавештења продавцу, изузев ако је продавчевом преваром купац био спречен да их употреби.

(2) Међутим, купац који је благовремено обавестио продавца о постојању недостатка може после протеча овог рока, ако још није исплатио цену, истаћи свој захтев да се цена снизи или да му се накнади штета као приговор против продавчевог захтева да му се исплати цена.

III. ГАРАНЦИЈА ЗА ИСПРАВНО ФУНКЦИОНИСАЊЕ ПРОДАТЕ СТВАРИ

Одговорност продавца и произвођача

Члан 501.

(1) Кад је продавац неке машине, мотора, каквог апарата, или других сличних ствари које спадају у такозвану техничку робу предао купцу гарантни лист којим произвођач гарантује исправно функционисање ствари у току одређеног времена, рачунајући од њене предаје купцу, купац може, ако ствар не функционише исправно, захтевати како од продавца тако и од произвођача да ствар оправи у разумном року или ако то не учини да му уместо ње преда ствар која функционише исправно.

(2) Овим правилима не дира се у правила о одговорности продавца за недостатке ствари.

Тражење оправке или замене

Члан 502.

(1) Купац може због неисправног функционисања захтевати од продавца, односно од произвођача оправку или замену ствари у току гарантног рока, без обзира на то кад се недостатак у функционисању појавио.

(2) Он има право на накнаду штете коју је претрпео услед тога што је био лишен употребе ствари од тренутка тражења оправке или замене до њиховог извршења.

Продужење гарантног рока

Члан 503.

(1) У случају мање оправке, гарантни рок се продужава онолико колико је купац био лишен употребе ствари.

(2) Међутим, кад је због неисправног функционисања извршена замена ствари или њена битна оправка, гарантни рок почиње тећи поново од замене, односно од враћања оправљене ствари.

(3) Ако је замењен или битно оправљен само неки део ствари, гарантни рок почиње тећи поново само за тај део.

Раскидање уговора и снижење цене

Члан 504.

Ако продавац не изврши у разумном року оправку или замену ствари, купац може раскинути уговор или снизити цену и захтевати накнаду штете.

Трошкови и ризик

Члан 505.

(1) Продавац, односно произвођач је дужан да о свом трошку пренесе ствар до места где треба да се оправи, односно замени, као и да поправљену, односно замењену ствар врати натраг купцу.

(2) За то време продавац, односно произвођач сноси ризик за пропаст или оштећење ствари.

Одговорност коопераната

Члан 506.

Кад је у изради појединих делова ствари или у извршењу појединих радњи учествовало више самосталних произвођача, њихова одговорност према финалном произвођачу за неисправно функционисање ствари које потиче од тих делова или од тих радњи престаје кад престане одговорност финалног произвођача према купцу ствари.

Губитак права

Члан 507.

Права купца према произвођачу по основу гарантног листа гасе се по истеку једне године рачунајући од дана кад је тражио од њега оправку или замену ствари.

Одсек 3.

ОДГОВОРНОСТ ЗА ПРАВНЕ НЕДОСТАТКЕ (ЗАШТИТА ОД ЕВИКЦИЈЕ)

Правни недостаци

Члан 508.

(1) Продавац одговара ако на продатој ствари постоји неко право трећег које искључује, умањује или ограничава купчево право, а о чијем постојању купац није обавештен, нити је пристао да узме ствар оптерећену тим правом.

(2) Продавац неког другог права гарантује да оно постоји и да нема правних сметњи за његово остварење.

Обавештавање продавца

Члан 509.

Кад се покаже да треће лице полаже неко право на ствар, купац је дужан обавестити продавца о томе, изузев кад је то продавцу већ познато, и позвати га да у разумном року ослободи ствар од права или претензије трећег или, кад су предмет уговора ствари одређене по роду, да му испоручи другу ствар без правног недостатка.

Санкције правних недостатака

Члан 510.

(1) Ако продавац не поступи по захтеву купца, у случају одузимања ствари од купца уговор се раскида по самом закону, а у случају умањења или ограничења купчевог права, купац може по свом избору раскинути уговор или захтевати сразмерно снижење цене.

(2) Ако продавац не удовољи купчевом захтеву да у разумном року ослободи ствар од права или претензија трећег, купац може раскинути уговор ако се због тога његова сврха не може остварити.

(3) У сваком случају купац има право на накнаду претрпљене штете.

(4) Међутим, ако је купац у часу закључења уговора знао за могућност да му ствар буде одузета, или да његово право буде смањено или ограничено, нема право на

накнаду штете ако се та могућност оствари, али има право захтевати враћање, односно снижење цене.

Кад купац не обавести продавца

Члан 511.

Купац који се, не обавештавајући продавца, упустио у спор са трећим и спор изгубио, може се ипак позвати на продавчеву одговорност за правне недостатке, изузев ако продавац докаже да је он располагао средствима да се одбије захтев трећег лица.

Кад је право трећег очигледно основано

Члан 512.

- (1) Купац има право позвати се на продавчеву одговорност за правне недостатке и кад је без обавештења продавца и без спора признао очигледно основано право трећег.
- (2) Ако је купац исплатио трећем извесну своту новца да би одустао од свог очигледног права, продавац се може ослободити своје одговорности ако накнади купцу исплаћену своту и претрпљену штету.

Уговорно ограничење или искључење продавчеве одговорности

Члан 513.

- (1) Одговорност продавца за правне недостатке може се уговором ограничити или сасвим искључити.
- (2) Али, ако је у време закључења уговора продавцу био познат или му није могао остати непознат неки недостатак у његовом праву, одредба уговора о ограничењу или о искључењу одговорности за правне недостатке је ништава.

Ограничења јавно-правне природе

Члан 514.

Продавац одговара и за посебна ограничења јавно-правне природе која купцу нису била позната, ако је он за њих знао или је знао да се могу очекивати, а није их купцу саопштио.

Губитак права

Члан 515.

(1) Право купца по основу правних недостатака гаси се истеком године дана од сазнања за постојање права трећег.

(2) Али, ако је треће лице пре истека тога рока покренуло спор, а купац позвао продавца да се у спор умеша, право купца се гаси тек истеком шест месеци по правноснажно окончаном спору.

ОДЕЉАК 4.

Обавезе купца

Одсек 1.

ИСПЛАТА ЦЕНА

Време и место исплате

Члан 516.

- (1) Купац је дужан платити цену у време и на месту одређеном у уговору.
- (2) У недостатку уговорне одредбе или друкчијих обичаја, плаћање се врши у часу и у месту у коме се врши предаја ствари.
- (3) Ако се цена не мора платити у часу предаје, плаћање се врши у пребивалишту, односно седишту продавца.

Камата у случају продаје на кредит

Члан 517.

Ако ствар продата на кредит даје плодове или какве друге користи, купац дугује камату од кад му је ствар предата без обзира на то да ли је доспела обавеза за исплату цене.

Исплата цене у случају узастопних испорука

Члан 518.

- (1) У случају узастопних испорука купац је дужан исплатити цену за сваку испоруку у часу њеног преузимања, изузев ако је што друго уговорено или произлази из околности посла.
- (2) Ако је у уговору са узастопним испорукама купац дао продавцу предујам, прве испоруке наплаћују се из предујма, ако није што друго уговорено.

Одсек 2.

ПРЕУЗИМАЊЕ СТВАРИ

Члан 519.

(1) Преузимање ствари се састоји у предузимању потребних радњи да би предаја била могућа, као и у одношењу ствари.

(2) Ако купац без оправданог разлога одбије да преузме ствар чија му је предаја понуђена на уговорен или уобичајен начин и на време, продавац може, ако има основаног разлога да посумња да купац неће исплатити цену, изјавити да раскида уговор.

ОДЕЉАК 5.

Обавеза чувања ствари за рачун сауговарача

Случајеви обавезе чувања

Члан 520.

(1) Кад је због купчеве доцње ризик прешао на купца пре предаје ствари, продавац је дужан чувати ствар са пажњом доброг привредника, односно доброг домаћина и у том циљу предузети потребне мере.

(2) Исто важи и за купца кад му је ствар уручена, а он хоће да је врати продавцу, било што је раскинуо уговор, било што је захтевао другу ствар уместо ње.

(3) И у једном и у другом случају уговарач који је дужан предузети мере за очување ствари има право на накнаду трошкова потребних ради очувања ствари.

Кад купац неће да прими ствар која му је упућена

Члан 521.

Купац који неће да прими ствар која му је упућена у место опредељења и тамо стављена на располагање, дужан је да је преузме за рачун продавца, ако овај није присутан у месту опредељења нити тамо има неког који би је за њега преузео, а под условом да је то могуће без исплате цене и без већих незгода или претераних трошкова.

Права стране дужне да чува ствар

Члан 522.

Уговорна страна која је према претходним одредбама дужна предузети мере за чување ствари може је, под условима и са последицама наведеним у одредбама овог закона о полагању код суда и продаји дуговане ствари, положити код суда, предати на чување неком другом или продати је за рачун друге стране.

ОДЕЉАК 6.

Накнада штете у случају раскида продаје

Опште правило

Члан 523.

Кад је продаја раскинута због повреде уговора од стране једног уговарача, друга страна има право на накнаду штете коју због тога трпи, према општим правилима о накнади штете настале повредом уговора.

Кад ствар има текућу цену

Члан 524.

- (1) Кад је продаја раскинута због повреде уговора од стране једног уговарача, а ствар има текућу цену, друга страна може захтевати разлику између цене одређене уговором и текуће цене на дан раскида уговора на тржишту места у коме је посао обављен.
- (2) Ако на тржишту места у коме је посао обављен нема текуће цене, за израчунавање висине накнаде узима се у рачун текућа цена тржишта које би га могло заменити у датом случају, којој треба додати разлику у трошковима превоза.

Кад је извршена продаја или куповина ради покрића

Члан 525.

- (1) Кад је предмет продаје извесна количина ствари одређених по роду, па једна страна не изврши своју обавезу на време, друга страна може извршити продају ради покрића, односно куповину ради покрића, и захтевати разлику између цене одређене уговором и цене продаје, односно куповине ради покрића.
- (2) Продаја, односно куповина ради покрића мора бити извршена у разумном року и на разуман начин.
- (3) О намераваној продаји, односно куповини поверилац је дужан обавестити дужника.

Накнада остале штете

Члан 526.

Поред права на накнаду штете према правилима из претходних чланова, уговору верна страна има право и на накнаду веће штете, уколико ју је претрпела.

ОДЕЉАК 7.

Случајеви продаје са нарочитим погодбама

Одсек 1.

ПРОДАЈА СА ПРАВОМ ПРЕЧЕ КУПОВИНЕ

Појам

Члан 527.

Уговорном одредбом о праву прече куповине обавезује се купац да извести продавца о намеравању продаји ствари одређеном лицу, као и о условима те продаје, и да му понуди да он ствар купи за исту цену.

Рокови за вршење права и за исплату цене

Члан 528.

- (1) Продавац је дужан обавестити купца на поуздан начин о својој одлуци да се користи правом прече куповине у року од месец дана, рачунајући од дана кад га је купац обавестио о намеравању продаји трећем лицу.
- (2) Истовремено са изјавом да он купује ствар, продавац је дужан исплатити цену договорену са трећим лицем, или је положити код суда.
- (3) Ако је у уговору са трећим предвиђен рок за исплату цене, продавац се може користити тим роком само ако пружи довољно обезбеђење.

Могућност наслеђивања и отуђења

Члан 529.

Право прече куповине покретних ствари не може се ни отуђити ни наследити, уколико законом није друкчије одређено.

У случају принудне јавне продаје

Члан 530.

(1) У случају принудне јавне продаје продавац се не може позивати на своје право прече куповине.

(2) Али, продавац чије је право прече куповине било уписано у јавној књизи може захтевати поништење јавне продаје, ако није био посебно позван да јој присуствује.

Трајање права прече куповине

Члан 531.

(1) Право прече куповине престаје после пет година од закључења уговора, ако није уговорено да ће оно престати раније.

(2) Уговорен дужи рок своди се на рок од пет година.

Кад је извршен пренос својине без обавештавања продавца

Члан 532.

(1) Ако је купац продао ствар и пренео својину на трећег не обавештавајући продавца, и ако је трећем било познато или му није могло остати непознато да продавац има право прече куповине, продавац може, у року од шест месеци рачунајући од дана кад је сазнао за овај пренос, захтевати да се пренос поништи и да се ствар њему уступи под истим условима.

(2) Ако је купац нетачно обавестио продавца о условима продаје трећем, и ако је трећем то било познато или му није могло остати непознато, овај рок од шест месеци почиње тећи од дана кад је продавац сазнао за тачне услове уговора.

(3) Право прече куповине престаје у сваком случају по протеку пет година од преноса својине ствари на трећег.

Законско право прече куповине

Члан 533.

(1) За одређена лица право прече куповине може бити установљено законом.

(2) Трајање законског права прече куповине није ограничено.

(3) Лица која по самом закону имају право прече куповине морају бити обавештена писмено о намеравању продаји и о њеним условима, иначе имају право захтевати поништење продаје.

(4) Правила о продаји са правом прече куповине сходно се примењују и на законско право прече куповине.

Одсек 2.

КУПОВИНА НА ПРОБУ

Појам

Члан 534.

(1) Кад је уговорено да купац узима ствар под условом да је испроба да би утврдио да ли одговара његовим жељама, дужан је о томе да ли остаје при уговору обавестити продавца у року утврђеном уговором или обичајем, а ако таквог нема, онда у

примереном року који му буде одредио продавац, иначе се сматра да је одустао од уговора.

(2) Ако је ствар предата купцу да би је испробао до одређеног рока, а он је не врати без одлагања по истеку рока или не изјави продавцу да одустаје од уговора, сматра се да је остао при уговору.

Објективна проба

Члан 535.

Кад је проба уговорена да би се утврдило да ли ствар има одређено својство или да ли је подобна за одређену употребу, опстанак уговора не зависи од купчевог нахођења, већ од тога да ли ова заиста има та својства, односно да ли је подобна за одређену употребу.

Ризик

Члан 536.

Ризик случајне пропасти или оштећења ствари предате купцу ради пробе сноси продавац до купчеве изјаве да остаје при уговору, односно до истека рока када је купац био дужан вратити ствар продавцу.

Куповина по прегледу односно са резервом пробања

Члан 537.

Одредбе о куповини на пробу сходно се примењују на куповину по прегледу и на куповину са резервом пробања.

Одсек 3.

ПРОДАЈА ПО УЗОРКУ ИЛИ МОДЕЛУ

Члан 538.

(1) У случају продаје по узорку или моделу код уговора у привреди ако ствар коју је продавац предао купцу није саобразна узорку или моделу, продавац одговара по прописима о одговорности продавца за материјалне недостатке ствари, а у другим случајевима по прописима о одговорности за неиспуњење обавезе.

(2) Продавац не одговара за недостатак саобразности ако је узорак, односно модел поднео купцу само ради обавештења и приближног одређивања особине ствари, без обећања саобразности.

Одсек 4.

ПРОДАЈА СА СПЕЦИФИКАЦИЈОМ

Члан 539.

(1) Ако је уговором задржано право за купца да доцније одреди облик, меру или које друге појединости ствари, а купац не изврши ову спецификацију до уговореног датума, или до протеча разумног рока рачунајући од продавчевог тражења да то учини, продавац може изјавити да раскида уговор или обавити спецификацију према ономе што му је познато о купчевим потребама.

(2) Ако сам продавац обави спецификацију, дужан је обавестити купца о њеним појединостима и одредити му разуман рок да сам изврши друкчију спецификацију.

(3) Ако купац не искористи ову могућност, обавезна је спецификација коју је извршио продавац.

Одсек 5.

ПРОДАЈА СА ЗАДРЖАВАЊЕМ*, * ПРАВА СВОЈИНЕ

*Службени лист СРЈ, број 31/1993

Услови

Члан 540.

(1) Продавац одређене покретне ствари може посебном одредбом уговора задржати * право својине и после предаје ствари купцу, све док купац не исплати цену у потпуности.

(2) **Задржавање*** права **својине*** има дејства према купчевим повериоцима само ако је учињено у облику јавно оверене исправе, пре купчевог стечаја или пре пленидбе ствари.

(3) На покретним стварима о којима се воде посебне јавне књиге може се задржати право * својине само ако је то предвиђено прописима о уређењу и вођењу тих књига.

(4) *Брисан је (види члан 43. Закона – 31/1993-681).*

*Службени лист СРЈ, број 31/1993

Ризик

Члан 541.

Ризик случајне пропасти или оштећења ствари сноси купац од часа кад му је ствар предата.

Одсек 6.

ПРОДАЈА СА ОБРОЧНИМ ОТПЛАТАМА ЦЕНЕ

Појам

Члан 542.

(1) Уговором о продаји покретне ствари са оброчним отплатама цене обавезује се продавац да преда купцу одређену покретну ствар пре него што му цена буде потпуно исплаћена, а купац се обавезује да исплати њену цену у оброцима, у одређеним временским размацима.

(2) Одредбе овог одсека о продаји са оброчним отплатама цене примењују се само ако је купац **физичко лице***.

*Службени лист СРЈ, број 31/1993

Форма уговора

Члан 543.

Уговор о продаји са оброчним отплатама цене мора бити састављен у писменој форми.

Битни састојци уговора

Члан 544.

(1) Поред ствари и њене цене у продаји за готово, у исправи о уговору морају под претњом ништавости бити наведени: укупан износ свих оброчних отплата, рачунајући и ону која је извршена у часу закључења уговора, износ појединих отплата, њихов број и њихови рокови.

(2) Исправа о уговору мора под претњом ништавости садржати одредбу да купац може одустати од уговора ако то писмено саопшти продавцу у року од три дана од потписивања исправе и да се овог права купац не може одрећи унапред.

Право купца да исплати цену одједном

Члан 545.

(1) Купац може увек исплатити одједном остатак дужне цене.

(2) Тај остатак се исплаћује чист, без уговорних камата и без трошкова.

(3) Ништава је супротна одредба уговора.

Раскидање уговора и захтев потпуне исплате цене

Члан 546.

(1) Продавац може раскинути уговор ако купац дође у доцњу са почетном отплатом.

(2) После исплате почетне отплате продавац може раскинути уговор ако купац дође у доцњу с најмање две узастопне отплате, које представљају најмање осмину цене.

(3) Изузетно, продавац може раскинути уговор кад купац дође у доцњу са исплатом само једне отплате, ако за исплату цене није предвиђено више од четири отплате.

(4) У случајевима предвиђеним у ст. 2. и 3. овог члана продавац може, уместо да раскине уговор, захтевати од купца исплату целог остатка цене, али је пре тога захтева дужан оставити купцу накнадни рок од петнаест дана.

Судско продужење рокова отплате

Члан 547.

На тражење купца суд може, кад то околности случаја оправдавају, продужити рокове за исплату задоцнелих отплата, ако купац да обезбеђење да ће извршити своје обавезе, и ако услед тога продавац не трпи штету.

Ништавост уговорне казне

Члан 548.

Ништава је одредба уговора о уговорној казни за случај раскида уговора, као и за случај да купац дође у доцњу са исплатом неког оброка цене.

Раскид уговора

Члан 549.

(1) У случају раскида уговора продавац је дужан вратити купцу примљене отплате са законском каматом од дана када их је примио и накнадити му нужне трошкове које је учинио за ствар.

(2) Са своје стране купац је дужан вратити продавцу ствар у стању у коме је била кад му је била предата и дати му накнаду за њено употребљавање до раскида уговора.

Примена правила о продаји са оброчним отплатама цене

Члан 550.

(1) Правила о продаји са оброчним отплатама цене важе и у случају других погодби које имају исту суштину, као што је, на пример уговор о закупу са одредбом да ће

ствар која је дата у закуп прећи у својину закупца ако буде плаћао закупнину за одређено време.

(2) Она ће се примењивати и у случају зајма датог купцу и намењеног за куповину одређених ствари ако су се зајмодавац и продавац споразумели да купац за ствар коју му је продавац продао отплаћује зајмодавцу цену у оброцима, према уговору закљученом између купца и продавца.

Ништавост одредби неповољних за купца

Члан 551.

Ништаве су одредбе уговора о продаји са оброчним отплатама цене, које би биле неповољније за купца од одредби ове главе, осим одредби о задржавању * права својине.

*Службени лист СРЈ, број 31/1993

Глава VIII

РАЗМЕНА

Појам

Члан 552.

(1) Уговором о размени сваки уговарач се обавезује према свом саговорачу да пренесе на њега својину неке ствари и да му је у ту сврху преда.*

(2) Предмет размене могу бити и **друга*** преносива права.

*Службени лист СРЈ, број 31/1993

Дејства уговора о размени

Члан 553.

Из уговора о размени настају за сваког уговарача обавезе и права које из уговора о продаји настају за продавца.

Глава IX

ПРОДАЈНИ НАЛОГ

Појам

Члан 554.

(1) Уговором о продајном налогу обавезује се налогопримац да одређену покретну ствар коју му је предао налогодавац прода за одређену цену у одређеном року или да је у том року врати налогодавцу.

(2) Продајни налог не може се опозвати.

Ризик за пропаст и оштећење ствари

Члан 555.

Ствар предата налогопримцу остаје налогодавчева и он сноси ризик њене случајне пропасти или оштећења, али не може располагати њом док му не буде враћена.

Кад се сматра да је налогопримац купио ствар

Члан 556.

(1) Ако налогопримац не прода ствар и не преда одређену цену налогодавцу до одређеног рока нити је врати у том року, сматра се да је он ствар купио.

(2) Али, његови повериоци не могу запленити ствар док он не исплати цену налогодавцу.

Глава X

ЗАЈАМ

ОДЕЉАК 1.

Опште одредбе

Појам

Члан 557.*

Уговором о зајму обавезује се зајмодавац да преда у својину зајмопримцу одређену количину новца или којих других заменљивих ствари, а зајмопримац се обавезује да му врати после извесног времена исту количину новца, односно исту количину ствари исте врсте и истог квалитета.*

*Службени лист СРЈ, број 31/1993

Камата

Члан 558.

- (1) Зајмопримац се може обавезати да уз главницу дугује и камату.
- (2) У уговорима у привреди зајмопримац дугује камату и ако она није уговорена.

ОДЕЉАК 2.

Обавезе зајмодавца

Предаја обећаних ствари

Члан 559.

- (1) Зајмодавац је дужан предати одређене ствари у уговорено време, а ако рок за предају није одређен, онда кад то зајмопримац затражи.
- (2) Право зајмопримца да тражи предају одређених ствари застарева за три месеца од доласка зајмодавца у доцњу, а у сваком случају за годину дана од закључења уговора.

Лоше материјалне прилике зајмопримца

Члан 560.

- (1) Ако се покаже да су материјалне прилике зајмопримца такве да је неизвесно да ли ће он бити у стању да врати зајам, зајмодавац може одбити да изврши своју обавезу предаје обећаних ствари, ако у време закључења уговора није то знао, као и ако се погоршање зајмопримчевих материјалних прилика догодило после закључења уговора.

(2) Али, он је дужан да изврши своју обавезу ако му зајмопримац или ко други за њега пружи довољно обезбеђење.

Штета због недостатака позајмљених ствари

Члан 561.

(1) Зајмодавац је дужан накнадити зајмопримцу штету која би му била проузрокована због материјалних недостатака позајмљених ствари.

(2) Али, ако је зајам без накнаде, дужан је накнадити штету само ако су му недостаци ствари били познати или му нису могли остати непознати, а он о њима није обавестио зајмопримца.

ОДЕЉАК 3.

Обавезе зајмопримца

Рок враћања зајма

Члан 562.

(1) Зајмопримац је дужан вратити у уговореном року исту количину ствари, исте врсте и квалитета.

(2) Ако уговарачи нису одредили рок за враћање зајма, нити се он може одредити из околности зајма, зајмопримац је дужан вратити зајам по истеку примереног рока који не може бити краћи од два месеца рачунајући од зајмодавчевог тражења да му се зајам врати.

Избор приликом враћања зајма

Члан 563.

(1) Ако у зајам није дат новац, а уговорено је да ће зајмопримац вратити зајам у новцу, зајмопримац је ипак овлашћен да по свом избору врати позајмљене ствари или износ новца који одговара вредности тих ствари у време и у месту који су уговором одређени за враћање.

(2) Исто важи и у случају кад није могуће вратити исту количину ствари, исте врсте и истог квалитета.

Одустајање од уговора

Члан 564.

Зајмопримац може одустати од уговора пре него што му зајмодавац преда одређене ствари, али ако би због тога било какве штете за зајмодавца, дужан је накнадити је.

Враћање зајма пре рока

Члан 565.

Зајмопримац може вратити зајам и пре рока одређеног за враћање, али је дужан обавестити зајмодавца унапред о својој намери и накнадити му штету.

ОДЕЉАК 4.

Наменски зајам

Члан 566.

Ако је уговором одређена сврха у коју зајмопримац може употребити позајмљени новац, па га он употреби у неку другу сврху, зајмодавац може изјавити да раскида уговор.

Глава XI

ЗАКУП

ОДЕЉАК 1.

Опште одредбе

Појам

Члан 567.

(1) Уговором о закупу обавезује се закуподавац да преда одређену ствар закупцу на употребу, а овај се обавезује да му за то плаћа одређену закупнину.

(2) Употреба обухвата и уживање ствари (прибирање плодова), ако није друкчије уговорено или уобичајено.

Примена посебних прописа

Члан 568.

Одредбе ове главе неће се примењивати на закупе уређене посебним прописима.

ОДЕЉАК 2.

Обавезезакупаваца

Предаја ствари

Члан 569.

(1) Закупадавац је дужан предати закупцу закупљену ствар у исправном стању, заједно са њеним припацама.

(2) Ствар је у исправном стању ако је у стању одређеном уговором, а у недостатку уговора, у стању да може послужити за употребу ради које је уговор закључен.

Одржавање ствари

Члан 570.

(1) Закупадавац је дужан одржавати ствар у исправном стању за време трајања закупа и ради тога вршити потребне оправке на њој.

(2) Он је дужан накнадити закупцу трошкове које је овај учинио за одржавање ствари, а које би он сам био дужан учинити.

(3) Трошкови ситних оправки изазваних редовном употребом ствари, као и трошкови саме употребе, падају на терет закупца.

(4) О потреби оправке купац је дужан обавестити закупаваца.

Раскид уговора и снижење закупнине због оправки

Члан 571.

(1) Ако потребне оправке закупљене ствари ометају њену употребу у знатној мери и за дуже време, закупац може раскинути уговор.

(2) Он има право на снижење закупнине сразмерно ограничењу употребе ствари због тих оправки.

Измене на закупљеној ствари

Члан 572.

(1) Закуподавац не може без пристанка закупца чинити измене на закупљеној ствари за време трајања закупа, уколико би то ометало употребу ствари.

(2) Ако би изменама ствари била смањена у извесној мери закупчева употреба ствари, смањиће се и закупнина у одговарајућој сразмери.

Одговорност за материјалне недостатке

Члан 573.

(1) Закуподавац одговара закупцу за све недостатке закупљене ствари који сметају њеној уговореној или редовној употреби, без обзира на то да ли је знао за њих или не, као и за недостатке својстава или одлика предвиђених изрично или прећутно уговором.

(2) Не узимају се у обзир недостаци који су мањег значаја.

Недостаци за које закуподавац не одговара

Члан 574.

(1) Закуподавац не одговара за недостатке закупљене ствари који су у часу закључења уговора били познати закупцу или нису могли остати непознати.

(2) Али, закуподавац одговара за недостатак закупљене ствари који је закупцу услед крајње непажње остао непознат, ако је он знао за тај недостатак и намерно пропустио да о њему обавести закупца.

Проширење одговорности за материјалне недостатке

Члан 575.

Закуподавац одговара за све недостатке закупљене ствари, ако је тврдио да она нема никаквих недостатака.

Уговорно искључење или ограничење одговорности

Члан 576.

(1) Одговорност за материјалне недостатке закупљене ствари може бити уговором искључена или ограничена.

(2) Одредба уговора којом се ова одговорност искључује или ограничава ништава је ако је закуподавац знао за недостатке и намерно пропустио да о њима обавести закупца или ако је недостатак такав да онемогућује употребу закупљене ствари, као и кад је закуподавац наметнуо ту одредбу користећи свој монополски положај.

Обавештавање закуподавца о недостацима и опасностима

Члан 577.

(1) Закупац је дужан обавестити закуподавца без непотребног одлагања о сваком недостатку закупљене ствари који би се показао у току закупа, осим ако закуподавац зна за недостатак.

(2) Он је исто тако дужан обавестити закуподавца о свакој непредвиђеној опасности која би у току закупа запретила закупљеној ствари, да би могао предузети потребне мере.

(3) Закупац који не обавести закуподавца о појављеном недостатку или о насталој опасности, за које овај није знао, губи право на накнаду штете коју би претрпео због постојања недостатка или настале опасности за закупљену ствар, а дужан је накнадити штету коју би закуподавац претрпео због тога.

Права закупца кад ствар има неки недостатак

Члан 578.

(1) Ако у часу предаје закупљена ствар има неки недостатак који се не може отклонити, закупца може, по свом избору, раскинути уговор или захтевати снижење закупнине.

(2) Кад ствар има неки недостатак који се може отклонити без већих незгода за закупца, а предаја ствари у одређеном року није била битни састојак уговора, закупца може захтевати од закуподавца или отклањање недостатка у примереном року или снижење закупнине.

(3) Ако закуподавац не отклони недостатак у накнадном примереном року који му је закупца одредио, закупца може раскинути уговор или захтевати снижење закупнине.

(4) У сваком случају закупца има право на накнаду штете.

Кад недостатак настане у току закупа и кад ствар нема уговорено или уобичајено својство

Члан 579.

(1) Одредбе претходног члана примењују се и у случају кад у току закупа настане неки недостатак на закупљеној ствари.

(2) Оне се примењују и у случајевима кад закупљена ствар нема неко својство које по уговору или обичају треба да има или кад то својство изгуби у току закупа.

Одговорност закупадавца за правне недостатке

Члан 580.

(1) Кад неко трећи претендује да на закупљеној ствари или на неком њеном делу врши неко право и обрати се својим захтевом закупцу, као и ако самовласно одузме ствар од закупца, овај је дужан обавестити о томе закупадавца, изузев кад то овај већ зна, иначе ће одговарати за штету.

(2) Ако се утврди да трећем припада неко право које сасвим искључује право закупца на употребу ствари, уговор о закупу се раскида по самом закону, а закупадавац је дужан накнадити закупцу штету.

(3) У случају кад се правом трећег само ограничава закупчево право, овај може, по свом избору, раскинути уговор или захтевати снижење закупнине, и у сваком случају накнаду штете.

ОДЕЉАК 3.

Обавезе закупца

Употреба ствари према уговору

Члан 581.

(1) Закупац је дужан употребљавати ствар као добар привредник, односно добар домаћин.

(2) Он је може употребљавати само онако како је одређено уговором или наменом ствари.

(3) Он одговара за штету која настане употребом закупљене ствари противно уговору или њеној намени, без обзира на то да ли је ствар употребљавао он, или неко лице које ради по његовом налогу, подзакупац или које друго лице коме је он омогућио да употребљава ствар.

Отказ због употребе противно уговору

Члан 582.

Ако закупац и после опомене закупадавца употребљава ствар противно уговору или њеној намени или запушта њено одржавање, те постоји опасност знатне штете за закупадавца, овај може отказати уговор без давања отказног рока.

Плаћање закупнине

Члан 583.

(1) Закупац је дужан плаћати закупнину у роковима одређеним уговором или законом, а у недостатку уговора и закона, како је уобичајено у месту где је ствар предата закупцу.

(2) Ако није друкчије уговорено или у месту предаје ствари уобичајено, закупнина се плаћа полугодишње кад је ствар дата у закуп за једну или више година, а ако је дата за краће време, по истеку тог времена.

Отказ због неплаћања закупнине

Члан 584.

(1) Закуподавац може отказати уговор о закупу ако купац не плати закупнину ни у року од 15 дана пошто га је закуподавац позвао на плаћање.

(2) Али ће уговор остати на снази ако купац исплати износ дужне закупнине пре него што му отказ буде саопштен.

Враћање закупљене ствари

Члан 585.

(1) Купац је дужан чувати закупљену ствар и по престанку закупа вратити је неоштећену.

(2) Ствар се враћа у месту у коме је била предата.

(3) Купац не одговара за истрошеност ствари која настаје њеном редовном употребом, као ни за оштећења која потичу од њене дотрајалости.

(4) Ако је за време закупа извршио какве промене на ствари, дужан је вратити је у стање у коме је била кад му је предата у закуп.

(5) Он може однети додатке које је учинио на ствари ако се могу одвојити без њеног оштећења, али их закуподавац може задржати ако му накнади њихову вредност у време враћања.

ОДЕЉАК 4.

Подзакуп

Кад се ствари могу дати у подзакуп

Члан 586.

(1) Уколико није друкчије уговорено, закупац може закупљену ствар дати у закуп другоме (подзакуп) или му је по ком другом основу предати на употребу, али само ако се тиме не наноси штета закуподавцу.

(2) Закупац јемчи закуподавцу да ће подзакупац употребљавати ствар према уговору о закупу.

Кад закуподавац може одбити дозволу

Члан 587.

Кад је за давање закупљене ствари у подзакуп потребна дозвола закуподавца, овај је може одбити само из оправданих разлога.

Отказ због недозвољеног подзакупа

Члан 588.

Закуподавац може отказати уговор о закупу ако је закупљена ствар дата у подзакуп без његове дозволе, кад је ова према закону или према уговору потребна.

Непосредни захтев закуподавца

Члан 589.

Закуподавац може, ради наплате својих потраживања од закупца насталих из закупа, захтевати непосредно од подзакупца исплату износа које овај дугује закупцу по основу подзакупа.

Престанак подзакупа по самом закону

Члан 590.

Подзакуп престаје у сваком случају када престане закуп.

ОДЕЉАК 5.

Отуђење закупљене ствари

Отуђење после предаје у закуп

Члан 591.

- (1) У случају отуђења ствари која је пре тога предата неком другом у закуп прибавилац ствари ступа на место закуподавца те после тога права и обавезе из закупа настају између њега и закупца.
- (2) Прибавилац не може захтевати од закупца да му преда ствар пре протеча времена за које је закуп уговорен, а ако трајање закупа није одређено ни уговором ни законом, онда пре истека отказног рока.
- (3) За прибавиочеве обавезе из закупа према закупцу одговара преносилац као солидарни јемац.

Право на закупнину

Члан 592.

- (1) Ако није што друго уговорено, прибавилац ствари предате у закуп има право на закупнину почев од првог наредног рока после прибављања ствари, а ако је преносилац примио ту закупнину унапред, дужан је да му је уступи.
- (2) Од часа кад је обавештен о отуђењу закупљене ствари купац може исплатити закупнину само прибавиоцу.

Отуђење закупљене ствари пре предаје закупцу

Члан 593.

(1) Кад је ствар о којој је закључен уговор о закупу предата прибавиоцу, а не закупцу, прибавилац ступа на место закуподавца и преузима његове обавезе према закупцу ако је у моменту закључења уговора о отуђењу знао за постојање уговора о закупу.

(2) Прибавилац који у моменту закључења уговора о отуђењу није знао за постојање уговора о закупу, није дужан предати ствар закупцу, а закупац може само тражити накнаду штете од закуподавца.

(3) За прибавиочеве обавезе из закупа према закупцу одговара преносилац као солидарни јемац.

Отказ уговора због отуђења ствари

Члан 594.

Кад услед отуђења закупљене ствари права и обавезе закуподавца пређу на прибавиоца, закупац може отказати уговор у сваком случају, поштујући законске отказне рокове.

ОДЕЉАК 6.

Престанак закупа

Протек одређеног времена

Члан 595.

(1) Уговор о закупу закључен за одређено време престаје самим протеком времена за које је закључен.

(2) Исто важи и у случајевима кад је, у недостатку воље уговарача, трајање закупа одређено законом.

Прећутно обнављање закупа

Члан 596.

(1) Кад по протеку времена за које је уговор о закупу био закључен, закупац продужи да употребљава ствар, а закуподавац се томе на противи, сматра се да је закључен нов уговор о закупу неодређеног трајања, под истим условима као и претходни.

(2) Обезбеђења која су трећа лица дала за први закуп престају протеком времена за које је био закључен.

Отказ

Члан 597.

(1) Уговор о закупу чије трајање није одређено нити се може одредити из околности или месних обичаја престаје отказом који свака страна може дати другој, поштујући одређени отказни рок.

(2) Ако дужина отказног рока није одређена уговором или законом или месним обичајима, она износи осам дана, с тим да отказ не може бити дат у невреме.

(3) Ако су закупљене ствари опасне по здравље, закупац може отказати уговор без давања отказног рока, чак и ако је у часу закључења уговора то знао.

(4) Закупац се не може одрећи права из става 3. овог члана.

Пропаст ствари услед више силе

Члан 598.

- (1) Закуп престаје ако закупљена ствар буде уништена неким случајем више силе.
- (2) Ако закупљена ствар буде делимично уништена или само оштећена, купац може раскинути уговор или остати и даље у закупу и захтевати одговарајуће снижење закупнине.

Смрт

Члан 599.

У случају смрти купаца или куподавца закуп се наставља са његовим наследницима ако није drukчије уговорено.

Глава XII

УГОВОР О ДЕЛУ

ОДЕЉАК 1.

Опште одредбе

Појам

Члан 600.

Уговором о делу посленик (предузимач, извођач радова) обавезује се да обави одређени посао, као што је израда или оправка неке ствари или извршење неког

физичког или интелектуалног рада и сл. а наручилац се обавезује да му за то плати накнаду.

Однос са уговором о продаји

Члан 601.

- (1) Уговор којим се једна страна обавезује да изради одређену покретну ствар од свог материјала сматра се у сумњи као уговор о продаји.
- (2) Али уговор остаје уговор о делу ако се наручилац обавезао дати битан део материјала потребан за израду ствари.
- (3) У сваком случају уговор се сматра уговором о делу ако су уговарачи имали у виду нарочито послеников рад.

Квалитет послениковог материјала

Члан 602.

- (1) Кад је уговорено да посленик изради ствар од свог материјала, а није одређен квалитет, посленик је дужан дати материјал средњег квалитета.
- (2) Он одговара наручиоцу за квалитет употребљеног материјала исто као продавац.

ОДЕЉАК 2.

Надзор

Члан 603.

Наручилац има право да врши надзор над обављањем посла и даје упутства кад то одговара природи посла, а посленик је дужан да му то омогући.

ОДЕЉАК 3.

Закључивање уговора надметањем

Позив на надметање о цени радова

Члан 604.

(1) Позив упућен одређеном или неодређеном броју лица на надметање за извршење одређених радова, под одређеним условима и уз одређене гаранције, обавезује позиваоца да закључи уговор о тим радовима са оним који понуди најнижу цену, изузев ако је ту обавезу искључио у позиву на надметање.

(2) У случају искључења обавезе да се закључи уговор, позив на надметање сматра се као позив заинтересованима да они направе понуде уговора под објављеним условима.

Позив на надметање за уметничко или техничко решење намераваних радова

Члан 605.

Позив упућен одређеном или неодређеном броју лица на надметање за уметничко или техничко решење намераваних радова обавезује позиваоца да под условима садржаним у позиву на надметање закључи уговор са учесником у надметању чије решење прихвати комисија чији је састав унапред објављен, изузев ако је ту обавезу искључио у позиву на надметање.

ОДЕЉАК 4.

Обавезе посленика

Недостаци материјала

Члан 606.

(1) Посленик је дужан скренути пажњу наручиоцу на недостатке материјала који му је наручилац предао, а које је приметио или је морао приметити, иначе ће одговарати за штету.

(2) Ако је наручилац захтевао да се ствар изради од материјала на чије му је недостатке посленик указао, посленик је дужан поступити по његовом захтеву, изузев ако је очигледно да материјал није подобан за наручено дело или ако би израда од захтеваног материјала могла нанети штету угледу посленика, у ком случају посленик може раскинути уговор.

(3) Посленик је дужан упозорити наручиоца на недостатке у његовом налогу, као и на друге околности за које је знао или је морао знати, које могу бити од значаја за наручено дело или за његово извршење на време, иначе ће одговарати за штету.

Обавеза да изврши дело

Члан 607.

(1) Посленик је дужан извршити дело како је уговорено и по правилима посла.

(2) Он је дужан извршити га за одређено време, а ако оно није одређено, онда за време које је разумно потребно за такве послове.

(3) Он не одговара за задоцњење настало због тога што му наручилац није предао материјал на време, или због тога што је тражио измене, или што му није исплатио дужан предујам и уопште за задоцњење настало понашањем наручиоца.

Раскидање уговора због одступања од уговорених услова

Члан 608.

(1) Ако се у току извршења дела покаже да се посленик не држи услова уговора и уопште да не ради како треба, те да ће извршено дело имати недостатке, наручилац може упозорити посленика на то и одредити му примерен рок да свој рад саобрази својим обавезама.

(2) Ако до истека тог рока посленик не поступи по захтеву наручиоца, овај може раскинути уговор и захтевати накнаду штете.

Раскидање уговора пре истека рока

Члан 609.

(1) Ако је рок битан састојак уговора, а посленик је у толиком закашњењу са започињањем или завршавањем посла да је очигледно да га неће завршити у року, наручилац може раскинути уговор и захтевати накнаду штете.

(2) Он то право има и кад рок није битан састојак уговора, ако због таквог закашњења наручилац очигледно не би имао интереса за испуњење уговора.

Поверавање извршења посла трећем

Члан 610.

(1) Уколико из уговора или природе посла не произлази што друго, посленик није дужан да посао обави лично.

(2) Посленик и даље одговара наручиоцу за извршење посла и кад посао не обави лично.

Одговорност за сараднике

Члан 611.

Посленик одговара за лица која су по његовом налогу радила на послу који је преузео да изврши, као да га је сам извршио.

Непосредан захтев сарадника посленика од наручиоца

Члан 612.

За наплату својих потраживања од посленика његови сарадници могу се обратити непосредно наручиоцу и захтевати од њега да им исплати та потраживања на терет своте коју у том часу дугује посленику, ако су та потраживања призната.

Предаја израђене ствари наручиоцу

Члан 613.

- (1) Посленик је дужан предати наручиоцу израђену или оправљену ствар.
- (2) Посленик се ослобађа ове обавезе ако ствар коју је израдио или оправео пропадне из узрока за који он не одговара.

ОДЕЉАК 5.

Одговорност за недостатке

Прегледање извршеног дела и обавештавање посленика

Члан 614.

(1) Наручилац је дужан прегледати извршено дело чим је то по редовном току ствари могуће и о нађеним недостацима без одлагања обавестити посленика.

(2) Ако наручилац на позив посленика да прегледа и прими извршени рад то не уради без оправданог разлога, сматра се да је рад примљен.

(3) После прегледа и примања извршеног рада посленик више не одговара за недостатке који су се могли опазити обичним прегледом, изузев ако је знао за њих, а није их показао наручиоцу.

Скривени недостаци

Члан 615.

(1) Ако се доцније покаже неки недостатак који се није могао открити обичним прегледом, наручилац се ипак може позвати на њега, под условом да о њему обавести посленика што пре, а најдуже у року од месец дана од његовог откривања.

(2) Истеком две године од пријема обављеног посла, наручилац се више не може позвати на недостатке.

Престанак права

Члан 616.

(1) Наручилац који је посленика на време обавестио о недостацима извршеног посла не може своје право остварити судским путем по истеку године дана од учињеног обавештења.

(2) Али и по истеку тог рока наручилац може, ако је о недостацима благовремено обавестио посленика, приговором против послениковог захтева за исплату накнада истаћи своје право на снижење накнада и на накнаду штете.

Кад посленик губи право да се позове на претходне чланове

Члан 617.

Посленик се не може позвати на неку одредбу претходних чланова кад се недостатак односи на чињенице које су му биле познате, или му нису могле остати непознате, а није их саопштио наручиоцу.

Право захтевати уклањање недостатака

Члан 618.

(1) Наручилац који је уредно обавестио посленика да извршени рад има неки недостатак може захтевати од њега да недостатак уклони и за то му одредити примерен рок.

(2) Он има право и на накнаду штете коју трпи због тога.

(3) Ако уклањање недостатка захтева претеране трошкове, посленик може одбити да га изврши, али у том случају наручиоцу припада, по његовом избору, право на снижење накнаде или раскид уговора, као и право на накнаду штете.

Раскидање уговора у посебном случају

Члан 619.

Кад обављени посао има такав недостатак који га чини неупотребљивим или је обављен у супротности са изричитим условима уговора, наручилац може, не тражећи претходно отклањање недостатка, раскинути уговор и захтевати накнаду штете.

Право наручиоца у случају других недостатака извршеног посла

Члан 620.

- (1) Кад извршени посао има недостатак због кога дело није неупотребљиво, односно кад посао није извршен у супротности са изричитим условима уговора, наручилац је дужан допустити посленику да недостатак отклони.
- (2) Наручилац може одредити посленику примерен рок за отклањање недостатка.
- (3) Ако посленик не отклони недостатак до истека тог рока, наручилац може, по свом избору, извршити отклањање недостатка на рачун посленика, или снизити накнаду, или раскинути уговор.
- (4) Кад се ради о незнатном недостатку, наручилац се не може користити правом на раскид уговора.
- (5) У сваком случају он има право и на накнаду штете.

Снижење накнаде

Члан 621.

Снижење накнаде врши се у размеру између вредности извршеног рада без недостатка у време закључења уговора и вредности коју би имао у то време извршени рад са недостатком.

ОДЕЉАК 6.

Обавезе наручиоца

Обавеза да прими рад

Члан 622.

Наручилац је дужан примити рад извршен према одредбама уговора и правилима посла.

Одређивање и исплата накнаде

Члан 623.

- (1) Накнада се одређује уговором, ако није одређена обавезном тарифом или којим другим обавезним актом.
- (2) Ако накнада није одређена, утврдиће је суд према вредности рада, према нормално потребном времену за такав посао, као и према уобичајеној накнади за ту врсту рада.
- (3) Наручилац није дужан исплатити накнаду пре него што је прегледао извршени рад и одобрио га, изузев ако је друкчије уговорено.
- (4) Исто важи ако је уговорено извршење и предаја рада у деловима.

Прорачун са изричитим јемством

Члан 624.

- (1) Ако је накнада уговорена на основу прорачуна са изричитим јемством посленика за његову тачност, он не може да захтева повећање накнаде чак и ако је у посао уложио више рада и ако је извршење посла захтевало веће трошкове него што је било предвиђено.
- (2) Овим се не искључује примена правила о раскидању и измени уговора због промењених околности.
- (3) Ако је накнада уговорена на основу прорачуна без изричитог јемства посленика за његову тачност, па се у току рада прекорачење прорачуна покаже неизбежним, посленик мора о томе без одлагања обавестити наручиоца, иначе губи свако потраживање због повећаних трошкова.

ОДЕЉАК 7.

Ризик

Кад је посленик дао материјал

Члан 625.

- (1) У случају кад је посленик дао материјал за израду ствари, а ствар буде оштећена или пропадне из ма ког узрока пре предаје наручиоцу, ризик сноси посленик, те нема право на накнаду за дати материјал, као ни на накнаду за свој рад.
- (2) Ако је наручилац прегледао извршени рад и одобрио га, сматра се да му је ствар предата, а да је код посленика остала на чувању.
- (3) Ако је наручилац пао у доцњу због непримања понуђене ствари, ризик случајне пропасти или оштећења ствари прелази на њега.

Кад је наручилац дао материјал

Члан 626.

- (1) Ризик случајне пропасти или оштећења ствари сноси наручилац ако је он дао материјал за израду.
- (2) У том случају, посленик има право на накнаду само ако је ствар пропала или била оштећена после доласка наручиоца у доцњу, или ако се наручилац није одазвао његовом уредном позиву да ствар прегледа.

Ризик у случају предаје по деловима

Члан 627.

Ако је уговорено да ће наручилац вршити преглед и пријем појединих делова како буду израђени, посленик има право на накнаду за израду делова које је наручилац прегледао и одобрио, чак и ако би они после тога пропали код њега без његове кривице.

ОДЕЉАК 8.

Право залоге

Члан 628.

Ради обезбеђења наплате потраживања накнаде за рад и накнаде за утрошени материјал, као и осталих потраживања по основу уговора о делу, посленик има право залоге на стварима које је направио или оправио, као и на осталим предметима које му је предао наручилац у вези са његовим радом, све док их држи и не престане драговољно да их држи.

ОДЕЉАК 9.

Престанак уговора

Раскид уговора вољом наручиоца

Члан 629.

Све док наручени посао није довршен наручилац може раскинути уговор кад год хоће, али је у том случају дужан исплатити посленику уговорену накнаду, умањену за износ трошкова које овај није учинио, а које би био дужан учинити да уговор није раскинут, као и за износ зараде коју је остварио на другој страни или коју је намерно пропустио да оствари.

Глава XIII

УГОВОР О ГРАЂЕЊУ

ОДЕЉАК 1.

Опште одредбе

Појам

Члан 630.

(1) Уговор о грађењу је уговор о делу којим се извођач обавезује да према одређеном пројекту сагради у уговореном року одређену грађевину на одређеном земљишту, или да на таквом земљишту, односно на већ постојећем објекту изврши какве друге грађевинске радове, а наручилац се обавезује да му за то исплати одређену цену.

(2) Уговор о грађењу мора бити закључен у писменој форми.

Грађевина

Члан 631.

Под „грађевином”, у смислу ове главе, подразумевају се зграде, бране, мостови, тунели, водоводи, канализације, путеви, железничке пруге, бунари и остали грађевински објекти чија израда захтева веће и сложеније радове.

Надзор над радовима и контрола квалитета материјала

Члан 632.

Извођач је дужан омогућити наручиоцу сталан надзор над радовима и контролу количине и квалитета употребљеног материјала.

Одступање од пројекта

Члан 633.

- (1) За свако одступање од пројекта грађења, односно уговорених радова, извођач мора имати писмену сагласност наручиоца.
- (2) Он не може захтевати повећање уговорене цене за радове које је извршио без такве сагласности.

Хитни непредвиђени радови

Члан 634.

- (1) Непредвиђене радове извођач може извести и без претходне сагласности наручиоца ако због њихове хитности није био у могућности да прибави ту сагласност.
- (2) Непредвиђени радови су они чије је предузимање било нужно због осигурања стабилности објекта или ради спречавања настанка штете, а изазвани су неочекиваном тежом природом земљишта, неочекиваном појавом воде или другим ванредним и неочекиваним догађајима.
- (3) Извођач је дужан без одлагања извести наручиоца о овим појавама и предузетим мерама.
- (4) Извођач има право на правичну накнаду за непредвиђене радове који су морали бити обављени.

(5) Наручилац може раскинути уговор ако би услед ових радова уговорена цена морала бити знатно повећана, о чему је дужан без одлагања обавестити извођача.

(6) У случају раскидања уговора, наручилац је дужан исплатити извођачу одговарајући део цене за већ извршене радове, као и правичну накнаду за учињене неопходне трошкове.

Цена радова

Члан 635.

Цена радова се може одредити по јединици мере уговорених радова (јединична цена) или у укупном износу за цео објект (укупно уговорена цена).

Измена цене

Члан 636.

(1) Ако уговором у погледу измене цене није предвиђено што друго, извођач који је своју обавезу испунио у предвиђеном року може захтевати повећање цене радова ако су се у времену између закључења уговора и његовог испуњења повећале цене елемената на основу којих је одређена цена радова, тако да би требало да та цена буде већа за више од два процента.

(2) У случају да извођач својом кривицом није извео радове у року предвиђеном уговором, он може захтевати повећање цене радова ако су се у времену између закључења уговора и дана кад је према уговору требало да радови буду завршени повећале цене елемената на основу којих је одређена цена радова, тако да би требало да она, према новим ценама тих елемената, буде већа за више од пет процената.

(3) У случајевима из претходних ставова извођач може захтевати само разлику у цени радова која прелази два, односно пет процената.

(4) Извођач се не може позивати на повећање цена елемената на основу којих је одређена цена радова, ако је до повећања цене дошло након његовог доласка у доцњу.

Одредба о непроменљивости цена

Члан 637.

(1) Ако је уговорено да се цена радова неће мењати у случају да се после закључења уговора повећају цене елемената на основу којих је она одређена, извођач може, и поред овакве одредбе уговора, захтевати измену цене радова ако су се цене елемената повећале у толикој мери да би требало да цена радова буде већа за више од десет процената.

(2) Али, и у овом случају извођач може захтевати само разлику у цени која прелази десет процената, осим ако је до повећања цене елемената дошло после његовог доласка у доцњу.

Раскид уговора због повећане цене

Члан 638.

(1) Ако би у случајевима из претходних чланова уговорена цена морала бити знатно повећана, наручилац може раскинути уговор.

(2) У случају раскида уговора наручилац је дужан исплатити извођачу одговарајући део уговорене цене за дотле извршене радове, као и правичну накнаду за учињене неопходне трошкове.

Право наручиоца да тражи снижење уговорене цене

Члан 639.

(1) Ако су се у време између закључења уговора и испуњења обавезе извођача цене елемената на основу којих је одређена цена радова снизиле за више од два процента, а радови су извршени у уговореном року, наручилац има право да тражи одговарајуће снижење уговорене цене радова изнад тог процента.

(2) Ако је уговорена непроменљивост цене радова, а они су извршени у уговореном року, наручилац има право на снижење уговорене цене у случају да су се цене елемената на основу којих је одређена цена смањиле за толико да би цена била нижа за више од десет процената, и то за разлику у цени преко десет процената.

(3) У случају доцње извођача радова наручилац има право на сразмерно снижење цене радова за свако снижење цене елемената на основу којих је цена радова одређена.

ОДЕЉАК 2.

Уговор о грађењу са посебном одредбом

Члан 640.

(1) Ако уговор о грађењу садржи одредбу „кључ у руке” или неку другу сличну одредбу извођач се самостално обавезује да изврши скупа све радове потребне за изградњу и употребу одређеног целовитог објекта.

(2) У том случају уговорена цена обухвата и вредност свих непредвиђених радова и вишкова радова, а искључује утицај мањкова радова на уговорену цену.

(3) Ако у уговору „кључ у руке” учествује као уговорна страна више извођача, њихова одговорност према наручиоцу је солидарна.

ОДЕЉАК 3.

Одговорност за недостатке

Примена правила уговора о делу

Члан 641.

Уколико у овој глави није друкчије одређено, за одговорност за недостатке грађевине примењују се одговарајуће одредбе уговора о делу.

Прелазак права из одговорности за недостатке

Члан 642.

Права наручиоца према извођачу због недостатка грађевине прелазе и на све доцније стицаоце грађевине или њеног дела али с тим да доцнијим стицаоцима не тече нови рок за обавештење и тужбу, већ им се урачунава рок претходника.

Посебна права носиоца станарског права

Члан 643.

Носилац станарског права на стан у друштвеној својини има право да захтева од извођача отклањање недостатака у границама његове одговорности за недостатке грађевине према наручиоцу.

ОДЕЉАК 4.

Одговорност извођача и пројектанта за солидност грађевине

У чему се састоји

Члан 644.

- (1) Извођач одговара за недостатке у изради грађевине који се тичу њене солидности, уколико би се ти недостаци показали за време од десет година од предаје и пријема радова.
- (2) Извођач одговара и за недостатке земљишта на коме је подигнута грађевина, који би се показали за време од десет година од предаје и пријема радова, осим ако је специјализована организација дала стручно мишљење да је земљиште подобно за грађење, а у току грађења се нису појавиле околности које доводе у сумњу основаност стручног мишљења.
- (3) Исто важи и за пројектанта ако недостатак грађевине потиче од неког недостатка у плану.
- (4) Они су одговорни према одредбама претходних ставова не само наручиоцу, него и сваком другом стицаоцу грађевине.
- (5) Ова њихова одговорност не може се уговором ни искључити ни ограничити.

НАПОМЕНА ИЗДАВАЧА: У ставу (1) члана 644, због смисла реченице, издавач је, и без формалноправно извршене исправке од стране законодавца, уместо речи „солидарности“ уписао реч „солидности“, јер је очигледно да је реч о случајној омашки законодавца.

Дужност обавештавања и губитак права

Члан 645.

- (1) Наручилац или други стицалац дужан је о недостацима обавестити извођача и пројектанта у року од шест месеци од кад је недостатак установио, иначе губи право да се позове на њега.
- (2) Право наручиоца или другог стицаоца према извођачу, односно пројектанту по основу њихове одговорности за недостатке престаје за годину дана рачунајући од дана

кад је наручилац, односно стицалац обавестио пројектанта, односно извођача о недостатку.

Смањење и искључење одговорности

Члан 646.

(1) Извођач се не ослобађа одговорности ако је штета настала због тога што је при извођењу одређених радова поступао по захтевима наручиоца.

(2) Али, ако је пре извршења одређеног рада по захтеву наручиоца упозорио овог на опасност од штете, његова одговорност се смањује, а према околностима конкретног случаја може се и искључити.

Регреси

Члан 647.

(1) Кад су за штету одговорни извођач и пројектант, одговорност сваког од њих одређује се према величини његове кривице.

(2) Пројектант који је израдио пројекат грађевине и коме је поверен надзор над извршењем планираних радова одговара и за недостатке у извршеним радовима настале кривицом извођача ако их је могао опазити нормалним и разумним надгледањем радова, али има право захтевати од извођача одговарајућу накнаду.

(3) Извођач који је накнадио штету насталу услед недостатка у извршеним радовима има право захтевати накнаду од пројектанта у мери у којој недостаци у извршеним радовима потичу од недостатака у пројекту.

(4) Кад је за недостатак одговорно лице коме је извођач поверио обављање једног дела посла, извођач, ако хоће да од њега захтева накнаду, мора да га обавести о постојању недостатка у року од два месеца, рачунајући од дана кад је он сам обавештен од наручиоца о истом недостатку.

Глава XIV

ПРЕВОЗ

ОДЕЉАК 1.

Опште одредбе

Појам

Члан 648.

(1) Уговором о превозу обавезује се превозилац да превезе на одређено место неко лице или неку ствар, а путник, односно пошиљалац се обавезује да му за то исплати одређену накнаду.

(2) Као превозилац, у смислу овог закона, сматра се како лице које се бави превозом као својим редовним пословањем, тако и свако друго лице које се уговором обавезе да изврши превоз уз накнаду.

Обавезе превозиоца у линијском превозу

Члан 649.

(1) Превозилац који обавља превоз на одређеној линији (линијски превоз) дужан је да редовно и уредно одржава објављену линију.

(2) Он је дужан да прими на превоз свако лице и сваку ствар који испуњавају услове одређене у објављеним општим условима.

(3) Ако редовна превозна средства превозиоца нису довољна за извршење свих захтеваних превоза, првенство имају лица или ствари за које је то посебним прописима предвиђено, а даље првенство се одређује према реду захтева, с тим да се између истовремених захтева првенство одређује према већој дужини превоза.

Одустанак од уговора

Члан 650.

(1) Пошиљалац, односно путник може одустати од уговора пре него што почне његово извршење, али је дужан накнадити штету коју би превозилац претрпео услед тога.

(2) Кад превозилац са започињањем превоза касни толико да друга страна више нема интереса за уговорени превоз, или кад превозилац неће или не може да изврши уговорени превоз, друга страна може одустати од уговора и тражити да се врати плаћена накнада за превоз.

Висина накнаде за превоз

Члан 651.

(1) Ако је висина накнаде за превоз одређена тарифом или којим другим објављеним обавезним актом не може се уговорити већа накнада.

(2) Ако износ накнаде за превоз није одређен тарифом или којим другим објављеним обавезним актом, а ни уговором превозилац има право на уобичајену накнаду за ту врсту превоза.

(3) У осталом, сходно се примењују одредбе о накнади садржане у глави овог закона о уговору о делу.

Ограничење примене одредби ове главе

Члан 652.

Одредбе ове главе примењују се на све врсте превоза, ако законом за поједине врсте није друкчије одређено.

ОДЕЉАК 2.

Уговор о превозу ствари

Одсек 1.

ОПШТЕ ОДРЕДБЕ

Предаја ствари

Члан 653.

Превозилац је дужан да ствар коју је примио у циљу превоза преда на одређеном месту пошиљаоцу или одређеном лицу (примаоцу).

О чему пошиљалац треба да обавести превозиоца

Члан 654.

(1) Пошиљалац је дужан обавестити превозиоца о врсти пошиљке и о њеној садржини и количини, и саопштити му куда пошиљка треба да буде превезена, име и адресу примаоца пошиљке, своје име и своју адресу, као и све друго што је потребно да би превозилац могао испунити своје обавезе без одлагања и сметњи.

(2) Кад се у пошиљци налазе драгоцености, хартије од вредности или друге скупocene ствари, пошиљалац је дужан обавестити о томе превозиоца у часу њихове предаје на превоз и саопштити му њихову вредност.

(3) Кад се ради о превозу опасне ствари или ствари за коју су потребни посебни услови превоза, пошиљалац је дужан да о томе обавести превозиоца на време тако да би он могао предузети одговарајуће посебне мере.

(4) Ако пошиљалац не да превозиоцу податке из ст. 1. и 3. овог члана или му их да погрешно, одговара за штету која би услед тога настала.

Товарни лист

Члан 655.

(1) Уговарачи се могу споразумети да се о пошиљци предатој на превоз сачини товарни лист.

(2) Товарни лист треба да садржи: име и адресу пошиљаоца и превозиоца, врсту, садржај и количину пошиљке, као и вредност драгоцености и других скупочених ствари, место опредељења, износ накнаде за превоз, односно забелешку да је накнада плаћена унапред, одредбу о своти којом је пошиљка оптерећена, место и дан издавања товарног листа.

(3) У товарни лист могу бити унесене и друге одредбе уговора о превозу.

(4) Товарни лист мора бити потписан од оба уговарача.

(5) Товарни лист може садржати одредбу „по наредби” или гласити на доносиоца.

Уговор о превозу и товарни лист

Члан 656.

Постојање и пуноважност уговора о превозу независни су од постојања товарног листа и његове тачности.

Потврда о пријему за превоз

Члан 657.

Ако није издат товарни лист, пошиљалац може захтевати од превозиоца да му изда потврду о пријему пошиљке за превоз са подацима које треба да садржи товарни лист.

Одсек 2.

ОДНОС ПОШИЉАОЦА И ПРЕВОЗИОЦА

Паковање

Члан 658.

- (1) Пошиљалац је дужан упаковати ствари на прописани или уобичајени начин како не би дошло до настанка какве штете или угрожавања сигурности људи или добара.
- (2) Превозиалац је дужан скренути пажњу пошиљаоцу на недостатке паковања који се могу опазити, иначе одговара за оштећење пошиљке које би се десило због тих недостатака.
- (3) Али превозиалац не одговара за оштећење пошиљке ако је пошиљалац, иако му је скренута пажња на недостатке паковања, захтевао да превозиалац прими пошиљку на превоз са тим недостацима.
- (4) Превозиалац је дужан одбити пошиљку ако су недостаци у њеном паковању такви да може бити угрожена сигурност лица или добара или проузрокована каква штета.
- (5) За штету коју због недостатка у паковању претрпе трећа лица за време док се ствар налази код превозиоца, одговара превозиалац, а он има право захтевати накнаду од пошиљаоца.

Накнада за превоз и трошкови у вези са превозом

Члан 659.

(1) Пошиљалац је дужан исплатити превозиоцу накнаду за превоз и трошкове у вези са превозом.

(2) Ако у товарном листу није наведено да пошиљалац плаћа накнаду за превоз и остале трошкове у вези са превозом, претпоставља се да је пошиљалац упутио превозиоца да их наплати од примаоца.

Располагање пошиљком

Члан 660.

(1) Пошиљалац може располагати пошиљком и мењати налоге садржане у уговору, те може наложити превозиоцу да обустави даљи превоз пошиљке, да му пошиљку врати, да је преда другом примаоцу или да је упути у неко друго место.

(2) Право пошиљаоца да мења налоге престаје после приспећа пошиљке у место опредељења кад превозилац преда примаоцу товарни лист, или кад превозилац позове примаоца да преузме пошиљку, или кад прималац сам затражи њену предају.

(3) Ако је издат товарни лист по наредби, односно на доносиоца, права пошиљаоца из претходног става припадају искључиво имаоцу товарног листа.

(4) Овлашћено лице које се послужи правом да даје нове налоге превозиоцу, дужно је да му накнади трошкове и штету које је имао због тога, као и да му на његов захтев пружи јемство да ће му трошкови и штета бити накнађени.

Правац превоза

Члан 661.

- (1) Превозилац је дужан извршити превоз уговореним путем.
- (2) Ако није уговорено којим путем треба да се изврши превоз, превозилац је дужан извршити га оним путем који највише одговара интересима пошиљаоца.

Сметње при извршењу превоза

Члан 662.

- (1) Превозилац је дужан обавештавати пошиљаоца о свим околностима које би биле од утицаја на извршење превоза и поступити по упутствима које од њега добије.
- (2) Превозилац није дужан поступити по упутствима пошиљаоца чије би извршење могло угрожити сигурност лица или добара.
- (3) Ако би случај био такав да се не би могла чекати пошиљачева упутства, превозилац је дужан поступити како би поступио добар привредник, односно добар домаћин у истој ситуацији, и о томе обавестити пошиљаоца и тражити његова даља упутства.
- (4) Превозилац има право на накнаду трошкова које је имао због сметњи насталих без његове кривице.

Накнада у случају прекида превоза

Члан 663.

- (1) Ако је превоз прекинут, из неког узрока за који одговара превозилац, он има право на сразмеран део накнаде за извршени превоз, али је дужан накнадити штету која би настала за другу страну услед прекида превоза.
- (2) Ако је превоз прекинут из неког узрока за који не одговара нико од заинтересованих лица, превозилац има право на разлику између уговорене накнаде за превоз и трошкова превоза од места где је превоз прекинут до места опредељења.

(3) Превозилац нема право ни на део накнаде ако у току превоза пошилика пропадне услед више силе.

Кад пошилика не може да буде предата

Члан 664.

(1) Ако прималац не може да буде обавештен о приспећу пошилике, или одбије да је прими, и уопште ако пошилика не може да буде предата, или ако прималац не исплати превозиоцу дужну накнаду и остале своте које терете пошилику, превозилац је дужан обавестити о томе пошилиаоца, тражити од њега упутства и предузети за његов рачун потребне мере за чување ствари.

(2) Ако у примереном року овлашћено лице не предузме ништа са пошиликом, превозилац има право да је прода према правилима о продаји дуговане ствари у случају доцње повериоца, и да наплати своја потраживања из постигнуте цене, а остатак је дужан положити код суда за овлашћено лице.

Одговорност превозиоца према пошилиаоцу

Члан 665.

Ако је превозилац предао пошилику примаоцу, а није наплатио од њега своту којом је била оптерећена, дужан је исплатити ту своту пошилиаоцу, али има право да тражи накнаду од примаоца.

Одсек 3.

ОДНОС ПРЕВОЗИОЦА И ПРИМАОЦА

Обавештавање примаоца о приспећу пошиљке

Члан 666.

- (1) Превозилац је дужан обавестити примаоца без одлагања да је пошиљка приспела, ставити му је на располагање како је уговорено и поднети му товарни лист ако је издат.
- (2) У случају кад је издат товарни лист по наредби или на доносиоца, он је дужан поступати по претходном ставу само ако је у товарном листу означено лице у месту опредељења које треба обавестити да је пошиљка приспела.

Предаја пошиљке кад је издат дупликат товарног листа

Члан 667.

Превозилац може одбити да преда пошиљку ако му се истовремено не преда дупликат товарног листа на коме је прималац потврдио да му је пошиљка предата.

Право примаоца да захтева предају пошиљака

Члан 668.

- (1) Прималац може вршити права из уговора о превозу према превозиоцу и од њега захтевати да му преда товарни лист и пошиљку тек пошто она приспе у место опредељења.
- (2) Превозилац је дужан на захтев примаоца предати му пошиљку пре него што она приспе у место опредељења, само ако је на то овлашћен од пошиљаоца.
- (3) Прималац може вршити права из уговора о превозу и захтевати од превозиоца предају пошиљке само ако испуни услове предвиђене у уговору о превозу.

Утврђивање истоветности и стања пошиљке

Члан 669.

(1) Овлашћено лице има право захтевати да се записнички утврди истоветност пошиљке и, ако је пошиљка оштећена, у чему се састоји оштећење.

(2) Ако се утврди да пошиљка није она која је била предата превозиоцу, или да је оштећење веће него што је превозилац тврдио, трошкове утврђивања сноси превозилац.

Обавеза примаоца да исплати накнаду за превоз

Члан 670.

(1) Преузимањем пошиљке и товарног листа, ако је издат, прималац се обавезује да исплати превозиоцу накнаду за превоз, ако није што друго одређено у уговору о превозу или у товарном листу, као и да му исплати своте којима је пошиљка оптерећена.

(2) Ако прималац сматра да није дужан исплатити превозиоцу онолико колико овај захтева, он може вршити права из уговора само ако код суда положи спорни износ.

Одсек 4.

ОДГОВОРНОСТ ПРЕВОЗИОЦА ЗА ГУБИТАК, ОШТЕЋЕЊЕ И ЗАДОЦЊЕЊЕ ПОШИЉКЕ

Губитак или оштећење пошиљке

Члан 671.

- (1) Превозилац одговара за губитак или оштећење пошилике који би се догодили од часа преузимања до њене предаје, осим ако су проузроковани радњом овлашћеног лица, својствима пошилике, или страним узроцима који се нису могли предвидети, ни избећи или отклонити.
- (2) Ништаве су одредбе уговора о превозу, општих услова превоза, тарифа или ког другог општег акта, којима се ова одговорност смањује.
- (3) Али је пуноважна одредба којом се унапред одређује највиши износ накнаде, под условом да није у очигледној несразмери са штетом.
- (4) Ово ограничење износа накнаде не важи ако је штету превозилац проузроковао намерно или крајњом непажњом.
- (5) Ако друкчије није уговорено висина накнаде одређује се према тржишној цени пошилике у време и месту предаје за превоз.

Губитак или оштећење пошилике скупочених ствари

Члан 672.

- (1) У случају губитка или оштећења пошилике у којој су се налазиле драгоцености, хартије од вредности или друге скупочене ствари, превозилац је дужан накнадити тако насталу штету само ако је приликом предаје ствари на превоз био обавештен о природи тих ствари и њиховој вредности, или ако је штету проузроковао намерно или крајњом непажњом.
- (2) Ако су се са наведеним стварима у пошилици налазиле и друге ствари, за њихов губитак или оштећење превозилац одговара по општим правилима о одговорности превозиоца.

Враћање плаћене накнаде за превоз

Члан 673.

У случају потпуног губитка пошилике превозилац је, поред накнаде штете, дужан да пошилиаоцу врати накнаду за превоз ако је иста плаћена.

Кад прималац преузме пошилику без приговора

Члан 674.

(1) Кад прималац преузме пошилику без приговора и исплати превозиоцу његова потраживања, престаје одговорност превозиоца, изузев ако је оштећење записнички утврђено пре преузимања пошилике.

(2) Превозилац остаје одговоран за оштећења пошилике која се нису могла опазити у часу предаје, ако га је прималац обавестио о тим оштећењима одмах по њиховом откривању, али не доцније од осам дана од предаје.

(3) Превозилац се не може позивати на одредбе претходних ставова, ако је оштећење проузроковао намерно или крајњом непажњом.

Одговорност превозиоца за задоцњење

Члан 675.

Превозилац одговара за штету насталу због задоцњења, изузев ако је задоцњење проузроковано неком чињеницом која искључује његову одговорност за губитак или оштећење ствари.

Одговорност за помоћнике

Члан 676.

Превозилац одговара за лица којасу по његовом налогу радила на извршењу превоза.

Одсек 5.

УЧЕШЋЕ ВИШЕ ПРЕВОЗИЛАЦА У ПРЕВОЗУ ПОШИЉКЕ

Кад они одговарају солидарно

Члан 677.

- (1) Превозилац који повери неком другом превозиоцу потпуно или делимично извршење превоза пошиљке коју је примио на превоз, остаје и даље одговоран за њен превоз од њеног пријема до предаје, али има право на накнаду од превозиоца коме је пошиљку поверио.
- (2) Ако други превозилац од првог превозиоца преузме са пошиљком и товарни лист, он постаје уговорна страна у уговору о превозу, са правима и дужностима солидарног дужника и солидарног повериоца, чији су удели сразмерни његовом учешћу у превозу.
- (3) Исто важи и кад се за извршење превоза неке пошиљке обавезе једним истим уговором више превозилаца који ће учествовати у превозу један за другим.
- (4) Сваки од више превозилаца има право захтевати да се утврди стање пошиљке у часу кад му се предаје ради извршења његовог дела превоза.
- (5) Солидарни превозиоци учествују у сношењу штете сразмерно њиховим уделима у превозу, изузев оног који докаже да штета није настала док је он превозио пошиљку.
- (6) Приговори учињени каснијем превозиоцу дејствују и према свим ранијим.

Подељена одговорност превозилаца

Члан 678.

Кад у извршењу превоза исте пошиљке учествују један за другим неколико превозилаца које је одредио пошиљалац, сваки од њих одговара само за свој део превоза.

Одсек 6.

ПРАВО ЗАЛОГЕ

Кад превозилац има право залогe

Члан 679.

(1) Ради обезбеђења наплате накнаде за превоз и нужних трошкова које је учинио у вези са превозом, превозилац има право залогe на стварима које су му предате ради превоза и у вези са превозом, док их држи или док има у рукама исправу помоћу које може располагати њима.

(2) Кад је у извршењу превоза учествовало више превозилаца један за другим, њихова потраживања у вези са извршењем превоза обезбеђена су такође овом залогом, и последњи превозилац је дужан, ако товарни лист не садржи што друго, наплатити сва потраживања по товарном листу.

(3) Потраживања ранијег превозиоца, као и његово право залогe, прелазе по самом закону на доцнијег превозиоца који му је исплатио та потраживања.

(4) То исто важи и ако превозилац исплати отпремникова потраживања.

Сукоб заложних права

Члан 680.

(1) Кад поред заложног права превозиоца постоје на истој ствари истовремено заложна права комисионара, отпремника и складиштара, првенство наплате имају потраживања ма ког од ових поверилаца настала отпремом или превозом, и то обратно реду којим су настала.

(2) Остала потраживања комисионара и складиштара, као и потраживања отпремника и превозиоца настала давањем предујмова, наплаћују се тек по исплати потраживања наведених у претходном ставу, и то по реду којим су настала.

ОДЕЉАК 3.

Уговор о превозу лица

Општа одредба

Члан 681.

Превозилац је дужан да превоз лица изврши безбедно оним превозним средством које је одређено уговором о превозу и уз оне услове удобности и хигијене који се према врсти односног превозног средства и удаљености пута сматрају неопходним.

Право путника на одређено место

Члан 682.

Превозилац је дужан дати путнику оно место и у оном превозном средству, како је уговорено.

Одговорност превозиоца за задоцњење

Члан 683.

- (1) Превозилац је дужан превести путника до одређеног места на време.
- (2) Он одговара за штету коју би путник претрпео због задоцњења, изузев ако је до задоцњења дошло из узрока који није могао отклонити ни пажњом стручњака.

Одговорност превозиоца за сигурност путника

Члан 684.

- (1) Превозилац одговара за сигурност путника од почетка до завршетка превоза, како у случају превоза уз накнаду, тако и у случају бесплатног превоза, те је дужан накнадити штету која настане оштећењем здравља, повредом или смрћу путника, изузев ако је проузрокована радњом путника или страним узроком који се није могао предвидети ни избећи или отклонити.
- (2) Ништаве су одредбе уговора, као и општих услова превоза, тарифа или ког другог општег акта, којима се ова одговорност смањује.

Одговорност за пртљаг предат на превоз и за остале ствари

Члан 685.

- (1) Пртљаг који му је путник предао, превозилац је дужан превести у исто време кад и путника и предати му га по завршетку превоза.
- (2) За губитак и оштећење пртљага који му је путник предао, превозилац одговара према одредбама за превоз ствари.
- (3) За оштећење ствари које путник држи са собом, превозилац одговара према општим правилима о одговорности.

Глава XV

УГОВОР О ЛИЦЕНЦИ

ОДЕЉАК 1.

Опште одредбе

Појам

Члан 686.

Уговором о лиценци обавезује се давалац лиценце да стицаоцу лиценце уступи, у целини или делимично, право искоришћавања проналаска, техничког знања и искуства, жига, узорка или модела, а стицалац лиценце се обавезује да му за то плати одређену накнаду.

Форма

Члан 687.

Уговор о лиценци мора бити закључен у писменој форми.

Трајање лиценце

Члан 688.

Лиценца за искоришћавање патентираног проналаска узорка или модела не може бити закључена за време дуже од трајања законске заштите тих права.

Искључива лиценца

Члан 689.

- (1) Уговором о лиценци стицалац лиценце стиче искључиво право искоришћавања предмета лиценце само ако је то изричито уговорено (искључива лиценца).
- (2) Остале могућности искоришћавања предмета лиценце задржава давалац лиценце.
- (3) Ако у уговору о лиценци није назначено о каквој је лиценци реч, сматра се да му је дата неискључива лиценца.

Просторно ограничење права искоришћавања

Члан 690.

- (1) Право искоришћавања предмета лиценце може бити просторно ограничено само ако то није противно прописима о јединственом југословенском тржишту.
- (2) Ако уговором о лиценци није просторно ограничено право искоришћавања предмета лиценце, сматра се да је лиценца просторно неограничена.

ОДЕЉАК 2.

Обавезе даваоца лиценце

Предаја предмета лиценце

Члан 691.

- (1) Давалац лиценце је дужан да стицаоцу лиценце у одређеном року преда предмет лиценце.

(2) Давалац лиценце је дужан да стицаоцу лиценце преда и техничку документацију потребну за практичну примену предмета лиценце.

Давање упутства и обавештења

Члан 692.

Давалац лиценце је дужан да стицаоцу лиценце даје сва упутства и обавештења која су потребна за успешно искоришћавање предмета лиценце.

Обавеза гарантовања

Члан 693.

Давалац лиценце гарантује стицаоцу лиценце техничку изводљивост и техничку употребљивост предмета лиценце.

Јемство

Члан 694.

(1) Давалац лиценце јемчи да право искоришћавања које је предмет уговора припада њему, да на њему нема терета и да није ограничено у корист неког трећег.

(2) Ако је предмет уговора искључива лиценца, давалац лиценце јемчи да право искоришћавања није уступио другоме, ни потпуно ни делимично.

(3) Давалац лиценце је дужан чувати и бранити право уступљено стицаоцу лиценце од свих захтева трећих лица.

Обавеза даваоца искључиве лиценце

Члан 695.

Ако је уговорена искључива лиценца, давалац лиценце не може ни у ком виду сам искоришћавати предмет лиценце, нити његове поједине делове, нити то поверити неком другом у границама просторног важења лиценце.

ОДЕЉАК 3.

Обавезе стицалоца лиценце

Искоришћавање предмета лиценце

Члан 696.

Стицалац лиценце је дужан искоришћавати предмет лиценце на уговорени начин, у уговореном обиму и у уговореним границама.

Коришћење накнадних усавршавања

Члан 697.

Ако законом или уговором није друкчије одређено, стицалац лиценце није овлашћен да искоришћава накнадна усавршавања предмета лиценце.

Чување предмета лиценце у тајности

Члан 698.

Ако предмет лиценце сачињава непатентирани проналазак или тајно техничко знање и искуство, стицалац лиценце је дужан да га чува у тајности.

Квалитет

Члан 699.

(1) Ако је уз лиценцу за производњу уступљена и лиценца за употребу жига, стицалац лиценце може стављати у промет робу са тим жигом само ако је њен квалитет исти као што је квалитет робе коју производи давалац лиценце.

(2) Супротан споразум нема правно дејство.

Обележавање

Члан 700.

Стицалац лиценце је дужан робу обележити ознаком о производњи по лиценци.

Накнада

Члан 701.

Стицалац лиценце је дужан исплатити даваоцу лиценце уговорену накнаду у време и на начин како је то одређено уговором.

Подношење извештаја

Члан 702.

Ако се накнада одређује у зависности од обима искоришћавања предмета лиценце, стицалац лиценце је дужан поднети даваоцу лиценце извештај о обиму искоришћавања и извршити обрачун накнаде сваке године, ако уговором није за то одређен краћи рок.

Измена уговорене накнаде

Члан 703.

Ако је уговорена накнада постала очигледно несразмерна у односу на приход који стицалац лиценце има од искоришћавања предмета лиценце, заинтересована страна може захтевати измену уговорене накнаде.

ОДЕЉАК 4.

Подлиценца

Кад се може дати

Члан 704.

(1) Стицалац искључиве лиценце може право искоришћавања предмета лиценце уступити другоме (подлиценца).

(2) Уговором се може предвидети да стицалац лиценце не може дати другоме подлиценцу, или му је не може дати без дозволе даваоца лиценце.

Кад давалац може одбити дозволу

Члан 705.

Кад је за давање подлиценце потребна дозвола даваоца лиценце, овај је може одбити стицаоцу искључиве лиценце само из озбиљних разлога.

Отказ због недозвољене подлиценце

Члан 706.

Давалац лиценце може отказати уговор о лиценци без отказног рока ако је подлиценца дата без његове дозволе, кад је ова према закону или према уговору потребна.

Непосредан захтев даваоца лиценце

Члан 707.

(1) Уговором о подлиценци не ствара се никакав посебан правни однос између стицаоца подлиценце и даваоца лиценце, чак ни кад је давалац лиценце дао потребну дозволу за закључење подлиценце.

(2) Али, давалац лиценце може, ради наплате својих потраживања од стицаоца лиценце насталих из лиценце, захтевати непосредно од стицаоца подлиценце исплату износа које овај дугује даваоцу подлиценце по основу подлиценце.

ОДЕЉАК 5.

Престанак уговора

Протек одређеног времена

Члан 708.

Уговор о лиценци закључен на одређено време престаје самим протеком времена за које је закључен, те није потребно да буде отказан.

Прећутно обнављање лиценце

Члан 709.

(1) Кад по протеку времена за које је уговор о лиценци био закључен стицалац лиценце продужи да искоришћава предмет лиценце, а давалац лиценце се томе не противи, сматра се да је закључен нов уговор о лиценци неодређеног трајања, под истим условима као и претходни.

(2) Обезбеђења која су трећа лица дала за прву лиценцу престају са протеком времена за које је била закључена.

Отказ

Члан 710.

(1) Уговор о лиценци чије трајање није одређено престаје отказом који свака страна може дати другој, поштујући одређени отказни рок.

(2) Ако отказни рок није уговором одређен, износи шест месеци, с тим што давалац лиценце не може отказати уговор током прве године његовог важења.

Смрт, стечај и редовна ликвидација

Члан 711.

(1) У случају смрти даваоца лиценце, лиценца се наставља са његовим наследницима, ако друкчије није уговорено.

(2) У случају смрти стицаоца лиценце, лиценца се наставља са његовим наследницима који продужавају његову делатност.

(3) У случају стечаја или редовне ликвидације стицаоца лиценце давалац лиценце може раскинути уговор.

Глава XVI

ОСТАВА

ОДЕЉАК 1.

О остави уопште

Одсек 1.

ОПШТЕ ОДРЕДБЕ

Појам

Члан 712.

(1) Уговором о остави обавезује се оставопримац да прими ствар од оставодавца, да је чува и да је врати кад је овај буде затражио.

(2) Предмет оставе могу бити само покретне ствари.

Остава туђе ствари

Члан 713.

(1) Уговор о остави може пуноважно закључити у своје име и лице које није * сопственик ствари, и оставопримац је дужан вратити ствар њему, изузев ако би дознао да је ствар украдена.

(2) Ако треће лице тужбом захтева ствар од оставопримца као * сопственик, оставопримац је дужан саопштити суду од кога лица је ствар примио, а истовремено обавестити оставодавца о подигнутој тужби.

*Службени лист СРЈ, број 31/1993

Одсек 2.

ОБАВЕЗЕ ОСТАВОПРИМЦА

Обавезе чувања и обавештавања

Члан 714.

(1) Оставопримац је дужан чувати ствар као своју сопствену, а ако је остава уз накнаду, као добар привредник, односно добар домаћин.

(2) Ако су уговорени место или начин чувања ствари, оставопримац их може променити само ако то захтевају промењене околности, иначе одговара и за случајну пропаст или случајно оштећење ствари.

(3) О свим променама које би приметио на ствари и о опасностима да буду оштећене на ма који начин оставопримац је дужан обавестити оставодавца.

Предаја ствари другом на чување

Члан 715.

Оставопримац не може без пристанка оставодавца, или без нужде, предати поверену му ствар другоме да је чува, иначе одговара и за њену случајну пропаст или оштећење.

Употребљавање ствари

Члан 716.

- (1) Оставопримац нема право да употребљава ствар поверену му на чување.
- (2) У случају недозвољене употребе ствари, оставопримац дугује оставодавцу одговарајућу накнаду и одговара за случајну пропаст или оштећење ствари који би се догодили том приликом.
- (3) Кад је у оставу дата нека непотрошна ствар и оставопримцу дозвољено да је употребљава, онда се на односе уговарача примењују правила о уговору о послузи, а само о питањима времена и места враћања ствари суди се по правилима о уговору о остави, ако уговарачи нису што друго одредили у том погледу.

Употребљавање и предаја ствари другоме

Члан 717.

Кад оставопримац без пристанка оставодавца и без нужде супротно уговору употребљава ствар, мења место или начин њеног чувања или кад ствар преда на чување другом лицу, он не одговара за случајну пропаст или оштећење ствари до којих би дошло и да је поступао у складу са уговором.

Враћање ствари

Члан 718.

(1) Оставопримац је дужан вратити ствар чим је оставодавац затражи и то са свим плодовима и другим користима од ствари.

(2) Ако је одређен рок за враћање ствари, оставодавац може тражити да му се ствар врати и пре истека рока, изузев кад рок није уговорен искључиво у интересу оставодавца.

(3) Враћање се врши у месту предаје ствари оставопримцу, ако уговором није одређено неко друго место, у ком случају оставопримац има право на накнаду трошкова преноса ствари.

Одсек 3.

ПРАВА ОСТАВОПРИМЦА

Накнада трошкова и штете

Члан 719.

Оставопримац има право захтевати од оставодавца да му накнади трошкове оправдано учињене ради очувања ствари, као и штету коју је имао због оставе.

Накнада

Члан 720.

Оставопримац нема право на накнаду за свој труд, изузев ако је накнада уговорена, ако се оставопримац бави примањем ствари на чување, или ако се накнада могла очекивати с обзиром на околности посла.

Враћање ствари у случају бесплатне оставе

Члан 721.

(1) Оставопримац који се обавезао да бесплатно чува ствар одређено време може је вратити оставодавцу пре истека уговореног рока ако би самој ствари претила опасност пропасти или оштећења или ако би му њено даље чување могло проузроковати штету.

(2) Ако рок није уговорен, оставопримац из претходног става може у свако доба одустати од уговора, али је дужан оставодавцу одредити примерен рок за преузимање ствари.

Одсек 4.

ПОСЕБНИ СЛУЧАЈЕВИ ОСТАВЕ

Неправа остава

Члан 722.

Кад су у оставу дате заменљиве ствари с правом за оставопримца да их потроши и обавезом да врати исту количину ствари исте врсте, онда се на његове односе са оставодавцем примењују правила уговора о зајму, само ће у погледу времена и места враћања важити правила уговора о остави, ако уговарачи нису што друго одредили у том погледу.

Остава у нужди

Члан 723.

Коме је ствар поверена у случају какве невоље, на пример у случају пожара, земљотреса, поплаве, дужан је чувати је са повећаном пажњом.

ОДЕЉАК 2.

Угоститељска остава

Угоститељ као оставопримац

Члан 724.

(1) Угоститељ се сматра оставопримцем у погледу ствари које су гости донели и одговара за њихов нестанак или оштећење највише до износа утврђеног посебним прописом.*

(2) Ова одговорност је искључена ако су ствари пропале или оштећене услед околности које се нису могле избећи или отклонити, услед неког узрока у самој ствари, ако су нестале или оштећене понашањем самог госта, или понашањем лица које је он довео или која су му дошла у посету.

(3) Угоститељ дугује потпуну накнаду ако му је гост предао ствар на чување, као и ако је штета настала његовом кривицом или кривицом лица за које он одговара.

*Службени лист СРЈ, број 31/1993

Обавезе угоститеља да прими ствари на чување

Члан 725.

(1) Угоститељ је дужан примити на чување ствари које гости донесу и хоће да му предају на чување, изузев ако не располаже подесним просторијама за њихов смештај, или ако њихово чување прелази његове могућности из неког другог узрока.

(2) Ако угоститељ неоправдано одбије да прими ствар на чување, дугује потпуну накнаду штете коју гост услед тога претрпи.

Дужност госта да пријави штету

Члан 726.

Гост је дужан пријавити нестанак или оштећење ствари чим дозна за њих, иначе има право на накнаду само ако докаже да је штета настала кривицом угоститеља или лица за које он одговара.

Објаве о искључењу одговорности

Члан 727.

Немају никаквог правног дејства објаве истакнуте у просторијама угоститеља којима се искључује, ограничава или условљава њихова одговорност за ствари које су гости донели.

Право задржавања*

*Службени лист СРЈ, број 31/1993

Члан 728.

Угоститељ који прими госте на ноћење има* право задржати ствари које су гости донели, до потпуне наплате потраживања за смештај и остале услуге.

*Службени лист СРЈ, број 31/1993

Проширење примене одредаба о угоститељској остави

Члан 729.

Одредбе о угоститељској остави сходно се примењују и на болнице, гараже, кола за спавање, организоване кампове и сл.

Глава XVII

УСКЛАДИШТЕЊЕ

ОДЕЉАК 1.

Опште одредбе

Појам

Члан 730.

(1) Уговором о ускладиштењу обавезује се складиштар да прими и чува одређену робу и да предузима потребне или уговорене мере ради њеног очувања у одређеном стању, те да је преда на захтев оставодавца или другог овлашћеног лица, а оставодавац се обавезује да му за то плати одређену накнаду.

(2) Приликом предаје робе оставодавац је дужан дати сва потребна обавештења о њој и изјавити колика је њена вредност.

Искључење одговорности и неке обавезе складиштара

Члан 731.

(1) Складиштар одговара за штету на роби осим ако докаже да је штета проузрокована услед околности које се нису могле избећи или отклонити или је проузрокована кривицом оставодавца, манама или природним својством робе, као и неисправном амбалажом.

(2) Складиштар је дужан да упозори оставодавца на мане, или природна својства робе, односно на неисправну амбалажу услед којих може доћи до штете на роби, чим је наведене недостатке опазио или морао опазити.

(3) Ако би се на роби дешавале такве неотклоњиве промене због којих постоји опасност да се роба поквари или пропадне, складиштар је дужан, ако то по његовом позиву не би могао на време да учини оставодавац, продати робу без одлагања на најпогоднији начин.

(4) Складиштар је обавезан да предузима радње ради очувања права оставодавца према превозиоцу који му је предао робу за рачун оставодавца у оштећеном или манљивом стању.

Кад постоји дужност осигурања

Члан 732.

(1) Складиштар је дужан да осигура робу примљену на чување само ако је то уговорено.

(2) Ако уговором није одређено које ризике треба да обухвати осигурање, складиштар је дужан да осигура робу од уобичајених ризика.

Ограничење накнаде штете

Члан 733.

Накнада штете коју је складиштар дужан платити због пропасти, умањења или оштећења робе за време од њеног пријема до предаје, не може прећи стварну вредност робе, осим ако је штету проузроковао намерно или крајњом непажњом.

Мешање заменљивих ствари

Члан 734.

(1) Складиштар не може помешати примљене заменљиве ствари са стварима исте врсте и исте каквоће, осим ако је оставодавац на то пристао, или ако је очигледно да се ради о стварима које се могу мешати без опасности од настанка штете за оставодавца.

(2) Ако су ствари помешане, складиштар може на захтев овлашћеног лица без суделовања осталих овлашћених лица из смеше заменљивих ствари издвојити део који му припада.

Прегледање робе и узимање узорка

Члан 735.

Складиштар је дужан дозволити овлашћеном лицу да прегледа робу и да узима узорке од ње.

Потраживање складиштара и право залогe

Члан 736.

(1) Поред накнаде за чување, складиштар има право на накнаду трошкова који су били потребни за очување робе.

(2) За своја потраживања из уговора о ускладиштењу и остала потраживања настала у вези са чувањем робе он има заложно право на тој роби.

Подизање робе и продаја неподигнуте робе

Члан 737.

- (1) Оставодавац може робу подићи и пре уговореног рока.
- (2) Ако оставодавац не подигне робу по истеку уговореног рока или по истеку године дана ако није уговорен рок за чување, складиштар може за његов рачун продати робу на јавној продаји, али је дужан обавестити га претходно о својој намери и оставити му накнадни рок најмање од осам дана да робу подигне.

Недостаци при пријему робе

Члан 738.

- (1) Прималац робе дужан је робу прегледати у тренутку њеног преузимања.
- (2) Ако приликом преузимања робе примети недостатке, прималац је дужан да о томе одмах упозори складиштара, иначе се сматра да је роба уредно примљена.
- (3) О недостацима робе који се нису могли утврдити у тренутку преузимања, прималац је дужан да на поуздан начин обавести складиштара у року од седам дана, рачунајући од дана преузимања робе, иначе се сматра да је роба уредно примљена.

Примена правила о остави

Члан 739.

На уговоре о ускладиштењу сходно се примењују правила о остави, уколико правилима о ускладиштењу није друкчије регулисано.

ОДЕЉАК 2.

Складишница

Дужност издавања складишнице

Члан 740.

Складиштар који је на основу закона овлашћен да за робу примљену на ускладиштење изда складишницу дужан ју је издати оставодавцу на његов захтев.

Састојци и садржина складишнице

Члан 741.

- (1) Складишница се састоји из признанице и заложнице.
- (2) Признаница и заложница садрже податке: назив, односно име и занимање оставодавца, његово седиште, односно пребивалиште, назив и седиште складиштара, датум и број складишнице, место где се складиште налази, врсту, природу и количину робе, навод о томе до кога износа је роба осигурана, као и остале податке потребне за распознавање робе и одређивање њене вредности.
- (3) Признаница и заложница морају се позивати једна на другу.

Складишница за делове робе

Члан 742.

- (1) Оставодавац може захтевати да складиштар подели робу на одређене делове и да му за сваки део изда засебну складишницу.

(2) Ако је већ добио складишницу за целу количину робе, он може захтевати да складиштар подели робу на одређене делове и да му, у замену за складишницу коју је добио, изда посебне складишнице за сваки поједини део.

(3) Оставодавац може захтевати да му складиштар изда складишницу само за један део заменљиве робе који је оставио код њега.

Права имаоца складишнице

Члан 743.

(1) Ималац складишнице има право захтевати да му се преда роба означена у њој.

(2) Он може располагати робом означеном у складишници преношењем складишнице.

Преношење признанице и заложнице

Члан 744.

(1) Признаница и заложница могу се преносити индосаментом, заједно или одвојено.

(2) Приликом сваког преноса на њима мора бити убележен датум.

(3) На захтев пријемника признанице или заложнице, пренос на њега преписује се у регистар складишта, где ће се убележити и његово седиште односно пребивалиште.

Право имаоца признанице

Члан 745.

(1) Пренос признанице без заложнице даје пријемнику право да захтева да му се преда роба само ако исплати имаоцу заложнице, или положи складиштару за имаоца заложнице, износ који треба да му буде исплаћен на дан доспелости потраживања.

(2) Ималац признанице без заложнице може захтевати да се роба прода, ако се постигнутом ценом може исплатити износ на који има право ималац заложнице, с тим да се остварени вишак преда њему.

(3) Кад се ради о заменљивим стварима, ималац признанице без заложнице може захтевати да му складиштар преда један део робе под условом да положи складиштару за рачун имаоца заложнице одговарајући износ у новцу.

Права имаоца заложнице

Члан 746.

(1) Пренос заложнице без признанице даје пријемнику право залоге на роби.

(2) Приликом првог преноса, на заложници морају бити убележени назив односно име и занимање повериоца, његово пословно седиште, односно пребивалиште, износ његовог потраживања рачунајући и камате, и датум доспевања.

(3) Први пријемник заложнице дужан је без одлагања пријавити складиштару да је на њега извршен пренос заложнице, а складиште је дужно преписати тај пренос у свој регистар и на самој заложници забележити да је овај препис извршен.

(4) Без обављања радњи из претходног става, заложница се не може даље преносити индосаментом.

(5) Заложница која не садржи износ потраживања заложног повериоца, обавезује у корист заложног повериоца целокупну вредност ствари наведену у њој.

Протест због неисплате и продаје робе

Члан 747.

(1) Ималац заложнице без признанице, коме не буде исплаћено у року потраживање обезбеђено заложником, дужан је, под претњом губитка права да захтева исплату од преносилаца, подићи протест према Закону о меници.

(2) Ималац заложнице који је подигао протест може по протеку осам дана од доспелости потраживања захтевати продају заложене робе, а исто право припада и преносиоцу који је исплатио имаоцу заложнице потраживање обезбеђено заложником.

(3) Од износа постигнутог продајом издваја се потребна свота за подмирење трошкова продаје, потраживања складиштара из уговора о ускладиштењу и осталих његових потраживања насталих у вези са остављеном робом, затим се исплаћује обезбеђено потраживање имаоца заложнице, а остатак припада имаоцу признанице.

Захтев исплате од преносилаца заложнице

Члан 748.

(1) Ималац заложнице може захтевати исплату од преносиоца тек ако није могао постићи потпуно намирење продајом заложене робе.

(2) Овај захтев мора бити подигнут у року одређеном у Закону о меници за захтев према индосантима, и тај рок почиње тећи од дана кад је извршена продаја робе.

(3) Ималац заложнице губи право да захтева исплату од преносилаца ако не буде захтевао продају робе најдаље у року од месец дана од протеста.

Глава XVIII

НАЛОГ

ОДЕЉАК 1.

Опште одредбе

Појам

Члан 749.

- (1) Уговором о налогу обавезује се налогопримац према налогодавцу да за његов рачун предузме одређене послове.
- (2) Истовремено се налогопримац овлашћује на предузимање тих послова.
- (3) Налогопримац има право на накнаду за свој труд, осим ако је друкчије уговорено или произлази из природе међусобног односа.

Лица дужна да одговоре на понуду налога

Члан 750.

Ко се бави вршењем туђих послова као занимањем или се јавно нуди за вршење тих послова, дужан је, ако неће да прихвати понуђени налог који се односи на те послове, да о томе без одлагања обавести другу страну, иначе одговара за штету коју би ова претрпела због тога.

ОДЕЉАК 2.

Обавезе налогопримца

Извршење налога како гласи

Члан 751.

- (1) Налогопримац је дужан извршити налог према примљеним упутствима, са пажњом доброг привредника, односно доброг домаћина, остајући у његовим границама и у свему пазити на интересе налогодавца и њима се руководити.

(2) Кад налогопримац сматра да би извршење налога по добијеним упутствима било од штете за налогодавца, он је дужан скренути на то његову пажњу и тражити нова упутства.

(3) Ако налогодавац није дао одређена упутства о послу који треба обавити, налогопримац је дужан, руководећи се интересима налогодавца, поступити као добар привредник, односно добар домаћин, а ако је налог без накнаде, како би у истим околностима поступио у сопственој ствари.

Одступање од налога и упутстава

Члан 752.

(1) Од добијеног налога и упутстава налогопримац може одступати само са сагласношћу налогодавца, а када му због краткоће времена или из ког другог узрока није могуће тражити сагласност налогодавца, он може одступити од налога и упутстава само ако је по процени свих околности, могао основано сматрати да то захтевају интереси налогодавца.

(2) Ако налогопримац прекорачи границе налога или одступи од добијених упутстава ван случаја предвиђеног у претходном ставу, неће се сматрати за налогопримца, већ за пословођу без налога, изузев ако налогодавац накнадно одобри оно што је урадио.

Замена

Члан 753.

(1) Налогопримац је дужан извршити налог лично.

(2) Он може поверити извршење налога другоме само ако му је налогодавац то дозволио, као и ако је на то принуђен околностима.

(3) У тим случајевима он одговара само за избор заменика и за упутства која му је дао.

(4) У осталим случајевима он одговара за рад заменика, као и за случајну пропаст или оштећење ствари који би се догодили код заменика.

(5) Налогодавац може у сваком случају захтевати непосредно од заменика извршење обавезе из налога.

Полагање рачуна

Члан 754.

О извршеном послу налогопримац је дужан положити рачун и предати без одуговлачења налогодавцу све што је примио на основу обављања поверених послова, без обзира на то да ли је оно што је примио за налогодавца било дуговано овоме или не.

Подношење извештаја

Члан 755.

Налогопримац је дужан на захтев налогодавца поднети извештај о стању послова и положити рачун и пре одређеног времена.

Одговорност за употребу налогодавчевог новца

Члан 756.

Ако се налогопримац служио за своје потребе новцем који је примио за налогодавца, дужан је платити камату по највишој дозвољеној уговорној стопи, рачунајући од дана употребе, а на остали дуговани новац који није предао на време, затезну камату, рачунајући од дана кад га је био дужан предати.

Солидарна одговорност налогопримаца

Члан 757.

Ако је вршење неког посла поверено неколицини истим налогом да га заједнички врше, они одговарају солидарно за обавезе из тог налога, ако што друго није уговорено.

ОДЕЉАК 3.

Обавезе налогодавца

Предујмљивање новца

Члан 758.

Налогодавац је дужан на захтев налогопримца дати му извесну своту новца за предвиђене издатке.

Накнада трошкова и преузимање обавеза

Члан 759.

(1) Налогодавац је дужан накнадити налогопримцу, чак и ако његов труд без његове кривице није имао успеха, све потребне трошкове које је учинио за извршење налога, са каматом од дана кад су учињени.

(2) Он је дужан преузети обавезе које је налогопримац узео на себе вршећи у своје име поверене му послове, или га на који други начин ослободити њих.

Накнада штете

Члан 760.

Налогодавац је дужан накнадити налогопримцу штету коју је овај претрпео без своје кривице у вршењу налога.

Висина накнаде

Члан 761.

Ако друкчије није уговорено, налогодавац дугује накнаду у уобичајеној висини, а ако о томе нема обичаја, онда правичну накнаду.

Исплата накнаде

Члан 762.

- (1) Уколико није друкчије уговорено, налогодавац је дужан исплатити налогопримцу накнаду по обављеном послу.
- (2) Ако је налогопримац без своје кривице само делимично обавио налог, има право на сразмерни део накнаде.
- (3) У случају кад би унапред уговорена накнада била у очигледној несразмери са учињеним услугама, налогодавац може захтевати њено смањење.

Право залогe

Члан 763.

Ради обезбеђења накнаде и трошкова налогопримац има право залоге на покретним стварима налогодавца које је добио по основу налога, као и на новчаним износима које је наплатио за рачун налогодавца.

Солидарна одговорност налогодавца

Члан 764.

Ако је више њих поверило налогопримцу извршење налога, они му одговарају солидарно.

ОДЕЉАК 4.

Престанак налога

Одустанак од уговора

Члан 765.

(1) Налогодавац може одустати од уговора.

(2) У случају одустанка од уговора у коме налогопримцу припада накнада за његов труд, налогодавац је дужан исплатити налогопримцу одговарајући део накнаде, и накнадити му штету коју је претрпео одустанком од уговора, ако за одустанак није било основаних разлога.

Отказ

Члан 766.

- (1) Налогопримац може отказати налог кад хоће, само не у невреме.
- (2) Он је дужан накнадити налогодавцу штету коју је овај претрпео због отказа налога у невреме, изузев кад су за отказ постојали основани разлози.
- (3) Налогопримац је дужан продужити после отказа послове који не трпе одлагање, док налогодавац не буде у могућности да преузме бригу о њима.

Смрт, престанак правног лица

Члан 767.

- (1) Налог престаје смрћу налогопримца.
- (2) Наследници налогопримца дужни су да о његовој смрти што пре обавесте налогодавца и предузму што је потребно за заштиту његових интереса, док не буде у стању да сам преузме бригу о њима.
- (3) Налог престаје смрћу налогодавца само ако је тако уговорено или ако се налогопримац примио налога с обзиром на своје личне односе са налогодавцем.
- (4) У том случају налогопримац је дужан продужити поверене послове, ако би иначе наступила штета за наследнике, док ови не буду у могућности да сами преузму бригу о њима.
- (5) Ако је налогодавац или налогопримац неко правно лице, налог престаје кад то лице престане постојати.

Стечај, лишење пословне способности

Члан 768.

Налог престаје кад налогодавац или налогопримац падне под стечај или буде потпуно или делимично лишен пословне способности.

Час престанка налога

Члан 769.

(1) Кад је налогодавац одустао од уговора, као и кад је умро или пао под стечај, или потпуно или делимично лишен пословне способности, налог престаје у часу кад је налогопримац сазнао за догађај због кога налог престаје.

(2) Кад је налогопримцу издато писмено пуномоћје дужан га је вратити по престанку налога.

Изузеци

Члан 770.

Кад је налог дат да би налогопримац могао постићи испуњење неког свог потраживања од налогодавца, налогодавац не може одустати од уговора и налог не престаје ни смрћу, ни стечајем налогодавца или налогопримца, ни кад један од њих буде потпуно или делимично лишен пословне способности.

Глава XIX

КОМИСИОН

ОДЕЉАК 1.

Опште одредбе

Појам

Члан 771.

- (1) Уговором о комисиону обавезује се комисионар да за накнаду (провизију) обави у своје име и за рачун комитента један или више послова које му поверава комитент.
- (2) Комисионар има право на накнаду и кад ова није уговорена.

Примена правила о уговору о налогу

Члан 772.

На уговор о комисиону сходно се примењују правила о налогу, уколико правилима о комисиону није друкчије одређено.

Закључење посла под условима различитим од налога

Члан 773.

- (1) Ако је комисионар закључио неки посао по неповољнијим условима од оних одређених налогом кад то није смео, дужан је накнадити комитенту разлику, као и проузроковану штету.
- (2) У случају из претходног става комитент може одбити да прихвати закључени посао, под условом да о томе одмах обавести комисионара.
- (3) Али, комитент губи то право ако комисионар покаже спремност да му одмах исплати разлику и накнади проузроковану штету.
- (4) Ако је посао закључен по повољнијим условима од оних одређених налогом, сва тако постигнута корист припада комитенту.

Продаја робе презадуженом лицу

Члан 774.

Комисионар одговара комитенту за штету ако је продао робу лицу за чију је презадуженост знао или је могао знати.

Кад сам комисионар купује робу комитента или му продаје своју робу

Члан 775.

(1) Комисионар коме је поверено да прода или да купи неку робу котирану на берзи или на тржишту може, ако му је комитент то дозволио, задржати робу за себе као купац, односно испоручити је као продавац, по цени у време извршења повереног посла.

(2) У том случају између комисионара и комитента настају односи из уговора о продаји.

(3) Ако се берзанска, односно тржишна цена и цена коју је одредио комитент не слажу, комисионар – продавац има право на мању од ове две цене, а комисионар – купац дужан је платити већу.

ОДЕЉАК 2.

Обавезе комисионара

Чување и осигурање

Члан 776.

(1) Комисионар је дужан чувати поверену робу са пажњом доброг привредника.

(2) Он одговара и за случајну пропаст или оштећење робе ако је није осигурао, а према налогу је био дужан то учинити.

Обавештење о стању примљене робе

Члан 777.

(1) Приликом преузимања робе од превозиоца, коју му је послао комитент, комисионар је дужан утврдити њено стање и без одлагања извести комитента о дану приспећа робе, као и о видљивим оштећењима или мањку, иначе одговара за штету која би због тог пропуштања настала за комитента.

(2) Он је дужан предузети све потребне мере ради очувања права комитента према одговорном лицу.

Обавештење о променама на роби

Члан 778.

Комисионар је дужан обавестити комитента о свим променама на роби због којих би она могла изгубити од своје вредности, а ако нема времена за чекање његових упутстава, или ако он одуговлачи са давањем упутстава, у случају опасности знатнијег оштећења робе, комисионар је дужан продати је на најпогоднији начин.

Саопштавање комитенту имена сауговарача

Члан 779.

(1) Комисионар је дужан саопштити комитенту са којим је лицем обавио посао који му је комитент поверио.

(2) Ово правило не важи у случају продаје покретних ствари која се врши преко комисионих продавница, осим ако није друкчије уговорено.

Полагање рачуна

Члан 780.

- (1) Комисионар је дужан положити рачун о обављеном послу без непотребног одлагања.
- (2) Он је дужан предати комитенту све што је примио по основу посла извршеног за његов рачун.
- (3) Комисионар је дужан пренети на комитента потраживања и остала права која је стекао према трећем са којим је обавио посао у своје име и за његов рачун.

Делкредере

Члан 781.

- (1) Комисионар одговара за испуњење обавеза свог сауговарача само ако је посебно јемчио да ће он своје обавезе испунити (делкредере), у ком случају он одговара солидарно са њим.
- (2) Комисионар који је јемчио за испуњење обавеза свог сауговарача има право и на посебну накнаду (делкредере провизија).

ОДЕЉАК 3.

Обавезе комитента

Накнада (провизија)

Члан 782.

(1) Комитент је дужан исплатити комисионару накнаду кад буде извршен посао који је комисионар обавио, као и ако извршење посла буде спречено неким узроком за који одговара комитент.

(2) У случају поступног извршавања, комисионар може захтевати сразмеран део накнаде после сваког делимичног испуњења.

(3) Ако не дође до извршења закљученог посла из узрока за који не одговарају ни комисионар ни комитент, комисионар има право на одговарајућу накнаду за свој труд.

(4) Комисионар који је неверно поступио према комитенту нема право на накнаду.

Висина накнаде

Члан 783.

(1) Ако износ накнаде није одређен уговором или тарифом, комисионару припада накнада према обављеном послу и постигнутом резултату.

(2) Ако је у датом случају накнада несразмерно велика према обављеном послу и постигнутом резултату, суд је може на захтев комитента, снизити на правичан износ.

Накнада трошкова

Члан 784.

(1) Комитент је дужан накнадити комисионару трошкове који су били потребни за извршење налога, са каматом од дана кад су учињени.

(2) Комитент је дужан дати комисионару посебну накнаду за употребу његових складишта и транспортних средстава, ако она није обухваћена накнадом за извршење посла.

Предујмљивање новца комисионару

Члан 785.

Ако уговором о комисиону није што друго одређено, комитент није дужан предујмити комисионару потребна средства за обављање повереног посла.

ОДЕЉАК 4.

Заложно право

Члан 786.

(1) Комисионар има право залоге на стварима које су предмет уговора о комисиону док се те ствари налазе код њега, или код неког који их држи за њега или док он има у рукама исправу помоћу које може располагати њима.

(2) Из вредности тих ствари комисионар може наплатити пре осталих комитентових поверилаца своја потраживања по основу свих комисионих послова са комитентом као и по основу зајмова и предујмова датих комитенту, без обзира на то да ли су настала у вези са тим стварима или неким другим.

(3) Право првенствене наплате има комисионар из потраживања која је, извршавајући налог, стекао за рачун комитента.

ОДЕЉАК 5.

Односи са трећим лицима

Комитентова права на потраживања из посла са трећим

Члан 787.

(1) Комитент може захтевати испуњење потраживања из посла који је комисионар закључио са трећим и за његов рачун тек пошто му их комисионар уступи.

(2) Али, у погледу односа комитента са комисионаром и његовим повериоцима, ова се потраживања од свог настанка сматрају као комитентова потраживања.

Ограничење права комисионарових поверилаца

Члан 788.

Повериоци комисионара не могу ради наплате својих потраживања, ни у случају његовог стечаја, предузети мере извршења на правима и стварима које је комисионар, извршавајући налог, стекао у своје име, али за рачун комитента, изузев ако се ради о потраживањима насталим у вези са стицањем тих права и ствари.

Стечај комисионара

Члан 789.

(1) У случају стечаја комисионара комитент може захтевати излучење из стечајне масе ствари које је предао комисионару ради продаје за његов рачун, као и ствари које је комисионар набавио за његов рачун.

(2) У истом случају комитент може захтевати од трећег коме је комисионар предао ствари, да му исплати њихову цену, односно њен још неисплаћени део.

Глава XX

УГОВОР О ТРГОВИНСКОМ ЗАСТУПАЊУ

ОДЕЉАК 1.

Опште одредбе

Појам

Члан 790.

(1) Уговором о трговинском заступању обавезује се заступник да се стално стара да трећа лица закључују уговоре са његовим налогодавцем, и да у том смислу посредује између њих и налогодавца, као и да по добијеном овлашћењу закључује уговоре са трећим лицима у име и за рачун налогодавца, а овај се обавезује да му за сваки закључени уговор исплати одређену накнаду (провизију).

(2) Налогодавац може имати на истом подручју за исту врсту послова више заступника.

(3) Један заступник не може без пристанка налогодавца преузети обавезу да на истом подручју и за исту врсту послова ради за другог налогодавца.

Форма

Члан 791.

Уговор о трговинском заступању мора бити закључен у писменој форми.

Закључивање уговора у име налогодавца

Члан 792.

Заступник може закључивати уговоре у име и за рачун свог налогодавца, ако је за то од њега добио посебно или генерално овлашћење.

Примање испуњења

Члан 793.

Заступник не може захтевати ни примити испуњење потраживања свог налогодавца, ако за то није посебно овлашћен.

Изјаве заступникуза налогодавца

Члан 794.

Кад је уговор закључен посредовањем заступника, онда сауговарач налогодавца може пуноважно чинити заступнику изјаве које се тичу недостатака предмета уговора, као и друге изјаве у вези са тим уговором, у циљу очувања или вршења права из уговора.

Изјаве у име налогодавца

Члан 795.

Заступник је овлашћен да у циљу очувања права свог налогодавца чини потребне изјаве његовом сауговарачу.

Мере обезбеђења

Члан 796.

У циљу заштите интереса налогодавца заступник може захтевати предузимање потребних мера обезбеђења.

ОДЕЉАК 2.

Обавезе заступника

Старање о интересима налогодавца

Члан 797.

- (1) Заступник је дужан старати се о интересима налогодавца и у свим пословима које предузима дужан је поступити са пажњом доброг привредника.
- (2) При томе је дужан држати се упутстава која му је дао налогодавац.
- (3) Он је дужан давати налогодавцу сва потребна обавештења о тржишној ситуацији, нарочито она која су од значаја за сваки поједини посао.

Учествовање у закључивању послова

Члан 798.

Заступник је дужан да учествује по упутствима налогодавца при закључивању послова и то до њиховог потпуног окончања.

Чување пословних тајни

Члан 799.

- (1) Заступник је дужан чувати пословне тајне свог налогодавца за које је дознао у вези са повереним послом.
- (2) Он одговара ако их искористи или другоме открије и после престанка уговора о трговинском заступању.

Враћање ствари датих на употребу

Члан 800.

По престанку уговора о трговинском заступању, заступник је дужан вратити налогодавцу све ствари које му је овај предао на употребу за време трајања уговора.

Посебан случај одговорности

Члан 801.

(1) Заступник одговара налогодавцу за испуњење обавеза из уговора за чије је закључење посредовао или које је по овлашћењу он закључио у име налогодавца, само ако је за то посебно писмено јемчио.

(2) У том случају он има право и на посебну накнаду (делкредере провизија).

ОДЕЉАК 3.

Обавезе налогодавца

Материјал и документација

Члан 802.

Кад је за обављање његових послова заступнику потребан одређени материјал или одређена документација, налогодавац је дужан да му то стави на располагање.

Дужност обавештавања

Члан 803.

(1) Налогодавац може по свом нахођењу прихватити или одбацити закључење уговора припремљеног од стране заступника, али је дужан да без одлагања обавести заступника о својој одлуци.

(2) Налогодавац је дужан да без одлагања обавести заступника о потреби да се обим послова закључених његовим посредовањем сведе на мању меру него што је заступник могао основано очекивати, како би овај благовремено смањио своју предузимљивост у одговарајућој мери, иначе му одговара за претрпљену штету.

Накнада (провизија)

Члан 804.

(1) Налогодавац је дужан исплатити заступнику накнаду за уговоре закључене његовим посредовањем, као и за уговоре које је сам заступник закључио, ако је за то био овлашћен.

(2) Заступник има право на накнаду и за уговоре које је налогодавац закључио непосредно са клијентима које је заступник нашао.

Стицање права на накнаду

Члан 805.

Уколико између уговорних страна није друкчије уговорено, право на накнаду стиче заступник кад уговор буде извршен, али му то право припада и кад уговор остане неизвршен, ако је до тога дошло из узрока који је на страни налогодавца.

Висина накнаде

Члан 806.

(1) Ако износ накнаде није одређен уговором или тарифом, заступник има право на уобичајену накнаду.

(2) Ако је у датом случају накнада несразмерно велика према учињеној услузи, суд је може на захтев налогодавца снизити на правичан износ.

Посебна накнада

Члан 807.

Заступник који је по овлашћењу налогодавца извршио наплату неког његовог потраживања има право на посебну накнаду од наплаћене своте.

Трошкови

Члан 808.

(1) Заступник нема право на накнаду трошкова који произлазе из редовног вршења посредничких послова, осим ако је друкчије уговорено.

(2) Али, он има право на накнаду посебних трошкова које је учинио у корист налогодавца, или по његовом налогу.

ОДЕЉАК 4.

Заложно право

Члан 809.

Ради обезбеђења наплате својих доспелих потраживања насталих у вези са уговором заступник има право залоге на свотама које је наплатио за налогодавца, по његовом овлашћењу, као и на свим налогодавчевим стварима које је у вези са уговором примио од налогодавца или од неког другог, док се налазе код њега, или код неког који их држи за њега, или док има у рукама исправу помоћу које може располагати њима.

ОДЕЉАК 5.

Престанак уговора

Раскидање уговора закљученог за неодређено време

Члан 810.

- (1) Кад трајање уговора о трговинском заступању није одређено уговором нити се из околности посла може одредити, свака страна може раскинути уговор крајем сваког календарског тромесечја.
- (2) Отказ мора бити саопштен другој страни најмање месец дана пре истека календарског тромесечја, а ако је уговор трајао три године, отказ јој мора бити саопштен два месеца пре истека календарског тромесечја.
- (3) Уговорне стране могу друкчије одредити рокове отказа и престанка уговора, али између отказа и престанка уговора мора бити остављен рок од најмање месец дана.

Раскидање уговора без отказног рока

Члан 811.

- (1) Из озбиљних узрока свака страна може наводећи те узроке раскинути уговор без отказног рока.

(2) Ако је изјава о раскидању учињена без озбиљних узрока, она се сматра као отказ са редовним отказним роком.

(3) Заступник који је услед неоснованог отказа прекинуо своју делатност има право на накнаду штете због изгубљене провизије, а ако је он неосновано отказао уговор, право на накнаду штете припада налогодавцу.

(4) Неосновани отказ даје право другој страни да раскине уговор без отказног рока.

Престанак уговора закљученог за одређено време

Члан 812.

(1) Кад је уговор о трговинском заступању закључен за одређено време, он престаје самим истеком одређеног времена.

(2) Ако се такав уговор прећутно продужи, сматра се даље као уговор закључен за неодређено време.

Глава XXI

ПОСРЕДОВАЊЕ

ОДЕЉАК 1.

Опште одредбе

Појам

Члан 813.

Уговором о посредовању обавезује се посредник да настоји наћи и довести у везу са налогодавцем лице које би с њим преговарало о закључењу одређеног уговора, а налогодавац се обавезује да му исплати одређену накнаду, ако тај уговор буде закључен.

Примена одредбизакона о уговору о делу

Члан 814.

Кад је уговорено да ће посредник имати право на одређену накнаду и ако његово настојање остане без резултата, о таквом уговору судиће се према одредбама које важе за уговор о делу.

Примање испуњења

Члан 815.

(1) Налог за посредовање не садржи овлашћење за посредника да за налогодавца прими испуњење обавезе из уговора закљученог његовим посредовањем.

(2) За то је потребно посебно писмено пуномоћје.

Опозивање налога за посредовање

Члан 816.

Налогодавац може опозвати налог за посредовање кад год хоће, ако се тога није одрекао и под условом да опозивање није противно савесности.

Одсуство обавезе за налогодавца да закључи уговор

Члан 817.

Налогодавац није дужан приступити преговорима за закључење уговора са лицем које је посредник нашао, ни закључити са њим уговор под условима које је саопштио посреднику, али ће одговарати за штету ако је поступио противно савесности.

ОДЕЉАК 2.

Обавезе посредника

Обавеза тражити прилику

Члан 818.

- (1) Посредник је дужан тражити са пажњом доброг привредника прилику за закључење одређеног уговора и указати на њу налогодавцу.
- (2) Посредник је дужан посредовати у преговорима и настојати да дође до закључења уговора ако се на то посебно обавезао.
- (3) Он не одговара ако и поред потребне брижљивости не успе у свом настојању.

Обавеза обавештавања

Члан 819.

Посредник је дужан обавестити налогодавца о свим околностима од значаја за намеравани посао које су му познате или су му морале бити познате.

Одговорност посредника

Члан 820.

(1) Посредник одговара за штету коју би претрпела једна или друга страна између којих је посредовао, а која би се догодила због тога што је посредовао за пословно неспособно лице за чију је неспособност знао или могао знати, или за лице за које је знао или морао знати да неће моћи извршити обавезе из тог уговора, и уопште за сваку штету насталу његовом кривицом.

(2) Посредник одговара за штету која би за налогодавца настала услед тога што је без дозволе налогодавца обавестио неког трећег о садржини налога, о преговорима или о условима закљученог уговора.

Посреднички дневник и лист

Члан 821.

Посредник у привреди дужан је у посебну књигу (посреднички дневник) убележити битне податке о уговору који је закључен његовим посредовањем и издати извод из те књиге потписан од његове стране (посреднички лист).

ОДЕЉАК 3.

Обавезе налогодавца

Накнада

Члан 822.

(1) Посредник има право на накнаду и кад није уговорена.

(2) Ако висина накнаде није одређена ни тарифом или којим другим општим актом, ни уговором, а ни обичајем, одредиће је суд према посредниковом труду и учињеној услузи.

(3) Уговорену посредничку накнаду суд може снизити на захтев налогодавца, ако нађе да је претерано висока с обзиром на посредников труд и учињену услугу.

(4) Снижење уговорене накнаде не може се тражити ако је исплаћена посреднику после закључења уговора за који је он посредовао.

Када посредник стиче право на накнаду

Члан 823.

(1) Посредник стиче право на накнаду у часу закључења уговора за који је посредовао, ако што друго није уговорено.

(2) Али, ако је уговор закључен под одложним условом, посредник стиче право на накнаду тек кад се услов оствари.

(3) Кад је уговор закључен под раскидним условом, остварење услова нема утицаја на посредничково право на накнаду.

(4) У случају неважности уговора, посредник има право на накнаду ако му узрок неважности није био познат.

Накнада трошкова

Члан 824.

(1) Посредник нема право на накнаду трошкова учињених у извршењу налога, изузев кад је то уговорено.

(2) Али, ако му је уговором признато право на накнаду трошкова, он има право на ту накнаду и у случају кад уговор није закључен.

Посредовање за обе стране

Члан 825.

(1) Уколико другачије није уговорено, посредник који је добио налог за посредовање од обеју страна може захтевати од сваке стране само половину посредничке накнаде и накнаду половине трошкова, ако је накнада трошкова уговорена.

(2) Посредник је дужан да се са пажњом доброг привредника стара о интересима обеју страна између којих посредује.

Губитак права на накнаду

Члан 826.

Посредник који противно уговору или противно интересима свог налогодавца ради за другу страну, губи право на посредничку накнаду и на накнаду трошкова.

Глава XXII

ОТПРЕМАЊЕ (ШПЕДИЦИЈА)

ОДЕЉАК 1.

Опште одредбе

Појам

Члан 827.

(1) Уговором о отпремању обавезује се отпремник да ради превоза одређене ствари закључи у своје име и за рачун налогодавца уговор о превозу и друге уговоре потребне за извршење превоза, као и да обави остале уобичајене послове и радње, а налогодавац се обавезује да му исплати одређену накнаду.

(2) Ако је уговором предвиђено, отпремник може закључивати уговор о превозу и предузимати друге правне радње у име и за рачун налогодавца.

Одустајање од уговора

Члан 828.

Налогодавац може по својој вољи одустати од уговора, али је у том случају дужан накнадити отпремнику све трошкове које је дотле имао и исплатити му сразмеран део накнаде за дотадашњи рад.

Примена правила о уговору о комисиону, односно трговинском заступању

Члан 829.

На односе налогодавца и отпремника који нису уређени у овој глави сходно се примењују правила о уговору о комисиону, односно трговинском заступању.

ОДЕЉАК 2.

Обавезе отпремника

Упозорење на недостатке налога

Члан 830.

Отпремник је дужан упозорити налогодавца на недостатке у његовом налогу, нарочито на оне који га излажу већим трошковима или штети.

Упозорење на недостатке паковања

Члан 831.

Ако ствар није упакована или иначе није спремљена за превоз како треба, отпремник је дужан упозорити налогодавца на те недостатке, а кад би чекање да их налогодавац уклони било од штете за њега, отпремник је дужан да их уклони на рачун налогодавца.

Чување интереса налогодавца

Члан 832.

(1) Отпремник је дужан у свакој прилици поступити како то захтевају интереси налогодавца и са пажњом доброг привредника.

(2) Он је дужан да без одлагања обавести налогодавца о оштећењу ствари, као и о свим догађајима од значаја за њега и да предузме све потребне мере ради очувања његових права према одговорном лицу.

Поступање по упутствима налогодавца

Члан 833.

(1) Отпремник је дужан држати се упутстава о правцу пута, средствима и начину превоза, као и осталих упутстава добијених од налогодавца.

(2) Ако није могуће поступити по упутствима садржаним у налогу, отпремник је дужан тражити нова упутства, а ако за то нема времена или је то немогуће, отпремник је дужан поступити како то захтевају интереси налогодавца.

(3) О сваком одступању од налога отпремник је дужан без одлагања обавестити налогодавца.

(4) Ако налогодавац није одредио ни правац пута ни средство, односно начин превоза, отпремник ће их одредити како захтевају интереси налогодавца у датом случају.

(5) Ако је отпремник одступио од добијених упутстава одговара и за штету насталу услед више силе, изузев ако докаже да би се штета догодила и да се држао датих упутстава.

Одговорност отпремника за друга лица

Члан 834.

(1) Отпремник одговара за избор превозиоца као и за избор других лица са којима је у извршењу налога закључио уговор (ускладиштење робе и сл.), али не одговара и за њихов рад, изузев ако је ту одговорност преузео уговором.

(2) Отпремник који извршење налога повери другом отпремнику уместо да га сам изврши, одговара за његов рад.

(3) Ако налог садржи изричито или прећутно овлашћење отпремнику да повери извршење налога другом отпремнику или ако је то очигледно у интересу налогодавца, он одговара само за његов избор, осим ако је преузео одговорност за његов рад.

(4) Одговорности из претходних ставова овог члана не могу се уговором искључити ни ограничити.

Царинске радње и плаћање царине

Члан 835.

Уколико уговором није другачије одређено, налог за отпрему ствари преко границе садржи обавезу за отпремника да спроведе потребне царинске радње и исплати царинске дажбине за рачун налогодавца.

Кад отпремник сам врши превоз или друге послове

Члан 836.

- (1) Отпремник може и сам извршити потпуно или делимично превоз ствари чија му је отпрема поверена, ако није нешто друго уговорено.
- (2) Ако је отпремник сам обавио превоз или део превоза, има права и обавезе превозиоца и у том случају припада му и одговарајућа накнада за превоз поред накнаде по основу отпремања и накнаде трошкова у вези са отпремањем.
- (3) Исто важи у погледу других послова обухваћених налогом, обичајима или општим условима.

Осигурање пошиљке

Члан 837.

- (1) Отпремник је дужан да осигура пошиљку само ако је то уговорено.
- (2) Ако уговором није одређено које ризике треба да обухвати осигурање, отпремник је дужан да осигура ствари од уобичајених ризика.

Полагање рачуна

Члан 838.

- (1) Отпремник је дужан након завршеног посла положити рачун налогодавцу.

(2) Према захтеву налогодавца отпремник је дужан положити рачун и у току извршавања налога.

ОДЕЉАК 3.

Обавезе налогодавца

Исплата накнаде

Члан 839.

Налогодавац је дужан исплатити отпремнику накнаду према уговору, а ако накнада није уговорена, онда накнаду одређену тарифом или неким другим општим актом, а у недостатку овога, накнаду одређује суд.

Када отпремник може захтевати накнаду

Члан 840.

Отпремник може захтевати накнаду кад изврши своје обавезе из уговора о отпремању.

Трошкови и предужам

Члан 841.

(1) Налогодавац је дужан накнадити отпремнику потребне трошкове учињене ради извршења налога о отпремању ствари.

(2) Отпремник може захтевати накнаду трошкова одмах пошто их је учинио.

(3) Налогодавац је дужан на захтев отпремника предујмити му потребну своту за трошкове које захтева извршење налога о отпремању ствари.

Када је уговорено да накнаду исплати прималац ствари

Члан 842.

Ако је уговорено да ће отпремник наплатити своја потраживања од примаоца ствари, отпремник задржава право да тражи исплату накнаде од налогодавца ако прималац одбије да му је исплати.

Опасне ствари и драгоцености

Члан 843.

(1) Налогодавац је дужан обавестити отпремника о особинама ствари којима може бити угрожена сигурност лица или добара или нанесена штета.

(2) Кад се у пошиљци налазе драгоцености, хартије од вредности или друге скупocene ствари, налогодавац је дужан обавестити о томе отпремника и саопштити му њихову вредност у часу предаје ради отпремања.

ОДЕЉАК 4.

Посебни случајеви отпремања

Отпрема са фиксном накнадом

Члан 844.

(1) Кад је уговором о отпремању одређена једна укупна свота за извршење налога о отпремању ствари, она обухвата накнаду по основу отпремања и накнаду за превоз и накнаду свих осталих трошкова, ако није што друго уговорено.

(2) У том случају, отпремник одговара и за рад превозиоца и других лица којима се путем овлашћења из уговора послужио.

Збирна отпрема

Члан 845.

(1) Отпремник може у извршавању добијених налога организовати збирну отпрему, осим ако је уговором то искључено.

(2) Ако збирном отпремом постигне разлику у возарини у корист налогодавца, отпремник има право на посебну додатну накнаду.

(3) У случају збирне отпреме отпремник одговара за губитак или оштећење ствари настале за време превоза до којих не би дошло да није било збирне отпреме.

ОДЕЉАК 5.

Заложно право отпремника

Члан 846.

(1) Ради обезбеђења наплатесвојих потраживања насталих у вези са уговором о отпремању, отпремник има право залогe на стварима предатим ради отпремања и у вези са отпремањем све док их држи или док има у рукама исправу помоћу које може располагати њима.

(2) Кад је у извршењу отпремања учествовао и други отпремник, он је дужан старати се о наплати потраживања и остварењу права залогe претходних отпремника.

(3) Ако други отпремник исплати отпремникова потраживања према налогодавцу, та потраживања и отпремниково право залоге прелазе на њега по самом закону.

(4) То исто бива ако други отпремник исплати превозиочева потраживања.

Глава XXIII

УГОВОР О КОНТРОЛИ РОБЕ И УСЛУГЕ

Појам

Члан 847.

(1) Уговором о контроли робе једна уговорна страна (вршилац контроле) се обавезује да стручно и непристрасно обави уговорену контролу робе и изда сертификат о томе, а друга страна (наручилац контроле) се обавезује да за извршену контролу исплати уговорену накнаду.

(2) Контрола робе може се састојати у утврђивању идентитета, квалитета, квантитета и других својстава робе.

Обим контроле

Члан 848.

Вршилац контроле је дужан да изврши контролу у обиму и на начин који су одређени у уговору, а ако у уговору није ништа одређено, у обиму и на начин који одговарају природи ствари.

Ништавост појединих одредаба уговора

Члан 849.

(1) Ништаве су одредбе уговора које вршиоцу контроле намећу дужности које би могле утицати на непристрасност у вршењу контроле или на исправност исправе о извршеној контроли (сертификат).

(2) Контрола се сматра извршеном тек издавањем сертификата.

Чување робе односно узорка

Члан 850.

(1) Робу коју је наручилац контроле предао вршиоцу контроле ради обављања уговорене контроле, вршилац контроле је дужан чувати и обезбедити од замене.

(2) Вршилац контроле је дужан чувати предане му узорке најмање шест месеци, уколико није другачије уговорено.

Обавеза обавештавања наручиоца

Члан 851.

Вршилац контроле је дужан да о свим значајним околностима у току контроле и чувања робе благовремено обавештава наручиоца контроле а нарочито о нужним и корисним трошковима учињеним за његов рачун.

Накнада

Члан 852.

(1) За обављену контролу и чување робе вршилац контроле има право на уговорену, односно уобичајену накнаду.

(2) Вршилац контроле има право и на накнаду свих нужних и корисних трошкова који су учињени за рачун наручиоца контроле.

Право залоге

Члан 853.

Ради обезбеђења уговорене или уобичајене накнаде и накнаде нужних и корисних трошкова вршилац контроле има право залоге на роби која му је предата на контролу.

Поверавање контроле робе другом вршиоцу контроле

Члан 854.

(1) Вршилац контроле може обављање уговорене контроле робе поверити другоме, изузев ако му је наручилац контроле то изричито забранио.

(2) Вршилац контроле одговара наручиоцу контроле за рад другог вршиоца контроле.

Контрола робе са вршењем појединих правних радњи

Члан 855.

(1) На основу изричитог налога наручиоца контроле, вршилац контроле је овлашћен да поред извршења уговорене контроле робе врши и поједине правне радње у име и за рачун наручиоца контроле.

(2) Вршилац контроле има право на посебну уобичајену или уговорену накнаду за обављање појединих правних радњи у име и за рачун наручиоца контроле.

Контрола робе са гаранцијом

Члан 856.

(1) Вршилац контроле може да гарантује за непроменљивост својстава контролисане робе у уговореном року.

(2) За преузету гаранцију у погледу својстава робе, вршилац контроле има право на посебну, уговорену или уобичајену накнаду.

Контрола услуга и ствари које нису намењене промету

Члан 857.

Ако се вршење контроле односи на услуге или ствари које нису намењене промету, вршилац контроле и наручилац контроле имају иста права и обавезе као и код контроле робе.

Раскид уговора

Члан 858.

Наручилац контроле може изјавити да раскида уговор све док наручена контрола није извршена, али је у том случају дужан вршиоцу контроле платити сразмерни део накнаде и учињене нужне и корисне трошкове, као и накнадити му штету.

Глава XXIV

УГОВОР О ОРГАНИЗОВАЊУ ПУТОВАЊА

ОДЕЉАК 1.

Опште одредбе

Појам

Члан 859.

Уговором о организовању путовања обавезује се организатор путовања да прибави путнику скуп услуга које се састоје од превоза, боравка и других услуга које су са њима везане, а путник се обавезује да организатору плати једну укупну (паушалну) цену.

Издавање потврде о путовању

Члан 860.

(1) Организатор путовања приликом закључења уговора издаје путнику потврду о путовању.

(2) Потврда о путовању треба да садржи: место и датум издавања; ознаку и адресу организатора путовања; име путника; место и датум почетка и свршетка путовања, датуме боравка, нужне податке о превозу, боравку као и другим услугама које су обухваћене укупном ценом; најмањи број потребних путника; укупну цену за скуп услуга предвиђених уговором; услове под којима путник може тражити раскид уговора као и друге податке за које се сматра да је корисно да буду садржани у потврди.

(3) Ако је пре издавања потврде о путовању путнику уручен програм путовања у коме се налазе подаци из претходног става, потврда о путовању може да садржи само упут на тај програм.

Однос уговора и потврде о путовању

Члан 861.

(1) Постојање и пуноважност уговора о организовању путовања независни су од постојања потврде о путовању и њене садржине.

(2) Али, организатор путовања одговара за сву штету коју друга страна претрпи због неиздавања потврде о путовању или њене нетачности.

Претпоставка тачности потврде

Члан 862.

Сматра се да је тачно оно што стоји у потврди све док се не докаже супротно.

ОДЕЉАК 2.

Обавезе организатора путовања

Заштита права и интереса путника

Члан 863.

Организатор путовања дужан је да путнику пружи услуге које имају садржај и својства предвиђена уговором, потврдом, односно програмом путовања и да се стара о правима и интересима путника, сагласно добрим пословним обичајима у овој области.

Обавеза обавештавања

Члан 864.

Организатор путовања дужан је да путнику пружи потребна обавештења о ценама и условима превоза, боравка и посебних услуга, као и обавештења која се односе на квалитет превозних средстава и смештаја, на ред вожње, везе, граничне и царинске формалности, на санитарне, монетарне и друге административне прописе.

Обавеза чувања тајне

Члан 865.

Обавештења која добије о путнику, његовом пртљагу и његовим кретањима, организатор може саопштавати трећим лицима само са одобрењем путника или на захтев надлежног органа.

Одговорност за организовање путовања

Члан 866.

Организатор путовања одговара за штету коју проузрокује путнику због потпуног или делимичног неизвршења обавеза које се односе на организовање путовања предвиђених уговором и овим законом.

Одговорност организатора путовања кад сам врши поједине услуге

Члан 867.

Ако сам пружа услуге превоза, смештаја или друге услуге везане за извршење организованог путовања, организатор одговара за штету причињену путнику према прописима који се односе на те услуге.

Одговорност организатора путовања кад је извршење појединих услуга поверио трећим лицима

Члан 868.

- (1) Организатор путовања који је поверио трећим лицима извршење услуга превоза, смештаја или других услуга везаних за извршење путовања, одговара путнику за штету која је настала због потпуног или делимичног неизвршења ових услуга, сагласно прописима који се на њих односе.
- (2) Али, и када су услуге извршене сагласно уговору и прописима који се на њих односе, организатор одговара за штету коју је путник претрпео поводом њиховог извршења, осим ако докаже да се понашао као пажљив организатор путовања при избору лица која су их извршила.
- (3) Путник има право да непосредно од трећег лица одговорног за штету захтева потпуну или допунску накнаду за претрпљену штету.
- (4) У мери у којој је накнадио штету путнику, организатор путовања стиче сва права која би путник имао према трећем лицу одговорном за ову штету (право на регрес).
- (5) Путник је дужан да уступи организатору путовања исправе и све што је потребно за остваривање права регреса.

Снижење цене

Члан 869.

- (1) Ако су услуге из уговора о организовању путовања непотпуно или неквалитетно извршене, путник може захтевати сразмерно снижење цене под условом да је ставио приговор организатору путовања у року од осам дана од дана завршетка путовања.
- (2) Захтев за снижење цене не утиче на право путника да захтева накнаду штете.

Искључење и ограничење одговорности организатора путовања

Члан 870.

- (1) Ништаве су одредбе уговора о организовању путовања којима се искључује или смањује одговорност организатора путовања.
- (2) Али је пуноважна писмена одредба уговора којом се унапред одређује највиши износ накнаде, под условом да није у очигледној несразмери са штетом.
- (3) Ово ограничење износа накнаде не важи ако је организатор штету проузроковао намерно или крајњом непажњом.

ОДЕЉАК 3.

Обавезе путника

Плаћање цене

Члан 871.

Путник је дужан да организатору путовања плати уговорену цену за путовање у време како је уговорено, односно уобичајено.

Обавеза давања података

Члан 872.

Путник је дужан да на тражење организатора благовремено достави све податке потребне за организовање путовања, а посебно за прибављање превозних карата, резервацију за смештај, као и исправе потребне за прелазак преко границе.

Испуњавање услова предвиђених прописима

Члан 873.

Путник је дужан да се стара да он лично, његове личне исправе и његов пртљаг испуњавају услове предвиђене граничним, царинским, санитарним, монетарним и другим административним прописима.

Одговорност путника за причињену штету

Члан 874.

Путник одговара за штету коју причини организатору путовања неизвршавањем обавеза које за њега произлазе из уговора и одредби овог закона.

ОДЕЉАК 4.

Посебна права и обавезе уговорних страна

Замена путника другим лицем

Члан 875.

Ако друкчије није уговорено, путник може одредити друго лице да уместо њега користи уговорене услуге под условом да ово лице задовољава посебне захтеве предвиђене за одређено путовање и да путник накнади организатору путовања трошкове проузроковане заменом.

Повећање уговорене цене

Члан 876.

- (1) Организатор путовања може захтевати повећање уговорене цене само ако је после закључења уговора дошло до промена у курсу размене валуте или до промене у тарифама превозника, које утичу на цену путовања.
- (2) Право на повећање уговорене цене из претходног става организатор путовања може остваривати само под условом да је оно предвиђено у потврди о путовању.
- (3) Ако повећање уговорене цене пређе десет одсто, путник може раскинути уговор без обавезе да накнади штету.
- (4) У том случају путник има право на враћање онога што је платио организатору путовања.

Право путника да одустане од уговора

Члан 877.

- (1) Путник може у сваком тренутку одустати од уговора, потпуно или делимично.
- (2) Ако путник пре почетка путовања одустане од уговора у разумном року који се одређује с обзиром на врсту аранжмана (благовремени одустанак), организатор путовања има право само на накнаду административних трошкова.
- (3) У случају неблаговременог одустанка од уговора, организатор путовања може од путника захтевати накнаду у одређеном проценту уговорене цене који се утврђује сразмерно времену преосталом до почетка путовања и који мора бити економски оправдан.
- (4) Организатор путовања има право само на накнаду учињених трошкова ако је путник одустао од уговора због околности које није могао избећи или отклонити и које би, да су постојале у време закључења уговора, представљале оправдан разлог да не закључи уговор, као и у случају ако је путник обезбедио одговарајућу замену или је замену нашао сам организатор.

(5) Ако путник одустане од уговора након почетка путовања, а разлог за то нису околности из претходног става овог члана, организатор има право на пуни износ уговорене цене путовања.

Права организатора путовања да одустане од уговора

Члан 878.

(1) Организатор путовања може одустати од уговора, потпуно или делимично, без обавезе на накнаду штете, ако пре или за време извршавања уговора наступе изванредне околности које се нису могле предвидети, ни избећи или отклонити, а које би, да су постојале у време закључења уговора, представљале оправдан разлог за организатора путовања да уговор не закључи.

(2) Организатор путовања може одустати од уговора без обавезе на накнаду штете и кад се минималан број путника, предвиђен у потврди о путовању, није сакупио, под условом да о тој околности путник буде обавештен у примереном року који не може бити краћи од пет дана пре дана кад је путовање требало да отпочне.

(3) У случају одустанка од уговора пре његовог извршења, организатор мора у целини вратити оно што је примио од путника.

(4) Ако је организатор одустао од уговора за време његовог извршења, има право на правичну накнаду за остварене уговорене услуге, а дужан је предузети све нужне мере за заштиту интереса путника.

Измена програма путовања

Члан 879.

(1) Измене у програму путовања могу се вршити само ако су проузроковане ванредним околностима које организатор путовања није могао предвидети, избећи или отклонити.

(2) Трошкове који су настали услед измене програма сноси организатор путовања, а смањење трошкова иде у корист путника.

(3) Замена уговореног смештаја може се вршити само употребом објекта исте категорије, или на терет организатора, употребом објекта више категорије и у уговореном месту смештаја.

(4) Ако су у програму путовања извршене битне измене без оправданог разлога, организатор путовања мора у целини вратити оно што је примио од путника који је због тога одустао од путовања.

(5) Ако су битне измене у програму учињене за време извршавања уговора, путник у случају одустанка сноси само стварне трошкове остварених услуга.

Глава XXV

ПОСРЕДНИЧКИ УГОВОР О ПУТОВАЊУ

Појам

Члан 880.

Посредничким уговором о путовању посредник се обавезује да, у име и за рачун путника, закључи било уговор о организовању путовања било уговор о извршењу једне или више посебних услуга које омогућују да се оствари неко путовање или боравак, а путник се обавезује да за то плати накнаду.

Обавеза издавања потврде

Члан 881.

(1) Кад се посредничким уговором о путовању преузима обавеза закључења уговора о организовању путовања, посредник је дужан да приликом закључења изда потврду о путовању која, поред података који се односе на само путовање и ознаке и адресе организатора путовања, мора да садржи ознаку и адресу посредника, као и податак да он иступа у том својству.

(2) Ако у потврди о путовању не назначи својство посредника, посредник у организовању путовања сматра се као организатор путовања.

(3) У случају кад се посреднички уговор о путовању односи на закључење уговора о некој посебној услузи, посредник је дужан да изда потврду која се односи на ту услугу са назнаком износа који је плаћен за услугу.

Поступање по упутствима путника

Члан 882.

(1) Посредник је дужан да поступа по упутствима које му је путник благовремено дао, ако су она у складу са уговором, уобичајеним пословањем посредника и интересима других путника.

(2) Ако путник не да потребна упутства, посредник је дужан да ради на начин који је у датим приликама најпогоднији за путника.

Избор трећих лица

Члан 883.

Посредник је дужан да савесно врши избор трећих лица која треба да обаве услуге предвиђене уговором и одговара путнику за њихов избор.

Сходна примена одредаба уговора о организовању путовања

Члан 884.

Одредбе овог закона које се односе на уговор о организовању путовања, сходно се примењују на посреднички уговор о путовању, ако одредбама ове главе није друкчије одређено.

Глава XXVI

УГОВОР О АНГАЖОВАЊУ УГОСТИТЕЉСКИХ КАПАЦИТЕТА (УГОВОР О АЛОТМАНУ)

ОДЕЉАК 1.

Опште одредбе

Појам

Члан 885.

(1) Уговором о алотману угоститељ се обавезује да у току одређеног времена стави на располагање туристичкој агенцији одређени број лежаја у одређеном објекту, пружи угоститељске услуге лицима које упуте агенција и плати јој одређену провизију, а ова се обавезује да настоји да их попуни односно да обавести у утврђеним роковима да то није у могућности, као и да плати цену пружених услуга уколико је користила ангазоване хотелске капацитете.

(2) Ако уговором није друкчије одређено, сматра се да су смештајни угоститељски капацитети стављени на располагање за једну годину.

Форма уговора

Члан 886.

Уговор о алотману мора бити закључен у писменој форми.

ОДЕЉАК 2.

Обавезе туристичке агенције

Обавеза обавештавања

Члан 887.

- (1) Туристичка агенција је дужна да обавештава угоститеља о току попуњавања смештајних капацитета.
- (2) Уколико није у могућности да попуни све ангазоване смештајне капацитете, туристичка агенција је дужна да у уговореним или уобичајеним роковима обавести угоститеља о томе и да му достави листу гостију, као и да у обавештењу одреди рок до кога угоститељ може слободно располагати ангажованим капацитетима.
- (3) Угоститељски капацитети који у листи гостију нису означени као попуњени, сматрају се слободним од дана пријема те листе од стране хотела за период на који се листа односи.
- (4) После протеча тога рока туристичка агенција поново стиче право да попуњава ангазоване смештајне капацитете.

Обавеза придржавања уговорених цена

Члан 888.

Туристичка агенција не може лицима која шаље у угоститељски објекат зарачунавати веће цене за угоститељске услуге од оних које су предвиђене уговором о алотману или угоститељским ценовником.

Обавеза плаћања угоститељских услуга

Члан 889.

(1) Уколико уговором није друкчије одређено, цену пружених угоститељских услуга плаћа угоститељу туристичка агенција после извршених услуга.

(2) Угоститељ има право да захтева плаћање одговарајуће аконтације.

Обавеза издавања посебне писмене исправе

Члан 890.

(1) Туристичка агенција је дужна да лицима која шаље на основу уговора о алотману изда посебну писмену исправу (посебна писмена исправа).

(2) Посебна писмена исправа гласи на име или на одређену групу, непреносива је и садржи налог угоститељу да пружи услуге које су у њој наведене.

(3) Посебна писмена исправа служи као доказ да је лице клијент туристичке агенције која је са угоститељем закључила уговор о алотману.

(4) На основу посебне писмене исправе врши се обрачун узајамних потраживања између туристичке агенције и угоститеља.

ОДЕЉАК 3.

Обавезе угоститеља

Обавеза стављања на коришћење уговорених смештајних капацитета

Члан 891.

(1) Угоститељ преузима коначну и неопозиву обавезу да у току одређеног времена стави на коришћење уговорени број лежаја и пружи лицима која упућује туристичка агенција услуге наведене у посебној писменој исправи.

(2) Угоститељ не може уговорити са другом туристичком агенцијом ангажовање капацитета који су већ резервисани на основу уговора о алотману.

Обавезеједнаког поступања

Члан 892.

Угоститељ је дужан да лицима која упути туристичка агенција пружи под истим условима услуге као и лицима са којима је непосредно закључио уговор о угоститељским услугама.

Обавеза угоститеља да не мења цене услуга

Члан 893.

(1) Угоститељ не може мењати уговорене цене ако о томе не обавести туристичку агенцију најмање шест месеци унапред, осим у случају промене у курсу размена валута које утичу на уговорену цену.

(2) Нове цене могу се примењивати по истеку месец дана од њихове доставе туристичкој агенцији.

(3) Нове цене неће се примењивати на услуге за које је већ достављена листа гостију.

(4) У сваком случају измене цене немају дејство на резервације које је угоститељ потврдио.

Обавеза плаћања провизије

Члан 894.

(1) Угоститељ је дужан да туристичкој агенцији исплати провизију на промет остварен на основу уговора о алотману.

(2) Провизија се одређује у проценту од цене извршених угоститељских услуга.

(3) Уколико проценат провизије није одређен уговором, туристичкој агенцији припада провизија одређена општим условима пословања туристичке агенције или, ако ових нема, пословним обичајима.

ОДЕЉАК 4.

Право туристичке агенције да одустане од уговора

Право на одустанак од ангажованих смештајних капацитета

Члан 895.

(1) Туристичка агенција може привремено одустати од коришћења ангажованих смештајних капацитета а да тиме не раскине уговор о алотману нити створи за себе обавезу накнаде штете угоститељу, уколико у уговореном року пошаље обавештење о одустанку од коришћења.

(2) Ако рок обавештења о одустанку није одређен уговором, утврђује се на основу пословних обичаја у угоститељству.

(3) У случају да обавештење о одустанку не буде послато у предвиђеном року, угоститељ има право на накнаду штете.

(4) Туристичка агенција може одустати од уговора у целини без обавезе да накнади штету ако обавештење о одустанку пошаље у уговореном року.

Обавеза туристичке агенције да попуни ангазоване капацитете

Члан 896.

(1) Уговором о алотману се може предвидети посебна обавеза туристичке агенције да попуни ангазоване угоститељске капацитете.

(2) Ако у том случају не попуни ангазоване угоститељске капацитете, туристичка агенција је дужна да плати угоститељу накнаду по неискоришћеном лежају у дану.

(3) Туристичка агенција нема тада право да путем благовременог обавештења откаже уговор било делимично или у целини.

Глава XXVII

ОСИГУРАЊЕ

ОДЕЉАК 1.

Заједничке одредбе за имовинска осигурања и осигурања лица

Одсек 1.

ОПШТЕ ОДРЕДБЕ

Појам

Члан 897.

Уговором о осигурању обавезује се уговарачосигурањада **плати одређени износ организацији за осигурање (осигуравач), а организација*** се обавезује да, ако се деси догађај који представља осигурани случај, исплати осигуранику или неком трећем лицу накнаду, односно уговорену своту или учини нешто друго.

*Службени лист СРЈ, број 31/1993

Осигурани случај

Члан 898.

- (1) Догађај с обзиром на који се закључује осигурање (осигурани случај) мора бити будући, неизвестан и независан од искључиве воље уговарача.
- (2) Уговор о осигурању је ништав ако је у часу његовог закључења већ настао осигурани случај, или је тај био у наступању, или је било извесно да ће наступити, или ако је већ тада била престала могућност да он настане.
- (3) Али, ако је уговорено да ће осигурањем бити обухваћен одређен период који претходи закључењу уговора, уговор ће бити ништав само ако је у часу његовог закључења заинтересованој страни било познато да се осигурани случај већ догодио, односно да је већ тада била престала могућност да се он догоди.

Искључење неких осигурања

Члан 899.

(1) Одредбе ове главе неће се примењивати на пловидбено осигурање, као ни на друга осигурања на која се примењују правила о пловидбеном осигурању.

(2) Наведене одредбе неће се примењивати ни на осигурање потраживања, као ни на односе из реосигурања.

Одступање од одредаба ове главе

Члан 900.

(1) Уговором се може одступити само од оних одредаба ове главе у којима је то одступање изричито допуштено, као и од оних које пружају уговарачима могућност да поступе како хоће.

(2) Одступање од осталих одредаба, уколико није забрањено овим или којим другим законом, допуштено је само ако је у несумњивом интересу осигураника.

Одсек 2.

ЗАКЉУЧЕЊЕ УГОВОРА

Кад је уговор закључен

Члан 901.

(1) Уговор о осигурању је закључен кад уговарачи потпишу полису осигурања или листу покрића.

(2) Писмена понуда учињена осигуравачу за закључење уговора о осигурању везује понудиоца, ако он није одредио краћи рок, за време од осам дана од дана кад је понуда приспела осигуравачу, а ако је потребан лекарски преглед, онда за време од тридесет дана.

(3) Ако осигуравач у том року не одбије понуду која не одступа од услова под којима он врши предложено осигурање, сматраће се да је прихватио понуду и да је уговор закључен.

(4) У том случају уговор се сматра закљученим кад је понуда прispела осигуравачу.

Полиса и листа покрића

Члан 902.

(1) У полиси морају бити наведени: уговорне стране, осигурана ствар, односно осигурано лице, ризик обухваћен осигурањем, трајање осигурања и период покрића, свота осигурања или да је осигурање неограничено; премија или допринос, датум издања полисе и потписи уговорених страна.

(2) Полиса осигурања може бити привремено замењена листом покрића у коју се уносе битни састојци уговора.

(3) Осигуравач је дужан упозорити уговарача осигурања да су општи и посебни услови осигурања саставни део уговора и предати му њихов текст, ако ти услови нису штампани на самој полиси.

(4) Извршење обавезе из претходног става мора бити констатовано на полиси.

(5) У случају неслагања неке одредбе општих или посебних услова и неке одредбе полисе примениће се одредба полисе а у случају неслагања неке штампане одредбе полисе и неке њене рукописне одредбе, примениће се ова последња.

(6) Према споразуму уговарача, полиса може гласити на одређено лице, по наредби или на доносиоца.

Осигурање без полисе

Члан 903.

Условима осигурања могу бити предвиђени случајеви у којима уговорни однос из осигурања настаје самим плаћањем премије.

Закључење уговора у име другог без овлашћења

Члан 904.

- (1) Ко закључи уговор о осигурању у име другог без његовог овлашћења, одговара осигуравачу за обавезе из уговора све док га онај у чије је име уговор закључен не одобри.
- (2) Заинтересовани може одобрити уговор и пошто се догодио осигурани случај.
- (3) Ако је одобрење одбијено, уговарач осигурања дугује премију за период осигурања у коме је осигуравач обавештен о одбијању одобрења.
- (4) Али, не одговара за обавезе из осигурања пословођа без налога који је обавестио осигуравача да иступа без овлашћења у име и за рачун другог.

Осигурање за туђи рачун или за рачун кога се тиче

Члан 905.

- (1) У случају осигурања за туђи рачун или за рачун кога се тиче, обавезе плаћања премије и остале обавезе из уговора дужан је извршавати уговарач осигурања, али он не може вршити права из осигурања, чак и кад држи полису, без пристанка лица чији је интерес осигуран и коме она припадају.
- (2) Уговарач осигурања није дужан предати полису заинтересованом лицу док му не буду накнађене премије које је исплатио осигуравачу, као и трошкови уговора.
- (3) Уговарач осигурања има право првенствене наплате ових потраживања из дуговане накнаде, као и право да захтева њихову исплату непосредно од осигуравача.
- (4) Осигуравач може истаћи сваком кориснику осигурања за туђи рачун све приговоре које по основу уговора има према уговарачу осигурања.

Заступници осигурања

Члан 906.

(1) Кад осигуравач овласти некога да га заступа, а не одреди обим његових овлашћења, заступник је овлашћен да у име и за рачун осигуравача закључује уговоре о осигурању, да уговара измене уговора или продужење њиховог важења, да изда полисе осигурања, да наплаћује премије и да прима изјаве упућене осигуравачу.

(2) Ако је осигуравач ограничио овлашћења свог заступника, а то уговарачу осигурања није било познато, сматра се као да та ограничења нису ни постојала.

Одсек 3.

ОБАВЕЗА ОСИГУРАНИКА, ОДНОСНО УГОВАРАЧА ОСИГУРАЊА

I. ПРИЈАВА ОКОЛНОСТИ ЗНАЧАЈНИХ ЗА ОЦЕНУ РИЗИКА

Дужност пријављивања

Члан 907.

Уговарач осигурања дужан је пријавити осигуравачу приликом закључења уговора све околности које су од значаја за оцену ризика, а које су му познате или му нису могле остати непознате.

Намерна нетачна пријава или прећуткивање

Члан 908.

- (1) Ако је уговарач осигурања намерно учинио нетачну пријаву или намерно прећутао неку околност такве природе да осигуравач не би закључио уговор да је знао за право стање ствари, осигуравач може захтевати поништење уговора.
- (2) У случају поништења уговора из разлога наведених у претходном ставу, осигуравач задржава наплаћене премије и има право захтевати исплату премије за период осигурања у коме је затражио поништење уговора.
- (3) Осигуравачево право да захтева поништење уговора о осигурању престаје ако он у року од три месеца од дана сазнања за нетачност пријаве или за прећуткивање не изјави уговарачу осигурања да намерава користити то право.

Ненамерна нетачност или непотпуност пријаве

Члан 909.

- (1) Ако је уговарач осигурања учинио нетачну пријаву или је пропустио дати дужно обавештење, а то није учинио намерно, осигуравач може, по свом избору, у року од месец дана од сазнања за нетачност или непотпуност пријаве, изјавити да раскида уговор или предложити повећање премије сразмерно већем ризику.
- (2) Уговор у том случају престаје по истеку четрнаест дана од кад је осигуравач своју изјаву о раскиду саопштио уговарачу осигурања, а у случају осигуравачевог предлога да се премија повећа, раскид наступа по самом закону ако уговарач осигурања не прихвати предлог у року од четрнаест дана од кад га је примио.
- (3) У случају раскида, осигуравач је дужан вратити део премије који отпада на време до краја периода осигурања.
- (4) Ако се осигурани случај догодио пре него што је утврђена нетачност или непотпуност пријаве, или после тога али пре раскида уговора, односно пре постизања споразума о повећању премије, накнада се смањује у сразмери између стопе плаћених премија и стопе премија које би требало платити према стварном ризику.

Проширење примене претходних чланова

Члан 910.

Одредбе претходних чланова о последицама нетачне пријаве или прећуткивања околности од значаја за оцену ризика примењују се и у случајевима осигурања закључених у име и за рачун другог, или у корист трећег, или за туђи рачун, или за рачун кога се тиче, ако су ова лица знала за нетачност пријаве или прећуткивање околности од значаја за оцену ризика.

Случајеви у којима се осигуравач не може позивати на нетачност или непотпуност пријаве

Члан 911.

(1) Осигуравач коме су у часу закључења уговора биле познате или му нису могле остати непознате околности које су од значаја за оцену ризика, а које је уговарач осигурања нетачно пријавио или прећутао, не може се позивати на нетачност пријаве или прећуткивања.

(2) Исто важи у случају кад је осигуравач сазнао за те околности за време трајања осигурања, а није се користио законским овлашћењима.

II. ПЛАЋАЊЕ ПРЕМИЈЕ

Дужност плаћања и примања премије

Члан 912.

(1) Уговарач осигурања дужан је платити премију осигурања, али је осигуравач дужан примити исплату премије од сваког лица које има правни интерес да она буде плаћена.

(2) Премија се плаћа у уговореним роковима, а ако треба да се исплати одједном, плаћа се приликом закључења уговора.

(3) Место плаћања премије је место у коме уговарач осигурања има своје седиште, односно пребивалиште, ако уговором није одређено неко друго место.

Последице неисплате премије

Члан 913.

(1) Ако је уговорено да се премија плаћа приликом закључења уговора, обавеза осигуравача да исплати накнаду или своту одређену уговором почиње наредног дана од дана уплате премије.

(2) Ако је уговорено да се премија плаћа после закључења уговора, обавеза осигуравача да исплати накнаду или своту одређену уговором, почиње од дана одређеног у уговору као дана почетка осигурања.

(3) Али, ако уговарач осигурања премију која је доспела после закључења уговора не плати до доспелости, нити то учини које друго заинтересовано лице, уговор о осигурању престаје по самом закону по истеку рока од тридесет дана од дана од када је уговарачу осигурања уручено препоручено писмо осигуравача са обавештењем о доспелости премије али с тим да тај рок не може истећи пре него што протекне тридесет дана од доспелости премије.

(4) У сваком случају, уговор о осигурању престаје по самом закону ако премија не буде плаћена у року од године дана од доспелости.

(5) Одредбе овог члана не примењују се на осигурање живота.

III. ОБАВЕШТАВАЊЕ ОСИГУРАВАЧА О ПРОМЕНАМА РИЗИКА

Повећање ризика

Члан 914.

- (1) Уговарач осигурања дужан је, кад је у питању осигурање имовине, обавестити осигуравача о свакој промени околности која може бити од значаја за оцену ризика, а кад је у питању осигурање лица, онда само ако је ризик повећан због тога што је осигурано лице променило занимање.
- (2) Он је дужан да без одлагања обавести осигуравача о повећању ризика, ако је ризик повећан неким његовим поступком, а ако се повећање ризика догодило без његовог учешћа, он је дужан да га обавести у року од четрнаест дана од кад је за то сазнао.
- (3) Ако је повећање ризика толико да осигуравач не би закључио уговор да је такво стање постојало у часу његовог закључења, он може раскинути уговор.
- (4) Али, ако је повећање ризика толико да би осигуравач закључио уговор само уз већу премију да је такво стање постојало у часу закључења уговора, он може уговарачу осигурања предложити нову стопу премије.
- (5) Ако уговарач осигурања не пристане на нову стопу премије у року од четрнаест дана од пријема предлога нове стопе, уговор престаје по самом закону.
- (6) Али, уговор остаје на снази и осигуравач се више не може користити овлашћењима да предложи уговарачу осигурања нову стопу премије или да раскине уговор, ако не искористи та овлашћења у року од месец дана од кад је ма на који начин дознао за повећање ризика, или ако још пре истека тога рока на неки начин покаже да пристаје на продужење уговора (ако прими премију, исплати накнаду за осигурани случај који се десио после тог повећања и сл.).

Кад се осигурани случај догоди у међувремену

Члан 915.

Ако се осигурани случај догоди пре него што је осигуравач обавештен о повећању ризика или пошто је обавештен о повећању ризика, али пре него што је уговор раскинуо или постигао споразум са уговарачем осигурања о повећању премије, накнада се смањује у сразмери између плаћених премија и премија које би требало платити према повећаном ризику.

Смањење ризика

Члан 916.

(1) У случају кад се после закључења уговора о осигурању догодило смањење ризика, уговарач осигурања има право захтевати одговарајуће смањење премије, рачунајући од дана кад је о смањењу обавестио осигуравача.

(2) Ако осигуравач не пристане на смањење премије, уговарач осигурања може раскинути уговор.

Обавеза обавештавања о наступању осигураног случаја

Члан 917.

(1) Осигураник је дужан изузев у случају осигурања живота, обавестити осигуравача о наступању осигураног случаја најдаље у року од три дана од кад је то сазнао.

(2) Ако он не изврши ову своју обавезу у одређено време, дужан је накнадити осигуравачу штету коју би овај због тога имао.

Ништавост одредаба о губитку права

Члан 918.

Ништаве су одредбе уговора које предвиђају губитак права на накнаду или своту осигурања, ако осигураник после наступања осигураног случаја не изврши неку од прописаних или уговорених обавеза.

Одсек 4.

ОБАВЕЗЕ ОСИГУРАВАЧА

Исплата накнаде или уговорене своте

Члан 919.

(1) Кад се догоди осигурани случај, осигуравач је дужан исплатити накнаду или своту одређену уговором у уговореном року који не може бити дужи од четрнаест дана, рачунајући од када је осигуравач добио обавештење да се осигурани случај догодио.

(2) Али ако је за утврђивање постојања осигуравачеве обавезе или њеног износа потребно извесно време, овај рок почиње тећи од дана када је утврђено постојање његове обавезе и њен износ.

(3) Ако износ осигуравачеве обавезе не буде утврђен у року одређеном у првом ставу овог члана, осигуравач је дужан, на захтев овлашћеног лица, исплатити износ неспорног дела своје обавезе на име предујма.

Искључење одговорности осигуравача у случају намере и преваре

Члан 920.

Ако је уговарач осигурања, осигураник или корисник изазвао осигурани случај намерно или преваром, осигуравач није обавезан ни на каква давања, а супротна уговорна одредба нема правног дејства.

Приговори осигуравача

Члан 921.

(1) Против захтева доносиоца полисе, као и захтева ког другог лица које се на њу позива, осигуравач може истаћи све приговоре које има у вези са уговором према лицу са којим је закључио уговор о осигурању.

(2) Изузетно, против захтева трећег лица у случају добровољног осигурања од одговорности, и захтева носилаца одређених права на осигураној страни, чије је право прешло по самом закону са уништене или оштећене осигуране ствари на накнаду из осигурања, осигуравач може истаћи само приговоре који су настали пре него што се догодио осигурани случај.

Одсек 5.

ТРАЈАЊЕ ОСИГУРАЊА

Почетак дејства осигурања

Члан 922.

(1) Ако друкчије није уговорено, уговор о осигурању производи своје дејство почев од двадесет четвртог часа дана који је у полиси означен као дан почетку трајања осигурања, па све до свршетка последњег дана рока за који је осигурање уговорено.

(2) Ако рок трајања осигурања није одређен уговором, свака страна може раскинути уговор са даном доспелости премије, обавештавајући писменим путем другу страну најкасније три месеца пре доспелости премије.

(3) Ако је осигурање закључено на рок дужи од пет година, свака страна може по протеку овог рока уз отказни рок од шест месеци, писмено изјавити другој страни да раскида уговор.

(4) Уговором се не може искључити право сваке стране да раскине уговор како је напред изложено.

(5) Одредбе овог члана не важе за осигурање живота.

Утицај стечаја на осигурање

Члан 923.

(1) У случају стечаја уговарача осигурања, осигурање се наставља, али свака страна има право да раскине уговор о осигурању у року од три месеца од отварања стечаја, у ком случају стечајној маси уговарача припада део плаћене премије који одговара преосталом времену осигурања.

(2) У случају стечаја осигуравача, уговор о осигурању престаје по истеку тридесет дана од отварања стечаја.

ОДЕЉАК 2.

Осигурање имовине

Одсек 1.

ОПШТЕ ОДРЕДБЕ

Интерес осигурања

Члан 924.

(1) Осигурање имовине може закључити свако лице које има интерес да се не догоди осигурани случај, пошто би иначе претрпело неки материјални губитак.

(2) Право из осигурања могу имати само лица која су у часу настанка штете имала материјални интерес да се осигурани случај не догоди.

Сврха осигурања имовине

Члан 925.

- (1) Осигурањем имовине обезбеђује се накнада за штету која би се десила у имовини осигураника због наступања осигураног случаја.
- (2) Износ накнаде не може бити већи од штете коју је осигураник претрпео наступањем осигураног случаја.
- (3) Код осигурања усева и плодова и осталих производа земље износ штете утврђује се с обзиром на вредност коју би имали у време сабирања, ако није друкчије уговорено.
- (4) Пуноважне су одредбе уговора којима се износ накнаде ограничава на мањи износ од износа штете.
- (5) При утврђивању износа штете узима се у обзир измакли добитак само ако је то уговорено.
- (6) Ако се у току истог периода осигурања догоди више осигураних случајева један за другим, накнада из осигурања за сваки од њих одређује се и исплаћује у потпуности с обзиром на целу своту осигурања, без њеног умањења за износ раније исплаћених накнада у том периоду.
- (7) Ако је уговором о осигурању вредност осигуране ствари споразумно утврђена, накнада се одређује према тој вредности, изузев ако осигуравач докаже да је уговорена вредност знатно већа од стварне вредности, а за ту разлику не постоји оправдан разлог (као на пример, осигурање употребљаване ствари на вредност такве нове ствари, или осигурање субјективне вредности).

Спречавање осигураног случаја и спасавање

Члан 926.

(1) Осигураник је дужан предузети прописане, уговорене и све остале мере потребне да се спречи наступање осигураног случаја, а ако осигурани случај наступи, дужан је предузети све што је у његовој моћи да се ограничи његове штетне последице.

(2) Осигуравач је дужан накнадити трошкове, губитке, као и друге штете проузроковане разумним покушајем да се отклони непосредна опасност наступања осигураног случаја, као и покушајем да се ограничи његове штетне последице, па и онда ако су ти покушаји остали без успеха.

(3) Осигуравач је дужан дати ову накнаду чак и ако она заједно са накнадом штете од осигураног случаја прелази своту осигурања.

(4) Ако осигураник не испуни своју обавезу спречавања осигураног случаја или обавезу спасавања, а за то нема оправдања, обавеза осигуравача смањује се за оноликоза колико је настала већа штета због тог неиспуњења.

Препуштање оштећене осигуране ствари

Члан 927.

Ако друкчије није уговорено, осигураник нема право да после наступања осигураног случаја препусти осигуравачу оштећену ствар и да од њега захтева исплату пуне своте осигурања.

Пропаст ствари услед догађаја који није предвиђен у полиси

Члан 928.

(1) Ако осигурана ствар или ствар у вези са чијом је употребом закључено осигурање од одговорности пропадне за време периода осигурања услед неког догађаја који није предвиђен у полиси, уговор престаје да важи даље, а осигуравач је дужан вратити уговорачу осигурања део премије сразмерно преосталом времену.

(2) Кад једна од више ствари обухваћених једним уговором пропадне услед неког догађаја који није предвиђен у полиси, осигурање остаје на снази и даље у погледу осталих ствари уз потребне измене због смањења предмета осигурања.

Одсек 2.

ОГРАНИЧЕЊЕ ОСИГУРАНИХ РИЗИКА

Штете покривене осигурањем

Члан 929.

(1) Осигуравач је дужан накнадити штете настале случајно или кривицом уговарача осигурања, осигураника или корисника осигурања, изузев ако је у погледу одређене штете ова његова обавеза изрично искључена уговором о осигурању.

(2) Он не одговара за штету коју су та лица проузроковала намерно, те је ништава одредба у полиси која би предвиђала његову одговорност и у том случају.

(3) Али, уколико се остварио осигурани случај осигуравач је дужан накнадити сваку штету проузроковану од неког лица за чије поступке осигураник одговара по ма ком основу, без обзира на то да ли је штета проузрокована непажњом или намерно.

Штета проузрокована недостацима осигуране ствари

Члан 930.

Осигуравач не одговара за штету на осигураној ствари која потиче од њених недостатака, осим ако је друкчије уговорено.

Штете проузроковане ратним операцијама и побунама

Члан 931.

- (1) Осигуравач није дужан накнадити штете проузроковане ратним операцијама или побунама, осим ако је друкчије уговорено.
- (2) Осигуравач је дужан доказати да је штета проузрокована неким од ових догађаја.

Одсек 3.

НАДОСИГУРАЊЕ И УГОВОР СА ВИШЕ ОСИГУРАВАЧА

Надосигурање

Члан 932.

- (1) Ако се при закључењу уговора једна страна послужи преваром и тако уговори своту осигурања већу од стварне вредности осигуране ствари, друга страна може тражити поништење уговора.
- (2) Ако је уговорена свота осигурања већа од вредности осигуране ствари, а при томе ни једна страна није поступила несавесно, уговор остаје на снази, свота осигурања се снижава до износа стварне вредности осигуране ствари, а премије се сразмерно смањују.
- (3) У оба случаја савесни осигуравач задржава примљене премије и има право на несмањену премију за текући период.

Накнадно смањење вредности

Члан 933.

Ако се осигурана вредност смањи за време трајања осигурања, свака уговорна страна има право на одговарајуће снижење своте осигурања и премије, почев од дана када је свој захтев за снижење саопштила другој страни.

Вишеструко и двоструко осигурање

Члан 934.

(1) Ако је нека ствар осигурана код два или више осигуравача од истог ризика, за исти интерес и за исто време, тако да збир свота осигурања не прелази вредност те ствари (вишеструко осигурање), сваки осигуравач одговара за извршење у потпуности обавеза насталих из уговора који је он закључио.

(2) Ако, пак, збир свота осигурања прелази вредност осигуране ствари (двоструко осигурање), а при томе уговарач осигурања није поступио несавесно, сва та осигурања су пуноважна, и сваки осигуравач има право на уговорену премију за период осигурања у току, а осигураник има право захтевати од сваког појединог осигуравача накнаду према уговору закљученом са њим, али укупно не више од износа штете.

(3) Кад се догоди осигурани случај, уговарач осигурања дужан је обавестити о томе сваког осигуравача истог ризика и саопштити му имена и адресе осталих осигуравача, као и своте осигурања појединих уговора закључених са њима.

(4) По исплати накнаде осигуранику сваки осигуравач сноси део накнаде у сразмери у којој стоји свота осигурања на коју се он обавезао према укупном збиру свота осигурања, те осигуравач који је платио више има право захтевати од осталих осигуравача накнаду више плаћеног.

(5) Ако је неки уговор закључен без назначења своте осигурања или уз неограничено покриће сматра се као уговор закључен уз највишу своту осигурања.

(6) За део осигуравача који не може да плати, одговарају остали осигуравачи сразмерно својим деловима.

(7) Ако је уговарач осигурања закључио уговор о осигурању којим је настало двоструко осигурање не знајући за раније закључено осигурање, он може, без обзира на то да ли је раније осигурање закључио он или неко други, у року од месец дана од

када је сазнао за то осигурање, захтевати одговарајуће снижење своте осигурања и премија доцнијег осигурања, али осигуравач задржава примљене премије и има право на премију за текући период.

(8) Ако је до двоструког осигурања дошло због смањења вредности осигуране ствари за време трајања осигурања, уговарач осигурања има право на одговарајућа снижења свота осигурања и премија, почев од дана када је свој захтев за снижење саопштио осигуравачу.

(9) Ако је при настанку двоструког осигурања уговарач осигурања поступио несавесно сваки осигуравач може тражити поништење уговора, задржати примљене премије и захтевати несмањену премију за текући период.

Саосигурање

Члан 935.

Кад је уговор о осигурању закључен са више осигуравача који су се споразумели о заједничком сношењу и расподели ризика, сваки осигуравач назначен у полиси осигурања одговара осигуранику за потпуну накнаду.

Одсек 4.

ПОДОСИГУРАЊЕ

Члан 936.

(1) Кад се утврди да је у почетку односног периода осигурања вредност осигуране ствари била већа од своте осигурања, износ накнаде коју дугује осигуравач смањује се сразмерно, изузев ако је друкчије уговорено.

(2) Осигуравач је дужан дати потпуну накнаду све до износа своте осигурања, ако је уговорено да однос између вредности ствари и своте осигурања нема значаја за одређивање износа накнаде.

Одсек 5.

ПРЕЛАЗ УГОВОРА И ИСПЛАТА НАКНАДЕ ИЗ ОСИГУРАЊА ДРУГОМЕ

Прелаз уговора на прибавиоца осигуране ствари

Члан 937.

(1) У случају отуђења осигуране ствари, као и ствари у вези са чијом је употребом закључено осигурање од одговорности, права и обавезе уговарача осигурања прелазе по самом закону на прибавиоца, осим ако друкчије није уговорено.

(2) Али, ако је отуђен само један део осигураних ствари који у погледу осигурања не чине засебну целину, уговор о осигурању престаје по самом закону у погледу отуђених ствари.

(3) У случају кад се због отуђења ствари повећа или смањи вероватноћа наступања осигураног случаја, примењују се опште одредбе о повећању или смањењу ризика.

(4) Уговарач осигурања који не обавести осигуравача да је осигурана ствар отуђена, остаје у обавези на плаћање премија које доспевају и после дана отуђења.

(5) Осигуравач и прибавилац осигуране ствари могу одустати од осигурања уз отказни рок од петнаест дана, с тим што су отказ дужни поднети најдаље у року од тридесет дана од сазнања за отуђење.

(6) Уговор о осигурању не може се раскинути ако је полиса осигурања издата на доносиоца или по наредби.

Додељивање накнаде носиоцима залогa и других права

Члан 938.

(1) После наступања осигураног случаја, заложна права и остала права која су раније постојала на осигураној ствари имају за предмет дуговану накнаду, како у случају осигурања сопствене ствари, тако и у случају осигурања туђих ствари због обавезе њиховог чувања и враћања, те осигуравач не може исплатити накнаду осигуранику без сагласности носилаца тих права.

(2) Ова лица могу захтевати непосредно од осигуравача да им у границама своте осигурања и према законском реду исплати њихова потраживања.

(3) Међутим, ако у часу исплате осигуравач није знао нити је могао знати за та права, извршена исплата накнаде осигуранику остаје пуноважна.

Одсек 6.

ПРЕЛАЗ ОСИГУРАНИКОВИХ ПРАВА ПРЕМА ОДГОВОРНОМ ЛИЦУ НА ОСИГУРАВАЧА (СУБРОГАЦИЈА)

Члан 939.

(1) Исплатом накнаде из осигурања прелазе на осигуравача, по самом закону, до висине исплаћене накнаде сва осигураникова права према лицу које је по ма ком основу одговорно за штету.

(2) Ако је кривицом осигураника онемогућен овај прелаз права на осигураваче, у потпуности или делимично, осигуравач се ослобађа у одговарајућој мери своје обавезе према осигуранику.

(3) Прелаз права са осигураника на осигуравача не може бити на штету осигураника, те ако је накнада коју је осигураник добио од осигуравача из било ког узрока нижа од штете коју је претрпео, осигураник има право да му се из средстава одговорног лица исплати остатак накнаде пре исплате осигуравачевог потраживања по основу права која су прешла на њега.

(4) Изузетно од правила о прелазу осигураникових права на осигуравача, ова права не прелазе на осигуравача ако је штету проузроковало лице у сродству у правој линији са осигураником или лице за чије поступке осигураник одговара, или које живи са њим у истом домаћинству, или лице које је радник осигураника, осим ако су та лица штету проузроковала намерно.

(5) Али ако је неко од лица поменутих у претходном ставу било осигурано од одговорности, осигуравач може захтевати од његовог осигуравача накнаду износа који је исплатио осигуранику.

Одсек 7.

ОСИГУРАЊЕ ОД ОДГОВОРНОСТИ

Одговорност осигуравача

Члан 940.

(1) У случају осигурања од одговорности, осигуравач одговара за штету насталу осигураним случајем само ако треће оштећено лице захтева њену накнаду.

(2) Осигуравач сноси, у границама своте осигурања, трошкове спора о осигураниковој одговорности.

Сопствено право оштећеника и директна тужба

Члан 941.

(1) У случају осигурања од одговорности, оштећено лице може захтевати непосредно од осигуравача накнаду штете коју је претрпело догађајем за који одговара осигураник, али највише до износа осигуравачеве обавезе.

(2) Оштећено лице има, од дана када се догодио осигурани случај, сопствено право на накнаду из осигурања те је свака доцнија промена у правима осигураника према осигуравачу без утицаја на право оштећеног лица на накнаду.

ОДЕЉАК 3.

Осигурање лица

Одсек 1.

ОПШТЕ ОДРЕДБЕ

Утврђивање осигуране своте

Члан 942.

У уговорима о осигурању лица (осигурање живота и осигурање од несрећног случаја) висина осигуране своте, коју је осигуравач дужан исплатити кад наступи осигурани случај, утврђује се у полиси према споразуму уговорних страна.

Полиса осигурања живота

Члан 943.

(1) Поред састојака које мора имати свака полиса, у полиси осигурања живота морају бити назначени: име и презиме лица на чији се живот односи осигурање, датум његовог рођења и догађај или рок од кога зависи настанак права да се захтева исплата осигуране своте.

(2) Полиса осигурања живота може гласити на одређено лице или по наредби, али не може гласити на доносиоца.

(3) За пуноважност индосамента полисе по наредби потребно је да садржи име корисника, датум индосирања и потпис индосанта.

Нетачна пријава старости осигураника

Члан 944.

Изузетно од општих одредби ове главе и последицама нетачних пријава и прећуткивања околности од значаја за оцену ризика, за нетачне пријаве година живота и уговорима о осигурању живота важе следећа правила:

- 1) уговор о осигурању живота је ништав, и осигуравач је дужан у сваком случају вратити све примљене премије, ако су приликом његовог закључења нетачно пријављене године живота осигураника а његове стварне године живота прелазе границу до које осигуравач по својим условима и тарифама врши осигурање живота;
- 2) ако је нетачно пријављено да осигураник има мање година, а његове стварне године живота не прелазе границу до које осигуравач врши осигурање живота уговор је пуноважан, а осигурана свота се смањује у сразмери уговорене премије и премије предвиђене за осигурање живота лица осигураникових година;
- 3) кад осигураник има мање година него што је пријављено приликом закључења уговора, премија се смањује на одговарајући износ, а осигуравач је дужан вратити разлику између примљених премија и премија на које има право.

Последице неплаћања премије и смањење осигуране своте

Члан 945.

- (1) Ако уговарач осигурања живота не плати неку премију о доспелости, осигуравач нема право да њену исплату тражи судским путем.

(2) Ако уговарач осигурања на позив осигуравача, који му мора бити достављен препорученим писмом, не исплати доспелу премију у року одређеном у том писму, а који не може бити краћи од месец дана, рачунајући од када му је писмо уручено, нити то учини које друго заинтересовано лице, осигуравач може само, ако су дотле плаћене бар три годишње премије, изјавити уговарачу осигурања да смањује осигурану своту на износ откупне вредности осигурања, а у супротном случају да раскида уговор.

(3) Ако се осигурани случај догодио пре раскида уговора или смањења осигуране своте, сматра се као да је осигурана свота смањена односно да је уговор раскинут, према томе да ли су премије биле плаћене бар за три године или не.

Осигурање трећег лица

Члан 946.

(1) Осигурање живота може се односити на живот уговарача осигурања, а може се односити и на живот неког трећег.

(2) Исто важи и за осигурање од несрећног случаја.

(3) Ако се осигурање односи на случај смрти неког трећег, за пуноважност уговора потребна је његова писмена сагласност дата у полиси или у одвојеном писмену, приликом потписивања полисе, са назначењем осигуране своте.

Осигурање за случај смрти малолетника и лица лишених пословне способности

Члан 947.

(1) Ништаво је осигурање за случај смрти трећег лица млађег од четрнаест година, као и лица потпуно лишеног пословне способности, те је осигуравач дужан вратити уговарачу осигурања све премије примљене по основу таквог уговора.

(2) За пуноважност осигурања за случај смрти трећег лица старијег од четрнаест година потребна је писмена сагласност његовог законског заступника, као и писмена сагласност сваког осигураног лица.

Кумулирање накнаде и осигуране своте

Члан 948.

(1) У осигурању лица, осигуравач који је исплатио осигурану своту не може имати ни по ком основу право на накнаду од трећег лица одговорног за наступање осигураног случаја.

(2) Право на накнаду од трећег лица одговорног за наступање осигураног случаја, припада осигуранику, односно кориснику, независно од његовог права на осигурану своту.

(3) Одредбе претходних ставова не односе се на случај кад је осигурање од последице несрећног случаја уговорено као осигурање од одговорности.

Одсек 2.

ИСКЉУЧЕНИ РИЗИЦИ

Самоубиство осигураника

Члан 949.

(1) Уговором о осигурању за случај смрти није обухваћен ризик самоубиства осигураника ако се десило у првој години осигурања.

(2) У случају да се самоубиство догодило у року од три године од дана закључења уговора осигуравач није дужан да исплати кориснику осигурану своту, него само математичку резерву уговора.

Намерно убиство осигураника

Члан 950.

Осигуравач се ослобађа обавезе да кориснику исплати осигурану своту ако је овај намерно изазвао смрт осигуранику, али је дужан, ако су дотле биле уплаћене бар три годишње премије, исплатити математичку резерву уговора уговарачу осигурања, а ако је он осигураник, његовим наследницима.

Намерно проузроковање несрећног случаја

Члан 951.

Осигуравач се ослобађа обавезе из уговора о осигурању од несрећног случаја ако је осигураник намерно проузроковао несрећни случај.

Ратне операције

Члан 952.

(1) Ако је смрт осигураника проузрокована ратним операцијама, осигуравач, ако што друго није уговорено, није дужан исплатити кориснику осигурану своту, али је дужан исплатити му математичку резерву из уговора.

(2) Ако није што друго уговорено, осигуравач се ослобађа обавезе из уговора о осигурању од несрећног случаја, ако је несрећни случај проузрокован ратним операцијама.

Уговорно искључење ризика

Члан 953.

Уговором о осигурању за случај смрти или од несрећног случаја могу бити искључени из осигурања и други ризици.

Одсек 3.

ПРАВА УГОВАРАЧА ОСИГУРАЊА ПРЕ НАСТУПАЊА ОСИГУРАНОГ СЛУЧАЈА

Откуп

Члан 954.

- (1) На захтев уговарача осигурања живота закљученог за цео живот осигураника, осигуравач је дужан исплатити му откупну вредност полисе, ако су дотле плаћене бар три годишње премије.
- (2) У полиси морају бити наведени услови под којима уговарач може захтевати исплату њене откупне вредности, као и начин како се та вредност израчунава, сагласно условима осигурања.
- (3) Право захтевати откуп не могу вршити повериоци уговарача осигурања, као ни корисник осигурања, али ће откупна вредност бити исплаћена кориснику на његов захтев, ако је одређивање корисника неопозиво.
- (4) Изузетно од претходног става, откуп полисе може захтевати поверилац коме је полиса предата у залог, ако потраживања ради чијег је осигурања дата залога не буде намирено о доспелости.

Предујам

Члан 955.

- (1) На тражење уговарача осигурања живота закљученог за цео живот осигураника, може му осигуравач исплатити унапред део осигуране своте до висине откупне вредности полисе, који уговарач осигурања може вратити доцније.
- (2) На примљени предујам уговарач осигурања дужан је плаћати одређену камату.
- (3) Ако уговарач осигурања задоцни са плаћањем доспеле камате, поступиће се као да је захтевао откуп.
- (4) У полиси осигурања морају бити наведени услови давања предујма, могућност да се износ примљен на име предујма врати осигуравачу, висина каматне стопе, последице неплаћања доспеле камате, како је одређено условима осигурања.

Залагање полисе

Члан 956.

- (1) Полиса осигурања живота може бити дата у залогу.
- (2) Залагање полисе има дејство према осигуравачу само ако је писмено обавештен да је полиса заложена одређеном повериоцу.
- (3) Кад полиса гласи по наредби, залагање се врши индосаментом.

Одсек 4.

ОСИГУРАЊЕ ЖИВОТА У КОРИСТ ТРЕЋЕГ ЛИЦА

Одређивање корисника

Члан 957.

- (1) Уговарач осигурања живота може у уговору, као и неким доцнијим правним послом, па и тестаментом, одредити лице коме ће припасти права из уговора.
- (2) Ако се осигурање односи на живот неког другог лица, за одређивање корисника потребна је и његова писмена сагласност.
- (3) Корисник не мора бити одређен по имену, довољно је ако акт садржи нужне податке за његово одређивање.
- (4) Кад су за кориснике одређена деца или потомци, корист припада и онима који су рођени доцније, а корист намењена супругу припада лицу које је било у браку са осигураником у часу његове смрти.

Подела користи између више корисника

Члан 958.

Кад су за кориснике одређена деца, потомци, и уопште наследници, ако уговарач осигурања није одредио како ће се извршити подела између њих, подела ће се извршити сразмерно њиховим наследничким деловима, а ако корисници нису наследници, осигурана свота биће подељена на једнаке делове.

Опозивање одредбе о одређивању корисника

Члан 959.

- (1) Одредбу којом се корист из осигурања додељује одређеном лицу, може опозвати само уговарач осигурања, и то његово право не могу вршити ни његови повериоци, ни његови законски наследници.

(2) Уговарач осигурања може опозвати одредбу о користи све док корисник не изјави на ма који начин да је прима, кад она постаје неопозива.

(3) Ипак, уговарач може опозвати одредбу о користи и после изјаве корисника да је прима, ако је корисник покушао убиство осигураника, а ако је корист додељена без накнаде, за опозивање важе и одредбе о опозивању поклона.

(4) Сматра се да је корисник одбио намењену му корист, ако се после смрти уговарача осигурања на позив његових наследника не изјасни у року од месец дана да је прима.

Сопствено и непосредно право корисника

Члан 960.

(1) Осигурана свота која треба да буде исплаћена кориснику не улази у заоставштину уговарача осигурања, па ни кад су за кориснике одређени њихови наследници.

(2) Право на осигурану своту има само корисник, и то од самог закључења уговора о осигурању, и без обзира на то како је и када одређен за корисника, и без обзира да ли је изјавио своје прихватање пре или после смрти осигураника, те се може обратити непосредно осигуравачу са захтевом да му се исплати осигурана свота.

(3) Ако је уговарач осигурања одредио за корисника своју децу, своје потомке, или наследнике уопште, сваком тако одређеном кориснику припада право на одговарајући део осигуране своте и ако се одрекне наслеђа.

Повериоци уговарача осигурања и осигураника

Члан 961.

(1) Повериоци уговарача осигурања и осигураника немају никакво право на осигурану своту уговорену за корисника.

(2) Али, ако су премије које је уплатио уговарач осигурања биле несразмерно велике према његовим могућностима у часу кад су биле уплаћене, његови повериоци могу

захтевати да им се преда део премија који премаша његове могућности, ако су испуњени услови под којима повериоци имају право на побијање дужникових правних радњи.

Уступање осигуране своте

Члан 962.

Своје право на осигурану своту може корисник пренети на другога и пре осигураног случаја, али му је зато потребан писмени пристапак уговарача осигурања, у коме мора бити наведено име лица на које се право преноси, а ако се осигурање односи на живот неког другог лица, потребан је исти такав пристапак и тог лица.

Кад одређени корисник умре пре доспелости

Члан 963.

Кад лице које је без накнаде одређено за корисника умре пре доспелости осигуране главнице или ренте, корист из осигурања не припада његовим наследницима, него наредном кориснику, а ако овај није одређен, онда имовини уговарача осигурања.

Осигурање за случај смрти без одређеног корисника

Члан 964.

Ако уговарач осигурања за случај смрти не одреди корисника, или ако одредба о одређивању корисника остане без дејства због опозивања, или због одбијања одређеног лица, или из ког другог узрока, а уговарач осигурања не одреди другог корисника, осигурана свота припада имовини уговарача осигурања и као њен део прелази са осталим његовим правима на његове наследнике.

Савесна исплата осигуране своте неовлашћеном лицу

Члан 965.

(1) Кад осигуравач исплати осигурану своту лицу које би на њу имало право да уговарач осигурања није одредио корисника, он се ослобађа обавезе из уговора о осигурању ако у часу извршене исплате није знао нити је могао знати да је корисник одређен тестаментом, или неким другим актом који му није достављен, а корисник има право да захтева враћање од лица које је примило осигурану своту.

(2) Исто важи у случају промене корисника.

Глава XXVIII

ЗАЛОГА

ОДЕЉАК 1.

Опште одредбе

Појам

Члан 966.

Уговором о залозиобавезује се дужник или неко трећи (залогодавац) према повериоцу (залогопримцу) да му преда неку покретну ствар на којој постоји право својине да би се пре осталих поверилаца могао наплатити из њене вредности, ако му потраживање не буде исплаћено о доспелости, а поверилац се обавезује да примљену ствар чува и по престанку свог потраживања врати неоштећену залогодавцу.

Брисан је наслов члана 967. (види члан 52. Закона – 31/1993-681)

Члан 967.

Брисан је (види члан 52. Закона – 31/1993-681)

Стицање заложног права

Члан 968.

Залогопримац стиче заложно право кад му ствар која је предмет уговора буде предата.

Способност

Члан 969.

За закључење пуноважног уговора о залози потребно је да залогодавац има способност за располагање стварима које даје у залог.

Залога на ствари већ заложеној другоме

Члан 970.

(1) Уговор о залози може бити закључен о ствари која је већ заложена некоме.

(2) У том случају заложно право настаје кад залогодавац обавести повериоца код кога се ствар налази о закључењу уговора о залози са другим повериоцем и наложи му да по наплати свог потраживања преда ствар овоме.

Залога за будућу или условну обавезу

Члан 971.

Залога се може дати за будућу, као и за условну обавезу.

Протезање залоге на друге обавезе залогодавца

Члан 972.

Залога којом је обезбеђено испуњење неке обавезе протеже се и на уговорне обавезе које би настале између залогопримца и залогодавца после закључења уговора о залози, а које би доспеле за исплату пре намирења обавезе за чије је обезбеђење залога дата.

Забрањене одредбе

Члан 973.

(1) Ништава је одредба уговора о залози да ће заложена ствар прећи у својину повериоца ако његово потраживање не буде намирено о доспелости, као и одредба да ће у том случају поверилац моћи по унапред одређеној цени продати заложену ствар или је задржати за себе.

(2) Али, ако је у залогу дата ствар чија је цена прописана, уговарачи се могу споразумети да ће поверилац моћи продати заложену ствар по прописаној цени или је по тој задржати за себе.

ОДЕЉАК 2.

Залагање ствари

Одсек 1.

ОБАВЕЗЕ ЗАЛОГОДАВЦА

Члан 974.

(1) Залогодавац је дужан предати залогопримцу или трећем лицу које су споразумно одредили ствар која је предмет уговора или исправу која даје имаоцу искључиво право располагања њоме.

(2) Уговарачи се могу споразумети да заједнички чувају ствар или исправу.

Одсек 2.

ОБАВЕЗЕ ЗАЛОГОПРИМЦА

Чување заложене ствари

Члан 975.

(1) Залогопримац је дужан чувати ствар са пажњом доброг привредника, односно доброг домаћина.

(2) Он је дужан вратити је чим му дуг буде намирен.

Употребљавање заложене ствари

Члан 976.

(1) Залогопримац нема право да употребљава заложену ствар, или да је преда другоме на употребу, или у залог подзалога, осим ако му то дозволи залогодавац.

(2) Залогопримац који употребљава ствар без дозволе залогодавца или је преда другоме на употребу, или у залогу, одговара и за случајну пропаст или оштећење ствари који би се догодили том приликом.

Плодови заложене ствари

Члан 977.

(1) Ако заложена ствар даје плодове, а није уговорено коме ће они припасти после одвајања од ствари, поверилац, ако хоће, може их задржати за себе.

(2) У том случају износ чистог прихода од плодова одбија се од трошкова на чију накнаду поверилац има право, затим од дужне камате и најзад од главнице.

(3) Исто важи за користи постигнуте употребом заложене ствари.

Одузимање заложене ствари од залогопримца

Члан 978.

На захтев залогодавца суд ће наредити да се заложена ствар одузме од залогопримца и преда неком трећем лицу да је држи за њега, ако залогопримац не чува заложену ствар како треба, ако је употребљава без дозволе залогодавца, или је даје другом на употребу, или ако је не употребљава сагласно датој му дозволи, и уопште ако поступа са њом противно уговору и закону.

Одсек 3.

ПРАВА ЗАЛОГОПРИМЦА

Кад заложена ствар има неки недостатак

Члан 979.

Кад се покаже да заложена ствар има неки материјални или правни недостатак, те не представља довољно обезбеђење наплате потраживања, заложни поверилац има право захтевати од залогодавца другу одговарајућу залог.

Продаја заложене ствари

Члан 980.

(1) Ако повериочево потраживање не буде намирено о доспелости, поверилац може захтевати од суда одлуку да се ствар прода на јавној продаји, или по текућој цени, кад ствар има берзанску или тржишну цену.

(2) Ако би трошкови јавне продаје били несразмерно велики према вредности заложене ствари, суд може одлучити да поверилац прода ствар по цени утврђеној проценом стручњака, или да је, ако хоће задржи за себе по тој цени.

Продаја ствари заложене за потраживање из уговора у привреди

Члан 981.

(1) Ако дужник не намери о доспелости потраживање настало из уговора у привреди, поверилац није дужан обраћати се суду, него може приступити продаји заложене ствари на јавној продаји по истеку осам дана од упозорења учињеног дужнику као и залогодавцу, кад то није исто лице, да ће тако поступити.

(2) Поверилац је дужан обавестити благовремено оба лица о датуму и месту продаје.

(3) Ако заложене ствари имају тржишну или берзанску цену, поверилац их може продати по тој цени, по истеку осам дана од упозорења учињеног дужнику и залогодавцу да ће тако поступити.

Продаја заложене ствари пре времена и због кварења или губљења вредности и њена замена

Члан 982.

(1) Кад се заложена ствар квари или кад иначе губи вредност те постоји опасност да постане недовољна за обезбеђење повериочевог потраживања, суд може на захтев залогопримца или залогодавца, а по саслушању друге стране, одлучити да се ствар прода на јавној продаји, или по берзанској или тржишној цени ако је има, и да се цена или довољан део цене положи код суда ради обезбеђења залогопримчевог потраживања.

(2) Суд ће одбити захтев залогопримца, ако залогодавац понуди да залогопримцу преда уместо заложене ствари неку другу ствар исте вредности чије чување не захтева већи труд и бригу од чувања првобитно заложене ствари.

(3) Суд ће, под истим условима, дозволити замену заложене ствари на захтев залогодавца и у случају кад залогопримац не тражи њену продају.

Продаја заложене ствари пре времена на захтев залогодавца

Члан 983.

(1) На захтев залогодавца суд може дозволити да се заложена ствар прода одређеном лицу за одређену цену, ако нађе да је цена повољна и ако су тиме очувани оправдани интереси залогопримца.

(2) Добијена цена, или довољан део цене, који ће суд одредити дозвољавајући продају, ступа на место заложене ствари и полаже се у суд за обезбеђење наплате повериочевог потраживања.

Право првенствене наплате

Члан 984.

Залогопримац има право да из цене постигнуте продајом заложене ствари наплати пре осталих поверилаца залогодавца своје потраживање, дужну камату, трошкове учињене за очување заложене ствари, као и трошкове око остварења наплате потраживања.

Редослед заложних права

Члан 985.

Кад је једна ствар заложена неколицини поверилаца, ред по коме се исплаћују њихова потраживања из вредности заложене ствари одређује се према датуму настанка њихових заложних права.

Одсек 4.

ПРЕСТАНАК ЗАЛОЖНОГ ПРАВА

Престанак заложног права губитком државине

Члан 986.

(1) Повериочево право да се првенствено наплати из вредности заложене ствари престаје престанком његове државине.

(2) Оно поново настаје кад поверилац поврати државину ствари.

Престанак заложног права престанком потраживања

Члан 987.

Кад престане потраживање чије је испуњење било обезбеђено залогом, поверилац је дужан вратити заложену ствар залогодавцу.

Застарелост међусобних потраживања

Члан 988.

Потраживања залогодавца према залогопримцу за накнаду штете због погоршања ствари као и потраживања залогопримца према залогодавцу за накнаду трошкова учињених ради побољшања ствари, застарева у року од једне године од дана када је ствар враћена.

ОДЕЉАК 3.

Залагање потраживања и других права

Одсек 1.

ЗАЛАГАЊЕ ПОТРАЖИВАЊА

Обавештавање дужника и предаја исправе

Члан 989.

(1) За стицање заложног права на неком потраживању потребно је да дужник буде писмено обавештен о закљученом уговору о залози.

(2) Залогодавац је дужан предати залогопримцу исправу о заложеном потраживању.

Давање у залогу потраживања из хартије од вредности

Члан 990.

- (1) Поверилац стиче заложно право на потраживању уписаном на хартији од вредности на доносиоца кад му она буде предата.
- (2) Давање у залогу потраживања из хартије по наредби врши се индосаментом у коме је назначено да је предата у залогу.

Дужност очувања потраживања

Члан 991.

Залогопримац је дужан предузимати мере потребне за очување заложног потраживања.

Наплаћивање и урачунавање камата

Члан 992.

- (1) Ако заложено потраживање даје право на камате или каква друга повремена потраживања, залогопримац је дужан да их наплати.
- (2) Тако постигнути износи пребијају се са трошковима на чију накнаду залогопримац има право, затим са каматом која му се дугује и најзад са главницом.

Наплаћивање заложеног потраживања

Члан 993.

- (1) Кад заложено потраживање доспе за наплату, залогопримац је дужан наплатити га.

(2) Испуњењем zaloженог потраживања zaloжно право прелази на ствар којом је потраживање испуњено.

(3) Кад је предмет zaloженог потраживања новац, залогопримац је дужан на захтев залогодавца положити наплаћени износ код суда, али ако је предмет његовог потраживања такође новац, и ако је оно доспело за наплату, залогопримац може задржати за себе колико му се дугује, а остало је дужан предати залогодавцу.

Приговори дужника zaloженог потраживања

Члан 994.

Дужник zaloженог потраживања може истаћи залогопримцу приговоре које у случају уступања потраживања може дужник уступљеног потраживања истаћи пријемнику.

Одсек 2.

ДАВАЊЕ У ЗАЛОГУ ДРУГИХ ПРАВА

Начин залагања

Члан 995.

(1) Осим потраживања, у залогу се могу дати и друга права.

(2) Давање у залогу тих права врши се на начин предвиђен за њихово преношење на другога, ако за одређени случај није прописано што друго.

Одсек 3.

ПРИМЕНА ОДРЕДБИ О ДАВАЊУ У ЗАЛОГУ СТВАРИ

Члан 996.

Одредбе о давању у залогу ствари примењују се и на залоге потраживања и других права, уколико за њих није прописано што друго.

Глава XXIX

ЈЕМСТВО

ОДЕЉАК 1.

Опште одредбе

Појам

Члан 997.

Уговором о јемству се јемац обавезује према повериоцу да ће испунити пуноважну и доспелу обавезу дужника, ако то овај не учини.

Форма

Члан 998.

Уговор о јемству обавезује јемца само ако је изјаву о јемчењу учинио писмено.

Способност за јемчење

Члан 999.

Уговором о јемству може се обавезати само ко има потпуну пословну способност.

Јемчење за пословно неспособног

Члан 1000.

Ко се обавеже као јемац за обавезу неког пословно неспособног лица, одговара повериоцу исто као јемац пословно способног лица.

Предмет јемчења

Члан 1001.

- (1) Јемство се може дати за сваку пуноважну обавезу, без обзира на њену садржину.
- (2) Јемчити се може и за условну обавезу, као и за одређену будућу обавезу.
- (3) Јемство за будућу обавезу може се опозвати пре него што обавеза настане, ако није предвиђен рок у коме она треба да настане.
- (4) Јемство се може дати и за обавезу неког другог јемца (јемац јемчев).

Обим јемчеве одговорности

Члан 1002.

- (1) Јемчева обавеза не може бити већа од обавезе главног дужника, а ако је уговорено да буде већа, она се своди на меру дужникове обавезе.

(2) Јемац одговара за испуњење целе обавезе за коју је јемчио, ако његова одговорност није ограничена на неки њен део или на други начин подвргнута лакшим условима.

(3) Он је дужан да накнади потребне трошкове које је поверилац учинио у циљу наплате дуга од главног дужника.

(4) Јемац одговара и за свако повећање обавезе које би настало дужниковом доцњом или дужниковом кривицом, уколико није друкчије уговорено.

(5) Он одговара само за ону уговорену камату која је доспела после закључења уговора о јемству.

Прелаз повериочевих права на јемца (суброгација)

Члан 1003.

На јемца који је намирио повериочево потраживање прелази то потраживање са свим споредним правима и гаранцијама његовог испуњења.

ОДЕЉАК 2.

Однос повериоца и јемца

Облици јемства

Члан 1004.

(1) Од јемца се може захтевати испуњење обавезе тек након што је главни дужник не испуни у року одређеном у писменом позиву (супсидијарно јемство).

(2) Поверилац може тражити испуњење од јемца иако није пре тога позвао главног дужника на испуњење обавезе, ако је очигледно да се из средстава главног дужника не може остварити њено испуњење или ако је главни дужник пао под стечај.

(3) Ако се јемац обавезао као јемац платац, одговара повериоцу као главни дужник за целу обавезу и поверилац може захтевати њено испуњење било од главног дужника било од јемца или од обојице у исто време (солидарно јемство).

(4) Јемац за обавезу насталу из уговора у привреди одговара као јемац платац, ако није што друго уговорено.

Солидарност јемаца

Члан 1005.

Више јемаца неког дуга одговарају солидарно, без обзира на то да ли су јемчили заједно, или се сваки од њих обавезао према повериоцу одвојено, изузев када је уговором њихова одговорност уређена друкчије.

Губитак права на рок

Члан 1006.

Ако је дужник изгубио право на рок одређен за испуњење његове обавезе, поверилац ипак не може захтевати испуњење од јемца пре истека тог рока, уколико није друкчије уговорено.

Стечај главног дужника

Члан 1007.

(1) У случају стечаја главног дужника поверилац је дужан пријавити своје потраживање у стечај и о томе обавестити јемца, иначе одговара јемцу за штету коју би овај имао због тога.

(2) Смањење обавезе главног дужника у стечајном поступку или у поступку принудног поравнања не повлачи са собом и одговарајуће смањење јемчеве обавезе, те јемац одговара повериоцу за цео износ своје обавезе.

Случај смањене одговорности дужниковог наследника

Члан 1008.

Јемац одговара за цео износ обавезе за који је јемчио и у случају кад би се од дужниковог наследника могла захтевати исплата само оног њеног дела који одговара вредности наслеђене имовине.

Јемчеви приговори

Члан 1009.

(1) Јемац може истаћи против повериочевог захтева све приговоре главног дужника, укључујући и приговор пребијања, а не и чисто личне дужникове приговоре.

(2) Дужниково одрицање од приговора, као и његово признање повериочевог потраживања, нема дејства према јемцу.

(3) Јемац може истаћи против повериоца и своје личне приговоре, на пример, ништавост уговора о јемству, застарелост повериочевог потраживања према њему, приговор пребијања узајамних потраживања.

Дужност обавештавања јемца о дужниковом пропуштању

Члан 1010.

Ако дужник не испуни своју обавезу на време, поверилац је дужан обавестити о томе јемца, иначе ће му одговарати за штету коју би јемац претрпео због тога.

Ослобађање јемца због повериоачевог одуговлачења

Члан 1011.

(1) Јемац се ослобађа одговорности ако поверилац, на његов позив после доспелости потраживања, не захтева испуњење од главног дужника у року од месец дана од тога позива.

(2) Кад рок за испуњење није одређен, јемац се ослобађа одговорности ако поверилац, на његов позив по истеку једне године од закључења уговора о јемству, не учини у року од месец дана од тога позива потребну изјаву за одређивање датума испуњења.

Ослобођење јемца због напуштања гаранција

Члан 1012.

(1) Ако поверилац напусти залогу или које друго право којим је било обезбеђено испуњење његовог потраживања, или га изгуби својом непажњом и тако онемогући прелаз тог права на јемца, овај се ослобађа своје обавезе према повериоцу за онолико за колико би могао добити вршењем тог права.

(2) Правило претходног става важи како у случају кад је право настало пре закључења уговора о јемству, тако и у случају кад је настало после тога.

ОДЕЉАК 3.

Однос јемца и дужника

Право захтевати накнаду од дужника

Члан 1013.

(1) Јемац који је исплатио повериоцу његово потраживање може захтевати од дужника да му накнади све што је исплатио за његов рачун, као и камату од дана исплате.

(2) Он има право на накнаду трошкова насталих у спору са повериоцем од часа кад је обавестио дужника о том спору, као и на накнаду штете ако би је било.

Право јемца једног солидарног дужника

Члан 1014.

Јемац једног од више солидарних дужника може захтевати од било кога од њих да му накнади оно што је исплатио повериоцу, као и трошкове.

Право јемца на претходно обезбеђење

Члан 1015.

И пре него што намири повериоца, јемац који се обавезао са знањем или одобрењем дужника има право захтевати од дужника да му пружи потребно обезбеђење за његове евентуалне захтеве у следећим случајевима: ако дужник није испунио своју обавезу о њеној доспелости, ако је поверилац затражио судским путем наплату од јемца и ако се дужничково имовинско стање знатно погоршало после закључења уговора о јемству.

Губитак права на накнаду

Члан 1016.

(1) Дужник може употребити против јемца који је без његовог знања извршио исплату повериочевог потраживања сва правна средства којима је у часу те исплате могао одбити повериочев захтев.

(2) Јемац који је исплатио повериочево потраживање, а о томе није обавестио дужника, те је и овај у незнању за ту исплату поново исплатио исто потраживање, не може захтевати накнаду од дужника, али има право захтевати од повериоца да му врати оно што му је исплатио.

Право на враћање исплаћеног

Члан 1017.

Јемац који је без дужниковог знања исплатио повериочево потраживање које је доцније на дужников захтев поништено, или угашено пребијањем, може само захтевати од повериоца враћање исплаћеног.

ОДЕЉАК 4.

Регрес исплатиоца према осталим јемцима

Члан 1018.

Кад има више јемаца, па један од њих исплати доспело потраживање, он има право захтевати од осталих јемаца да му сваки накнади део који пада на њега.

ОДЕЉАК 5.

Застарелост

Члан 1019.

- (1) Застарелост ђу обавезе главног дужника застарева и обавеза јемца.
- (2) Кад је рок за застаревање обавезе главног дужника дужи од две године, обавеза јемца застарева по истеку две године од доспелости обавезе главног дужника, изузев кад јемац одговара солидарно са дужником.
- (3) Прекид застаревања потраживања према главном дужнику дејствује и према јемцу само ако је до прекида дошло неким поступком повериоца пред судом против главног дужника.
- (4) Застој застаревања обавезе главног дужника нема дејства према јемцу.

Глава XXX

УПУЋИВАЊЕ (АСИГНАЦИЈА)

ОДЕЉАК 1.

Појам уговора

Члан 1020.

Упућивањем (асигнацијом) једно лице, упутилац (асигнант) овлашћује друго лице, упућеника (асигнат) да за његов рачун изврши нешто одређеном трећем лицу, примаоцу упута (асигнатар), а овога овлашћује да то извршење прими у своје име.

ОДЕЉАК 2.

Односи примаоца упута и упућеника

Прихватање од стране упућеника

Члан 1021.

(1) Прималац упута стиче право да захтева од упућеника испуњење тек кад му овај изјави да прихвата упут.

(2) Прихватање упута не може се опозвати.

Приговори упућеника

Члан 1022.

(1) Прихватањем упута настаје између примаоца упута и упућеника дуговински однос независан од односа између упућујућег и упућеника, као и однос између упућујућег и примаоца упута.

(2) Упућеник који је прихватио упут може истаћи примаоцу упута само приговоре који се тичу пуноважности прихватања, приговоре који се заснивају на садржини прихватања или на садржини самог упута, као и приговоре које има лично према њему.

Преношење упута

Члан 1023.

(1) Прималац упута може упут пренети на другог и пре прихватања од упућеника, а овај га може пренети даље, изузев кад из самог упута или посебних околности произлази да је он непреносив.

(2) Ако је упућеник изјавио примаоцу упута да прихвати упут, то прихватање има дејства према свим лицима на која би упут био узастопно пренесен.

(3) Ако је упућеник изјавио прибавиоцу, на кога је прималац упута пренео упут, да га прихвата, он не може истаћи пријавиоцу приговоре које има према примаоцу упута лично.

Застарелост

Члан 1024.

(1) Право примаоца упута да захтева испуњење од упућеника застарева за годину дана.

(2) Ако за испуњење није одређен рок, застарелост почиње тећи када упућеник прихвати упут, а ако га је он прихватио пре него што је дат примаоцу упута, онда када буде дат овоме.

ОДЕЉАК 3.

Однос примаоца упута и упућеница

Ако је прималац упута поверилац упућеница

Члан 1025.

(1) Поверилац није дужан пристати на упут који му је учинио дужник у циљу испуњења своје обавезе, али је дужан да о свом одбијању одмах извести дужника, иначе ће му одговарати за штету.

(2) Поверилац који је пристао на упут дужан је позвати упућеника да га изврши.

Упут није испуњење

Члан 1026.

(1) Кад је поверилац пристао на упут учињен од његовог дужника у циљу испуњења обавеза, та обавеза не престаје ако није друкчије уговорено, ни његовим пристанком на упут, ни прихватањем од стране упућеника, него тек испуњењем од стране упућеника.

(2) Поверилац који је пристао на упут учињен од његовог дужника може захтевати од упутиоца да му испуни оно што му дугује само ако није добио испуњење од упућеника у време одређено у упуту.

Дужност примаоца упута да обавести упутиоца

Члан 1027.

Ако упућеник одбије пристанак на упут, или одбије испуњење које му захтева прималац упута, или изјави унапред да неће да га изврши, прималац упута је дужан обавестити одмах упутиоца о томе, иначе му одговара за штету.

Одустанак од прихваћеног упута

Члан 1028.

Прималац упута који није поверилац упутиоца и који неће да се користи упутом може одустати од њега, чак и ако је већ изјавио да га прима, али је дужан да без одлагања обавести о томе упутиоца.

Опозивање овлашћења датог примаоцу упута

Члан 1029.

Упутилац може опозвати овлашћење које је упутом дао примаоцу упута, изузев ако је упут издао у циљу испуњења неког свог дуга према њему и уопште ако је упут издао у његовом интересу.

ОДЕЉАК 4.

Однос упутиоца и упућеника

Ако је упућеник дужник упутиоца

Члан 1030.

- (1) Упућеник није дужан прихватити упут, чак и ако је дужник упутиоца, изузев ако му је то обећао.
- (2) Али, кад је упут издат на основу упућениковог дуга упутиоцу, упућеник је дужан да га изврши до износа тог дуга, ако му то ни по чему није теже од испуњења обавезе према упутиоцу.
- (3) Извршењем упута издатог на основу упућениковог дуга упутиоцу, упућеник се ослобађа у истој мери свога дуга према упутиоцу.

Опозивање овлашћења датог упућенику

Члан 1031.

- (1) Упутилац може опозвати овлашћење које је упутом дао упућенику, све док овај не изјави примаоцу упута да прихвата упут, или га не изврши.
- (2) Он га може опозвати и кад је у самом упуту наведено да је неопозив, као и кад би се опозивањем вређала нека његова обавеза према примаоцу упута.

(3) Отварање стечаја над имовином упутиоца повлачи по самом закону опозивање упута, изузев случаја кад је упућеник био већ прихватио упут пре отварања стечаја, као и кад у часу прихватања није знао нити је морао знати за тај стечај.

ОДЕЉАК 5.

Смрт и лишење пословне способности

Члан 1032.

Смрт упутиоца, примаоца упута или упућеника, као и лишење пословне способности неког од њих, нема утицаја на упут.

ОДЕЉАК 6.

Упут у облику хартија на доносиоца

Члан 1033.

- (1) Писмени упут може бити издат на доносиоца.
- (2) У том случају сваки ималац хартије има према упућенику положај примаоца упута.
- (3) Односи који упутом настају између примаоца упута и упутиоца, настају у овом случају само између сваког појединог имаоца хартије и лица које му је хартију уступило.

ОДЕЉАК 7.

Упут у облику хартије по наредби

Члан 1034.

Писмени упут који гласи на новац, на хартије од вредности или на заменљиве ствари може бити издат са одредбом „по наредби”, ако је упућеник лице које се бави привредном делатношћу и ако оно што треба да изврши улази у оквир те делатности.

Глава XXXI

БАНКАРСКИ НОВЧАНИ ДЕПОЗИТИ

ОДЕЉАК 1.

Новчани депозит

Појам

Члан 1035.

(1) Уговор о новчаном депозиту је закључен када се банка обавезала да прими, а депонент да положи код банке одређени новчани износ.

(2) Овим уговором банка стиче право да располаже депонованим новцем и дужна је да га врати према условима предвиђеним у уговору.

Отварање рачуна

Члан 1036.

(1) На основу уговора о новчаном депозиту банка отвара рачун у корист и на терет којег уписује сва потраживања и дуговања која произађу из послова са депонентом или за његов рачун са трећим.

(2) Не уписују се у рачун она потраживања, односно дуговања за које се уговорне стране договоре да их искључе.

Отклањање дуговог салда

Члан 1037.

(1) Банка је обавезна да врши исплате са рачуна у границама расположивих средстава.

(2) Ако је банка обавила једну или више уплата и исплата у оквиру уговора о депозиту, које чине рачун пасивним, о томе мора без одлагања обавестити депонента који је дужан одмах да предузме мере у циљу отклањања дуговог салда.

Врсте новчаних депозита

Члан 1038.

(1) Новчани депозит може бити по виђењу или орочен, с отказним роком и без отказног рока, са посебном наменом и без намене.

(2) Ако није супротно уговорено, сматра се да је рачун новчаног депозита по виђењу, те депонент рачуна има право да располаже делом или целим салдом у сваком тренутку.

Стање рачуна

Члан 1039.

(1) Банка је дужна да депонента обавештава о свакој промени стања на његовом рачуну.

(2) Банка је дужна крајем сваке године, а ако је то уговорено или уобичајено и чешће, послати извештај о стању рачуна (салдо).

Место уплата и исплата

Члан 1040.

Ако међу уговорним странама није друкчије договорено, налози за уплату и исплату са рачуна депонента упућују се у седиште банке код које је рачун отворен.

Постојање више рачуна

Члан 1041.

У случају да исто лице има код једне банке или код више њених пословних јединица више рачуна, сваки од ових рачуна је самосталан.

Плаћање камате

Члан 1042.

(1) Банка плаћа камату на средства која су код ње депонована, уколико законом није друкчије одређено.

(2) Висина камате утврђује се уговором о депоновању средстава, а ако уговором ништа није предвиђено плаћа се законска камата.

ОДЕЉАК 2.

Улог на штедњу

Штедна књижица

Члан 1043.

- (1) Ако је новчани депозит примљен као улог на штедњу, банка, односно штедно-кредитна организација издаје депоненту штедну књижицу.
- (2) Штедна књижица може бити издата само на име одређеног лица или на доносиоца.

Упис у књижицу

Члан 1044.

- (1) У штедну књижицу се уносе све уплате и подизања новца.
- (2) Уписи у књижицу потврђени печатом банке и потписом овлашћеног лица су доказ о уплатама односно подизањима у односима између банке и улагача.
- (3) Супротан споразум је ништав.

Плаћање камате

Члан 1045.

На улоге на штедњу плаћа се камата.

Врсте улога на штедњу

Члан 1046.

Улози на штедњу могу бити по виђењу или орочени с отказним роком и без отказног рока.

Глава XXXII

ДЕПОНОВАЊЕ ХАРТИЈА ОД ВРЕДНОСТИ

Појам

Члан 1047.

Уговором о депоновању хартија од вредности банка се обавезује да ће, уз накнаду, преузети хартије од вредности ради чувања и вршења права и обавеза које се у вези с тим захтевају.

Вршење права

Члан 1048.

Ако није друкчије уговорено, банка може вршити права из депонованих хартија од вредности искључиво за рачун депонента.

Дужности банке

Члан 1049.

(1) Банка је дужна да обезбеди чување хартије од вредности са брижљивошћу која се захтева од оставопримца уз накнаду и да за рачун депонента предузима све радње ради очувања и остваривања његових права из хартије од вредности.

(2) Уколико између уговорних страна није што друго договорено, банка је дужна да наплаћује доспеле камате, главницу и уопште све суме на које депоноване хартије дају право, чим оне доспеју за исплату.

(3) Банка је дужна да стави на располагање депоненту наплаћене суме, а ако овај има код банке рачун са новчаним депозитом, да их упише у корист тог рачуна.

Враћање хартија од вредности

Члан 1050.

(1) Банка је дужна да на захтев депонента врати хартије од вредности у свако доба.

(2) Враћање се, по правилу, врши у месту где је извршено депоновање.

(3) Предмет враћања су саме хартије од вредности, уколико између уговорних страна није договорено да враћање може бити извршено плаћањем одговарајућег износа.

(4) Враћање се може извршити само депоненту или његовим правним следбеницима или лицима које они означе, чак и кад је из самих хартија видљиво да оне припадају трећим.

Захтеви трећих лица

Члан 1051.

О сваком захтеву који треће лице истакне у погледу депонованих хартија, банка је дужна да извести депонента.

Глава XXXIII

БАНКАРСКИ ТЕКУЋИ РАЧУН

Појам

Члан 1052.

Уговором о банкарском текућем рачуну банка се обавезује да неком лицу отвори посебан рачун и да преко њега прима уплате и врши исплате у границама његових средстава и одобреног кредита.

Форма уговора

Члан 1053.

Уговор о отварању текућег рачуна мора бити закључен у писменој форми.

Средства на текућем рачуну

Члан 1054.

(1) Новчана средства на текућем рачуну остварују се уплатама од стране депонента и наплатама новчаних износа извршених за његов рачун.

(2) Банка је дужна да преко текућег рачуна врши плаћање за депонента и кад на рачуну нема покрића и то у обиму који је предвиђен уговором о отварању текућег рачуна или посебним споразумом.

(3) Ова обавеза банке може се искључити уговором о отварању текућег рачуна.

Пребијање између салда више рачуна

Члан 1055.

Ако депонент код исте банке има више текућих рачуна, активни и пасивни салдо ових рачуна се узајамно пребијају, уколико није друкчије уговорено.

Располагање салдом

Члан 1056.

Корисник текућег рачуна може у сваком тренутку располагати салдом који се на рачуну појављује у његову корист, осим ако је уговорен отказни рок.

Примена правила уговора о налогу

Члан 1057.

- (1) Банка одговара за извршење налога депонента према правилима уговора о налогу.
- (2) Ако налог треба да се изврши у месту где банка нема пословну јединицу, она може то обавити преко друге банке.

Трајање рачуна

Члан 1058.

Ако у уговору о отварању текућег рачуна није утврђен рок његовог трајања, свака страна може да га раскине уз отказни рок од 15 дана.

Провизија и накнада трошкова

Члан 1059.

(1) Банка има право да зарачунава провизију за извршене услуге које су обухваћене уговором о текућем рачуну, као и накнаду за посебне трошкове учињене у вези са тим услугама.

(2) Ова своја потраживања банка уписује у своју корист у текући рачун, уколико између уговорних страна није друкчије уговорено.

Достављање извода

Члан 1060.

(1) Приликом сваке промене стања текућег рачуна банка је дужна да изда извод са назначењем салда и преда га клијенту на споразумно утврђени начин.

(2) Сматра се да је извод одобрен ако није оспорен у договореном року или, ако договора нема, у року од 15 дана.

(3) И након његовог одобрења, извод рачуна се може оспоравати због грешака у писању или у обрачуна, због испуштања или дуплирања, али се ово оспоравање мора предузети најдаље у року од годину дана од пријема рачуна о ликвидацији салда по закључењу текућег рачуна, иначе се право гаси.

Глава XXXIV

УГОВОР О СЕФУ

Појам

Члан 1061.

(1) Уговором о сефу обавезује се банка да стави на употребу кориснику сеф за одређени период времена, а корисник се обавезује да за то плати банци одређену накнаду.

(2) Банка мора предузети све потребне мере да обезбеди добро стање сефа и надзор над њим.

Приступ сефу

Члан 1062.

(1) Приступ сефу може се дозволити само кориснику или његовом пуномоћнику.

(2) Банка не сме држати код себе дупликат кључа или кључева који се предају кориснику.

Предмети који се не смеју ставити у сеф

Члан 1063.

(1) Корисник не сме ставити у свој сеф предмет или производ који може угрозити сигурност банке или других сефова.

(2) У случају да се корисник не придржава ове обавезе, банка може изјавити да раскида уговор о сефу.

Права банке у случају неплаћања

Члан 1064.

(1) Ако корисник не плати банци макар само један оброк накнаде по доспелости, банка може раскинути уговор по истеку месец дана пошто корисника препорученим писмом опомене на наплату.

(2) Пошто раскине уговор, банка може позвати корисника да испразни сеф и да јој преда кључ, па ако корисник то не учини, банка може захтевати да се сеф отвори путем суда, утврди његова садржина и нађене ствари ставе у судски депозит или повере банци на чување.

(3) Банка има право првенства наплате дужне накнаде настале из уговора о сефу из новчаног износа који је пронађен у сефу, као и из цене добијене продајом других вредности нађених у сефу.

Глава XXXV

УГОВОР О КРЕДИТУ

Појам

Члан 1065.

Уговором о кредиту банка се обавезује да кориснику кредита стави на располагање одређени износ новчаних средстава, на одређено или неодређено време, за неку намену или без утврђене намене, а корисник се обавезује да банци плаћа уговорену камату и добијени износ новца врати у време и на начин како је утврђено уговором.

Форма и садржина

Члан 1066.

(1) Уговор о кредиту мора бити закључен у писменој форми.

(2) Уговором о кредиту утврђује се износ, као и услови давања, коришћења и враћања кредита.

Отказ даваоца кредита

Члан 1067.

(1) Уговор о кредиту банка може отказати пре истека уговореног рока ако је кредит коришћен у супротности са његовом наменом.

(2) Уговор о кредиту банка може отказати пре истека уговореног рока и у случају инсолвентности корисника чак и кад није утврђена судском одлуком, у случају престанка правног лица или смрти корисника, ако би у тим случајевима давалац кредита дошао у битно неповољнији положај.

Одустајање од уговора и враћање кредита пре рока

Члан 1068.

(1) Корисник кредита може одустати од уговора пре него што је почео користити кредит.

(2) Корисник кредита може вратити кредит и пре рока одређеног за враћање, али је дужан о томе унапред обавестити банку.

(3) У оба случаја корисник кредита дужан је накнадити штету уколико ју је давалац кредита претрпео.

(4) У случају враћања кредита пре одређеног рока, банка не може да зарачуна камату за време од дана враћања кредита до дана када је по уговору требало да буде враћен.

Глава XXXVI

УГОВОР О КРЕДИТУ НА ОСНОВУ ЗАЛОГЕ ХАРТИЈА ОД ВРЕДНОСТИ

Појам

Члан 1069.

Уговором о кредиту на основу залоге хартија од вредности банка одобрава кредит у одређеном износу уз обезбеђење залогом хартија од вредности које припадају кориснику кредита или трећем који на то пристане.

Форма и садржина

Члан 1070.

Уговор о кредиту на основу залоге хартија од вредности мора бити закључен у писменој форми и садржати назначење хартија од вредности које се залажу, назив, односно фирму и седиште односно пребивалиште имаоца хартија, износ и услове одобреног кредита, као и износ и вредност хартија која је узета у обзир за одобрење кредита.

Кад банка може продати заложене хартије

Члан 1071.

Ако корисник не врати по доспелости добијени кредит, банка може продати заложене хартије од вредности.

Глава XXXVII

АКРЕДИТИВИ

Обавеза акредитивне банке и форма акредитива

Члан 1072.

- (1) Прихватањем захтева налогодавца за отварање акредитива, акредитивна банка се обавезује да ће кориснику акредитива исплатити одређену новчану своту ако до одређеног времена буду испуњени услови наведени у налогу за отварање акредитива.
- (2) Акредитив мора бити сачињен у писменој форми.

Када настаје обавеза према кориснику

Члан 1073.

- (1) Банка је обавезна према кориснику од дана када му је отварање акредитива саопштено.
- (2) Налогодавац је везан издатим налогом од тренутка кад је налог приспео банци.

Независност акредитива од другог правног посла

Члан 1074.

Акредитив је независан од уговора о продаји или другог правног посла поводом кога је акредитив отворен.

Документарни акредитив

Члан 1075.

Документарни акредитив постоји када је банка обавезна да исплати кориснику акредитива одређену новчану своту под условом да јој буду поднети документи према условима утврђеним у акредитиву.

Дужност акредитивне банке

Члан 1076.

Банка која отвара документарни акредитив дужна је да изврши клаузуле плаћања под условима предвиђеним у акредитиву.

Врсте документарног акредитива

Члан 1077.

- (1) Документарни акредитив може бити опозив или неопозив.
- (2) Уколико није изричито друкчије уговорено акредитив је увек опозив, чак и када је отворен за одређени период времена.

Опозиви акредитив

Члан 1078.

Опозиви документарни акредитив не везује банку према кориснику, те га у сваком тренутку може изменити или опозвати на захтев налогодавца или по сопственој иницијативи, ако је то у интересу налогодавца.

Неопозиви акредитив

Члан 1079.

- (1) Неопозиви документарни акредитив садржи самосталну и непосредну обавезу банке према кориснику.

(2) Ова обавеза може бити укинута или измењена само споразумом свих заинтересованих страна.

(3) Неопозиви документарни акредитив може бити потврђен од неке друге банке, која тиме, поред акредитивне банке, преузима самосталну и непосредну обавезу према кориснику.

(4) Нотификација акредитива корисника од стране неке друге банке није сама по себи потврђивање овог акредитива.

Дужност банке у погледу докумената

Члан 1080.

(1) Банка је дужна да испита да ли су документи у свему саобразни захтевима налогодавца.

(2) Када добије документе, банка мора у најкраћем року о томе обавестити налогодавца и указати му на утврђене неправилности и недостатке.

Границе одговорности банке

Члан 1081.

(1) Банка не преузима никакву одговорност ако су поднети документи на изглед саобразни са упутствима налогодавца.

(2) Она не преузима никакву обавезу у погледу робе која је предмет отвореног акредитива.

Преносивост и дељивост акредитива

Члан 1082.

(1) Документарни акредитив је преносив или дељив само ако је банка која отвара акредитив у корист корисника кога је означио налогодавац овлашћена у упутствима првог корисника да плати у целини или делимично једном или већем броју трећих лица.

(2) Акредитив може пренети, на бази изричитих упутстава, само банка која га отвара и то само једанпут, уколико није супротно уговорено.

Глава XXXVIII

БАНКАРСКА ГАРАНЦИЈА

Појам

Члан 1083.

(1) Банкарском гаранцијом се обавезује банка према примаоцу гаранције (кориснику) да ће му за случај да му треће лице не испуни обавезу о доспелости измирити обавезу ако буду испуњени услови наведени у гаранцији.

(2) Гаранција мора бити издата у писменој форми.

Измирење обавезе из гаранције у новцу

Члан 1084.

Банка измирује обавезу из гаранције у новцу и у случају да се гаранцијом обезбеђује неновчана обавеза.

Потврда гаранције (супергаранција)

Члан 1085.

Ако друга банка потврди обавезу из гаранције, корисник може своје захтеве из гаранције поднети било банци која је издала гаранцију, било оној која ју је потврдила.

Уступање права из гаранције

Члан 1086.

Своја права из банкарске гаранције корисник може уступити трећем само са уступањем потраживања које је обезбеђено гаранцијом и преносом својих обавеза у вези са обезбеђеним потраживањем.

Гаранција „без приговора”

Члан 1087.

(1) Ако банкарска гаранција садржи клаузулу „без приговора”, „на први позив” или садржи речи које имају исто значење, банка не може истицати према кориснику приговоре које налогодавац као дужник може истицати према кориснику по обезбеђеној обавези.

(2) Налогодавац је дужан платити банци сваки износ који је банка платила по основу гаранције издате са клаузулом из претходног става.

(3) Корисник гаранције дугује налогодавцу износ примљен по основу гаранције на који иначе не би имао право због оправданих приговора налогодавца.

Глава XXXIX

ПРИМЕНА ОДРЕДАБА О БАНКАРСКОМ ПОСЛОВАЊУ

Члан 1088.

Одредбе чл. 1035. до 1087. овог закона сходно се примењују и на **друга правна лица која су, у складу са законом, овлашћена*** за обављање одређених банкарских послова.

*Службени лист СРЈ, број 31/1993

Глава XL

ПОРАВНАЊЕ

Појам

Члан 1089.

- (1) Уговором о поравнању лица између којих постоји спор или неизвесност о неком правном односу, помоћу узајамних попуштања прекидају спор, односно уклањају неизвесност и одређују своја узајамна права и обавезе.
- (2) Постоји неизвесност и кад је остварење одређеног права несигурно.

У чему се састоје узајамна попуштања

Члан 1090.

- (1) Попуштање се може састојати, између осталог, у делимичном или потпуном признавању неког захтева друге стране, или у одрицању од неког свог захтева; у узимању на себе неке нове обавезе; у смањењу каматне стопе; у продужењу рока; у пристајању на делимичне отплате; у давању права на одустаницу.
- (2) Попуштање може бити условно.

(3) Кад само једна страна попусти другој, на пример, призна право друге стране, то није поравнање, те не подлеже правилима о поравнању.

Способност

Члан 1091.

За закључење уговора о поравнању потребна је способност за располагање правом које је предмет поравнања.

Предмет

Члан 1092.

- (1) Предмет поравнања може бити свако право којим се може располагати.
- (2) Пуноважно је поравнање о имовинским последицама кривичног дела.
- (3) Не могу бити предмет поравнања спорови који се тичу статусних односа.

Примена одредбе о двостраним уговорима

Члан 1093.

- (1) За уговор о поравнању важе опште одредбе о двостраним уговорима, ако за њега није што друго предвиђено.
- (2) Кад под називом поравнања уговарачи обаве неки други посао, на њихове односе не примењују се одредбе закона које важе за поравнање, већ оне које важе за стварно обављени посао.

Прекомерно оштећење

Члан 1094.

Због прекомерног оштећења не може се тражити поништење поравнања.

Дејство поравнања према јемцима и залогодавцима

Члан 1095.

- (1) Ако је поравнањем извршена новација обавезе, јемац се ослобађа одговорности за њено испуњење, а престаје и залога коју је дао неко трећи.
- (2) Иначе, јемац и трећи који је дао своју ствар у залог у остају и даље у обавези, а њихова одговорност може бити смањена поравнањем, али не и повећана, изузев ако су се сагласили са поравнањем.
- (3) Кад дужник поравнањем призна спорно потраживање, јемац и залогодавац задржавају право да истакну повериоцу приговоре којих се дужник поравнањем одрекао.

Поравнање о послу који се може поништити

Члан 1096.

- (1) Пуноважно је поравнање о правном послу чије је поништење могла тражити једна страна, ако је она у часу закључења поравнања знала за ту могућност.
- (2) Али је ништаво поравнање о ништавом правном послу и кад су уговарачи знали за ништавост и хтели поравнањем да је отклоне.

Ништавост поравнања

Члан 1097.

(1) Поравнање је ништаво ако је засновано на погрешном веровању оба уговарача да постоји правни однос који у ствари не постоји, и ако без тог погрешног веровања не би међу њима било ни спора ни неизвесности.

(2) Исто важи и кад се погрешно веровање уговарача односи на обичне чињенице.

(3) Одрицање од ове ништавости нема правног дејства и оно што је дато на име извршења обавеза из таквог поравнања може се натраг тражити.

Ништавост једне одредбе поравнања

Члан 1098.

Одредбе поравнања чине целину, те ако је једна одредба ништава, цело поравнање је ништаво, изузев кад се из самог поравнања види да се оно састоји из независних делова.

Део трећи

МЕРОДАВНО ПРАВО У СЛУЧАЈУ СУКОБА РЕПУБЛИЧКИХ * ЗАКОНА

*Службени лист СРЈ, број 31/1993

Примена овог дела закона

Члан 1099.

Одредбе овог дела закона примењују се на облигационе односе који су уређени законима република *.

*Службени лист СРЈ, број 31/1993

Меродавно право у погледу непокретности

Члан 1100.

На права и обавезе у погледу непокретности примењује се право републике, * на чијој се територији непокретност налази.

*Службени лист СРЈ, број 31/1993

Меродавно право код уговорних односа

Члан 1101.

(1) На права и обавезе из уговора примењује се право републике, * које су уговорне стране изабрале.

(2) Ако уговорне стране нису изабрале меродавно право, примењује се право републике * на чијој територији је уговор закључен.

*Службени лист СРЈ, број 31/1993

Меродавно право у случају проузроковања штете

Члан 1102.

(1) На права и обавезе које настају проузроковањем штете ван уговорног односа примењује се право републике, * на чијој територији је извршена штетна радња или су наступиле штетне последице.

(2) На права и обавезе које настају проузроковањем штете ван уговора извршене сукцесивним радњама или са вишеструким последицама меродавно је право републике,* на чијој је територији радња бар делимично предузета или је последица бар делимично наступила.

(3) Ако се као оштећени у случају проузроковања штете кривичним делом појављује малолетник или друго лице коме је била или му је штетном радњом битно умањена радна или животна способност за обавезу одговорног лица да накнади штету може бити меродавно и право републике, * на чијој се територији налази пребивалиште оштећеног, односно чији је он држављанин.

(4) Орган надлежан да одлучује о накнади штете при избору између више меродавних права, примениће право које је за оштећеног најповољније.

*Службени лист СРЈ, број 31/1993

Меродавно право за остале облигационе односе

Члан 1103.

На права и обавезе које произлазе из једностране изјаве воље, стицања без основа, пословодства без налога и других правних чињеница примењује се право републике,* на чијој су територији ти послови предузети, односно на чијој су територији те чињенице настале.

*Службени лист СРЈ, број 31/1993

Право меродавно за застарелост

Члан 1104.

На застарелост права и обавеза примењује се право које је меродавно за садржину тих права и обавеза.

Облигациони односи настали ван СРЈ*

*Службени лист СРЈ, број 31/1993

Члан 1105.

На права и обавезе које нису настале на територији **Савезне Републике Југославије***, уколико учесници облигационих односа нису изабрали меродавно право, примењује се право републике, * на чијој се територији та права и обавезе остварују, а ако се права и обавезе остварују на територији више република, * или се остварују ван **Савезне Републике Југославије***, меродавно је право републике, * које је у најближој вези са уговором, односно другим облигационим односом.

*Службени лист СРЈ, број 31/1993

Део четврти

ПРЕЛАЗНЕ И ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

Примена овог закона

Члан 1106.

Одредбе овог закона неће се примењивати на облигационе односе који су настали пре ступања на снагу овог закона.

Примена обичаја

Члан 1107.

(1) Одредба општих или посебних узанси којом се утврђује претпоставка да су уговорне стране пристале на примену узанси, уколико их нису уговором искључиле, неће се примењивати после ступања на снагу овог закона.

(2) Опште узансе за промет робом („Службени лист ФНРЈ”, број 15/54) неће се примењивати после ступања на снагу овог закона у питањима која су њиме регулисана.

(3) Ако су опште или посебне узансе или други трговински пословни обичаји супротни диспозитивним нормама овог закона, примењиваће се одредбе овог закона, осим ако су стране изричито уговориле примену узанси, односно других трговинских пословних обичаја.

Престанак важења других прописа

Члан 1108.

Даном ступања на снагу овог закона престаје да важи Закон о застарелости потраживања („Службени лист ФНРЈ”, бр. 40/53 и 57/54).

Ступање на снагу овог закона

Члан 1109.

Овај закон ступа на снагу 1. октобра 1978. године.

ОДРЕДБЕ КОЈЕ НИСУ УНЕТЕ У „ПРЕЧИШЋЕН ТЕКСТ“ ЗАКОНА

*Закон о изменама и допунама Закона о облигационим односима: „Службени лист
СФРЈ“, број 39/1985-1129*

Члан 6.

Одредбе члана 2. овог закона примењују се и на накнаду штете настале од 1. јануара 1981. године.

Члан 7.

Овај закон ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном листу СФРЈ“.

*Закон о изменама и допунама Закона о облигационим односима: „Службени лист
СРЈ“, број 31/1993-681*

Члан 58.

Члан 34. овог закона примењиваће се и на облигационе односе који су настали пре ступања на снагу овог закона уколико петогодишњи рок застарелости није истекао до његовог ступања на снагу.

Члан 59.

Члан 36. овог закона примењиваће се и на новчане обавезе које су настале пре ступања на снагу овог закона уколико оне нису биле испуњене до његовог ступања на снагу.

Члан 60.

Овај закон ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном листу СРЈ“.